

BA

B. R. V

1266-A

INV. 193

M. J. ...

BIBLIOTECA
Centrală a „Astrei”
SIBIU

Inv. 193

Biblioteca S. Marghiuța.

Academia gramat. de Alex.

B. R. V.

1266-A

GRAMMATICAE
DACO-ROMANAE
SIVE
VALACHICAE.
PARS PRIMA.

De Orthoepia, et Orthographia.

CAPUT I.

De Literis Daco-Romanis, earumque pronuntiatione generatim.

§. 1.

Numerus et Forma Literarum.

Litterae Latinae apud Daco-Romanos, quorum avitae, eadem sunt, additis nihilominus quibusdam accentibus, ac signis propter faciliorem legendi pronuntiandi-que modum, quae apud Latinos. Numerantur viginti ut pote:

Majusculae, sive Capitales:

A. B. C. D. E. F. G. H. I. L. M. N. O. P. Q. R. S.
T. U. Z.

Minusculae sunt:

a. b. c. d. e. f. g. h. i. l. m. n. o. p. q. r. s. t. u. z.

1) Majusculae in principiis sententiarum, ac ver-
suum scribi solent, uti etiam literae initiales post pun-
ctum. 2) In nominibus propriis virorum. 3) In nomi-
nibus Festorum, Scientiarum, Dignitatum et Officio-
rum; de caetero minusculae adhiberi solent.

Literis, *K. W. X. Y.* Daco-Romani carent, ac eas-
dem aliis reddunt literis, uti *K*, per *C*, more Lati-
norum; *W*, per *V*; *X*, per *S*; ac *Y*, per *I*; more Ita-
lorum. Sed de his uberius sequenti capite erit sermo.

§. 2.

De Divisione Literarum.

Literae dividuntur in vocales, et consonantes. Vo-
cales sunt numero quinque: *a. e. i. o. u.* Reliquae sunt
consonantes, quarum eae, quae incipiunt a se ipsis in
pronunciando, et desinunt in vocalem, nominantur mu-
tae, et sunt numero septem, ut: *b. c. d. g. p. q. t.*
Illae vero, quae incipiunt a vocali, et desinunt in se
ipsas, semivocales audiunt, ut: *l. m. n. r.*

C A P U T II.

De Literis Speciatim.

§. 3.

De Vocalibus, earumque pronunciatione.

Vocales, *a. e. i. o. u.*, in Lingva Daco-Romana
pronunciantur eodem modo, quo in Latina sono aper-
to, sic:

A.

1) *A*, sonat ut *a* latinum, e. g.

cu, *acus*.
ecu, *arcus*.

| Aluna, *avellana*.
| Auru, *aurum*.

^{ore}
Abur, vapor.
Aer, aer.
Afundu, ^{are}affundo.

Ager, acer. ^{autu}
Amaru, amarus.
Aducu, adduco.

Caeterum, praeter hunc sonum apertum, litera A, apud Daco-Romanos admittit 2), etiam sonum obscurum sive extraordinarium, more Gallorum, prout et reliquae vocales, plus, minus, qui sonus hodie apud Latinos non auditur, huncque Daco-Romani Cyrillicis utentes characteribus exprimunt cyrillica littera Ѧ, quem dum vocales: a, e, i, o, u, admittunt, hoc signo notantur ('), ut: Ѧ, ѥ, ѧ, Ѣ, Ѥ, efferunturque medio a inter et e sono. Videamus exempla soni obscuri singulorum Vocalium.

a) Soni Ѧ, e.g.

Băta, baculus.
Cădere, cadere.
Dă, dat.
Măritată, maritata.
Sănitate, sanitas.

Pănură, pannus.
Fă, fac.
Lădatu, laudatus;
Năucu, stolidus.
Sărire, salire.

β) Soni ѥ, e.g.

Fătare, fetare.
Rămănu, remaneo.
Săcu, siccus.
Rău, reus, malus,
Răspundu, respondeo.

Văna, vena.
Văntu, ventus
Răsunu, resono
Păcurariu, pecuarius.
Bătrănu, senecio, veteranus.

γ) Soni obscuri ѧ, e.g.

Inflatu, inflatus.
Ingônfatu, inflatus, tur-
gidus.
Inpêratu, Imperator.
Incăreatu, oneratus.
Invêtiatu, doctus.

Intru, intro
Vi tute, virtus, vel vis
Ridu, rideo
Ticiune, titio
Sănitate, sanitas
Inputu, imputo.

δ) Soni obscuri Ѣ, e.g. rôtundu, rotundus; gî-
fatu, turgidus; ripôusare, quiescere vel pausare

Ast eiusmodi vocabula sono obscuro vocalis *o* notata admodum sunt pauca,

ε) Vocalis *u*, sonum obscurum rarissime recipit, sed semper effertur sono aperto, e. g. *umplu*, *impleo*; *ungu*, *ungo*; *useu*, *exsicco*, etc.

Praeter hunc sonum obscurum, sive extraordinarium apud plerosque Daco-Romanos sive Valachos veteris Daciae, alter quoque sonus obscurus obtinet, quem Macedo-Romani sive Valachi Aurelianae Daciae nunquam exprimunt, ac hunc sonum Valachi cyrillicis literis utentes designant litera *ѣ*; quaevis itaque vocalis dum sonum huncce admittit notatur accentu circumflexo (*^*), ut: *mānā*, *manus*; *cāne*, *canis*; *māne*, *mane*, *cras*; *incepu*, *incipio*; *gūtu*, *guttur*. etc. Verum hunc sonum extraordinarium ex Orthographia nostra emanere posse nemo non videt, cum eundem sonum exprimant vocales etiam signo (*^*) notatae, ut superius vidimus; et cum ipsi Macedo-Romani eodem destituantur, et eius loco signo literae cyrillicae *ѣ* utantur; quod signum, et ego per omnia missum faciam, ac eius loco ad quemlibet sonum obscurum indicandum utar signo (*^*) cum illud fere omnes adhibeant.

Nota. De cetero autem signum (*^*) est magis notum, cum illo utantur etiam Galli ad sonum obscurum exprimendum, et in libris Latinis etiam interdum illud videre est; quare si quis velit illo uti ad exprimendum sonum literae *ѣ* cyrillicae, minime errabit.

Etsi vero quaevis vocalis Latina apud Daco-Romanos admittit sonum obscurum sive strictissimum, ut superius observavimus; tamen non potest pro arbitrio in quavis dictione quaelibet absque discrimine vocalis latina loco *ѣ* adhiberi; sed Cyrillianae *ѣ* semper ea vocalis Latina surroganda est, pro qua *ѣ* subtrusa fuit. Secus si facias, non modo imperfectiorem reddes linguam Romanam seu Valachicam, verum etiam novam et quasi absurdam conditurus es, e. g. ride, *ridet*, si pro *a* ponas *e*, exterus leget rade, *radit*; si *e*, leget rede, quae est Germanica dictio, si *o* rode, *rodit*; si *u*,

leget, rude, *perticae*; debet ergo poni vocalis *i* ^{ut} *rit*,
ride; nam pro hac vocali Latina supposita fuit Cyrillica
litera *ѣ*. Sic etiam pro *pâne*, non est scribendum *pêne*,
pine, *pône*, aut *pûne*, quamvis in omnibus sonus sit
idem, nam non ab his, sed a Latina voce *pânis* ori-
tur; pro *rêspundu*, non est scribendum *rôspundu*, aut
rûspundu, venit enim a *respondeo*; *gônſatu*, non vero
gûnſatu, nam venit ab Ital. *gonfiato*; *tûu*, et non *tâu*,
vel *têu*, quia venit a *tuns*; et alia plura tum ex libro-
rum lectione, tum vel maxime Lexicis discenda. Unde
clarum est, nihil in Orthographia Daco-Romana seu Va-
lachica majorem exigere attentionem, quam rectus ip-
sarum vocalium usus, dum Literae Cyrillicae *ѣ*, ad
designandum sonum obscurum, sive strictissimum sub-
stituendae veniunt.

E.

1) *E*, pronunciatur sicut apud Latinos sono âper-
to, ut:

Sedere, <i>sedere</i> .	Genunchiu, <i>genu</i> .
Versu, <i>versus</i> .	Lemnu, <i>lignum</i> .
Verme, <i>vermis</i> .	Feru, <i>ferrum</i> .
Bere, <i>bibere</i> .	Berhece, <i>vervex</i> .
Fericitu, <i>felix</i> .	Peptu, <i>pectus</i> .

2) *Ê* accentu acuto (') notatum pronunciatur uti
diphthongus *ea*, e. g.

Péna, <i>penna</i> .	Êrba, <i>herba</i> .
Vérğa, <i>virga</i> .	Féta, <i>filia</i> .
Eccê, <i>ecce</i> .	Fére, <i>fel</i> .
Êrnâ, <i>hyems</i> .	Ferésta, <i>fenestra</i> .
Séu, <i>seu</i> .	Êsca, <i>fames</i> .

3) *Ê*, punctatum effertur sicut *i* ad *e* accedens, e. g.

Tèmpu, <i>tempus</i> .	bêne, <i>bene</i>
Tènér, <i>juvenis</i> .	bêneche, <i>etsi</i> .

4) *E*, signo soni obscuri notatum sonat sicut Cy-
rillicum *ѣ*, ut superius sub litera *A* Nro 2.º videre est.

I.

1) *I*, Pronunciatur more Latinorum, e. g.

Intru, <i>intro</i> .	Mirare, <i>mirari</i> .
Limpede, <i>limpidus</i>	Vinu, <i>vinum</i> .
Fire, <i>natura</i> .	Sinu, <i>sinus</i> .
Diregu, <i>dirigo</i> .	Inima, <i>cor</i> .

2) *I*, dum in consonantem *j* transit, profertur non modo sicut *jod*, more Latinorum, sed etiam sicut a Cyrillicum, more Gallorum, quod Itali mutare solent in *g*, ac hoc in casu prolongatur et sic (*j*) formatur, e. g.

Jude, <i>judex</i> .	June, <i>juvenis</i> .
Jugu, <i>jugum</i> .	Juramentu, <i>juramentum</i> .
Judecu, <i>judico</i> .	Judeciu, <i>judicium</i> .
Juncu, <i>juvencus</i> .	Jocu, <i>lusus</i> .
Juru, <i>juro</i> .	Jimbu, <i>curvus</i> .

In priore casu vero dum nimirum vicem consonantis subit, ac more Latinorum tanquam *jod* profertur, non recedit a sua figura (*i*) ordinaria, prout etiam apud Latinos usuvenit, e. g. Boiari *nobiles*; iinu, *linum*; fiiu, *filius*; io, *ego*; mujiere, *mulier*; profer: *jinu*, *fija*, *jo*, *mujiere*.

3) *I*, in Syllabis: *tia*, *tie*, *tio*, *tiu*; *cia*, *cie*, *cio*, *ciu*; vix audiri solet, quae secundum Orthographiam Italicam scribi deberent: *za*, *ze*, *zo*, *zu*; secundum germanicam: *ȝa*, *ȝe*, *ȝo*, *ȝu*; secundum hungaricam: *tza*, *tze*, *tzo*, *tzu*, secundum Cyrillicam *ѹa*, *ѹe*, *ѹo*, *ѹu*, ut:

Aquãtiare, <i>appendere</i> .	Acia, <i>acies</i> , v. <i>filum</i> .
Frumsetiei, <i>formositati</i> .	Facie, <i>facies</i> .
Omutiu, <i>homuntio</i> .	Calciunu, <i>calceus</i> .

4) *I*, admittit sonum obscurum ut superius vidimus.

O.

1) *O*, profertur sicut Latinum sono aperto, e. g.

Omu, <i>homo</i> .	Focu, <i>ignis</i> .
Oleiu, <i>oleum</i> .	Poporu, <i>populus</i> .

Óră, <i>hora</i> .	Modu, { <i>modus</i> .
Organu, <i>organum</i> .	Modru, {
Ostaşu, <i>ostiarius</i> , v. <i>miles</i> .	Rodu, <i>rodo</i> .
Onore, <i>honor</i> .	Lotru, <i>latro</i> .

2) Ó, accentu acuto (') notatum sonum diphtongi *oa* praesefert, e. g.

Cócere, vel {	Pórtă, <i>porta</i> .
Cóquere, { <i>coquere</i> .	Córdă, <i>corda</i> .
Scólă, <i>schola</i> .	Pórcă, <i>porca</i> .
Sórtē, <i>sors</i> .	Sócră, <i>socrus</i> , etc.
Mórtē, <i>mors</i> .	

De sono obscuro litterae *O* iam egimus in prioribus.

U.

1) *U*, pariter pronunciatur more Latinorum, e. g.

Ursu, <i>ursus</i> .	Um̃bra, <i>umbra</i> .
Untu, <i>unqventum</i> .	Ugér, <i>uber</i> . <i>sub</i> .
Um̃du, <i>humidus</i> .	Uscatú, <i>exsiccatus</i> .
Ug̃idu, <i>occido</i> .	Ulm̃u, <i>ulmus</i> .
Unu, <i>unum</i> .	Unde, <i>ubi</i> etc.

2) *U*, in fine nullo accentu notatum semivocalis est, adeoque medio tantum sono efferendum ac tonus in penultima syllaba figendus est, ut in allatis exemplis videre est, ubi *u* ultimum vix auditur. E contra dum tonus in ultima syllaba figendus est, tunc ù accentu gravi (') notatur et integrum sonum recuperat, e. g. amù, *modo*; vedù, *vidit*; avù, *habuit*; fù, *fuit*; etc.

3) *U*, dum in vocalem *V* transit pronunciatur more Latinorum, e. g.

Vas̃, <i>vas</i> .	Vulpe, <i>vulpis</i> .
Vadu, <i>vadum</i> .	Veninu, <i>venenum</i> .
Vacă, <i>vacca</i> .	Vecinu, <i>vicinus</i> .
Vulture, <i>vultur</i> .	Veduă, <i>vidua</i> .

4) *U*, apud Daco-Romanos dum post *q* sequitur, nullum edit sonum, e. g. qua, *ut*; quare, *qualis*;

quātu, *quantum*; quōti, *quot*; haec ita efferuntur, ac si littera c scriberentur: ca, care, cātu, cōti.

5) *U*, quandoque ponitur inter duas vocales, otiose, quin aliquem edat sonum, inservit tamen ad producendam syllabam, ut: nōuē, *novem*; nōuā, *nova*; noui, *nobis*; vōui, *vobis*; ouā, *ova*; ōue, *ovis*; oui, *oves*; arauam, *urabam*; cādeuam, *cadebam*; stringēuam, *stringebam*; dormieuam, *dormiebam*; araui, *aravi*; lādaui, *laudavi*. Diaeresi vero notata vocalis *u* pronunciatur, ut sciūi, *scivi* etc.

§. 4.

De Pronunciatione Consonantium.

B.

B, pronunciatur more Latinorum, e. g.

Barbă, *barba*.

Bélă, *bellua*.

Beutură, *potatio*.

Bibolu, *bubalus*.

Biblie, *biblia*.

Batu, *batuo*.

Bogescu, *voçiferor*.

Băslonu, *scipio*.

Besică, *vesica*.

Bunu, *bonus*.

C.

1) *C*, ante *a*, *o*, *u*, *h*, *l*, *r*; item in fine vocis sonat more Latinorum, ac Italogum, ut & Graecum, e. g.

Carne, *caro*.

Carte, *liber*.

Căldare, *caldarium*.

Corbu, *corvus*.

Cornu, *cornu*.

Cucurbită, *cucurbita*.

Cumnatu, *cognatus*.

Caldu, *caldus*.

Chiaru, *clarum*.

Chidu, *claudio*.

Chiămu, *voco*.

Clocescu, *glocito*.

Climă, *clima*.

Créstă, *crista*.

Creştinu, *christianus*.

Facu, *facio*.

2) *C*, ante *e* et *i* sonat more Italogum, id est: ut Germanicum *tsche* Hungaricum *cs* vel *ts* Cyrillicum *ч* e. g.

Ceriu, *coelum*.

Cercu, *circulus dolaris*.

Cenuşe, *cinis*.

Cerbice, *cervix*.

Ceră, *cera*.
Cepă, *cepa*.
Cetate, *civitas*.
Cereșu, *cerasus*.

Circelu, *circellus auricularis*.
Cicere, *cicer*.
Cina *vel* cēna, *coena*.
Ciungu, *truncus*.

3) *C*, ante *e*, *i* sonum obscurum ferentibus, sonat prout ante *a*, *o*, *u*, et consonantes *h*, *l*, *r*; nempe ut *h*, e. g. ducēdu, *ducendo*; făcēdu, *faciendo*; tăcēdu, *tacendo*; facitoriu, *factor*. etc.

4) *Ç*, caudatum sonat sicut Italicum *z* simplex, hungaricum *cz*, ud *tz*, et germanicum *ç*; e. g.

Fație, *facies*.
Călciuni, *calcei*.
Çiçină, *cardo*.
Çiņçariu, *culex*.

Çică, *mamma*.
Çapu, *caper*.
Çedru, *cedrus*.
Şedula, *schedula*.

5) *Ch*. sonat; ut *h*, e. g. chiaie, *vel* chiaue, *clavis*; chemu, *vel* chiămu, *voco*, *clamo*; Chesariu, *Caesar*. etc.

D.

1) *D*, communiter pronunciatur sicut apud Latinos, e. g.

Domnu, *Dominus*.
Duca, *Dux*.
Dau, *do*.

Dosu, *dorsum*.
Despartu, *dispartior*.
Ducu, *duco*. etc.

2) *D*, in sequentibus dictionibus earumque derivatis, pronunciatur sicut *z* hungaricum, e. g.

Dieu, Deu, *vel* } *Deus*.
Dumnedeu, }
Di, *vel*, dio, *dies*.
Diori, *aurora*.
Tardiu, *tarde*.
Intărdiu, *retardo*.
Mediu, *medium*.
Média di, *meridies*.
Radie, *radius*.

Spudie, *spodium, vel cinis*.
Diece, *vel* dece, *decem*.
Doèdeci, *viginti*, etc.
Dicu, *dico*.
Urdescu, *ordior*.
Lege: Zieu, *vel* Zeu,
Zi, Meziu, Zicu,
Spuze, Zece,
Urzescu. etc.

Item in secunda persona Numeri singularis Praes. Indicativi, et Conjunctivi, omnium Verborum, quorum

Praesens in *du* desinit, e. g. laudu, *laudo*; udu, *hume-cto*; secunda pers: *laudi*, *udi*, lege: *lauzi*, *uzi*. Clarius, *d* sequente *i* finali semper sonat ut *z*.

De Verbis sequentibus autem, eorumque derivatis, uti sunt: cadu, *cado*; credu, *credo*; sedu, *sedeo*; vedu, *video*; audu, *audio*; una cum eorum derivatis, sequentia diligenter observanda habemus: Haec verba praeterquam in secunda pers. Praes. Indic. N. S. etiam in participio *I.* et *II.* item Gerundio, et Supino *d* literam in *z* emolliunt. e. g.

Cadēdu, <i>cadens vel ca-</i> <i>dendo.</i>	pronuncia: cāzēdu.
Credēdu,	crezēdu.
Ridēdu,	rizēdu.
Œdēdu,	Œezēdu.
Vēdēdu,	vēzēdu.
Audiēdu,	auziēdu.
Cādutu,	cazutu.
Œedutu,	Œezutu.
Credutu,	crezutu.
Vēdutu,	vēzutu.
Auditu,	auzitu.

Caeterum, ad indigitandam hancce pronunciati-
onem, pro minus attentis, aut potius pro exteris, lin-
gva nostram addiscere volentibus, interdum *d* subnota-
mus exiquo *z*, ut: Dio, cāzēdu, Œezēdu, Œezutu. etc.

F.

F, sonat sicut apud Latinos, e. g.

Fagu, <i>fagus</i> .	Fune, <i>funis</i> .
Focu, <i>ignis</i> .	Foame, <i>fames</i> .
Fumu, <i>fumus</i> .	Fugu, <i>fugio</i> .
Fur, <i>fur</i> .	Facu, <i>facio</i> .
Firu, <i>filum</i> .	Fulgērā, <i>fulgurat</i> .

G.

1) *G*, ante *a*, *o*, *u*, *h*, *l*, *r*; item *e*, *i*, soni obscuri
sive strictissimi, pronunciatur sicut apud Latinos, e. g.

Galbinu, *galbinus*.
Galantu, *elegans*.
Golu, *nudus*.
Ghemu, *glomus*.
Ghibu, *gibbus*.
Ghindă, *glans*.
Gustu, *gustus*.

Glie, *glebă*.
Globu, *globus*.
Grădină, *hortus*.
Grănu
v. grău { *granum*
Gura, *os - oris*.
Lingendu, *lingendo*.
Culegătoriu, *collector*.

2) Ante *e, i*, et *è* punctatum, si hoc effertur uti *i*, sono aperto non vero obscuro, pronunciatum more Italarum Romae degentium, nempe: sicut germanicum *dsche, dschi*, et hungaricum *dse, dsi*, e. g. *ds*

Gemu, *gemo*.
Genunchiu, *genu*.
Geru, *gelu*.
Géna, *gēna*.

Giur, *gyrus*.
Giosu, *deorsum*.
Ginere vel
Gènere, { *gener*.

H.

Litera *H*, nisi suffigatur consonanti *c*, vel *g*, quo in casu nullum edit sonum uti apud Italos iisdem consonantibus suffixa, e. g. chiămu, *clamo*, *voco*; chimi-nu, *cuminum*; cheiariu, *claviger*; ghiacie *glacies*; ghipsu, *gypsum*. etc. effertur plerumque ordinarie uti *x* graecum, e. g. harmonie, *harmonia*; hamu, *helcium*; harnicu, *idoneus*, *heroicus*; horu, *gratia*; (à graeco *χαρις*) hēdu, *foedus*. etc.

K.

Litera *K* Daco-Romani prorsus destituuntur, eiusque loco eodem modo, quo Latini, et Itali, utuntur Litera *C*, uti superius sub eadem Litera clare videre est.

L.

L, pronunciatum sicut apud Latinos e. g.

Lacu, *lacus*.
Laudă, *laus*.
Lacrimă, *lacrima*.

Latu, *latus - eris*.
Linte, *lens - tis*.
Lumină, *lumen*.

Leu, *leo*.
Legume, *legumen*.

Lucifer, *lucifer*.
L'egu, *ligo*.

Nota. L, inter duas vocales mutatur, 1) in *i*, quod dein sicut *jod* latinum sonat, (vide *J*.) e. g. Fiiu, *filius*; muriere, *mulier*; gaiina, *gallina*; moiu, *mollio*; pronuncia: mujiere, *gajina*. etc. 2) Saepissime etiam in *r*, e. g. Scară, *scala*; firu, *filum*; Ceriu, *coelum*; móră, *mola*; scândură, *scandula*, vel *asser*; poporu, *populus*; fericire, *felicitas*. etc.

M.

Pronunciatur more Latinorum, e. g.

Mare, *mare-ris*.
Margine, *margo*.
Munte, *mons*.
Mumă, *mater*.
Mănsu, *equulus*.
Mănușă, *manica*.

Mână, *manus*.
Mieu, *parvus*.
Mutu, *mutus*.
Mortu, *mortuus*.
Mergu, *migro*.
Măncu, *manduco*.

N.

N, Effertur uti *n* Latinorum, e. g.

Nasu, *nasus*.
Negru, *niger*.
Nodu, *nodus*.
Nucă, *nux*.

Nascu, *nascor*.
Netedu, *nitidus*.
Nópte, *nox*.
Nume, *nomen*.

P.

Pronunciatur sicut apud Latinos, e. g.

Pace, *pax*.
Pesce, *piscis*.
Pepine, *pepo*.
Porcu, *porcus*.
Pele, *pellis*.

Păriete, *paries*.
Pulbere, *pulvis*.
Pecatū, *peccatum*.
Péna, *penna*.
Parte, *pars*.

Nota. Daco-Romani *ph* latinum Italarum more mutant in *f*, ut: Filosofu, *Philosophus*; Fisica, *Physica*. etc.

Q.

1) *Qu*, ante *a*, *o*, *u*, pronunciatur sicut *c* ante *a*, *o*, *u*, nempe ut *k*, nam *q*, quoad vim non differt a *c*, e. g. quādu, *quando*; quasi, *quasi*; quam, *aliquantulum*; quare, *qualis*; quātu, *quantum*; etc. pronuncia: cādu, *casi*, *cam*. etc.

2) *Qu*, sequente *e* vel *i*, effertur sicut *c* ante *e* vel *i*, id est: ut *tsche* germanicum, *cs* vel *ts* hungaricum, e. g.

Quelu, *ille*.
Quinë, *quis*.
Que, *quid*.
Queru, *peto*.

Quinquè, *quinque*.
Nèque, *neque*.
efferuntur; celu, *cine*,
ce, *ceru*. etc.

Nota. *Qu*, ante *a* apud Daco-Romanos in dictionibus comunibus cum Latinis, et Italis mutatur in *p*, ut: apă, *aqua*; épă, *equa*; păresimi, *quadragesima*, Ital. *quarésima*; patru, *quatuor*. etc.

R.

R, pronunciatur sicut apud Latinos; e. g.

Ramu, *ramus*.
Raru, *rarus*.
Repede, *rapide*.
Ripă, *ripa*.

Rôtundu, *rotundus*.
Rugu, *rubus*.
Rece, *recens*.
Rèu, *malus*.

S.

1) *S*, initio vocum ante vocales *a*, *e*, *o*, *u*, item *i* soni obscuri, pronunciatur communiter sicut Latinum *s*, et hungaricum *sz*, ac Cyrillicum *o*, ut:

Sacu, *saccus*.
Serinu, *serenum*.
Somnu, *somnus*.

Sugu, *sugo*.
Sinu, *sinus*.
Silbaticu, *silvaticus*.

2) *S*, ante *i* clari, sive ordinarii soni, et post *i*, alia vocali sequente profertur sicut hungaricum *s*, ger-

manicum *sch*; Italicum *sce*, *sci*, ac Cyrillicum ш; ut: sie, *sibi*; lisie, *lixivium*; *siedu*, *sedeo*. etc.

Denique *s* sequente *i* finali semper modo praedicto pronunciatur id est: ut hungaricum *s*, german: *sch*, Cyrillio. ш; e. g. ursi, *ursi*; Rusi, *Russi*; pusi, *positi*. etc.

Nota. Nos, dum *s* pronunciandum est crasse uti ш Cyrillicum, ad reddendam exteris expediorem lectionem saepe *s* subnotamus signo mediae lunulae e. g. *esire*, *exire*; *lisie*, *lixivium*. etc.

3) *S*, ante syllabas *ce*, *ci*; *que*, *qui* profertur pariter crasse; ut: pesce, *piscis*; cresce, *crescit*; esci, *es*; sciu, *scio*; nisque, *quidam*; nesque, *quaedam*; etc.

Nota. Etsi Syllabae *sce*, *sci*; *sque*, *squi*; proprie ac regulariter pronunciuntur sicut germanicum *stsche*, *stshi*; hungaricum *stse*, *stsi*; vel *scse*, *scsi*; ac Cyrill. шсе, шси; tamen Daco-Romani sive Valachi vulgo consueverunt pronunciare uti *st*; sic in allatis exemplis (Nro 3-o) enunciant: peste, creste, esti, niste etc. Non obstante tamen hac pronunciatione non universali Latino-Valachice semper scribi debet *sce*, *sci*. etc.

4) Daco-Romani sicut Latini et Itali interdum *s* pronunciunt uti *z*, e. g. infrènesu, *pro* infrènu, *refreno*; lucesu, *pro* lucru, *laboro*; necasu, *angor*; séru, *serra*; séru, *serum*; sama, *jusculum*; efferruntur: infrènezú, necazu, zèru, zèru, zama.

T.

1) *T*, pronunciatur initio vocis ac praecedente littera *s*, sicut apud Latinos; e. g.

Tacu, *taceo*.

Tauru, *taurus*.

Totu, *totum*.

Turma, *turma*.

Tingu, *tingo*.

Tare, *fortis*.

Tunu, *tonitru*.

Tusè, *tussis*.

Temu, *timeo*.

Eucharistie, *Eucharistia*.

2) *T*, sequente *i*, et post *i* alia vocali, enuntia-
tur more Latinorum, nempe: ut *tz* hungaricum, *ȝ* ger-
manicum, *u*, cyrillicum, ac *z* asperum Italicum, e. g.

Tie, *tibi*.

Tiéra, *terra, regio*.

Omutiu, *homuntio*.

Nutretiu, *nutrimentum*.

Frátie, *fraternitas*.

Betie, *ebrietas*.

Impêrátie, *Imperium*.

Portie, *portio*.

3) *T*, sequente *i* finali semper pronunciatur ut
tz hungaricum, *ȝ* germanicum, ut: frati, *fratres*; ne-
poti, *nepotes*; uscati, *exsiccati*. etc.

Item *ȝ* subnotatum in sequentibus verbis eorumque
derivatis; ut: pâțiescu, *patior*; țipu, *proicio*; as-
cuțitu, *acutus*; țéra, *terra, regio*.

V.

V, pronunciatur sicut apud Latinos, e. g. vadu, *va-*
dum; vorbă, *verbum* etc. (Vide sub *U*. 3-o).

X.

Litera *X*, Daco-Romani carent, eiusque loco more
Italorum vulgo in scribendo, et pronunciando simul,
praecipue utuntur litera *s*, e. g. Alesandru, *Alexan-*
der; esemplu, *exemplum*; frasinu, *fraxinus*; eșire
exire. Interim si quis literae *x* asvetus, eadem uti
velit praecipue in vocibus graecis minime errabit, hoc
tamen est contra genium Linguae Valachicae.

Z.

Litera *Z*, Daco-Romani proprie destituuntur, etsi
eius sonus in eorum Lingva audiatur, eiusque sonus uti
supra monui, refertur vel ad *d*, vel ad *s*. Interim po-
test quis etiam litera *z* uti, in iis maxime casibus, in
quibus et Latini eam adhibent. Graviter tamen pecca-
ret contra Orthographiam si quis *z* adhiberet in scriben-
do, quotiescunque audit sonum *z*; nam etiam *s* ante
b, *d*, *g*, *l*, *m*, *n*, *r*, pronunciatur uti *z*, e. g. sborare
volare; sdrânciosu, *lacer*; sgura, *scoria*; deslegatu,

solutus ; pisma , *invidia* ; desnodatu , *enodatus* ; desradicinu , *eradicatus* ; svēntatu , *exsiccatus* ; ne-
tquam ergo sunt scribenda : zborare , zdrānciosu , zgu-
ra , etc. uti comuniter scribere solent Orthographiae
imperiti.

BREVIS CONSPECTUS

*Observationum ac Regularum expositarum ad
pronunciationem quarundam Literarum
spectantium.*

C, c — — —	Pronunciatur sicut Hungaricum <i>cz</i> , Ger- manicum <i>ç</i> , Cyrillicum <i>ц</i> .
Ce, ci — —	Sicut Italogrum <i>ce, ci</i> , Hung. <i>tse, tsi</i> , Ger- man. <i>tsche, tschi</i> , Cyrillic. <i>че, чи</i> .
Ch, ch — —	Sicut <i>k</i> .
D, d — — —	Sicut Hungaricum <i>z</i> , ac Cyrillicum <i>з</i> .
E, é — — —	Sicut Diphtongus <i>ea</i> .
É, ê — — —	Sicut <i>i</i> Latinorum.
Ge, gi — —	Sicut Italogrum <i>ge, gi</i> , ac Cyrillico-Vala- chicum <i>ге, ги</i> .
J, j — — —	Sicut Gallicum <i>j</i> , ac Cyrillicum <i>ж</i> .
Ó, ó — — —	Accentu acuto notatum sicut Latinum <i>oa</i> .
Que, Qui —	Sicut Italicum <i>ce, ei</i> , Hung. <i>tse, tsi</i> , Cy- rillicum <i>че, чи</i> .
S, s — — —	Sicut Hungaricum <i>s</i> , Germanicum <i>sch</i> , Cyrillicum <i>ш</i> , ac Italicum <i>s</i> , ante <i>ce, ci</i> .
T, t — — —	Sicut Latinorum <i>t</i> ante <i>i</i> , et post <i>i</i> se- quente alia vocali , et Hung. <i>tz</i> , Ger- manicum <i>ç</i> , ac Cyrillicum <i>ц</i> .
á, ê, í, ó, ù —	Sicut Cyrillico-Valachicum <i>ѣ</i> , ac Galli- cum <i>ê</i> .

CAPUT III.

De Diphthongis.

§. 5.

De Numero Diphthongorum.

Diphthongi in Lingva Daco-Romana tot sunt, quot vocales aliis vocalibus immediate subnexae pronunciantur ita, ut ex omni vocali dimidius tantum sonus audiat. Ex Diphthongorum numero sequentes quatuordecim adferimus: ai, au, ea, ei, eu, ia, ie, ii, io, iu, oa, oi, ou, ui.

§. 6.

De Pronunciatione Diphthongorum.

Pronunciantur autem Diphthongi hoc modo.

1) In Diphthongo *ai*, sonus vocalis *a* integer, vocalis autem *i* dimidius tantum auditur, ut: *mai*, *magis*; *vai*, *vae*.

2) In Diphthongo *au*, sonus *a* integer, *u* dimidius auditur, ut: *dau*, *do*; *stau*, *sto*.

3) In *ea*, *e* vix auditur, *a* vero integrum sonum retinet, ut: *muliereae meae*, *uxor mea*; *sedea*, *sedebat*.

4) In *ei*, sonus *e* integer, *i* dimidius auditur, ut: *Cetatei*, *civitati*; *comunitatei*, *communitati*. Nonnulli ita efferunt, ut solum *i* audiatur, proinde dicunt: *cefati*, *comunitati*, per *ei* tamen semper scribendum, cum *ei* sit genitivus num. sing. articuli definiti generis foemini qui similis est Dativo.

5) In *eu*, sonus *e* integer, *u* dimidius auditur, ut: *greu*, *gravis*; *reu*, *malus*:

6) In *ia*, *i* vix auditur, *a* integrum sonum retinet, ut: *chiamă*, *vocat*; *fiențiă*, *essentiă*; *sciențiă*, *scientia*.

7) In *ie*, sonus *i* dimidius, *e* integer auditur, ut: *die-de*, *dedit*; *ieri*, *heri*; *hei*, *heu*.

8) In *ii*, primum *i* sonum integrum servat, alterum *i* vix auditur, ut: *fii*, *filii*; *sântii*, *sancti*.

Hujus Diphtongi usus potissimum est in nominibus desinentibus in num. pl. in *i*, ac accipientibus Articulum definitum eiusdem numeri *i*, ut *Ômênii*, *homines ipsi*; *Românii*, *Romani*, sêu *Valachi ipsi*.

9) In Diphtongo *io*, *i* sonus vix auditur prouti apud Italos, ut: *giocu vel jocu*, *ludus*, *jocus*; *giosu deor-sum*; *giacu*, *jaceo*.

10) In *iu*, sonus *i* dimidiatus, *u* vix auditur, ut: *ajutoriu*, *adjutorium*; quod si nomini jungatur art. def. sonus *u* integer restituitur, et *i* vix auditur, ut: *ajutoriul*, *adjutorium illud*.

11) In *oa*, ex *o* et *a* quasi unus sonus coalescit, ita ut et *o*, et *a* tantisper audiatur, magis tamen sonus *a*; accedit tantisper ad *a* hungaricum, ut: *moara*, *mola*; *soare*, *sol*. Ceterum in Orthographia Romana sive Latino-Valachica *a* Diphtongi *oa* expungitur, ac *ô* notatur accentu accuto ad indigitandam pronunciationem *oa*. Vide litteram *O*.

12) In Diphtongo *oi*, sonus *o* integer, *i* dimidiatus auditur, ut: *noi*, *nos*; *voi*, *vos*; *ei*, illi.

13) In *ou*, sonus *o* integer, *u* dimidiatus enunciat, ut: *bou*, *bos*; *nou*, *novus*.

14) In *ui*, sonus *u* integer, *i* dimidiatus auditur, ut: *cui*, *cui*; *fui*, *fui*; *avui*, *habui*; *tâcui*, *tacui*.

Porro, sicut quaelibet vocalis seorsim praeseferre potest sonum obscurum, sive strictissimum, ita etiam in Diphtongo una ex iis, quae constituunt Diphtongum, recipere potest interdum sonum obscurum, inanente quantitate soni alterius vocalis supra declarata, ut: *dâi*, *da ei*; *rêu*, *malus*; *tûi*, *tui*; *sûi*, *sui* etc.

Denique Daco-Romani gaudent etiam triphthongis, e. g. *fiu* *filius*; *pui*, *pullus*; *moiu*, *mollis* etc.

CAPUT IV.

De Accentibus.

§. 7.

Accentus apud Daco-Romanos sunt duo, accentus acutus (´), et gravis (`). Acuto notatur producenda syllaba prima, media, et ultima, e. g. *bâtere*, *batuere*; *culégere*, *colligere*; *avére*, *habere*; gravis solam ultimam in vocalem desinentem afficit, ut: *fû*, *fuit*; *amû*, *modo*; *tacû*, *tacuit*, etc.

Accentus acuti varior est in Orthographia Daco-Romana usus, praeterquam in *é*, dum uti Diphthongus *ea* pronunciandum venit, quo in casu ad faciliorem reddendam lectionem accentuari debet. (Vide Litteram *E*.) Pariter *o* longum, dum proferendum est uti Diphthongus *oa*, notari debet accentu acuto. (Vide Litteram *O*.)

In dictionibus vero aequivocis, quarum aequivocatio solo accentu tollitur, ad determinandum sensum, quem intendimus, uti debemus accentu, e. g. *dormi*, si prima Syllaba notetur accentu (*dórm*i), significat *dormis*; si ultima (*dorm*i) significat *dormivit*. etc.

CAPUT V.

De Apostropho.

§. 8.

Apostrophus est quoddam signum instar medii circuli hujus figurae (´), qualis est etiam spiritus lenis apud Graecos, quo nos designamus sonum obscurum sive strictissimum vocalium, quocum confundi non potest Apostrophus, cum hic collocetur ad latus literae, spiritus vero lenis, ac signum soni obscuri supra litteram. Vide Cap. II. §. 3.

Apud Daco-Romanos sive Valachos in libris Cyrillicis literis editis nusquam visitur apostrophus, exceptis

poeticis, ubi creberrime adhibetur e. g. Ма8 тѣшкат (mau tîscat) *me taxavit*, pro М'а8 (m'au) etc.

In Orthographia autem Romana sive Latino-Valachica iam frequens est apostrophii usus, praecipue respectu articulorum definitorum, et Verborum auxiliarium, ac Pronominum, *me, te, se*, e. g. Domnul', *Dominus*; serbul', *servus*; l'au bâțutu, *ipsum verberavit*, pro (lu au batutu) m'au lăudatu, *me laudavit*, pro (me au), etc.

C A P U T VI.

De Divisione Syllabarum.

§. 9.

Syllabarum divisio haud arbitrarie est facienda, sed sicut compositae fuerunt, ita etiam dividendae sunt. Itaque:

1) Consonans una inter duas vocales constituta semper conjungitur cum sequente, ut: a-ra-re, *arare*; tă-ce-re, *tacere*; cu-le-ge-re, *colligere*; au-di-re, *audire*.

2) Si vox sit composita debet dividi salva compositione, proinde indaganda origo, ut: de-pu-nu, *depono*; a-pu-nu, *humilio*, *occido*; pre-pu-nu, *suspikor*, *praepono*; re-pu-nu, *repono*, *sepono*; des-căn-tu, *incanto*; res-co-ptu, *recoctum*; des-ju-ga-tu, *disjunctus*; des-frê-na-tu, *effraenatus*; rês-bu-nu, *bonifico*, etc.

3) Quando duae consonantes concurrunt, una attribuitur antecedenti, altera sequenti syllabae, ut: ar-me, *arma*; fôr-te, *valde*; ls-ra-il, *Israel*; mer-ge, *migrat*; ster-ge, *stergit*; lin-ge, *lingit*; nin-ge, *ningit*.

4) Si vero duae consonantes fuerint *gr, mn, pt, sm, st, sc*; etc. utraque donatur sequenti vocali, ut ne-gru, *niger*; Do-mnu, *dominus*; la-pte, *lac*; pi-sma, *invidia*; Ni-stor, *Nestor*; cu-no-scu, *cognosco*, etc.

5) Denique si tres fuerint consonantes, omnes tres tribuuntur sequenti vocali, ut: cā-pi-stru, *capistrum*, no-stru, *noster*; vo-stru, *vester*, etc.

Diphthongus, imo et triphthongus, quoniam unam syllabam constituit, nunquam dividi debet, e. g. die-de, *dedit*; ce-tâtei, *civitati*; chia-mâ, *vocat*; sci-èn-tiâ, *scientia*, etc.

PARS SECUNDA. ETYMOLOGIA.

CAPUT I.

De Partibus Orationis Lingvæ Daco-Romanæ.

§. 1.

Partes Orationis Lingvæ Daco-Romanæ sunt novem, scilicet: Articulus (Articulul'). Nomen (Numele.) Pronomen (Pronumele.) Verbum (Verbul'). Participium (Participul'). Adverbium (Adverbul'). Praepositio (Prepositia). Conjunctio (Conjuntia). Interjectio (Interjetia).

Ex his novem Orationis Partibus quinque priores, nempe: Articulus, Nomen, Pronomen, Verbum, et Participium sunt flexibiles. Reliquae autem quatuor posteriores; Adverbium, Praepositio, Conjunctio, et Interjectio flexionis expertes.

CAPUT II.

De Orationis Partibus flexibilibus.

§. 2.

De Articulo.

Quum in Lingva Daco-Romana Nomina per solos Numeros, non etiam per casus declinentur, Articuli, quibus praeter genera casus quoque indicantur, perpetuo adhibeantur est necesse.

Est autem Articulus in Lingva Daco-Romana duplex: unus definitus *il, lu, le*, generis masculini, et *a*,

oa vel *la*, generis foeminini, qui rem determinat; alter indefinitus *unu*, *una*, qui rem nequaquam determinat.

§. 3.

De signis Articuli.

Signa Articuli sunt: 1. Genus (Genul'). 2. Numerus (Numărul'). 3. Casus (Casul').

I. Genera sunt duo: Masculinum (Bărbătescu), et Foemininum (Femeescu).

1. Generis Masculini est Articulus definitus *il*, *la*, *le*, aequivalens Articulo Italico *il*, *lo*; Gallico *il*, *le*, Germanico *der*, Hungarico *a'*, vel *az*; et postponitur Nominibus substantivis Generis masculini hoc modo: Socru-'l, *socer*; Frate-le, *Frater*; Nepotu-lu, *Nepos*.

2. Generis Foeminini est, *a*, *oa* vel *la*, aequivalens Italico et Gallico *la*, Germanico *die*, hungarico *a'* vel *az*, ut: casa-a, *domus*; puncte-a, *pons*; vergé-oa, vel vergé-la, *virga*.

II. Numeri sunt duo: Singularis (Singuratecu) et Pluralis (Multoratecu).

1. Numerus Singularis adhibetur, quando de una re tantum vel persona sermonem instituimus. e. g. Nepotulu, *nepos*; lumina, *lumen*; stéoa, *stella*.

2. Numerus Pluralis usurpatur, quando de pluribus rebus, aut personis sermo fit. e. g. Nepoti, *nepotes*; lumine, *lumina*; stéle, *stellae*.

III. Casus sunt sex:

1. Nominativus (Numitoriul')
2. Genetivus (Nascitoriul')
3. Dativus (Dăitoriul')
4. Accusativus (Acusătoriul')
5. Vocativus (Chiâmătoriul')
6. Ablativus (Luvătoriul')

Nom. ponitur ad quaestionem quine? *quis?* e. g. omul', *homo*.

Gen. ponitur ad quaestionem a cui? *cuius?* e. g. a omului, *hominis*.

Dat. Ad quaestionem cui? *cui?* e. g. Omului, *hominis*.

Accus. Ad quaestionem pre quine? *quem?* e. g. pre Omul', *hominem*.

Abl. Ad quaestionem dela quine? *aquo?* e. g. dela omul; a *homine*.

§. 4.

Declinatio Articuli definiti
il, lu, le; a, oa vel la.

Singularis.

Mascul.

Foemin.

N.	il, lu.	le.	ul.	a,	oa vel la.
G.	a lui.	lui.	ului.	a ei-ii,	lei-iii.
D.	lui.	lui.	ului.	ei-ii,	lei-iii.
A.	pre il, lu.	le.	ul.	a,	oa-la.
V.	le.	le.	le.	ă,	oa-la.
Abl.	dela il, lu.	le.	ul.	a,	oa-la.

Pluralis.

Mascul.

Foemin.

N.	i.	le.
G.	a lor.	a lor.
D.	lor.	lor.
A.	pre i.	pre le.
V.	i, lor.	e, i, lor.
Abl.	dela i.	dela le.

§. 5.

De Usu Articuli definiti.

Articulus conjungitur cum Nomine secundum has regulas.

I. Articulus *il*, *lu*, *le*, conjungitur cum Nominibus substantivis, quorum alia in *u*, *au*, *iu*; alia in *e*, desinunt.

1. Articulus *il* et *lu* promiscue ponitur post substantiva Generis masculini, quae exeunt in *u*, *iu*, separatim aut conjuncte. e. g. lotru'l, *vel* lotrul', latro; ceriu'l, *vel* ceriul', coelum.

Nota 1. Ex Articulo *il*, *i* propter praecedentem vocalem, dum cum substantivo quod in vocalem desinit conjungitur, semper exmittitur, et eius locum supplet apostrophus, ut in allatis exemplis videre est.

Nota. 2. Sic etiam ex Articulo *lu*, *u* cum sit semivocalis et in fine non edat sonum semper exmittitur, et eius locum supplet apostrophus, tunc vel maxime si sequens vox a vocali incipiat, e. g. omul' aquestu, *hic homo*.

2. Articulus *le* postponitur substantivis masculini generis in *e* desinentibus. e. g. Câne-le, *canis*; pâriete-le, *paries*; serpe-le, *serpens*.

Observandum. Praeter dictos tres Articulos, *il*, *lu*, *le*, Daco-Romani interdum adhuc adhibent etiam Articulum *ul*, verum illum solum cum Nominibus in consonantem desinentibus conjungunt, quae admodum sunt pauca; e. g. Os-ul, *os-ossis*; vas-ul, *vas-vasis*; uger-ul, *uber*; ager-ul, *acer*. Hujus Articuli declinationem vide §. 3. cum reliquis Articulis.

II. Articulus definitus foemini generis *a*, *oa*, *vel la* conjungitur cum Nominibus substantivis foemini generis, quorum, quae in *a*, alia in *e*, alia vero in *ea* exeunt.

1. Articulus *a* postponitur Nominibus quae in *a* exeunt, quod à dum cum Articulo conjungunt, amittunt, et eius loco succedit Articulus *a*; v. g. masà, *masa*, mensa; lunà, *luna*, luna; muscà, *musca*, musca.

2. Articulus *a* postponitur Nominibus, quae in *e* exeunt. v. g. puncte-a, *pons*, frunte-a, *frons*, flóre-a, *flos*; óue-a, *ovis*; mēte-a, *mens*.

3. Articulus *oa* vel *la* postponitur Nominibus desinentibus in *ea* vel *é* accentu acuto notatis, v. g. rùndinea, *vel* rùndiné, cum Articulo, erunt rùnduné-oa *vel* rùndiné-la, *hirundo*; purcé, purcé-oa *vel* purcé-la, *porcella*.

§. 6.

De Articulo Indefinito, eiusque Declinatione.

Articulus Indefinitus est *unu* generis masculini, et *o* vel *una* generis foeminini; declinatur autem hoc modo:

Singularis.

	Masc.	Foem.
N.	Un' Unu.	O <i>vel</i> Una.
G.	a Unui.	a unei - unii.
D.	Unui.	unei - unii.
A.	pre Unu.	pre o - una.
V.	<i>c a r e t.</i>	<i>c a r e t.</i>
Abl.	dela Unu.	dela o-una.

Pluralis.

	Masc.	Foem.
N.	Unii	Une <i>vel</i> unele.
G.	a unora	a unor - unora.
D.	unora.	unor - unora.
A.	pre unii.	pre une - unele.
V.	<i>c a r e t.</i>	<i>c a r e t.</i>
Abl.	dela unii.	dela une-unele.

De usu Articuli indefiniti sermo erit in Syntaxi Articulorum.

C A P U T III.

De Nomine.

§. 7.

De Nomine Generatim.

Nomen est, quod rem aliquam, vel personam, aut eius proprietates designat; e. g. Nepotu, *nepos*; erbă, *herba*; pörtă, *porta*; mână, *manus*.

Nomina in Lingua Daco-Romana per casus invariata manent, et solum Articuli flectuntur, qui dum cum Nominibus conjunguntur eorum Genera, Numeros, et Casus definiunt.

§. 8.

Divisio Nominum.

I. Nomina dividuntur, in *Nomina Substantiva* (substantive), et in *Nomina Adjectiva* (ajetive).

1. *Nomen substantivum* est, quod rem aliquam vel Personam denotat. e. g. Ostașu, *ostiarius* sive *miles*; călămariu, *atramentarium*; furcă, *furca*; scôlă, *schola*; Vasilie, *Basilius*, etc.

2. *Adjectivum* est, quod proprietatem rei alicujus, aut personae significat. e. g. mare, *magnus*; sântu, *sanctus*; grasu, *crassus*, *pingvis*; formosu, *formosus*; inaltu, *altus* etc.

II. Nomen substantivum pluribus gaudet nomenclationibus: est enim vel *Proprium*, vel *Commune*, vel *Collectivum*.

1. *Proprium* est, quod res certas significat, et eo saltem rem unam indicare possumus. e. g. Ungaria, *Hun-*

garia; Buda, *Buda*; Viena, *Vienna*; Dunăre, *Danubius*; Michail, *Michael*; Joan, *Joannes*, etc.

2. *Commune* est, quod res incertas denotat, et pluribus rebus, aut Personis potest tribui. e. g. Impēratu, *Imperator*; Chesar, *Cæsar*; cêtate, *civitas*; Residentiâ, *Residentia*.

3. *Collectivum* est, quod iam in Singulari Numero multitudinem indicat; e. g. Poporu, *Populus*; ghin-te, *gens*; turma, *turma*, sive *grex*; cêtâ, *coetus*; ôste, *exercitus*.

§. 9.

De Textura Nominum.

Nomina sunt:

1. *Simplicia* (simple.)
2. *Derivata* (deduse.)
3. *Composita* (compuse.)

I. De Nominibus simplicibus.

Simplicia Nomina sunt, quae non aliunde deducuntur, sed a se ipsis, et in se suam habent radicem; e. g. Domnu, *Dominus*; Oraşu, *Oppidum*; albu, *albus*; roşu, *ruber*, rôtundu, *rotundus*. etc.

II. De Nominibus derivatis.

Derivata Nomina sunt, quae a simplicibus derivantur; ut sunt: domnescu, *dominialis*; cêtâtianu, *civitatis*; albetiu, *subalbus*, *candidus*; negretiu, *nigrescens*; derivantur, a substantivis simplicibus: Domnu, cêtate, albu, negru.

Nota. Huc pertinent omnia Nomina ab aliis Nominibus aut Verbis derivata; uti sunt: direptate, *institia*; amăraciune, *amaritudo*; omenie vel omenire, *humanitas*; vedere, *visio*; cântătoriu, *cantator*; cântecu, *canticum*.

1. *Formatio Adjectivorum ex substantivis, quae fiunt accipiendo post se sequentes Particulas, uti sunt: anu, eanu, alu, alnicu, escu, etiu, iu, osu.*

a) In *anu* vel *eanu*, formata Adjectiva indicant, cujus Patriae, Regionis, aut Loci quispiam sit; e. g. Italianu, *Italicus*; Alemanu, *Germanus*; Moldovanu, *Moldavus*; Munteanu, *Montanus*; silăşanu, *silvanus*; săleanu, *pagensis*; campănu, *campestris*.

b) In *al*, aut *alnicu*, desinentia Adjectiva indicant eorum significationem convenire cum ea unde suam trahunt originem; e. g. Nationalu, *nationalis*; poporalu, *popularis*; vel nationalnicu, *poporalnicu*; e. g. Invăţiătoriu nationalu, *Professor*, vel *Praeceptor nationalis*; idest: Invăţiătoriul' Natiei, *Praeceptor Nationis*.

c) In *escu*, indicant Nomina derivata adhuc esse in possessione vocis radicalis; e. g. domnescu, *dominialis*; Episcopescu, *Episcopalis*; uti: Calu domnescu, *equus Dominialis*; Residentiă Episcopăscă, *Residentia Episcopalis*, idest: Calul' este a Domnului, *Residentia* este a Episcopului, *equus est Domini*, *Residentia et Episcopi*.

d) In *osu*, indicant Nomina derivata proprietatibus Nominum substantivorum radicalium ex integro gaudere; e. g. apătosu, *aquosus*; nodosu, *nodosus*, id est: plėnu de apă, plėnu de noduri, *aqua, nodis plenus*.

2. Nomina substantiva ab aliis substantivis deducta, fiunt accipiendo post se sequentes Particulas: *du*, aut *utiu*, vel *işoru*, *ime*, *oiu*, vel *ocu*, *ătu*, vel *etu*, *ie*.

In *du*, *utiu*, vel *işoru*, formata substantiva indicant significationem vocum radicalium esse imminutam; e. g. Domnicelu, *Domnutiu*, *Domnişoru*, *Domicellus*; purcelu, *porcutiu*, *porcellus*.

In *ime*, indicant, plures eiusdem generis res in unam esse collectas, v. g. Omenime, *hominum mul-*

titudo; grăslime, *pingvedo*; pădurime, *locus silvis obsitus*.

In *oiu* vel *ocu*, indicant significationem vocum radicalium esse auctam, v. g. *Omoiu vel Omocu*, *homo valde magnus*; căloiu, *vel călocu*; *equus admodum magnus*; haec proveniunt a substantivis: *Omu*, *Calu*.

In *ātu* vel *etu*, indicant, multitudinem rerum, vocis radicalis. e. g. *Prunetu*, *Prunetum*; *spinetu*, *spinetum*; *pomātu vel pomariu*, *pomarium*.

In *ie* indicant Nomina derivata proprietates Vocis radicalis in magno gradu possidere, e. g. *Câmpie*, *solitudo*, *locus campestris*; *ură*, *odium*; *urgie* *magnum odium*.

3. Nomina substantiva ab Adjectivis derivata fiunt assumendo Particulus has: *étiă*, *ime*, *itate*, *ciune*.

In *étiă*, indicant Nomina derivata habere proprietates vocis radicalis. v. g. *Albėtiă*, *albedo*; *negrėtiă*, *nigredo*; *roșėtiă*, *rubor*; veniunt ab Adjectivis: *albu*, *negru*, *roșu*.

In *ime*, indicant omnibus proprietatibus vocis radicalis gaudere, e. g. *Inălțime*, *altitudo*, *roșime*, *rubor*; *lungime*, *longitudo*; *lățime*, *latitudo*; veniunt ab Adjectivis: *inaltu*, *roșu*, *lungu*, *latu*.

In *itate*, indicant proprietatem vocis radicalis integram. e. g. *Bunitate*, *bonitas*; *Crestinitate*, *Christianitas*, vel *Christianismus*; *direptate*, *rectitudo*, *iustitia*; proveniunt ab Adjectivis: *bunu*, *crestinu*, *direptu*.

In *ciune*, pariter indicant, habere proprietatem vocis radicalis vocem derivatam. e. g. *Înțelepciune*, *sapientia*, *intellectus*; *amăriciune*, *amaritudo*, *morticiune*, *cadaver*, vel *morticinum*; derivantur ab Adjectivis: *înțeleptu*, *amaru*, *mortu*.

4. Nomina Adjectiva ab aliis Adjectivis derivata fiunt accipiendo Particulas sequentes: *etiu*, *iu*, *utiu*, *isoru*.

In *etiu*, *iu*, denotant partem tantum proprietatis vocis radicalis. e. g. Orbetiu, *caecutiens*; albenetiu, *subalbus*; maretiu, *elatus*; veniunt ab Adjectivis: orbu, albu, mare. Negreciu, *nigrescens*; albeciu, *albescens*; ab iisdem Adjectivis.

In *utiu*, *isoru* indicant imminutionem significationis vocis radicalis. e. g. Bunutiu, bunișoru, *bonellus*, grosutiu, grosișoru, *crassus utcunque* vel *crassiulus*.

Observatio. Praeter superius adducta derivata Nomina adhuc observari merentur ea, quorum ideae mente tantum a nobis comprehenduntur; ex quibus quaequam a simplicibus Nominibus, alia vero a verbis derivantur. Itaque:

1. Nomina a simplicibus derivata.

Haec formantur adsciscendo Particulam *ie*, vel *ate*; v. g. a Frate, *Frater*, venit: frătie, et frătietate, *fraternitas*; a sociu, *socius*, venit: soție, et societate, *societas*.

Simili modo formantur etiam ab Adjectivis deducta, v. g. Tare, tărie, *fortitudo*; mare, mărime vel mărire, *magnitudo*, *gloria*.

2. Nomina a Verbis derivata.

In *are*, *ere*, *ire*. Haec indicant ipsam actionem, uti: vênare, *venatio*; tăiere, *sectio*; spargere, *infractio*; negrire, *nigretia*, *nigredo*.

Nota. Haec substantiva sunt simul Infinitivi Verborum primae, secundae, tertiae, et quartae Conjugationis.

In *entu*, indicant complexum proprietatis vocis radicalis. e. g. a juru, *juro*, venit: juramentu, *juramentum*; a credu, *credo*, venit: credementu, *fides*, vel ipse actus credendi.

In *atu*, *itu*, indicant, quali re quispiam occupatur. e. g. *Negotiātoritu*, *negotiatio*; *Directoratu*, *Directoratus*.

In *ura*, indicant hoc quod factum est, ut: *Fertura*, *coctio* vel *coctura*, i. e. *quod coctum est*; *scriptura*, *scriptura*, i. e. *quod scriptum est*; *faptura*, *factura*, i. e. *quod factum est*.

In *alā*, haec indicant ipsam materiam, qua aliquid perficitur; e. g. *negrealā*, *nigrities* vel *ipse color niger quo aliquid tingitur*; *urdialā*, *materia ad texturam necessaria*; *roşelā*, *color ruber*; *albēlā*, *color albus*.

In *oriu*, vel *ore*, ipsam personam agentem indicant, e. g. *Arātoriu*, *arator*; *sāpātoriu*, *fossor*; *scriitoriu*, *scriptor*; i. e. *qui arat*, *fodit*, *scribit*.

III. De Nominibus Compositis,

Nomina Composita fiunt ex simplicibus adsciscendo sibi aliam vocem, aut Particulam cum, vel sine conjunctione. Itaque:

1. Nomina composita cum conjunctione. Hujus generis Nomina in Lingva Daco-Romana sicut in Gallica, et Italica formantur, ubi duae voces sive Nomina per Particulam *de* ad invicem conjunguntur. e. g. *Domnu de casā*, *Dominus domus* vel *Paterfamilias*; (Italice: *Patrōne di casa*); *Facitoriu de bēne*, *Benefactor*; *omu de omenie*, *homo honestus*; *tāietoriu de lemne*, *ligniseca*.

2. Nomina composita sine conjunctione.

Sic formantur Nomina a verbis derivata, quibus praeponuntur Praepositiones inseparabiles, et cum iisdem in unam vocem coalescunt. e. g. *Transmutare*, *transmutatio*; *descāntare*, *discantatio*; *descultiare*, *discallitatio*; *reşturnare*, *eversio*; *despārtire*, *dispartitio*, sive *divisio*.

§. 10.

De signis Nominis.

Nomen sicut et Articulus respicit 1. *Numerum*. 2. *Casum*. 3. *Genus*.

1. *Numeri* sunt duo: Singularis, et Pluralis.

2. *Casus* sunt sex: Nominativus, Genitivus, Dativus, Accusativus, Vocativus et Ablativus; ut cap. II. de Articulo vidimus.

§. 11.

De Generibus Nominum.

Nomina in Lingva Daco-Romana sicut in Gallica, et Italica duplicis tantum sunt generis; scilicet: Generis Masculini, et Foeminini; neutro penitus carent, ob eamque rem ipsam, quando aliquid neutraliter effendum habent, utuntur foeminino, e. g. *aquēsta nu este de credutu, hoc non est credendum*. Nu imprumutā réle pentru bune, *ne retribuas mala pro bonis*. Intru tôte una é de a se socolire, *inter omnia unum est considerandum*.

§. 12.

De Nominibus Masculinis.

Omnia Nomina, quae sexum masculinum significant, aut rem ex parte virili definiunt, sunt generis masculini; eiusmodi sunt:

1. Omnia Nomina, quae exeunt in *u*, vel *iu*, una cum iis quae desinunt in semivocalem *u*, et videntur desinere in consonantem, sive res animatas sive inanimatas significant. v. g. *socru, socerus* vel *socer*; *frēnu* vel *frēu, frenum*; *Unchiu, Avunculus*; *ceriu, coelum*; *lupu, lupus*; *fagu, fagus*; *fulger, fulgur*; *fur, fur*.

2. Nomina, quae natura sua, seu secundum statum, et dignitatem, viris conveniunt, sunt generis mas-

culini; ut: Jude, *Judex*; Impêratu, *Imperator*; Preotu, *Sacerdos*; Episcopu, *Episcopus*; Invetiâtoriu, *Magister*.

3. Nomina substantiva in *e* desinentia, quae proveniunt a Nominibus Latinis tertiae Declinationis masculini generis, quorum Ablativus terminatur in *e*, apud nos pariter sunt generis masculini; e. g: Parênte, *Parentis*; Frate, *Frater*; fôle, *follis*; cãrbune, *carbo*; purece, *pulex*; sôrece, *sorex* vel *mus*; pãntece, *venter*; vulture, *vultur*, etc.

4. Nomina mensium sunt generis masculini; dicimus enim: aquestu Januare, *hic Januarius*; aquestu Aprilie, *hic Aprilis*, etc.

Sic et Nomen anu, *annus* est generis masculini. Ceterum Nomina dierum sunt generis foeminini; sic dicimus: aquêsta Luni, Marti, Mercuri, Joui, Vineri, Dominecã, *haec dies Lunae, Martis*, etc.

Similiter et quatuor anni tempora sunt generis foemini; id est, dicimus: aquêsta Primavérã, Vêrã, Tómnã, Êrnã, *hoc Ver, haec Aestas, hic Autumnus, haec Hyems*.

§. 13.

De Nominibus Foeminini Generis.

Nomina, quae sexum foemininum significant, aut rem ex parte muliebri definunt sunt generis foeminini, cuiusmodi sunt:

1. Omnia Nomina substantiva, quae terminantur in *ã*, *e*, et *é*. e. g. Nepótã, *Neptis*; Fiiã, *Filia*; sorã, *soror*; Cocônã, *Domicella*; frunte, *frons*; vulpe, *vulpes*; mãrgé, *margarita*; purcé, *porcella*.

Hinc excipiuntur sequentia: Tatã, *Pater*; Papã, *Papa*; Bașã, *Dux turcicus*; Ducã, *Duca*; Lucã, *Lucas*; Jude, *Judex*; lapte, *lac*; cãne, *canis*; epure, *lepus*; clesce, *forcipes*; pariete, *paries*; pesce, *piscis*; genunche, *genu*; verme, *vermis*; nome, *nomen*;

serpe, *serpens*; berbece, *vervex*; taciunc, *titio*; dente, *dens*; sôre, *sol*; sare, *sal*; mascure, *verres*, burete, *boletus*, e. a. p. (ut superius §. 12. Nro. 3 videre est,) quia sunt generis masculini.

Nota. Multa Nomina generis masculini transeundo ad numerum pluralem fiunt generis foeminini, e. g., frêu, *frenum*, frêuri; pâmentu, *terra*, pâmenturi. e. a. p.

§. 14.

De Declinatione Nominum.

Lingua Daco-Romana duas tantum habet Declinationes: unam Nominum generis masculini, et aliam Nominum generis foeminini.

D e c l i n a t i o I.

Nominum substantivorum masculinorum.

Nomina substantiva masculina triplicis sunt generis, nempe: alia, quae exeunt in *u* vel *iu*, e. g. Socru, *socer*; ceriu, *coelum*; alia in *e*; v. g. Frate, *Frater*; et quae in consonantem, ut: uger, *uber*; vas, *vas*. Et dein haec induunt formam Articuli *il*, *le*, *lu*, et *ul*. Ubi tantum Articulus solus flectitur, Nomen autem manet immutabile. Itaque:

I. *Forma: Cum Articulo il.*

Hac Articuli forma flectuntur omnia substantiva masculina in *u*, *iu* desinentia, ut: socru, *socer*; ochiu, *oculus*; et *i* propter praecedentem vocalem amittit.

Singularis.

Pluralis.

N.	Socru-'l, <i>socer</i> .	Socri-i, <i>soceri</i> .
G. a	socru-'lui, <i>soceri</i> .	a soceri-'lor, <i>socerorum</i> .
D.	socru-'lui, <i>socero</i> .	socri-'lor, <i>soceri</i> .
A. pre	socru-'l, <i>socerum</i> .	pre socri-i, <i>soceros</i> .
V. o	socru-'le! <i>o socer!</i>	o socri-'lor! <i>o soceri!</i>
A. dela	socru-'l, <i>a socero</i> .	dela socri-i, <i>a soceris</i> .

Sic declinantur: Dumnedeu, *Deus*; smeu, *draco*; bou, *bos*; ouu, *ovum*; lotru, *latro*.

Forma Nominum, quae exeunt in *iu*.

<i>Singularis.</i>		<i>Pluralis.</i>
N.	Ochiu ^l , <i>oculus</i> .	Ochi-i, <i>oculi</i> .
G.	a ochiu- ^l ui, <i>oculi</i> .	a ochi- ^l or, <i>oculorum</i> .
D.	occhiu- ^l ui, <i>oculo</i> .	ochi- ^l or, <i>oculis</i> .
A.	pre ochiu- ^l , <i>oculum</i> .	pre ochi-i, <i>oculos</i> .
V.	o ochiu- ^l le! <i>o oculē!</i>	o ochi- ^l or! <i>o oculi!</i>
Abl.	dela ochiu- ^l , <i>ab oculo</i> .	dela ochi-i, <i>ab oculis</i> .

Sic declinantur: Morariu, *molitor*; trunchiu, *truncus*; Unchiu, *Avunculus*; pëcurariu, *opilio*, vel *pecuarius*; vacariu, *vaccarius*; vënditoriu, *venditor*; Invëtiãtoriu, *Docens*; bucãtariu, *coquus*; mânunchiu, *manubrium*, etc.

II. Forma: Cum Articulo *le*.

Secundum hanc formam flectuntur omnia Nomina masculini generis, quae exeunt in *e*, prout:

<i>Singularis.</i>		<i>Pluralis.</i>
N.	Pariete-le, <i>paries</i> .	Parieti-i, <i>parietes</i> .
G.	a pariete-lui, <i>parietis</i> .	a parieti-lor, <i>parietum</i> .
D.	pariete-lui, <i>parieti</i> .	parieti-lor, <i>parietibus</i> .
A.	pre pariete-le, <i>parietem</i> .	pre parieti-i, <i>parietes</i> .
V.	o pariete-le! <i>o paries!</i>	o parieti! <i>vel parietilor!</i> <i>o parietes!</i>
A.	dela pariete-le, <i>a pariete</i> .	dela parieti-i, <i>a parietibus</i> .

Sic declinantur: șerpe, *serpens*; Pãrënte, *Parens* pesce, *piscis*; vulture, *vultur*; mugure, *germinatio*; sóre, *sol*, etc.

III. Forma: cum Articulo *lu*.

Hac formula flectuntur pariter Nomina substantiva masculini generis desinentia in *u* vel *iu*, ut:

<i>Singularis.</i>		<i>Pluralis.</i>
N.	Domnu-l ^l , <i>Dominus</i> .	Domni-i, <i>Domini</i> .
G.	a Domnu-lui, <i>Domini</i> .	a Domni-lor, <i>Dominorum</i> .

D. Domnu-lui, <i>Domino</i> .	Domni-lor., <i>Dominis</i> .
A. pre Domnu-l', <i>Domini</i> <i>num</i> .	pre Domni-i, <i>Dominos</i> .
V. o Domne! <i>vel-le! o Do-</i> <i>mine</i> .	o Domni! <i>vel</i> Domni-lor. <i>Domini</i> .
A. dela Domnu-l', <i>a Domino</i> .	dela Domni-i, <i>a Dominis</i> .

IV. *Forma; cum Articulo ul.*

<i>Singularis.</i>	<i>Pluralis.</i>
N. Os-ul, <i>os</i> ,	Óse-le, <i>ossa</i> .
G. a os-ului, <i>ossis</i> .	a óse-lor, <i>ossium</i> .
A. os-ulai, <i>ossi</i> .	óse-lor, <i>ossibus</i> .
D. pre o-ul, <i>os</i> .	pre óse-le, <i>ossa</i> .
V. o os-ule! <i>o os!</i>	o óse-le! <i>o ossa!</i>
Abl. dela os-ul, <i>ab osse</i> .	dela óse-le, <i>ab ossibus</i> .

Sic Declinantur: Fulger, *fulgur*; ugar, *uber*; vas, *vas-vasis*; tener, *tener*; piper, *piper*.

Nota. 1. Nominibus Propriis virorum in Genitivo, et Dativo casu Numeri Singularis Articulus praeponitur; postponitur autem tunc, quando post Nomen Proprium immediate sequantur Pronomina Possessiva, meu, tuu, suu, nostru, vostru; e. g. Nom. Petru, *Petrus*. Gen. a lui Petru; cum Pronomine erit: Petrul' meu; in Gen. a Petrului meu.

Nota. 2. Nomina rerum Animatarum Vocativum habent dupliciter cum vel sine Articulo. e. g. Domnule! *vel* Dóme! *Domine!* Nepóte! *vel* Nepotule! *Nepos!* etc.

D e c l i n a t i o II.

Nominum substantivorum foeminarum.

Haec nomina sicut Masculina triplicis sunt generis, nempe: quaedam, quae exeunt in *a*, ut: caprá, *capra*; muscă, *musca*; alia in *e*, ut: pásciune, *pascuum*; ruginé, *rubigo*; alia denique in *ea* vel *e* ut: schintea, *scintilla*; vergea, *virga*. Quae deinde flectuntur cum Articulo *a*, *oa* vel *la*.

I. *Forma.* Cum Articulo *a*.

Secundum hanc formam flectuntur 1. Omnia Nomina in *ă* desinentia, quae dum cum Articulo conjunguntur illud *ă* amittunt, et in eius locum succedit Articul^{us} *a*; e. g. *masă*, cum Artic. *mas'a*, *vel* *masa mēsa*; *vergură*, *vergu'ra vel* *vergura*, *virgă*. Itaque:

Singularis.

N. Capr'a, *capra*.
G. a capr'-ii-ei, *caprae*.
D. capr'-ii-ei, *caprae*.
A. pre capr'-a, *capram*.
V. o capră! o *capra*!

Pluralis.

Capre-le, *caprae*.
a capre-lor, *caprarum*.
capre-lor, *capris*.
pre capre-le, *capras*.
o capre-le! *vel* capre-lor!
o *caprae*!

A. dela capr'-a, *a capra*. | dela capre-le, *a capris*.

Sic declinabitur: *Fecioră, Virgo*; *usciă, ostium* *vel porta*; *mână, manus*; *érbă, herba*; *pénă, penna*; *vénă, vena*; *lănă, lana*; *alună, avellana*; *corônă, corona* etc.

2. Secundum hanc formulam declinantur etiam ea, quae in *e* exeunt; uti sunt: *sôrte*, cum Artic. *sortea*, *sors*; *morte vel mortea, mors*; *pâne* cum Art. *pânea*, *panis*.

Singularis.

N. Pâne-a, *panis*.
G. a pâne-i-ii, *panis*.
D. pâne-i-ii, *pani*.
A. pre pâne-a, *panem*.
V. o pâne-a! o *pânis*!
A. dela pane-a, *a pane*.

Pluralis.

Pâni-le, *panes*.
a pâni-lor, *panium*.
pâni-lor, *panibus*.
pre pâni-le, *panes*.
o pâni-le, o *panes*.
dela pâni-le, *a panibus*.

Sic declinabitur: *Carte, liber*; *sănităte, sanitas*; *mênțe, mens*; *ureche, auris*; *unghe, unguis*; *ghințe, gens*; *veste, nuntium*; *spinare, spina dorsi*; *lature, latus*; *pipăire, palpatio*; *fiere, fel*; etc.

II. *Forma.* Cum Articulo *oa* vel *la*.

Secundum hanc flectuntur Nomina, quae desinunt in *ea* vel *é*; e. g. *Turturea, vel turturé*, cum Art.

Turturea-oa, *vel* turturé-oa *vel* turturé-la rîndunea, rînduné, cum Art. rîndunea-oa, *vel* rîndiné-oa, *vel* rînduné-la.

Singularis.

Pluralis.

N. Turturé-oa, <i>vel</i> turturéla, <i>turtur.</i>	Turturele-le, <i>turtures.</i>
G. a turturé-lei, <i>turturis.</i>	a turturele-lor, <i>turturum.</i>
D. turturé-lei, <i>turturi.</i>	turturele-lor, <i>turturibus.</i>
A. pre turturé-oa-la, <i>turtur-rem.</i>	pre turturele-le, <i>turtures.</i>
V. o turturé-oa-la! o <i>turtur!</i>	o turturele-lor! o <i>turtures!</i>
A. dela turturé-oa-la, <i>a turture.</i>	dela turturele-le, <i>turturibus.</i>

Sic declinabitur: Andre, *acus adstrictoria*; vergé, *virga*; curé, *lorum*; purcé, *porcella*; nué, *virgula*, etc.

Observatio. In forma Articuli *oa*; *o* potest mutari in *l*, adeo ut loco turturéoa, possimus dicere turturéla, quod *l*, deinde etiam in reliquis casibus tam Numeri Singularis, quam Pluralis naturaliter sequitur; i. e. *Gen.* a turturélei; *Dat.* turturélei; et sic porro ut paradi-gmate allato videre est.

§. 15.

De Declinatione Adjectivorum.

I. Adjectivorum generis Masculini.

Nomina Adjectiva masculini generis declinantur eodem modo quo substantiva, nempe: quae exeunt in *a*, *iu*, assumunt Articulum *il*, et *lu*; quae vero in *e* desinunt Art. *le*.

Paradigma Adjectivorum.

Singularis.

N. Rêu-'l, <i>malus.</i>	Vechiu-'l, <i>vetus.</i>	Limpede-le, <i>limpidus.</i>

G.	a rèu-lui.	a vechiu-lui.	a limpede-lui.
D.	rèu-lui.	vechiu-lui.	limpede-lui.
A.	pre rèu-'l.	pre vechiu-l'.	pre limpede-le.
V.	o rèu-'le.	o vechiu-le!	o limpede-le!
Abl.	dela rèu-'l.	dela vechiu-l'.	dela limpede-le.

P l ū r a l i s.

N.	Rèi-i, <i>mali.</i>	vechi-i, <i>veteres.</i>	limpedi-i, <i>limpidi.</i>
G.	a rèi-lor.	a vechi-lor.	a limpedi-lor.
D.	rèi-lor.	vechi-lor.	limpedi-lor.
A.	pre rèi-i.	pre vechi-i.	pre limpedi-i.
V.	o rèi-i! <i>vel</i> rèi-lor!	o vechi! <i>vel</i> vechi-lor!	o limpedi! <i>vel</i> limpedi-lor!
Abl.	dela rèi-i.	dela vechi-i.	dela limped-i.

II. Adjectivorum Generis foeminini.

Nomina Adjectiva foeminina easdem Articuli formas assumunt, atque cum eiusdem generis (foeminini) substantivis, secundum easdem regulas flectuntur, id est: quae exeunt in *a* assumunt Articulum *a*, e. g. Formosa, cum Art. formos'a, *vel* formosa: quae in *e* desinunt pariter Art. *a*; e. g. mare, marea, *vel* marea; quae vero in *ea* *vel* *e* illa assumunt Art. *oa* *vel* *la* e. g. grea, grea-oa, *gravis*.

P a r a d i g m a.

S i n g u l a r i s.

N.	Formos'a, <i>formosa.</i>	Subtire-a, <i>subtilis.</i>	Rea-oa-la, <i>mala.</i>
G.	a formos'ei-ii.	a subtire-i-ii.	a ré-lei.
D.	formos'ei-ii.	subtire-i-ii.	ré-lei.
A.	pre formos'a.	pre subtire-a.	pre rea-oa-la.
V.	o formos'a.	o subtire-a.	o rea-oa-la.
A.	dela formos'a.	dela subtire-a.	dela rea-oa-la.

P l ū r a l i s.

N.	Formose-le, <i>formosae.</i>	Subtiré-le, <i>subtiles.</i>	Ré-le, <i>malae.</i>

G. a formóse-lor.	a subțiréle-lor.	a réle-lor.
D. formóse-lor.	subțiréle-lor.	réle-lor.
A. pre formóse-le.	pre subțiréle-le.	pre réle-le.
V. o formóse! <i>vel</i> formóse-lor!	o subțiréle! <i>vel</i> subțiréle-lor!	o réle! <i>vel</i> réle-lor!
A. dela formósele.	dela subțiréle-le.	dela réle-le.

Observatio. Quae superius de Art. *oa*, notavimus, hic quoque locum habent; id est: dum Art. *oa*, conjungitur cum Adjectivis, quae in *é*, sive ea desinunt; *o*, potest mutari in *l*, ut loco: albicé-*oa*, possumus dicere: albicé-*la*; buné-*oa*, buné-*la*.

§. 16.

De Declinatione substantivorum cum Adjectivis.

Hic sequentes fundamentales regulae sunt observandae.

1. Si Adjectivum cum substantivo masculini generis simul sit declinandum, quod ex eis praepōnitur suscipit Articulum et declinatur, quod autem postponitur percusus invariātum manet.

I. Declinatio substantivorum masculinorum.

Forma. 1. Declinatio substantivorum generis masculini postposito Adjectivo.

Singularis.

Pluralis.

N. Pomu- ^l , dulce, <i>pomu dulcis.</i>	Pomi-i dulci, <i>pomi dulces.</i>
G. a pomu-lui, dulce.	a pomi-lor dulci.
D. pomu-lui dulce.	pomi-lor dulci.
A. pre pomu- ^l dulce.	pre pomi-i dulci.
V. o pomu- ^{le} dulce!	o pomi-lor dulci!
Abl. dela pomu- ^l dulce.	dela pomi-i dulci.

Forma. 2. Declinatio substantivorum generis masculini praeposito Adjectivo.

Singularis.

- N. Dulce-le pomu,
ducis pomus.
G. a dulce-lui pomu.
D. dulce-lui pomu.
A. pre dulce-le pomu.
V. o dulce *vel* dulce-le
pomu!
A. dela dulce-le pomu.

Pluralis.

- Dulci-i pomi.
dulces pomi.
a dulci-lor pomi.
dulci-lor pomi.
pre dulci-i pomi.
o dulci *vel* dulci-lor po-
mi!
dela dulci-i pomi.

2. Si Adjectivum, et Substantivum foeminini generis simul sint declinanda, quod ex iis praeponitur declinatur; quod vero postponitur, per casus quidem invariaturum manet, in Genitivo tamen et Dativo singulari *a* mutat modo in *e*, modo in *i*.

II. Declinatio substantivorum generis foeminini cum Adjectivo.

Forma. 1. Praeposito substantivo, et postposito Adjectivo.

Singularis.

- N. Pânur'a albă,
pannus albus.
G. a pânur'ei albe.
D. pânur'ei albe.
A. pre pânur'a albă.
V. o pânură albă!
A. dela pânur'a albă.

Pluralis.

- Pânuri-le albe.
pannus albi.
a pânuri-lor albe.
pânuri-lor albe.
pre pânuri-le albe.
o pânuri *v.* pânuri-lor albe!
dela pânuri-le albe.

Forma. 2. Postposito substantivo, et praeposito Adjectivo.

Singularis.

- N. Alb'a pânură.
albus pannus.
G. a alb'ei pânure.
D. alb'ei pânure.
A. pre alb'a pânură.
V. o albă pânură.
A. dela alb'a pânură.

Pluralis.

- albe-le pânuri *vel* e
albi pannus.
a albe-lor pânuri — e
albe-lor pânuri — e
pre albe-le pânuri — e
o albe-lor pânuri! — e
dela albe-le pânuri — e

§. 17.

*Declinatio Nominum cum Pronomine Demonstrativo
aquestu, et aquelu.*

Pronomen demonstrativum, *aquestu*, et *aquelu*, vel praeponitur, vel postponitur Nomini: itaque in primo casu, i. e. si Nomini praeponatur, tunc tantum Pronomen declinatur, Nomen autem manet invariatur, cujuscunque sit generis; in secundo casu vero, i. e. si Nomini postponatur, tunc utrumque declinatur. Itaque:

I. In Genere Masculino.

Forma. 1. In primo casu quando Nomini praeponitur.

Singularis.

Pluralis.

N. Aquestu Domnu mare, <i>iste Dominus magnus,</i>	Aquesti Domni mari, <i>isti Domini magni.</i>
G. a aquestui Domnu mare,	a aquestor Domni mari.
D. aquestui Domnu mare.	aquestor Domni mari.
A. pre aquestu Domnu mare.	pre aquesti Domni mari.
V. o aquestu Domnu mare!	o aquesti Domni mari.
A. dela aquestu Domnu mare.	dela aquesti Domni mari.

Forma. 2. In secundo casu quando Pronomen *aquestu* Nomini postponitur.

Singularis.

Pluralis.

N. Muntele aquestu umbrosu, <i>mons iste umbrosus.</i>	Muntii aquesti umbrosi. <i>montes isti umbrosi.</i>
G. a muntelui aquestui umbrosu.	a munților aquestor umbrosi.
D. muntelui aquestui umbrosu. etc.	munților aquestor umbrosi. etc.

II. In Genere foeminino.

Forma. 1. Praeposito Nomine.

Singularis.

Pluralis.

N. Aquéstă Biserică înaltă; <i>ista Ecclesia alta.</i>	Aqueste Biserici înalte. <i>istae Ecclesiae altae.</i>
G. a aquestei Biserici înalte.	a aquestor Biserici înalte.
D. aquestei Biserici înalte. etc.	aquestor Biserici înalte. etc.

Forma. 2. Postposito Nomine.

Singularis.

Pluralis.

N. Erbă aquéstă verde, <i>herba ista viridis.</i>	Erbile aqueste verdi, <i>herbae istae virides.</i>
G. a érbei aquestei verdi.	a érbilor aquestor verdi.
D. érbei aquestei verdi. etc.	érbilor aquestor verdi. etc.

Observandum. Adjectivum totū, *omnis*, si praepo-
natur substantivo, in Singulari in utroque genere manet
indeclinabile, e. g. Tot' omul', *omnis homo*, Gen. a tot
omul', *omnis hominis*. In foem: tótă făptură, *om-
nis creatura*; Gen. a tótă făptură, *omnis creaturae*.
In Plurali vero in ambobus Numeris declinatur more
Adjectivorum.

Interim si hoc Adjectivum per se absque substanti-
vo sumatur, tunc in utroque Numero declinatur more
substantivorum, nam tunc consideratur tanquam sub-
stantivum; e. g. Total', *totum*; Gen. a totului, *totius*;
Dat. totului, *toti*. etc. Plur. Totii, Gen. a tuturor. etc.

Nomina Adjectiva communia; id est: quae in *e* de-
sinunt; ut: *mare*, *dulce*, *subțire*, *verde*; cum sub-
stantivis masculini aut foemini generis aequaliter decli-
nantur; ut: Pomu verde, *pomus viridis*; frundia ver-
de, *frons (dis) viridis*; bătu subțire, *baculus subti-
lis, tenuis*; nuia subțire, *ferula vel virgulta subti-
lis*; câmpu mare, *campus magnus*; apă mare, *aqua
magna*, etc.

De Formatione Nominum foemininorum a masculinis.

I. Ex substantivis.

1. Nomina substantiva Consanguinitatis, fiunt foeminini generis assumendo literam *â*, seu vocalem *u* in *â* mutando; e. g. *sacer*, *socer*, *socrâ*, *socrus*; *Nepotu* *Nepos*, *Nepôtâ*, *Neptis*; *cumnatu*, *cognatus*, *cumnatâ*, *cognola*. etc.

Excipe: *Tatâ*, *Pater*; *Frate*, *Frater*; *Unchiu*, *Patruelis*; quia haec pro genere foeminino habent distinctum Nomen; e. g. *Tatâ*, foem. habet *Mamâ*; *Frate-Sorâ*; *Unchiu-Mâtusâ*, *amita*.

2. Nomina Gentilitia formant foemininum ex masculino assumendo *oe*, aut *oicâ*, v. g. *Unguru*, *Hungarus*, *Ungurôe*, *vel* *Ungorôicâ Hungarâ*; *Rusu*, *Russus*, *Rusôe*, *vel* *Rusoicâ* et etiam *Ruscâ*, *foemina Russica*, *Sérbu*, *Servus* *vel* *Rascianus*, *Serbôe* *vel* *Serboicâ*, *Serva* *vel* *Rasciana*, *Turcu*, *Turcus*, *Turcôe*, *vel* *Turcoicâ*, *foemina Turcica*.

Verum *Românu*, *Romanus* v. *Valachus*, habet, *Rumânâ*, dicitur etiam *Româncâ*; *Moldovanu*, *Moldavus*, *Moldovanâ*, *vel* *Moldovancâ*; *Bucovinëanu*, *Bucovineanâ*; *Talianu* *vel* *Italianu*, *Taliancâ* *vel* *Italianâ*.

Observatio. *Macêdo-Romani* brevius, et rectius formant Nomina foeminina a masculinis; dicendo: *Turcu*, foem. *Turcâ*; *Grecu*, *Grécâ*; *Némțiu*, *Némțîâ*.

3. Nomina appellativa supremarum Dignitatum, tam secularium, quam ecclesiasticarum, fiunt foeminini generis assumendo Syllabas *esâ*, *esâ*, aut *isâ*, ut: *Impêratu*, *Imperator*, *Impêrâtesâ*, *Imperatrix*; *Prințu*, *Princeps*, *Princesâ*; *Palatinu*, *Palatinus*, *Palatinêsâ* *vel* *Palatinisâ*; *Preotu*, *Sacerdos* *Preotêsâ*, *Sacerdotissa*, etc.

4. Nomina Appellativa, quae minores dignitates, aut plane servilia munia denotant, fiunt foeminini Ge-

neris, quae exeunt in *iu* ultimum *u* in *tia* mutando: ut: Negutiatoriu, *Negotiator*, Negutiatoritiã; porcariu, *porcarius*, purcãritiã; vâcariu, *vaccarius*, vacãritiã. Quae vero desinunt in *u* illud mutant in *itia*, ut: Căpitanu, *Capitaneus*, Căpitãnitã; Spanu, *Supānus* vel *Comes*, Spãnitã, etc. Directoru, Directoritiã; Inspectoru, Inspectoritiã, etc.

5. Nominibus Animalium, maxime autem silvaticorum, ut foeminina fiant, additur *oe* v. g. lupu, *lupus*, lupoe; ursu, *ursus*, ursoe; epure, *lepus*, epuroe; leu, *leo*, leoe.

Excipe: Cerbu, *cervus*, quia foemininum habet ciutã; cãprioru, *capreolus*, capriorã. Item Nomina animalium domesticorum, quae pro foeminino genere habent nomen distinctum; prout: asinu, *asinus*, asinã, cãne, *canis*, cãtiã; berbece, *vervex*, oue; calu *caballus* vel *equus*, epã, equa; porcu, *porcus*, scrófã, *scrofa*; tauru, *taurus*, vacã, *vacca*; märtanu, vel mätocu, *catus*, muciã, vel catușã; gãlinariu, vel coșu, *gallus*, gãlinã, *galina*. —

Porumbu, *palumbus*, tamen format foemininum porumbitiã; pãseroi, *passer*, pasere; sed pãunu, *pavo* habet paunitiã. —

Observandum. Secundum Dialectum Macedo-Romanam Nomina allata faciunt masculinum ex foeminino accipiendo in fine litteram *ã*, e. g. lupu, *lupus*, lupã; ursu, ursã; porcu, pörcã. —

II. Ex Adiectivis.

1. Adjectiva quae in genere masculino desinunt in *u*, in foeminino mutant *u*, in *ã*, v. g. negru, *niger*, negrã, *nigra*; acru, *acer*, acrã, *acris*; bunu, *bonus*, bunã, *bona*; lungu, *longus*, lungã, *longa*; legatu, *ligatus*, legatã, *ligata*.

Quae desinunt in *iu* formant foemininum in *e*; ut vechiu, *vetus*, vechie; predãtoriu, *praedator*, predãto-re, *praedatrix*; trecitoriu, *transiens*, trecitóre.

Sic et Nomina Adjectiva communia in foeminino sicut in masculino reservant *e*; ut: tēmpu turbure, *tēmpus turbidum*; apă turbure, *apua turbida*; pomu dulce, *dulce pomum*; nucă dulce, *nux dulcis*.

§. 19.

De Formatione Numeri Pluralis substantivorum ex singulari.

I. Ex substantivis Masculini generis.

1. Nomina substantiva, quae vel natura sua viris tribuuntur vel eorum officia, aut dignitates significant formant pluralem in *i* v. g. Domnu, *Dominus*, Domini, *Domini*; pruncu, *puer*, prunci, *pueri*; frate, *frater*, frati, *fratres*; euseru, *consocer*, euseri, *consoceri*; Impēratu, *Imperator*, Impērati, *Imperatores*; Consiliariu, *Consiliarius*, Consiliari, *Consilarii*; păstoriu, *pastor*, păstori, *pastores*.

Excipiuntur hinc Papa, *Papa*, Başa, *Bassa* v. *Dux supremus Turcarum*, quia pluralem habent in *e*; e. g. doi Pape, *trei Başe*.

2. Nomina substantiva masculini generis animalium domesticorum et silvaticorum pariter formant Pluralem in *i*, e. g. Calu, *equus*, caii, *equi*; bou, *bos*, boi, *boves*; lupu, *lupus*, lupi, *lupi*; cerbu, *cervus*, cerbi, *cervi*; ursu, *ursus*, ursi, *ursi*; asinu, *asinus*, asini, *asini*; tauru, *taurus*, tauri, *tauri*; bibolu, *bubalus*, biboli, *bubali*; iepure *lepus*, iepuri, *lepores*.

3. Nomina substantiva in *e* desinentia, quae sexum Masculinum significant aut a Nominibus latinis masculini generis tertiae declinationis proveniunt formant pluralem mutando *e* in *i*, ut: păriete, *paries*, părieti, *parietes*; ariete, *aries*, arieti, *arietes*; fôle, *follis*, foi, *folles*; berbece, *vervex*, berbeci, *verveces*; căne, *canis*, căni, *canes*; teciune, *titio*, teciuni, *titiones*; vulture, *vultur*, vulturi, *vultures*; cărbune, *carbo*, cărbuni, *carbones*; marmore, *marmor*, mar-

mori, *marmores*; verme, *vermis*, vermi, *vermes*; dēnte, *dens*, dinti, *dentes*.

4. Nomina substantiva arborum fructiferarum, aut silvestrium similiter Pluralem formant in *i*, e. g. măru, *malus*, meri, *mali*; pomu, *pomus*, pomi, *pomi*; pīru, *pirus*, peri, *piri*; fagu, *fagus*, fagi, *fagi*; nucu, *nexus*, nuci, *nuci*; prunu, *prunus*, pruni, *pruni*; cēreșu, *cerasus*, cerasi, *cerasi*; ulmu, *ulmus*, ulmi, *ulmi*; plopu, *populus*, plopi, *populi*; frășinu, *fraxinus*, frasini, *fraxini*, etc.

5. Nomina substantiva fructus cujuscunque generis significantia formant Pluralem in *e*, v. g. grănu, *vel* grău, *triticum*, in plur. grâne; cucurus, *caco-oryza* vel, *turcicum*, cucurusê; măru, *malum*, mere, *mala*; pēră, *pirum*, pere, *pira*; cērēșă, *cerasum*, cērēșe, *cerasa*; pruna, *prunum*, prune, *pruna*, etc.

6. Nomina substantiva partes corporis, aut res manufactas designantia, formant Pluralem alia in *e*, alia in *i*, alia vero in *uri*, e. g. picioru, *pes*, piciorē, *pedes*; degetu, *digitus*, degete, *digiti*; capu, *caput*, capite, *capita*; os, *os*, (*ossis*), ôse, *ossa*; organu, *organum*, organe, *organa*; căru, *currus*, carē, *currus*; firu, *filum*, fire, *fila*; lemnu, *lignum*, lemne, *ligna*; semnu, *signum*, semne, *signa*; ochiū, *oculus*, ochi, *oculi*; umeru, *humerus*, umeri, *humeri*; genunchiu, *genu*, genunchi, *genua*; pīru, *pīlus*; peri, *pili*; peptu, *pectus*, pepturi, *pectora*; blidu, *patina*, blide, *patinae*; toiagu, *baculus*, toiage, *baculi*; patu, *lectus*, paturi, *lecti*; nodu, *nodus*, noduri, *nodī*; jugu, *jugum*, juguri, *juga*; strangu, *strangulum*, stranguri; olu, *olla magna* vel *amphora*, oluri; faguru, *favus*, faguri; struguru, *botrus*, struguri; fumu, *fumus*, fumuri, *fumi*; vinu, *vinum*, vinuri, *vina*.

7. His accedunt adhuc sequentia substantiva: câmpu, *campus*; tēmpu, *tempus*; rându, *ordo*; iadu, *hiatus* sive *infernus*; vėnatu, *venatus*; riu, *rius*; vėrvu, *vertex*; plumbu, *plumbum*; somnu, *somnus*:

fēnu, *foenum*, et alia ex lexicis discenda, quae pariter Pluralem formant in *uri*, ut: cāmpuri, tēmpuri, vēnturi, vēnāturi, plumburi, etc.

II. Ex substantivis foeminini generis formamus Pluralem sequenti modo:

1. Substantiva foeminini generis in ā desinentia, resque animatas, aut inanimatas, fructus, ornatum muliebrem, aut instrumenta domestica designantia, formant Pluralem mutando ā in e, v. g. Dómnā, *Domina*, Domne, *Dominae*; vergurā, *virgo*, vergure, *virgines*; fiiā, *filia*; fiie, *filiae*; feciorā, *virgo*, feciōre, *virgines*; mumā, *mater*, mume, *matres*; sócrā, *socrus*, sócre, *socri*; nepótā, *neptis*, nepóte, *neptēs*; caprā, *capra*, capre, *caprae*; épā, *equa*, épe, *equae*; cāpriorā, *capreolus*, vel *caprea*, cāpriorē, *caprioli*; ólā, *olla*, óle, *ollae*; apā, *aqua*, ape, *aquae*; masā, *mensa*, mese, *mensae*; feréstā, *fenestra*, fereste, *fenestrae*; furcutiā, *furcilla*, vel *furcula*; furcutie, *furcillae*; etc. substantiva fructus denotantia v. g. alunā, *avellana*, alune, *avellanae*; pérā, *pīrum*, pere, *pīra*; cērēsā, *cerasum*, cēreše, *cerasa*; prunā, *prunum*, prune, *pruna*, etc.

Excipe. Ex nominibus res animatas significantibus, sórā, soror; muliere, *mulier*; nuorā, *nurus*; quia Pluralem habent sorori, *sorores*; nuruori, *nurus*; muieri, *mulieres*. Ex substantivis res inanimatas significantibus excipe: vacā, *vacca*; ouē, *ovis*; limbā, *lingua*; quae Pluralem habent in *i* v. g. vaci, *vaccae*; oui, *oves*; limbi, *linguae*. Ex iis autem, quae fructus designant excipe: fragā, *fragum* vel *fraga-fragorum*; nucā, *nux*; persicā, *persicum*, quae Pluralem pariter formant in *i* et etiam in *e* ut: fragi, v. frage *fraga*; nuci, *nuces*; perseci, *persica*.

Huc pertinent adhuc etiam haec substantiva: rugā, *rogatio*; fugā, *fuga*; strungā, *porta augusta in ovili*; pungā, *alias bursā, marsupium*; quae aequae Pluralem formant in *i* v. g. rugi, fugi, strungi, pungi.

2. Nomina substantiva foeminina ab adjectivis, aut verbis derivata in *e*, formant Pluralem in *i*, v. g. bunitate, *bonitas*; bunități, *bonitates*; sanitate, *sanitas*, sănătăți; lungime, *longitudo*, lungimi, *longitudines*; cântare, *canticum*, cântări, *cantica*; ducere, *ductus*, portatio, vel *vectura*, duceri; singurătate, *solitudo*, singurătăți, *solitudines*.

3. Nomina substantiva foeminina simplicia in *e* desinentia formant similiter Pluralem *e* in *i* mutando; ut: puncte, *pons*, puncti, *pontes*; plœe, *pluvia*, ploii, *pluviae*; schintee, *scintilla*, schintei, *scintillae*; fune, *funis*, funi, *funes*; vespe, *vespa*, vespi, *vespae*; unghie, *unquis*, unghii, *ungves*; osie, *axis*, osii, *axes*; lege, *lex*, legi, *leges*; furingine, *fuligo*, furingini, *fuligines*, etc.

Nomina substantiva in *e* vel *ea* desinentia in Plurali assumunt *le*; ut: curea *corium*, sive *lorum*, curèle, *lora*; rindună, *hirundo*, rindunăle, *hirundines*; vergé, *virga*, vergéle, *virgae*; turturé, *turtur*, turturele, *turtures*.

§. 20.

De Formatione Numeri Pluralis Adjectivorum.

I. Adjectivorum Generis Masculini.

1. Omnia Adjectiva masculini Generis desinentia in consonantem, aut vocalem *u* formant Pluralem in *i*, more latinorum; v. g. reu, *reus*, sive *malus*, rei, *rei*; negru, *niger*, negri, *nigri*; vechiu, *vetus*, vechi, *veteres*; bunu, *bonus*, buni, *boni*; largu, *largus*, largi, *largi*; latu, *latus*, lati, *lati*; ager, *acer*; ageri, *acres*; mișel, *miser*, mișei, *miseri*; tēner, *tēner*, tēneri, *teneri*.

2. Adjectiva communis generis mutant *e* Nominativi Singularis in Nominativo Plurali in *i*, v. g. tare, *fortis*, tari, *fortes*; verde, *viridis*, verdi, *virides*;

dulce, *dulcis*, dulci, *dulces*; limpede, *limpidus*, limpedi, *limpidi*; mare, *magnus*, mari, *magni*.

II. Adjectivorum Generis foeminini.

1. Adjectiva foeminini Generis desinentia in *a* formant Pluralem mutando *a* in *e*; v. g. *bunã*, *bona*, *bunę bonę*; *tęnerã*, *tenera*, *tęnere*, *tenerę*; *minunatã*, *mirabilis*, *minunate*, *mirabiles*; *grósã*, *crassa*, *gróse crassę*.

Excipe, desinentia in *gã* quia Pluralem habent in *gi*, ut *lungã*, *longa*, *lungi*, *longę*; *lãrga*, *larga*, *lãrgi*, *largę*. Desinentia vero in *ea* faciunt Pluralem in *le*, v. g. *rea*, *rea*, vel *mala*, *rele*, *reę*, sive *malę*; *grea*, *gravis*, *gręle*, *graves*.

2. Adjectiva communis generis foeminina, mutant *e* singularis in Plurali in *i*, e. g. *mare*, *magna*, *mari*, *magnę*; *verde*, *viridis*, *verdi*, *virides*.

Observandum. Multa nomina substantiva in Lingua Daco-Romana inveniuntur, quae in Numero singulari sunt generis masculini, quae dum ad pluralem numerum transeunt una, aut pluribus syllabis crescunt, et fiunt foeminina ejusmodi sunt: *capu*, *caput*, *capete*, *capita*; *nodu*, *nodus*, *noduri*, *nodi*; *podu*, *podium*, *poduri*, *podia*; *turnu*, *turris*, *turnuri*, *turres* etc.

Ulterior manuductio, quomodo ex singulari Pluralis formatur, invenitur in Lexicis, et ex communi sermone optime propria reddi potest.

§. 21.

De Augmento, et decremento significationis Nominum.

I. Augmentum Nominum substantivorum, et adjectivorum.

1. Nominum Adjectivorum masculinorum quia comparantur, significatio in Lingua-Daco-Romana vix aliquando augmentatur; augetur autem Substantivorum

eiusdem generis valde, quando eis in fine additur *oiu* v. g. *Omu homo*, *omoiu*, *homo extra ordinariae magnitudinis*; *calu*, *equus*, *caloiu*, *equus valde magnus* etc.

2. Foeminina autem Nomina incrementum accipiunt, assumendo syllabam *ône*, vel *oiu*, ut: *Muiere*, *mulier*, *muierône vel muieroiu*, *mulier valde magnae staturae*; *fetà*, *filia*, dicitur *fétoiu* vel *fétône*, *fétaiu*, *filia innupta extra ordinariae magnitudinis*.

II. Decrementum Nominum.

1. Significatio Nominum tam Adjectivorum, quam Substantivorum generis Masculini imminuitur accipiendo unam ex hisce syllabis, utiu, *ișoru*, *elu*, *celu*, *așu* v. g. *Domnu*, *Dominus*, *Domnișoru*, *Domicelu*, *Domicellu*; *Frate*, *Frater*, *Frătutiu*, *Frătisoru*, *Frăticeleu*, vel *Frăteliu*, *Fraterculus* vel *Fratricellu*; *câne*, *canis*, *cănutiu* vel *cănișoru*, *caniculu*; *cățelu*, *catulu*, diminutivum habet *cățelușu*; *nepotu*, *nepos*, *nepotelu*. Sic et Adjectiva, *bunu*, *bonus*, *bunutiu*, vel *bunișoru*, *bonellu*, *negru*, *niger*, *negrutiu*, *negrișoru*, *nigrellu*, *albu*, *albus*, *albutiu*, *albișoru*, *albidu*.

Observandum. Etiam Nomina propria virorum, et foeminarum potiuntur incrementum et decrementum; ut *Joan*, *Joannes*, *Joanoju*, *Joanutiu*, vel *Nutiu*, *Jonitiă*; *Martinu*, *Martinus*, *Martinoju*, *Martinutiu*; *Georgie*, *Georgius*, *Georgitiă* etc. Foeminini ut: *Ana*, *Anna*, *Anoe*, *Anutiă*; *Maria*, *Mariă*, *Mariutiă* etc.

2. Foeminina imminuuntur adjungendo sibi unam ex his quae sequuntur syllabis: *itia*, *ișoră*, *icea*, *utiă*, *ică*, *cica*; v. g. *Domna*, *Domina*, *Domnitiă*, *Domnutiă*, *Domnișora*, *Domnicica*, *Domnicea*, *Domicella*; *buna*, *bona*, *bunitia*, *bunișoră*, *bunicea*, *bunucă*, *bonella*; *dulce*, *dulcis*, *dulcutiă*, *dulcișoră*, *dulcella* etc.

§. 22.

De Comparatione Adjectivorum.

Omnia Adjectiva in Lingua nostra Daco-Romana sicut in Latina, Italica, et aliis per tres gradus compa-

rantur, nimirum Positivum, Comparativum, et Superlativum, indicantes in quali statu res aliqua vel Persona inveniatur, id est: quanto res una prae alia emineat, quanto sit major vel minor, melior vel peior, turpior vel pulchrior. Nihil est facilius in lingua Daco-Romana, quam formare comparativum, et superlativum a Positivo gradu.

Comparativus enim formatur praeponendo Positivo conjunctionem mai, *magis*, v. g. Bunu, *bonus*, mai bunu, *melior*; lungu, *longus*, mai lungu, *longior*; sântu, *sanctus*, mai sântu, *sanctior*; et Superlativus fit praeponendo ei Pronomen Demonstrativum, *quelu*, *ille* in genere masculino, et *quea*, *illa* in genere foeminino, ac Adverbium mai, *magis*; v. g. *quelu* mai bunu, *optimus*, *quea* mai bunâ, *optima*, *quelu* mai lungu, *longissimus*, *quea* mai lungâ, *longissima*; *quelu* mai sântu, *sanctissimus*, *quea* mai sântâ, *sanctissima*. Vel fit etiam praeponendo Adverbium *pré valde*, ut *pré* bunu *optimus*, *pré* sântu, *sanctissimus*, etc.

Paradigma I.

Comparatio Adjectivi cum substantivo masculini generis.

Singularis.

N. Nucu'l umbrosu, <i>nucus umbrosa.</i>	mai umbrosu,	quelu mai umbrosu.
G. a Nucu'lui umbrosu.	mai umbrosu,	quelui mai umbrosu.
D. Nucu'lui umbrosu,	mai umbrosu,	quelui mai umbrosu.
A. pré Nucu'l umbrosu.	mai umbrosu,	quelu mai umbrosu.
V. o Nucu'le umbrose!	mai umbróse!	quelu mai umbrose!
Abl. dela Nucu'l umbrosu.	mai umbrosu.	quelu mai umbrosu.

Pluralis.

N. Nuci-i umbro- si,	mai umbrosi,	quei mai umbrosi.
G. a Nuci-lor Um- broși.	mai umbrosi,	quelor mai um- broși.
etc.	etc.	etc.

Paradigma II.

Comparatio Adjectivi cum Nomine foeminini generis.

Singularis.

N. Ap'a amară,	mai amară,	quea mai amară,
<i>aqua amara.</i>		
G. a Ap'ei amare,	mai amare,	quei mai amare,
D. Ap'ei amare,	mai amare,	quei mai amare,
A. pre Ap'a amară,	mai amară,	quea mai amară,
V. o Ap'a amară!	mai amară!	quea mai amară,
Abl. dela Ap'a ama- ră.	mai amara.	dela quea mai ama- ră.

Pluralis.

N. Ape-le amare,	mai amare,	que-le mai amare,
G. a Ape-lor ama- re,	mai amare,	que-lor mai amare,
D. Ape-lor amare,	mai amare,	que-lor mai amare,
A. pre Ape-le ama- re.	mai amare,	que-le mai amare.
etc.	etc.	etc.

Nota. In Superlative, sicut jam superius monui, loco quelu mai, quea mai, potest poni, imo frequentissime ponitur pré, fôrte, delotu, preste măsură, quae significant *valde, admodum, ultra modum, supra modum, nimis.*

§. 23.

De Nominibus Numeralibus.

Adjectivis numerantur etiam Nomina Numeralia. Sunt autem Nomina Numeralia septuplicia, nimirum:

Cardinalia, Ordinalia, Proportionalia, Multiplicativa, Duplicativa, Partitiva, et Collectiva.

I. *Cardinalia* sunt quae Numerum absolute significant, et quorum interrogatio est quōti? quot? ut:

Unu, una	1	I
doi	2	II
trei	3	III
patru	4	IV
quinquē	5	V
șese	6	VI
șapte	7	VII
optu	8	VIII
nouē	9	IX
dece	10	X
unu-spre-dece	11	XI
doi-spre-dece	12	XII
trei-spre-dece	13	XIII
patru-spre-dece	14	XIV
quinquē-spre-dece	15	XV
șese-spre-dece	16	XVI
șapte-spre-dece	17	XVII
optu-spre-dece	18	XVIII
nouē-spre-dece	19	XIX
douē deci	20	XX
douē deci si unu	21	XXI
douē deci si doi	22	XXII
trei deci	30	XXX
patru deci	40	XL
quinquē deci	50	L
șese deci	60	LX
șapte deci	70	LXX
optu deci	80	LXXX
nouē deci	90	XC
una sută	100	C
douē sute	200	CC
trei sute	300	CCC
patru sute	400	CD
quinquē sute	500	D
șese sute	600	DC

șapte sute	700	DCC
optu sute	800	DCCC
nouê sute	900	CM
una <i>vel</i> o mie	1000	M
douê mii	2000	II
trei mii	3000	III
pătru mii	4000	IV
quinque mii	5000	V
șese mii	6000	VI
șapte mii	7000	VII
optu mii	8000	VIII
nouê mii	9000	IX
dece mii	10000	X=CCIOO
una <i>vel</i> o sută de mii	100000	centum millia
unu milionu	1000000	unus millio
douê milioane	2000000	duo milliones.

Nota 1. Exhis numeris solus *unu* et *una* declinatur (sicut Articulus indefinitus, cujus declinationem iam vidimus, et qua Pronomen inferius iterum recurret) reliqua manent indeclinabilia; tamen quando exprimunt Dativum recipiunt Praepositionem *la* v. g. *la doi omeni amu datu pâne, duobus hominibus dedi panem.* Interim si opus sit reliquos numeros declinare, possumus eos declinare praeponendo Nominis Pronomen demonstrativum Numeri Pluralis, quei, quele, *ille, illae*; v. g. *Quei doi omeni, illi duo homines, Gen. a quelor doi omeni, illorum duorum hominum.* *Quele douê muieri, illae duae mulieres, Gen. a quelor douê muieri, illarum duarum mulierum.*

Nota 2. Si haec Nomina Numeralia cum substantivo conjungantur, tunc supra novemdecim recipiunt Praepositionem *de* e. g. *Douêzeci de omeni, viginti homines; quinquêzeci de omeni, quinquaginta homines; una sută de omeni, centum homines.*

Nota 3. 'Ambi, âmbe, *ambo, ambae*, sic declinantur:

Pluralis.

Mascul.

Foem.

N. 'Ambi, <i>ambo</i> .	N. 'Ambe, <i>ambae</i> .
G. a 'Ambilor, <i>amborum</i> .	G. a 'Ambelor, <i>ambarum</i> .
D. 'Ambilor, <i>ambobus</i> .	D. 'Ambelor, <i>ambabus</i> .
A. pre 'Ambi, <i>ambos</i> .	A. pre 'Ambe, <i>ambas</i> .
V. o 'Ambi! o <i>ambo!</i>	V. o 'Ambe! o <i>ambae!</i>
A. dela 'Ambi, <i>ab ambobus</i> .	A. dela 'Ambe, <i>ab ambabus</i> .

II. *Ordinalia* sunt, quae numerum ordine digestum significant et ponuntur ad quaestionem, alquôtele? *quotus?*

1. Numeri ordinales formantur addendo cardinalibus *le* et praeponendo *al* v. g. *aldoile*, *altreile*, *secundus*, *tertius* etc. Tamen Numerus cardinalis unu, format ordinalem anteu, *primus*, qui melius dicitur *primul*.

2. Numeri ordinales foeminini generis formantur praeponendo cardinalibus unum *a* et postponendo alterum; v. g. *aquinquea parte*, *quinta pars*; *aşesea parte*, *sexta pars*, etc. Doi tamen habet, *adoua*, *secunda*; *trei*, *atrea*, *tertia*; *patru*, *a patra*, *quarta*.

Interim numerus cardinalis una format ordinalem *âteia*, *vel prima*, *prima*.

III. *Proportionalia*, quae proportionem aut habitum rei adrem exprimunt; et ponuntur ad quaestionem de quôteplese? *quotuplex?* ut: *simplu*, *vel* de una plésă, *simplex*; de douêplese, *duplex*; de trei-plese, etc.

IV. *Multiplicativa*, quae ponuntur ad quaestionem de quôte ori? *quoties?* vel *quot vicibus?* ut unaoră (odata) *unavice*; de douëori, *bis* vel *binisvicibus*; de trei ori, *ter*, etc.

V. *Duplicativa*, quae ponuntur ad quaestionem in quôtu? *in quot?* vel *quotuplus?* ut: *simplu*, *simplus*; *indoitu*, *duplus*, vel *duplicatus*; *intreitu*, *triplus*, etc.

VI. *Partitiva*, quae partem integri aliquam denotant et ponuntur ad quaestionem aquôta parte? *quota pars?* ut: Unintregu, *unum integrum*; una parte a integûlui, *una pars integri*; diumitate, *dimidietas, dimidium*; un patrariu, *unus quadrans*; trier iu, *triens*; un şeseriu, *sextans*, un optariu, *unus octans*; et sic porro. Sic etiam in plurali potest dici: doi pâtrari *duo quadrantes*; şapte pâtrare, *septem quadrantes*, etc.

VII. His addimus *Collectiva* ad quaestionem quâtequôti? *quoteni?* ut: singuru, *singulus*; in plurali singuri, *singuli*; una pâreche, *unum par*; doinşi, *binî*; treinşi, *ternî*; quinquêinşi, *quini*, etc.

C A P U T III.

D e P r o n o m i n e.

§. 24.

Pronomen ponitur loco substantivi, et declinatur in Genere Numero et Casu; e. g. loco Petrus au venitu, *Petrus advenit*; dicimus: el au venitu, *ille advenit*.

§. 25.

Variae Classes Pronominum.

Pronomina sunt sequentia:

1. Personalialia, (Personale).
2. Reciproca, (Intorquêtore.)
3. Conjunctiva, (Inpreunătore).
4. Possessiva, (Posesive).
5. Demonstrativa, (Arâtătore).
6. Interrogativa, (Intrebătore).

7. Relativa, (Reducêtore).

8. Indefinita seu Impropria, (Indefinite).

§. 26.

Declinatio Pronominum Personalium.

I. P e r s o n a.

Singularis.

Pluralis.

N.	io, <i>ego.</i>	noi, <i>nos.</i>
G.	a meu, <i>mei.</i>	a nostru, <i>nostrum.</i>
D.	mie, <i>mihi.</i>	noul, <i>nobis.</i>
A.	pre mène, <i>me.</i>	pre noi, <i>nos.</i>
A.	dela mène, <i>a me.</i>	dela noi, <i>a nobis.</i>

II. P e r s o n a.

Singularis.

Pluralis.

N.	tu, <i>tu.</i>	voi, <i>vos.</i>
G.	a tûu, <i>tui.</i>	a vostru, <i>vestrum.</i>
D.	tie, <i>tibi.</i>	voul, <i>vobis.</i>
A.	pre tène, <i>te.</i>	pre voi, <i>vos.</i>
Abl.	dela tène, <i>a te.</i>	dela voi, <i>a vobis.</i>

III. P e r s o n a.

Singularis.

Mascul.

Foeminin.

N.	el-elu, <i>ille.</i>	ea-lea, <i>illa.</i>
G.	a lui, <i>illius.</i>	a ei-lei, <i>illius.</i>
D.	lui, <i>illi.</i>	ei-lei, <i>illi.</i>
A.	pre el-elu, <i>illum.</i>	pre ea-lea, <i>illam.</i>
Abl.	dela el-elu, <i>ab illa.</i>	dela ea-lea, <i>ab illa.</i>

Pluralis.

Mascul.

Foemin.

N.	ei-eli, <i>illi.</i>	el-e, <i>illae.</i>
G.	a lor, <i>illorum.</i>	a lor, <i>illarum.</i>
D.	lor, <i>illis.</i>	lor, <i>illis.</i>
A.	pre ei-eli, <i>illos.</i>	pre ele, <i>illas.</i>
Abl.	dela ei-eli, <i>ab illis.</i>	dela ele, <i>ab illis.</i>

Nota. 1. Pronomen tertiae Personae *elu, lea*, in singulari et *eli* in plurali magis usitatum est in dialecto Macedo-Romana seu Macedo-Valachica. Ceterum in nostra quoque Lingva recte usurpatur.

Nota. 2. Loco Pronominis tertiae Personae *el, ea*, potest dici: *dânsu'l, dëns'a*.

Eius Declinatio.

Singularis.

<i>Mascul.</i>		<i>Foemin.</i>	
N.	dënsu'l, <i>ille.</i>		dëns'a, <i>illa.</i>
G.	a dënsu-'lui, <i>illius.</i>	a	dëns'ei, <i>illius.</i>
D.	dënsu-'lui, <i>illi.</i>		dëns'ei, <i>illi.</i>
A.	pre dënsu-'l, <i>illum.</i>	pre	dëns'a, <i>illam.</i>
Abl.	dela dënsu'l, <i>ab illo.</i>	dela	dëns'a, <i>ab illa.</i>

Pluralis.

<i>Mascul.</i>		<i>Foemin.</i>	
N.	dënsi-i, <i>illi.</i>		dënsë-le, <i>illae.</i>
G.	a dënsi-'lor, <i>illorum.</i>	a	dënsë-lor, <i>illarum.</i>
D.	dënsi-'lor, <i>illis.</i>		dënsë-lor, <i>illis.</i>
A.	pre dënsi-i, <i>illos.</i>	pre	dënsë-le, <i>illas.</i>
Abl.	dela dënsi-i, <i>ab illis.</i>	dela	dënsë-le, <i>ab illis.</i>

§. 27.

De Pronomine Reciproco.

Pronomen *Reciprocum* est illud cujus sensus ad eandem Personam de qua sermo fit reducitur; hoc Pronomen Nominativo casu in utroque Numero caret.

Eius Declinatio.

Singularis.

Pluralis.

G.	a sùu, <i>sui.</i>	a sùu, <i>sui.</i>
D.	sie vel siesi, <i>sibi.</i>	sie-siesi-lorusi, <i>sibi.</i>
A.	pre sène-sènesi, <i>se se.</i>	pre sène-sènesi, <i>se, se.</i>
Abl.	dela sène-sènesi, <i>se, a se.</i>	dela sène-sènesi, <i>se, a se.</i>

Nota. Accusativus et Ablativus Singularis Pronominum Personalium *io, tu*; et Reciproci utriusque numeri duplici ratione scribitur, ut: pre mine, pre tine, pre sine; *vel* pre mène, tène, sène; in Abl. dela mine, tine, sine; *vel* dela mène, tène, sène.

§. 28.

De Pronomine Conjunctivo.

Pronomen *Conjunctivum* derivatur a Pronominibus Personalibus *io, tu, el*; estque duplicis generis: unum Pronomen *Conjunctivum* Dativi casus: alterum autem Accusativi; haec Pronomina nihil aliud sunt, nisi Dativi et Accusativi abbreviati Pronominum Personalium, quae cum omnibus fere Orationis partibus conjunguntur, unde etiam Pronomina *Conjunctiva* audiunt.

I. Pronomen *Conjunctivum* Dativi casus.

Singularis.

1. Pers.

2. Pers.

3. Pers.

utriusq. Gen. Gen. Com.

D.	mi, <i>mihi.</i>	ti, <i>tibi.</i>	i, <i>illi.</i>	si, <i>sibi.</i>
venit	mie, <i>mihi.</i>	tie, <i>tibi.</i>	lui, ei, <i>illi.</i>	sie, <i>sibi.</i>
a				

Pluralis.

D.	ni, <i>nobis.</i>	vi, <i>vobis.</i>	li, <i>illis.</i>	si, <i>sibi.</i>
venit	noui-noi.	voul-voi.	eli, ei-ele.	sie, <i>sibi.</i>
a				

Hic in Singulari omittendo in prima Persona *e*, ex *mie*, remanet *mi*; pariter in secunda omittendo *e*, ex *tie*, remanet *ti*; in tertia autem ex *lui* rejiciendo *tu*, et ex *ei* rejiciendo *e*, manet *i*.

In Plurali in prima et secunda Persona omittendo *o*, ex *noi*, *voi*; vel *ou*, ex *noui*, *voui*, remanet *ni*, *vi*. Quod autem tertiam Personam concernit, notandum: quod olim tertia Persona mascul. numeri plur. non dicebatur *ei*, sed *eli*, sicut hodieum dicunt Macedo-Ro-

mani seu Macedo-Valachi, et nos etiam in genere foem. non dicimus *ee*, sed reservantes *l*, dicimus *ele*. Hinc iam facile formabimus tertiam Personam ex *eli* omitendo *e*, remanet *li*, pro genere mascul. et ex *ele*, omitendo pariter *e*, manet *le*, pro gen. foem.

II. Pronomen Coniunctivum Accusativi casus.

Singularis.

	1. Pers.	2. Pers.	3. Pers.
Acc.	me, <i>me</i> .	te, <i>te</i> .	se, <i>se</i> .
venit	{ mène.	{ tène.	{ sène.
a			

Pluralis.

	ne, <i>nos</i> .	ve, <i>vos</i> .	se, <i>se</i> .
venit	{ noi.	{ voi.	{ sène.
a			

§. 29.

De Pronominibus Possessivis.

Pronomina *Possessiva* sicut Coniunctiva derivantur a personalibus, et indicant cuius res aliqua sit aut Persona; suntque sequentia: ameu, amea, *meus, mea*; atiu, atia *vel* ta, *tuus, tua*; asiu, sia *vel* sa, *suus, sua*; anostru, anóstra, *noster, nostra*; avostru, avós-tra, *vester, vestra*; aloru, *illorum*. De quibus haec sunt notanda:

1. Pronomina possessiva in Nominativo, Accusativo, et Ablativo casu possunt praeponi, aut postponi Nominibus; in aliis casibus raro sunt praeponenta.

2. Quando haec Pronomina Nominibus postponuntur, amittunt litteram initialem *a*, atque exigunt, ut Nomen ad quod referuntur, habeat Articulum definitum; e. g. loco ameu vecinu, dico: vecinu'l meu.

3. Quando praeponuntur Nominibus, post *a*, quod est initiale, regulariter acceptant Articulum Nominis,

ad quod referuntur, in utroque genere, et Numero; e. g. a'l meu Părente, *meus Parens*, ai tui Părenti, *tui Parentes*; a tua soră, *tua soror*, ale tuale sorori, *tuae sorores*; a'l său câne, *suus canis*, ai sui câni, *sui canes*, etc.

4. Quando postponuntur Nominibus substantivis, Masculina quidem per solos Numeros declinantur, Foeminina autem in Genitivo, et Dativo singulari acceptant Articulum def. Num. plur. Gen. foem. *le*, e. g. sora mea, *mea soror*; Gen. a sororei meale, *meae sororis*. Dat. sororei meale, *meae sorori*.

5. Pre Accusativi, et *dela* Ablativi, eis praemittitur, quando praeponuntur Nominibus.

Declinatio Pronominum Possessivorum.

I. Postposito Nomine.

Singularis.

Masculus.

N.	Al meu frate,	<i>meus frater.</i>
G.	<i>non dicitur.</i>	
D.	<i>non dicitur.</i>	
A. pre	al meu frate,	<i>meum fratrem.</i>
V.	mi frate!	<i>mi frater!</i>
A. dela	al meu frate,	<i>a meo fratre.</i>

Pluralis.

N.	Ai mei frati,	<i>mei fratres.</i>
G.	<i>non dicitur.</i>	
D.	<i>non dicitur.</i>	
A. pre	ai mei frati,	<i>meos fratres.</i>
V.	mi frati!	<i>mei fratres!</i>
A. dela	ai mei frati.	<i>a meis fratribus.</i>

Singularis.

Foemininus.

N.	A mea soră,	<i>mea soror.</i>
G.	<i>non dicitur.</i>	

D. *non dicitur.*

A. pre a mea soră, *meam sororem,*

V. mi soră! *mea soror!*

A. dela a mea soră. *a mea sorore.*

P l u r a l i s.

N. A méle sorori, *meae orsores.*

G. *non dicitur.*

D. *non dicitur.*

A. pre a méle sorori, *meas sorores.*

V. mi sorori! *meae sorores!*

A. dela a méle sorori, *a meis sororibus.*

II. Praeposito Nomine.

S i n g u l a r i s.

Masculinus.

N. Frate-le meu, *frater meus.*

G. a frate-lui meu, *fratris mei.*

D. frate-lui meu, *fratri meo.*

A. pre frate-le meu, *fratrem meum.*

V. o frate-le meu! *o frater mi!*

A. dela frate-le meu, *a fratre meo.*

P l u r a l i s.

N. Frati-i mei, *fratres mei,*

G. a frati-lor mei, *fratrum meorum.*

D. frati-lor mei, *fratribus meis.*

A. pre frati-i mei, *fratres meos.*

V. o frati-i mei! *o fratres mei!*

A. dela frati-i mei, *a fratribus meis.*

S i n g u l a r i s.

Foemininus.

N. Sora mea, *soror mea.*

G. a soror-ei mea-le. *sororis meae.*

D. soror-ei mea-le. *sorori meae.*

A. pre sora mea *sororem meam.*

V. o sora mea!   o soror mea!
A. dela sora mea.   a sorore mea.

P l u r a l i.

N. Sorori-le mé-le,   sorores meae.
G. a sorori-lor mé-le,   sororum mearum.
D. sorori-lor mé-le,   sororibus meis.
A. pre sorori-le mé-le,   sorores meae.
V. o sorori-le mé-le!   o sorores meae!
A. dela sorori-le mé-le,   a sororibus meis.

Haec est declinatio Pronominis Possessivi in prima Persona secundum quam et reliqua omnia Pronomina Possessiva declinantur; uti: al tūu, a tūa; al sūu, a sūa; al nostru, a nostrā; a vostru, a vostrā; a lorū.

Observatio. 1. Pronomina Possessiva secundae et tertiae Personae, in Genere Foeminino duplici ratione scribi possunt, uti: a tūa, a sūa, *tua, sua; vel a ta, a sa* more Gallorum. Caeterum melius est si scribantur tūa, sūa, nam haec Pronomina debent prolongari quasi scriptum esset, *taa, saa*, ū autem obscuri soni in medio ad id inservit.

Observatio. 2. Quando Nomina substantiva consanguinitatum declinantur cum Pronominibus Possessivis, in Singulari Articulus potest exmitti; ut: frate meu; nepotu tūu; socru sūu; muma sūa, *mater sua*, etc.

§. 30.

De Pronominibus Demonstrativis.

Pronominibus *Demonstrativis* indicamus Personam aliquam aut aliam rem, vel earum proprietatem; quorum usus in Lingva Romana admodum est frequens. Huc numeramus sequentia:

M a s c u l i n a.

Aquest, aquestu,	{	hic,	{	Aquel, aquelu, ille.
quest, questu,		iste.		quel, quelu, ille, is.

aist, aistu, *iste*.
 ist, istu, *iste*.
 io insumi, *ego ipse*.
 tu insuti, *tu ipse*.

el, elu, *ille*.
 el insusi, *ille ipse*.

F o e m i n i n a.

Aquestà, aquestà, *ista*.
 questà, questà, *ista*.
 aistà, aista, *ista*.
 astà, asta, *ista*.

Aquea, aqueia, *illa*.
 quea, aqueia, *illa, ea*.
 qué *illa*.
 ea insasi, *illa ipsa*.

Declinatio Pronominum Demonstrativorum.

I. Pronominis: aquest, aquestu; aquestà, aquesta.

Singularis.

Pluralis.

Masculinus.

N. Aquest, aquestu, *iste*.
 G. a aquestui, *istius*.
 D. aquestui, *isti*.
 A. pre aquest, aquestu, *istum*.
 V. *c a r e t*.
 A. dela aquest, aquestu, *ab isto*.

Aquesti, *isti*.
 a aquestor, *istorum*.
 aquestor, *istis*.
 pre aquesti, *istas*.
c a r e t.
 dela aquesti, *ab istis*.

Singularis.

Pluralis.

Foemininus.

N. Aquestà, *ista*.
 G. a aquestei, *istius*.
 D. aquestei, *isti*.
 A. pre aquestà, *istam*.
 V. *c a r e t*.
 A. dela aquestà, *ab ista*.

Aqueste, *istae*.
 a aquestor, *istarum*.
 aquestor, *istis*.
 pre aqueste, *istas*.
c a r e t.
 dela aqueste, *ab istis*.

Secundum hanc formulam declinantur Pronomina Demonstrativa masculina; quest, questu; ist, istu; ac foeminina; questà, questà, astà, asta.

II. Declinatio Pronominis: aquel, aquelu; aquea, quea, qué.

Singularis.

Pluralis.

Masculinus.

N.	Aquel, aquelu, <i>ille.</i>	Aquei, <i>illi.</i>
G.	a quelui, <i>illius.</i>	a aquelor, <i>illorum.</i>
D.	quelui, <i>illi.</i>	aquelor, <i>illis.</i>
A.	pre aquel, aquelu, <i>illum,</i>	pre aquei, <i>illos.</i>
V.	<i>c a r e t.</i>	<i>c a r e t.</i>
A.	dela aquel, aquelu, <i>ab</i>	dela aquei, <i>ab illis.</i>
	<i>illo.</i>	

Foemininus.

N.	Aquea, aqueia, <i>illa.</i>	Aquele, <i>illae.</i>
G.	a aquei, <i>illius.</i>	a aquelor, <i>illarum.</i>
D.	aquei, <i>illi.</i>	aquelor, <i>illis.</i>
A.	pre aquea, <i>illam.</i>	pre aquele, <i>illas.</i>
V.	<i>c a r e t.</i>	<i>c a r e t.</i>
A.	dela aquea, <i>ab illa.</i>	dela aquele, <i>ab illis.</i>

Secundum hanc formulam declinantur Pronomina Demonstrativa masculina: quel, quelu, el, elu; prout et foeminina: quea, qué *vel* ea.

Observatio. Haec Pronomina Genitivum pluralem habent duplici ratione, uti: aquestor, aquelor; *vel* aquestora, aquelora etc.

III. Declinatio Pronominis Demonstrativi: insumi, *ego ipse*; insuti, *tu ipse*; insusi, *ille ipse*, quod semper conjungitur cum Pronominibus personalibus, *io, tu, el, noi, voi, ei*; nam indeclinatione horum Pronominum solum Pronomina personalia flectuntur; ipsa immutabilia manent; ut:

Singularis.

Masculinus.

<i>Cum I. Persona.</i>	<i>Cum II. Pers.</i>	<i>Cum III. Pers.</i>
N. Jo insumi.	Tu insuti.	El insusi.
<i>ego ipse.</i>	<i>tu ipse.</i>	<i>ille ipse</i>

G. a meu însumi.	a tău însuti.	al său însusi.
D. mie însumi.	tie însuti.	șie însusi.
A. pre mène însumi.	pre tène însuti.	pre sène însusi.
A. dela mène însumi	dela tène însuti.	dela sène însusi.

P l u r a l i s.

N. Noi înșine.	Voi înșive.	Ei înșisi.
N. al nostru înșine.	al vostru înșive.	al său înșisi.
D. noui înșine.	voui înșive.	loru înșisi.
A. pre noi înșine.	pre voi înșive.	pre ei înșisi.
A. dela noi înșine.	dela voi înșive.	dela ei înșisi.

Hic in tertia Persona, in Genitivo casu, in utroque numero, Pronomen declinabile Possessivum al său, mutatur secundum Genus Nominis, de quo sermo est; e. g. Petru al său calu însusi l'au vëndutu; *vel* Petru însusi au vëndutu calu'l său, *Petrus ipse suum equum vendidit. Plural.* Petru ai săi cai însusi i au vëndutu; *vel* Petru însusi au vëndutu caii săi etc. (Vide Syntaxim).

N. Jo însami.	Tu însati.	Ea însasi.
<i>ego ipsa.</i>	<i>tū ipsa.</i>	<i>illa ipsa.</i>
G. al meu înseami.	a tău înseti.	al său însesi.
D. mie înseami.	tie înseti.	șie însesi.
A. pre mène înseami	pre tène însati.	pre sène însasi.
A. dela mène înseami	dela tène însati.	dela sène însasi.

P l u r a l i s.

N. Noi însene.	Voi însevă.	Ele însesi.
G. al nostru însene	al vostru însevă	al său însesi.
D. noui însene.	voui însevă.	loru însesi.
A. pre noi însene.	pre voi însevă.	pre ele însesi.
A. dela noi însene.	dela voi însevă.	dela ele însesi.

§. 31.

De Pronominibus Interrogativis.

Pronomina *Interrogativa* sunt talia, quibus de re aliqua aut Persona interrogamus; suntque duplicia; alia simplicia, composita alia. Simplicia sunt: quare? quis?

quarea, quae? quine? qui vel quae? que? quid?
qui? qui?

Declinatio Pronominum Interrogativorum.

I. Pronominis: quare, quarea.

Singularis.

Pluralis.

Masculinus.

N.	Quare, quis.	Quari, qui.
G.	a quârui v. acui, <i>cujus</i> .	a quâror, <i>quorum</i> .
D.	quârui - cui, <i>cui</i> .	quâror, <i>quibus</i> .
A.	pre quare, <i>quem</i> .	pre quari, <i>quos</i> .
A.	dela quare, <i>a quo</i> .	dela quari, <i>a quibus</i> .

Singularis.

Pluralis.

Foemininus.

N.	Quarea, quae.	Quare, quae.
G.	a cui, <i>cujus</i> .	a aquâror, <i>quarum</i> .
D.	cui, <i>cui</i> .	quâror, <i>quibus</i> .
A.	pre quarea, <i>quam</i> .	pre quare, <i>quas</i> .
A.	dela quarea, <i>a qua</i> .	dela quare, <i>a quibus</i> .

Secundum hanc formam declinantur etiam composita Pronomina ex *quare*; ut: ore quare, *aliquis*; ori quare, *quicunque*; liesquequare, *quilibet*; totquare, *quivis*; ubi tantum Pronomen *quare* declinatur, particulae autem ore, ori etc. manent immutabiles ut:

Singularis.

Pluralis.

Masculinus.

N.	Ori quare, <i>quicunque</i> .	Ori quari, <i>quicunque</i> .
G.	a ori cui, <i>cujuscunque</i> . etc.	a ori quâror, <i>quorumcunque</i> , etc.

Foemininus.

N.	Ori quarea, <i>quaecunque</i> .	Ori quare, <i>quaecunque</i> .
G.	a ori quârei, <i>cujuscunque</i> . etc.	a ori quâror, <i>quarumcunque</i> , etc.

II. Declinatio Pronominis Interrogativi: quine?
quis, vel *quae*.

Singularis.

Pluralis.

N.	Quine, <i>quis</i> , v. <i>quae</i> .	Quine, <i>qui</i> , v. <i>quae</i> .
G.	a cui, <i>cujus</i> .	a quâror, <i>quorum</i> , v. <i>quarum</i> .
D.	cui, <i>cui</i> .	quâror, <i>quibus</i> .
A.	pre quine, <i>quem</i> v. <i>quam</i> .	pre quine, <i>quos</i> , v. <i>quas</i> .
A.	dela quine, <i>a quo</i> v. <i>a qua</i> .	dela quine, <i>a quibus</i> .

Secundum hanc formam declinantur etiam composita; oriquine, *quicunque*; orequine, *quispiam*; totuquine, *unusquisque*; siequine, *quilibet*; quineva, *aliquis* etc. ut: Nom. quineva. Gen. a cuiva. Dat. cuiva. etc.

§. 32.

De Pronominibus Relativis.

Pronomina *Relativa* Personam, aut rem antecedentem in memoriam revocant; ejus Generis in Lingua Daco-Romana sunt duo, ut: quarele, *qui*, et quarea, *quae*; quel *qui*, *ille qui*; et quea *que*, *ea quae*.

I. Declinatio Pronominis: quarele, quarea.

Singularis.

Masculinus.

Foemininus.

N.	Quarele, <i>qui</i> .	Quarea, <i>quae</i> .
G.	a quârui, <i>cujus</i> .	a quârei, <i>cujus</i> .
D.	quârui, <i>cui</i> .	quârei, <i>cui</i> .
A.	pre quarele, <i>quem</i> .	pre quarea, <i>quam</i> .
A.	dela quarele, <i>a quo</i> .	dela quarea, <i>a qua</i> .

Pluralis.

N.	Quarii, <i>qui</i> .	Quare, <i>quae</i> .
G.	a quâror, <i>quorum</i> .	a quâror, <i>quorum</i> .
D.	quâror, <i>quibus</i> .	quâror, <i>quibus</i> .
A.	pre quarii, <i>quos</i> .	pre quare, <i>quas</i> .
A.	dela quarii, <i>a quibus</i> .	dela quare, <i>a quibus</i> .

II. Pronominis: quel qui, quea que.

Singularis.

Masculinus.

Foemininus.

N. Quel qui, <i>ille qui.</i>	Quea que, <i>illa quae.</i>
G. a quelui qui.	a quei que.
D. quelui qui etc.	quei que etc.

Pluralis.

N. Quei qui, <i>illi qui.</i>	Quele que, <i>illae quae.</i>
G. a quelor qui.	a quelor que.
D. quelor qui etc.	quelor que.

Hic Pronomen qui, que, manet indeclinabile, et tantum Demonstrativum quel, quea, quod semper est praeponendum Relativo declinatur; e. g. quel qui au fâcutu eeriu'l, *qui fecit coelum* etc.

§. 33.

De Pronominibus Indefinitis.

Pronomina *Indefinita* sunt illa, quae rem aut Personam de qua sermo est non determinant; ex quibus alia sunt declinabilia, indeclinabilia alia; declinabilia sunt:

Alt, altu, <i>alter.</i>	Alta, <i>altera.</i>
un, unu, <i>quidam.</i>	o, una, <i>quaedam.</i>
tot, totu, <i>omnis.</i>	tôtà, <i>omnis.</i>
nimene, <i>nemo.</i>	
amêndoi, <i>ambo, uterque.</i>	amêndoë, <i>ambae.</i>
âmbi, <i>ambo.</i>	âmbe, <i>ambae.</i>

Forma Pronominum Indefinitorum declinabilium.

I. Pronominis: altu, alt, alta.

Singularis.

Masculinus.

Foemininus.

N. Alt, altu, <i>alter.</i>	Alta, <i>altera.</i>
G. a altui, <i>alterius.</i>	a altei, <i>alterius.</i>

D.	altui, <i>alteri</i> .	altei, <i>alteri</i> .
A.	pre altu, <i>alterum</i> .	pre alta, <i>alteram</i> .
A.	dela altu, <i>ab altero</i> .	dela alta, <i>ab altera</i> .

P l u r a l i s.

N.	Alti, altii, <i>alii</i> .	Alte, altele, <i>aliae</i> .
G.	a altor, a altora, <i>aliorum</i> .	a altor, a altora, <i>aliarum</i> .
D.	altor, altora, <i>aliis</i> .	altor, altora, <i>aliis</i> .
A.	pre alti, altii, <i>alios</i> .	pre alte, altele, <i>alias</i> .
A.	dela alti, alti, <i>ab aliis</i> .	dela alte, altele, <i>ab aliis</i> .

II. Declinatio Pronominis: unu, una.

S i n g u l a r i s.

Masculinus.

Foemininus.

N.	Unu, <i>quidam</i> .	Una, <i>quaedam</i> .
G.	a unui, <i>cujusdam</i> .	a unei-ii, <i>cujusdam</i> .
D.	unui, <i>cuidam</i> .	unei-ii, <i>cuidam</i> .
A.	pre unu, <i>quemdam</i> .	pre una, <i>quamdam</i> .
A.	dala unu, <i>a quodam</i> .	dela una, <i>a quadam</i> .

P l u r a l i s.

N.	Unii, <i>quidam</i> .	Unele, <i>quaedam</i> .
G.	a unor-unora, <i>quorumdam</i> .	a unor-unora, <i>quarumdam</i> .
D.	unor-unora, <i>quibusdam</i> .	unor-unora, <i>quibusdam</i> .
A.	pre unii, <i>quosdam</i> .	pre unele, <i>quasdam</i> .
A.	dela unii, <i>a quibusdam</i> .	dela unele, <i>a quibusdam</i> .

Sic declinantur etiam composita ex unu ut; nequi-unu, *nullus*; nequiuna, *nulla*; nesunu, nesuna; verunu, veruna; ubi tantum unu, una, declinatur, adjunctum autem nequi, nes etc. manet immutatum.

III. Declinatio Pronominis Indefiniti: amèndoi, amèn-doè, àmbi, àmbe.

P l u r a l i s.

Masculus.

Foemininus.

N.	Amèndoi, <i>ambo.</i>	Amèndoè, <i>ambae.</i>
G.	a amènduror, <i>ambo-</i> <i>rum.</i>	a amènduror-a, <i>amba-</i> <i>rum.</i>
D.	amènduror, <i>ambo-</i> <i>bus.</i>	amènduror-a, <i>amba-</i> <i>bus.</i>
A.	pre amèndoi, <i>ambos.</i>	pre amèndoè, <i>ambas.</i>
A.	dela amèndoi, <i>ab ambo-</i> <i>bus.</i>	dela amèdoè, <i>ab ambabus.</i>

P l u r a l i s.

N.	Ambi, <i>ambo.</i>	Ambe, <i>ambae.</i>
G.	a àmbilor.	a ambelor.
D.	ambilor.	ambelor.
A.	pre ambi.	pre ambe.
A.	dela ambi.	dela ambe.

IV. Declinatio Pronominis: nime, nimine.

S i n g u l a r i s.

N.	Nime, nimene,	<i>nemo.</i>
G.	a nimenui,	<i>neminis.</i>
D.	nimenui,	<i>nemini.</i>
A.	pre nime, nimene,	<i>neminem.</i>
A.	dela nime, nimene,	<i>a nemine.</i>

Forma Pronominum Indeclinabilium; quae sunt sequentia:

Nesquine, <i>quispiam.</i>	Nesquine, <i>quaepiam.</i>
nisque, <i>quidam.</i>	nesque, <i>quaedam.</i>
nisquare, <i>nullus.</i>	nesquare <i>nullae.</i>
quātu, <i>quantum.</i>	
quōti, <i>quot.</i>	quâte, <i>quante.</i>
quâtva, <i>aliquantum.</i>	quâteva, <i>aliquot.</i>

Haec Pronomina aliter declinari non possunt, nisi assumendo in Dativo casu *la*, in Accusativo *pre*, et in Ablativo *dela*, e. g.

N. Nişque ómeni. <i>quidam homines.</i>	quâteva muieri, <i>aliquot foeminae.</i>
G. <i>non dicitur.</i>	<i>non dicitur.</i>
D. la nişque ómeni, <i>quibusdam hominibus.</i>	la quâteva muieri, <i>aliquot foeminis.</i>
A. pre nişque ómeni, <i>quosdam homines.</i>	pre quâteva muieri, <i>aliquot foeminas.</i>
A. dela nişque ómeni, <i>a quibusdam hominibus.</i>	dela quâteva muieri etc. <i>ab aliquot foeminis.</i>

Sic declinantur etiam reliqua superius enumerata Pronomina; quibus adjungitur etiam, totu, totá, *omnis*.

C A P U T IV.

D e D e v e r b i s.

§. 34.

Verba sunt eae orationis Partes, quae per certos Modos, Tempora, et Personas conjugantur, casibus vero carent.

§. 35.

A. De Generibus Verborum, seu (Divisio Verborum).

Verborum Genera in Lingva Daco-Romana sunt octo; nempe:

1. Verba Auxiliaria. (Ajutátóre).
2. Activa. (Lucrátóre).
3. Passiva. (Pátimitóre).
4. Neutra, vel media, (De Mediulocu).
5. Deponentia. (Depunètóre).
6. Reciproca. (Intorquètóre).
7. Irregularia, (Iregulære).
8. Impersonalia. (Nefăcesci).

I. Verba *Auxiliaria* sunt, quae omnibus reliquis Verbis in eorum Temporum formatione auxilium praestant; ut: io sūm, *vel* sūnt, *ego sum*; io amu, *ego habeo*; io voiu, *vel* vreu, *ego volo*.

II. Verba *Activa* sunt, quae actionem aliquam significant Substantivi, aut Pronominis in Nominativo positi transeuntem in aliquod objectum; e. g. io scriu, *ego scribo*; io ducu, *ego duco*; io aru, *ego aro*, etc.

III. *Passiva* sunt, quae passionem substantivi, aut Pronominis in Nominativo casu positi significant ab alio aliquo factam; io me laudu, *ego laudor*; tu te laudi, *tu laudaris*; el se laudă, *ille laudatur*; id est: *alter, me, te, illum laudat*.

IV. *Media vel Neutra* sunt, quae nec actionem, nec passionem significant, sed tantum statum medium actionis indicant; ut: io stau, *ego sto*; io siedu, *ego sedeo*; io dormu, *ego dormio*; io âmbļu, *ego ambulo*, etc.

V. *Deponentia* sunt, quibus statum animi, et sensationes nostras internas manifestamus; ut: io me miru, *ego miror*; io me turburu, *ego stomachor*; io me rogu, *ego precor*; io me bucur, *ego laetor*, etc.

VI. Verba *Reciproca* sunt, quae sensum orationis ad eandem Personam de qua sermo erat reducunt; e. g. io me culcu, *ego decumbo*; io me lauu, *ego me lavo*; io me peptinu, *ego me pectino*, etc.

VII. *Irregularia* sunt, quae a communibus aliorum Verborum regulis in aliquo discrepant; ut: io ieau, *ego levo vel accipio*; noi luvămu, *nos accipimus*; io viiu, *ego venio*; noi venimu, *nos venimus*; io rêmăiu, *ego remaneo*; noi remănemu, *nos remanemus*, etc.

VIII. *Impersonalia* Verba sunt, quae tantum in tertia Persona Numeri singularis usurpantur; ut: plôe, *pluit*; ninge, *ningit*; tună, *tonat*; fulgeră, *fulgurat*; grăndină, *grandinat*; scapiră, *fulminat*, etc.

§. 36.

B. De Modo, Tempore, Numero, et Personis Verborum.

Conjugatio Verborum continet in se: 1. *Modos.*
2. *Tempora.* 3. *Numeros.* 4. *Personas.*

I. *Modi* sunt quinque:

1. *Modus Indicativus.*
2. *Modus Imperativus, sive Modus Mandativus.*
3. *Modus Conjunctivus.*
4. *Modus Optativus.*
5. *Modus Infinitivus.*

II. *Tempora* sunt septem:

1. *Tempus Praesens.*
2. *Praeteritum Imperfectum.*
3. *Praeteritum Perfectum Simplex.*
4. *Praeteritum Perfectum Augmentatum.*
5. *Praeteritum Plusquam perfectum I.*
6. *Praeteritum Plusquam perfectum II.*
7. *Denique Tempus Futurum.*

III. *Numeri* sunt duo:

1. *Singularis*, ad quem ponitur Verbum quando de actione unius Personae tantum loquimur; e. g. *io cāntu, ego canto; tu cānti, tu cantas; ei cāntā, ille cantat.*

2. *Pluralis*, ad quem ponitur Verbum quando de actione plurium Personarum sermonem instituimus; ut: *noi cāntāmu, nos cantamus; voi cāntati, vos cantatis; ei cāntā, illi cantant.*

IV. *Personae sunt tres.*

Singularis: io, tu, el, ea; *ego, tu, ille, illa.*

Pluralis: noi, voi, ei, ele; *nos, vos, illi, illae.*

§. 37.

C. *De Conjugatione Verborum.*

Conjugatio est Variatio Verbi per Modos, Tempora, Personas, et Numeros; ut: io saltu, *ego salto* vel *exulto*; tu salti, *tu exultas*; el saltă, *ille exultat*; io săltai, *ego exultavi*; io voiui săltă, *ego exultabo*, etc.

§. 38.

Divisio Conjugationum.

Sicut Verborum Genera in Lingva Daco-Romana sunt octo; ita eorum Conjugationes in totidem dispescuntur classes. Itaque:

I. Conjugationes Verborum auxiliarium; ut: io sum vel sunt, *ego sum*; io amu, *ego habeo*; io voiui vel vreu, *ego volo*.

II. Conjugationes Verborum Activorum Regularium, cujus generis Conjugationes in Lingva Daco-Romana sicut in Latina sunt quatuor; et cognoscuntur ex Praesente Infinitivi; ut:

1. *Primae* Conjugationis Praesens Infinitivi exit in *are* longum; e. g. arare, *arare*; ascultare, *auscultare*; jocare, *saltare*.

2. *Secundae* Conjugationis exit in *ere* longum; ut: cădere, *cadere*; tăcere, *tacere*; vedea, *videre*; sedea, *sedere*.

3. *Tertiae* Conjugationis exit in *ere* breve; ut: facere, *facere*; creșcere, *crescere*; mergere, *migrare*.

4. *Quartae* Conjugationis exit in *ire* longum; ut: *audire, audire; omorire, occidere; dormire, dormire.*

Nota. 1. Vulgus in colloquiis solet omittere ultimam syllabam *re* Praesentis Infinitivi, atque loco: *arare, tacere, facere, dormire; arà, tàcè, facè, dormì, etc.*

Nota. 2. Praesenti Infinitivi cum in scribendo, tum in loquendo praemittitur litera *a*; ut: *a seminare, seminare; a culegere, colligere; a cugetare, cogitare, etc.*

III. Conjugatio Verborum Passivorum, ut: *io me vedu, ego videor; io me laudu, ego laudor, etc.*

IV. Conjugatio Verborum Neutrorum, ut: *io dormu, ego dormio.*

V. Conjugatio Verborum Deponentium, ut: *io me rogu, ego precor.*

VI. Verborum Reciprocorum ut: *io me peptinu, ego me peditno; io me ungu, ego me ungo.*

VII. Conjugatio Verborum Irregularium ut: *io leau vel ieau, ego levo vel accipio, etc.*

VIII. Conjugatio Verborum Impersonalium, ut: *tonà, tonat; plòe, pluit, etc.*

Observatio. Ad cognoscendum cujus Conjugationis sit aliquod verbum semper tria Tempora principalia sunt observanda; nempe: Tempus Praesens Modi Indicativi; Supinum; et tempus Praesens Modi Infinitivi; ut:

Laudu, laudatu, laudare.

Vedu, vedutu, vedere.

Stringu, strinsu, stringere.

Audu, auditu, audire.

§. 39.

Conjugationes Verborum Auxiliarium.

I. Verbum Auxiliare, A Fire, *esse*.

Modus Indicativus.

Tempus Praesens.

Singularis.

Pluralis.

Jo sūm, sūnt, *ego sum.*
vel escu *).

Noi sūntemu, *nos sumus.*

tu es *vel* esci, *tu es.*

voi sūnteti, *vos estis.*

el è *vel* este, *ille est.*

ei sūnt, *illi sunt.*

ea è *vel* este, *illa est.*

ele sūnt, *illae sunt.*

Praeteritum Imperfectum.

Singularis.

Pluralis.

Jo eram, *ego eram.*

Noi eramu, *nos eramus.*

tu erai, *tu eras.*

voi erati, *vos eratis.*

el erà, *ille erat.*

ei erau, *illi erant.*

ea erà, *illa erat.*

ele erau, *illae erant.*

Praeteritum Perfectum Simplex.

Singularis.

Pluralis.

Jo fui, *vel* fusei, *ego fui.*

Noi furâmu, *vel* fusemu,
nos fuimus.

tu fusi, — fusesi, *tu fuisti.*

voi furâti, — fuseti, *vos*
fuistis.

el fù, — fuse, *ille fuit.*

ei furò, — fuserò, *illi*
fuerunt.

ea fù, — fuse, *illa fuit.*

ele furò, — fuserò, *illae*
fuerunt.

Praeteritum Perfectum Augmentatum.

Singularis.

Pluralis.

Jo amu fostu, *ego fui.*

Noi amu fostu, *nos fuimus.*

tu ai fostu, *tu fuisti.*

voi ati fostu, *vos fuistis.*

el au fostu, *ille fuit.*

ei au fostu, *illi fuerunt.*

ea au fostu, *illa fuit.*

ele au fostu, *illae fuerunt.*

*) *escu*, in prima persona solum in Dialecto Macedo-Romana usurpatur.

Praeteritum Plusquamperfectum I.

Singularis.

Pluralis.

Jo eram fostu, <i>ego fueram.</i>	Noi eram fostu, <i>nos fuera-</i> <i>mus.</i>
tu erai fostu, <i>tu fueras.</i>	voi erati fostu, <i>vos fuera-</i> <i>tis.</i>
el erâ fostu, <i>ille fuerat.</i>	ei erau fostu, <i>illi fue-</i> <i>rant.</i>
ea erâ fostu, <i>illa fuerat.</i>	ele erau fostu, <i>illae fue-</i> <i>rant.</i>

P. Plusquamperfectum II.

Singularis.

Pluralis.

Jo fusesem, <i>ego fueram.</i>	Noi fusesemu, <i>nos fuera-</i> <i>mus.</i>
tu fusesesi, <i>tu fueras.</i>	voi fuseseti, <i>vos fueratis.</i>
el fusese, <i>illa fuerat.</i>	ei fusese, <i>illi fuerant.</i>
ea fusese, <i>illa fuerat.</i>	ele fusese, <i>illae fuerant.</i>

F u t u r u m.

Singularis.

Pluralis.

Jo voiu fi, <i>ego ero.</i>	Noi vomu fi, <i>nos erimus.</i>
tu vei fi, <i>tu eris.</i>	voi veti fi, <i>vos eritis.</i>
el va fi, <i>ille erit.</i>	ei voru fi, <i>illi erunt.</i>
ea va fi, <i>illa erit.</i>	ele voru fi, <i>illae erunt.</i>

M o d u s M a n d a t i v u s.

Tempus Praesens.

Singularis.

Pluralis.

Fi tu, <i>sis tu.</i>	Fiti voi, <i>sitis vos.</i>
fie (fiâ) el, ea, <i>sit ille, illa.</i>	fie (fiâ) ei, ele, <i>sint illi,</i> <i>illae.</i>

F u t u r u m.

Singularis.

Pluralis.

Si fiu io, <i>ut sim ego.</i>	Si fimu noi, <i>ut simus nos.</i>
si fi tu, <i>ut sis tu.</i>	si fiti voi, <i>ut sitis vos.</i>

si fie (fià) el, <i>ut sit ille.</i>	si fie (fià) ei, <i>ut sint illi.</i>
si fie — ea, <i>ut sit illa.</i>	si fie — ele, <i>ut sint illae.</i>

Optativus et Conjunctivus Modus.

Tempus Praesens.

Singularis.

Jo si fiu, *ut ego sim.*
 tu si fi, *ut tu sis.*
 el si fie (fià) *ut ille sit.*
 ea si fie — *ut illa sit.*

Pluralis.

Noi si fimu, *ut nos simus.*
 voi si fiti, *ut vos sitis.*
 ei si fie (fià) *ut illi sint.*
 ele si fie — *ut illae sint.*

P. Imperfectum Optativi.

Singularis.

Jo asi fi, *ego essem.*
 tu ai fi, *tu esses.*
 el ar fi, *ille esset.*
 ea ar fi, *illa esset.*
 *de asi fi io, *si essem ego.*

Pluralis.

Noi amu fi, *nos essemus.*
 voi ati fi, *vos essetis.*
 ei ar fi, *illi essent.*
 ele ar fi, *illae essent.*
 *de amu fi noi, *si essemus nos.*

Praeteritum Imperfectum Conjunctivi.

Singularis.

Jo si vrém fi, *ego si essem.*
 tu si vréi fi, *tu si esses.*
 el si vrè fi, *ille si esset.*
 ea si vrè fi, *illa si esset.*
 *io vrém fi, *ego essem.*
 *de vrém fi io, *si essem ego.*

Pluralis.

Noi si vrému fi, *nos si essemus.*
 voi si vréti fi, *vos si essetis.*
 ei si vrè fi, *illi si essent.*
 ele si vrè fi, *illae si essent.*
 *noi vrému fi, *nos essemus.*
 *de vrému fi noi, *si essemus nos.*

Praeteritum Perfectum.

Singularis.

Jo si fiu fostu, *ego si fu-
rim.*

Pluralis.

Noi si fimu fostu, *nos si fue-
rimus.*

tu si fi fostu, <i>tu si fueris.</i>	voi si fiti fostu, <i>vos si fueritis.</i>
el si fie fostu, <i>ille si fuerit.</i>	ei si fie fostu, <i>illi si fuerint.</i>
ea si fie fostu, <i>illa si fuerit.</i>	ele si fie fostu, <i>illae si fuerint.</i>
*io asi fi fostu, <i>ego fuerim.</i>	noi amufi fostu, <i>nos fuerimus.</i>
*de asi fi fostu io, <i>si fuerim ego.</i>	de amufi fostu noi, <i>si fuerimus nos.</i>

Praeteritum Plusquamperfectum.

Singularis.

Pluralis.

Jo si fiu fostu.	<i>ego si fuisset.</i>	Noi, si fimu fostu.	<i>nos si fuisset.</i>
tu si fi fostu	<i>tu si fuisset.</i>	voi si fiti fostu.	<i>vos si fuissetis.</i>
el si fie fostu	<i>ille si fuisset.</i>	ei si fie fostu.	<i>illi si fuissent.</i>
*io asi fi fostu.	<i>ego fuisset.</i>	noi amufi fostu.	<i>nos fuisset.</i>
*de asi fi fostu.	<i>si fuisset ego.</i>	de amufi fostu.	<i>si fuisset mus nos.</i>

Nota. 1. Ex Temporibus stella* signatis unum est Optativi aliud autem Coniunctivi Modi.

Nota. 2. Loco Praeteriti Plusquamperfecti praesertim in communi sermone frequenter utimur Praeterito Perfecto.

F u t u r u m.

Singularis.

Pluralis.

De voiu fi io, <i>si fuero ego.</i>	De vomufi noi, <i>si fuerimus nos.</i>
de vei fi tu, <i>si fueris tu.</i>	de veti fi voi, <i>si fueritis vos.</i>
de va fi el, <i>si fuerit ille.</i>	de voru fi ei, <i>si fuerint illi.</i>
de va fi ea, <i>si fuerit illa.</i>	de voru fi ele, <i>si fuerint illae.</i>

Modus Infinitivus.

Tempus Praesens.

A fi; *vel* a fire, *esse*.

P. Perfectum et Plusquamperfectum.

A fi fostu, *fuisse*.

Futurum.

Fiitoriu'l, *futurum esse*.

Supinum.

Fostu, *qui fuit (fuitus)*.

Gerundium.

G. in *dum* et *di*. De a fire, pentru a fire.

G. in *do*. Fiendu.

Participium.

P. Praes. Fiitoriu'l.

P. Praet. Fostu'l, *qui fuit*.

P. Futur. A fi fiitoriu, *vel* quel qui va si fie, *facturus*.

II. Verbum Auxiliare, A avere, *habere*.

Modus Indicativus.

Tempus Praesens.

Singularis.

Pluralis.

Jo amu, *ego habeo*.

Noi avemu, *nos habemus*.

tu ai, *tu habes*.

voi aveti, *vos habetis*.

el, ea are(a) *ille, illa habet*.

ei, ele au, *illi, illae habent*.

Praeteritum Imperfectum.

Singularis.

Pluralis.

Jo aveam, *ego habebam*.

Noi aveamu, *nos habebamus*.

tu aveai, <i>tu habebas.</i>	voi aveati, <i>vos habebatis.</i>
el, ea avea, <i>ille, illa habebat.</i>	ei, ele aveau, <i>illi, illae habebant.</i>

Praeteritum Perfectum Simplex.

<i>Singularis.</i>	<i>Pluralis.</i>
Jo avui <i>vel</i> avusei, <i>ego habui.</i>	Noi avuramu <i>vel</i> avusemu <i>nos habuimus.</i>
tu avusi — avusesi, <i>tu habuisti.</i>	voi avurati — avuseti, <i>vos habuistis.</i>
el, ea avù — avuse, <i>ille, illa habuit.</i>	ei, ele avurò — avuserò, <i>illi, illae habuerunt.</i>

P. Perfectum Augmentatum.

<i>Singularis.</i>	<i>Pluralis.</i>
Jo amu avutu, <i>ego habui.</i>	Noi amu avutu, <i>nos habuimus.</i>
tu ai avutu, <i>tu habuisti.</i>	voi ati avutu, <i>vos habuistis.</i>
el, ea au avutu, <i>ille illa habuit.</i>	ei, elle au avutu, <i>illi, illae habuerunt.</i>

Praet. Plusquamperfectum I.

<i>Singularis.</i>	<i>Pluralis.</i>
Jo amu fostu avutu, <i>ego habueram.</i>	Noi amu fostu avutu, <i>nos habueramus.</i>
tu ai fostu avutu, <i>tu habueras.</i>	voi ati fostu avutu, <i>vos habueratis.</i>
el, ea au fostu avutu, <i>ille, illa habuerat.</i>	ei, ele au fostu avutu, <i>illi, illae habuerant.</i>

P. Plusquamperfectum II.

<i>Singularis.</i>	<i>Pluralis.</i>
Jo avusem <i>vel</i> avusesem, <i>ego habueram.</i>	Noi avusemu <i>vel</i> avusesemu, <i>nos habueramus.</i>
tu avusesi — avusesesi, <i>tu habueras.</i>	voi avuseti — avuseteti, <i>vos habueratis.</i>
el, ea avuse — avusesese, <i>ille, illa habuerat.</i>	ei, ele avuse — avusesese, <i>illi, illae habuerant.</i>

F u t u r u m.

Singularis.

Pluralis.

Jo voiu avè, <i>ego habebo.</i>	Noi vomu avè, <i>nos habebimus.</i>
tu vei avè, <i>tu habebis.</i>	voi veti avè, <i>vos habebitis.</i>
el, ea va avè, <i>ille, illa habebit.</i>	ei, ele voru avè, <i>illi, illae habebunt.</i>

M o d u s M u n d a t i v u s.

Tempus Praesens.

Singularis.

Pluralis.

Aibi tu, <i>habe tu.</i>	Aveti voi, <i>habete vos.</i>
aibà el, ea, <i>habeat ille, illa.</i>	aibà ei, ele, <i>habeant, illi, illae.</i>

F u t u r u m.

Si aibi tu, <i>ut habeas tu.</i>	Si avemu noi, <i>ut habeamus nos.</i>
si aibà el, ea, <i>ut habeat ille, illa.</i>	si aveti voi, <i>ut habeatis vos.</i>
	si aibà ei, ele, <i>ut habeant illi, illae.</i>

Optativus et Conjunctivus Modus.

Tempus Praesens.

Singularis.

Pluralis.

Jo si amu, <i>ut ego habeam.</i>	Noi si avemu, <i>ut nos habeamus.</i>
tu si ai, <i>ut tu habeas.</i>	voi si aveti, <i>ut vos habeatis.</i>
el, ea si aibà, <i>ut ille, illa, habeat.</i>	ei, ele si aibà, <i>ut illi, illae habeant.</i>

Praeteritum Imperfectum Oplativi.

Singularis.

Pluralis.

Jo asi avè, <i>ego haberem.</i>	Noi amu avè, <i>nos habere-mus.</i>

tu ai avè, <i>tu haberes.</i>	voi ati avè, <i>vos haberetis.</i>
el, ea ar avè, <i>ille, illa haberet.</i>	ei, ele ar avè, <i>illi, illae haberent.</i>
*de asi avè io, <i>si haberem ego.</i>	de amu avè noi, <i>si habere-mus nos.</i>

Praeteritum Imperfectum Coniunctivi.

Singularis.

Pluralis.

Jo si vrém avè, <i>ego si haberem.</i>	Noi si vrému avè, <i>nos si haberemus.</i>
tu si vréi avè, <i>tu si haberes.</i>	voi si vreti avè, <i>vos si haberetis.</i>
el, ea si vrè avè, <i>illi, illa si haberet.</i>	ei, ele si vrè avè, <i>illi, illae si haberent.</i>
*io vrém avè, <i>ego haberem.</i>	noi vrému avè, <i>nos haberemus.</i>
*de vrém avè io, <i>si haberem ego.</i>	de vrému avè noi, <i>si haberemus nos.</i>

Praeteritum Perfectum.

Singularis.

Pluralis.

Jo si fiu avutu, <i>ego si habuerim.</i>	Noi si fimu avutu, <i>nos si habuerimus.</i>
tu si fi avutu, <i>tu si habueris.</i>	voi si fiti avutu, <i>vos si habueritis.</i>
el, ea si fie avutu, <i>ille, illa si habuerit.</i>	ei, ele si fie avutu, <i>illi, illae si habuerint.</i>
*io asi fi avutu, <i>ego habuerim.</i>	noi amu fi avutu, <i>nos habuerimus.</i>
*de asi fi avutu io, <i>si habuerim ego.</i>	de amu fi avutu noi, <i>si habuerimus nos.</i>

Praeteritum Plusquamperfectum.

Singularis.

Pluralis.

Jo si fiu fostu avutu, <i>ego si habuissem.</i>	Noi si fimu fostu avutu, <i>nos si habuissemus.</i>
tu si fi fostu avutu, <i>tu si habuisses.</i>	voi si fiti fostu avutu, <i>vos si habuissetis.</i>

el, ea si fie fostu avutu,	ei, ele si fie fostu avutu,
<i>ille, illa si habuisset.</i>	<i>illi, illae si habuissent.</i>
*io asi fi fostu avutu, <i>ego</i>	noi amu fi fostu avutu, <i>nos</i>
<i>habuisssem.</i>	<i>habuisssemus.</i>
*de asi fi fostu avutu io, <i>si</i>	de amu fi fostu avutu noi;
<i>habuisssem ego.</i>	<i>si habuisssemus nos.</i>

F u t u r u m.

Singularis.

Pluralis.

De voiu avè io, <i>si habuero</i>	De vomu avè noi, <i>si habue-</i>
<i>ego.</i>	<i>rimus nos.</i>
de vei avè tu, <i>si habueris tu.</i>	de veti avè voi, <i>si habue-</i>
	<i>ritis vos.</i>
de va avè el, ea, <i>si habue-</i>	de vor avè ei, ele, <i>si ha-</i>
<i>rit ille, illa.</i>	<i>buerint illi, illae.</i>

I n f i n i t i v u s M o d u s.

Tempus Praesens.

A avè, avere, *habere.*

Praeteritum Perfectum.

A fi avutu, *habuisse.*

Praeteritum Plusquamperfectum.

A fi fostu avutu, *habuisse.*

F u t u r u m.

Avutoriul, *vel* quelu qui va avè, *habiturus.*

S u p i n u m.

Avutu, *habitus.*

G e r u n d i u m.

G. in *di et dum.* De a avere, pentru a avere, *haben-*
di, habendum.

G. in *do.* Avèndu, *habendo.*

Participium.

P. Praes. Avându avatoriul' } *habens.*

P. Pract. Fostu'l avutoriu, *qui habuit.*

P. Futur. Fiitoriul' avutoriu, *vel. quel qui va avè, habiturus, vel qui habiturus est.*

III. Verbum Auxiliare.

A voiire, *vel vrere, velle.*

Modus Indicativus.

Tempus Praesens.

Singularis.

Jo voiū, voiescu *vel io vreu, ego volo.*
tu vei, voiesci — tu vrèi, *tu vis.*
el, ea va, voiesce — el, ea vrè, *ille, illa vult.*

Pluralis.

Noi voiimu *vel noi vrému, nos volumus.*
voi voiiti — voi vréti; *vos vultis.*
ei, elle voiescu — ei, ele vréu, *illi, illae volunt.*

Praeteritum Imperfectum.

Singularis.

Jo voieam *vel io vream, ego volebam.*
tu voieai — tu vream, *tu volebas.*
el, ea voiea — el, ea vrea, *ille, illa volebat.*

Pluralis.

Noi voieamu *vel noi vreamu, nos volebamus.*
voi voieati — voi vreati, *vos volebatis.*
ei, ele voieau — ei, ele vreau, *illi, illae volebant.*

Praeteritum Perfectum Simplex.

Singularis.

Jo voiī *vel io vrui, ego volui.*
tu voiisi — tu vrusi, *tu voluisti.*
el, ea voi — el, ea vrū, *ille, illa voluit.*

P l u r a l i s.

Noi voiirámu *vel* noi vrurámu, *nos voluimus.*
voi voiiráti — voi vruráti, *vos voluistis.*
ei, ele voiiró — ei, ele vruró, *illi, illae volue-*
runt.

P. Perfectum Augmentatum.

Singularis.

Jo amu voiitu *vel* io amu vrutu, ego *volui*.
tu ai voiitu — tu ai vrutu, *tu voluisti*.
el, ea au voiitu — el, ea au vrutu, *illi, illae volue-*
runt.

P l u r a l i s.

Noi amu voiitu vel noi amu vrutu, *nos voluimus.*
 voi ati voiitu — voi ati vrutu, *vos voluistis.*
 ei, ele au voiitu — ei, ele au vrutu, *illi, illae volue-*
runt.

Praeteritum Plusquamperfectum I.

S i n g u l a r i s.

Jo amu fostu	voitu.	vel io amu fostu	•nina	ego volue- ram.
tu ai fostu		— tu ai fostu		tu volueras.
el, ea au fostu		— el, ea au fostu		ille, illa vo- luerat.

P l u r a l i s.

Noi amu fostu	v	vel noi amu fostu	v	<i>nos voluera-</i>
voi ati fostu	i	— voi ati fostu	i	<i>mus.</i>
ei, ele au fostu	t	— ei, ele au fostu	t	<i>vos voluera-</i>
	u.		u.	<i>tis.</i>
				<i>illi, illae vo-</i>
				<i>luerant.</i>

P. Plusquamperfectum II.

Singularis.

Jo   voiisem   *vel* vrusem, *ego volueram.*
tu   voiisesi   — vrusesi, *tu volueras.*
el, ea voiise   — vruse, *ille, illa, voluerat.*

P l u r a l i s.

Noi voiisemu *vel* vrusemu, *nos volueramus.*
 voi voiiseti — vruseti, *vos volueratis.*
 ei, ele voiise — vruse, *illi, illae voluerant.*

F u t u r u m.

S i n g u l a r i s.

Jo voiū voi *vel* io voiū vrè, *ego volam.*
 tu vei voi — tu vei vrè *tu voles.*
 el, ea va voi — el, ea va vrè *ille, illa volet.*

P l u r a l i s.

Noi vomu voi *vel* noi vomu vrè, *nos volemas.*
 voi veti voi — voi veti vrè, *vos voletis.*
 ei, ele voru voi — ei, ele voru vrè, *illi, illae volent.*

M o d u s M a n d a t i v u s.

S i n g u l a r i s.

Fă si voiesci *vel* si vrei tu, *fac ut velis tu.*
 fă si voiéscă — si vree el, ea, *fac ut velit ille, illa.*

P l u r a l i s.

Si voiimū noi *vel* si vremū noi, *ut velimus nos.*
 si voiiti voi — si vreti voi, *ut velitis vos.*
 si voiéscă ei, ele, — si vree ei, ele, *ut velint, illi, illae.*

O p t a t i v u s e t C o n j u n c t i v u s M o d u s.

T e m p u s P r a e s e n s.

S i n g u l a r i s.

Jo si voiū, voiescu *vel* io si vreu, *ut ego velim.*
 tu si vei, voiesci — tu si vrei, *ut tu velis.*
 el, ea si va, voiéscă — el, ea si vree, *ut ille, illa velit.*

Pluralis.

Noi si voiimu, *vel* si vremu, *nos ut velimus.*
 voi si voiiti — si vreti, *vos ut velitis.*
 ei, ele si voiéscă — si vree, *illi, illae ut velint.*

P. Imperfectum Optativi.

Singularis.

Jo asi voiî *vel* io asi vrè, *ego vellem.*
 tu ai voiî — tu ai vrè, *tu velles.*
 el, ea ar voiî — el, ea ar vrè, *ille, illa vellet.*
 *de asi voiî io — de asivrè io, *si vellem ego.*

Pluralis.

Noi amu voiî *vel* noi amu vrè, *nos vellemus.*
 voi ati voiî — voi ati vrè, *vos velletis.*
 ei, ele ar voiî — ei, ele ar vrè, *illi, illae vellent.*
 *de amu voiî noi — de amu vrè noi, *si vellemus nos.*

P. Imperfectum Conjunctivi.

Singularis.

Jo si vrém voiî, *ego si vellem.*
 tu si vréi voiî, *tu si velles.*
 el, ea si vrè voiî, *ille, illa si vellet.*
 *io vrém voiî, *ego vellem.*
 *de vrém voiî io, *si vellem ego.*

Pluralis.

Noi si vrému voiî, *nos si vellemus.*
 voi si vréti voiî, *vos si velletis.*
 ei, ele si vrè voiî, *illi, illae si vellent.*
 *noi vrému voiî, *nos vellemus.*
 *de vrému voiî noi, *si vellemus nos.*

Praeteritum Perfectum.

Singularis.

Jo	si	fiu	voitu,	vel	io	si	fiu	vritu,	ego si voluerim.
tu	si	fi		—	tu	si	fi		tu si volueris.
el, ea	si	fie		—	el	ea	si		ille, illa si voluerit.
*io	asi	fi	io	—	io	asi	fi	io	ego voluerim.
*de	asi	fi		—	de	asi	fi		si voluerim ego.

Pluralis.

Noi	si	fimu	voitu,	vel	noi	si	fimu	vritu,	nos si voluerimus
voi	si	fiti		—	voi	si	fiti		vos si volueritis.
ei, ele	si	fie		—	ei, ele	si	fie		illi, illae si voluerint.
*noi	am	fi	noi	—	noi	am	fi	noi	nos voluerimus.
*de	am	fi		—	de	am	fi		si voluerimus nos

Praeteritum Plusquamperfectum.

Singularis.

Jo	si	fiu	fostu voitu,	vel	si	fiu	fostu vritu,	ego si voluissem.
tu	si	fi		—	si	fi		tu si voluisses.
el, ea	si	fie		—	si	fie		ille, illa si voluisset.
*io	asi	fi	io	—	io	asi	io	ego voluissem.
*de	asi	fi		—	de	asi		si voluissem ego.

Pluralis.

Noi	si	fimu	fostu voitu,	vel	si	fimu	fostu vritu,	nos si voluissemus.
voi	si	fiti		—	si	fiti		vos si voluissetis.
ei, ele	si	fie		—	si	fie		illi, illae si voluissent.
*noi	am	fi	noi	—	noi	am	noi	nos voluissemus.
*de	am	fi		—	de	am		si voluissemus nos.

F u t u r u m.

S i n g u l a r i s.

De voiu voiî io, *vel* de voiu vrè io, *si voluero ego.*
de vei voiî tu, — de vei vrè tu, *si volueris tu.*
de va voiî el, ea, — de va vrè el, ea, *si voluerit*
ille, illa.

P l u r a l i s.

Devomu voiî noi, *vel* devomu vrè noi, *si voluerimus*
nos.
de veti voiî voi, — de veti vrè voi, *si volueritis vos.*
de voru voiî ei, ele, — de voru vrè ei, ele, *si voluerint*
illi, illae.

I n f i n i t i v u s M o d u s.

Tempus Praesens.

A voiîre, *vel* a vrere, *velle.*

Praeteritum Perfectum.

A fi voiîtu, *vel* a fi vrutu, *voluisse.*

Praeteritum Plusquamperfectum.

A fi fostu voiîtu, *vel* a fi fost vrutu, *voluisse.*

G e r u n d i u m.

G. in *di.* De a voiîre, *vel* de a vrere, *volendi* (ut ita dicam).

G. in *dum.* Pentru a voiîre, *vel* a vrere, *ad volendum.*

G. in *do.* Voièndu, *vel* vrèndu, *volendo.*

P a r t i c i p i u m.

P. Praes. Voiëndu, vrëndu. *vel* voiitoriu, *volens*.

P. Praet. Quel qui au voiitu, *vel* vrutu, *ille qui voluit*.

P. Futur. Quel qui va voii, *vel* va vrè, *qui volet*.

§. 40.

Conjugationes Verborum Regularium.

C o n j u g a t i o I.

A laudare, *laudare*.

M o d u s I n d i c a t i v u s.

Tempus Praesens.

Singularis.

Pluralis.

Jo laudu, *ego laudo*.

Noi laudamu, *nos laudamus*.

tu laudi, *tu laudas*.

voi laudati, *vos laudatis*.

el, ea laudà, *ille, illa laudat*.

ei, ele laudà, *illi, illae laudant*.

Praeteritum Imperfectum.

Singularis.

Pluralis.

Jo laudaam, *ego laudabam*.

Noi laudaamu, *nos laudabamus*.

tu laudaai, *tu laudabas*.

voi laudaati, *vos laudabatis*.

el, ea laudaa, *ille, illa laudabat*.

ei, ele laudaa, *illi, illae laudabant*.

Praeteritum Perfectum Simplex.

Singularis.

Pluralis.

Jo laudai, *ego laudavi*.

Noi laudaramu, *nos laudavimus*.

tu lăudasi, <i>tu laudasti.</i>	voi lăudarăți, <i>vos laudastis.</i>
el, ea lăudă, <i>ille, illa laudavit.</i>	ei, ele lăudară, <i>illi, illae laudarunt.</i>

Praeteritum Perfectum Augmentatum.

<i>Singularis.</i>	<i>Pluralis.</i>
Jo amu lădatu, <i>ego laudavi.</i>	Noi amu lădatu, <i>nos laudavimus.</i>
tu ai lădatu, <i>tu laudasti.</i>	voi ati lădatu, <i>voi laudastis.</i>
el, ea au lădatu, <i>ille, illa laudavit.</i>	ei, ele au lădatu, <i>illi, illae laudarunt.</i>

Praeteritum Plusquamperfectum I.

<i>Singularis.</i>	<i>Pluralis.</i>
Jo amu fostu lădatu, <i>ego laudaveram.</i>	Noi amu fostu lădatu, <i>nos laudaveramus.</i>
tu ai fostu lădatu, <i>tu laudaveras.</i>	voi ati fostu lădatu, <i>vos laudaveratis.</i>
el, ea au fostu lădatu, <i>ille, illa laudaverat.</i>	ei, ele au fostu lădatu, <i>illi, illae laudaverant.</i>

Praeteritum Plusquamperfectum II.

<i>Singularis.</i>	<i>Pluralis.</i>
Jo lădasem, <i>ego laudaveram.</i>	Noi lădasemu, <i>nos laudaveramus.</i>
tu lădasesi, <i>tu laudaveras.</i>	voi lădaseti, <i>vos laudaveratis.</i>
el, ea lădase, <i>ille, illa laudaverat.</i>	ei, ele lădase, <i>illi, illae laudaverant.</i>

F u t u r u m.

<i>Singularis.</i>	<i>Pluralis.</i>
Jo voiu lădă, <i>ego laudabo.</i>	Noi vomu lădă, <i>nos laudabimus.</i>
tu vei lădă, <i>tu laudabis.</i>	voi veti lădă, <i>vos laudabitis.</i>
el, ea va lădă, <i>ille, illa laudabit.</i>	ei, ele voru lădă, <i>illi, illae laudabunt.</i>

TABELLA

quatuor Conjugationum Regularium, prout etiam Temporum in escu.

Tempora Simplicia.

I.	II.	III.	IV.	Tempora in escu.	I.	II.	III.	IV.	Tempora in escu.	
äre.	ére.	ere.	ire.	ire.	äre.	ére	ere.	íre.	ire.	
Indicativus Praesens.					Imperativus Praesens.					
u,	u,	u,	u,	escu,	ä.	i,	e,	i,	esce,	
i,	i,	i,	i,	esci,	e,	ä,	ä,	ä,	ésä,	
ä,	e,	e,	e,	esce,	ati,	eti,	eti,	iti,	iti,	
ämu,	emu,	emu,	imu,	imu,	e.	ä.	ä.	ä,	éscä.	
ati,	eti,	eti,	iti,	iti,						
ä.	u.	u.	u.	escu.						
Praeteritum Imperfectum.					Conjunctivus Praesens.					
aam,	eam,	eam,	ieam,	Reliqua Tempora conjugan- tur uti. Nro. IV.	u,	u,	u,	u,	escu,	
aai,	eai,	eai,	ieai,		i,	i,	i,	i,	esci,	
aa,	ea,	ea,	iea,		e,	ä,	ä,	ä,	escä,	
aamu,	eamu,	eamu,	ieamu,		ämu,	emu,	emu,	imu,	imu,	
aati,	eati,	eati,	ieati,		ati,	eti,	eti,	iti,	iti,	
aa.	ea.	ea.	iea.		e.	ä.	ä.	ä.	éscä.	
Praeteritum Perfectum Simplex.					Gerundium in do.					
ai,	ui, vel ei,	ui, vel ei,	ii,							
asi,	usi, — esi,	usi, — esi,	isi,							
ä,	ü, — se,	ü, — se,	i,							
arämu,	urämu, — erämu,	urämu, — erämu,	irämu,							
aräti,	uräti, — eräti,	uräti, — eräti,	iräti,							
arö.	urö. — erö.	urö. — erö.	irö.							
Praeteritum Plusquamperfectum.					Supinum.					
asem,	usem, — esem,		isem,		atu.	utu, usu,	utu, usu,	itu,	itu.	
asesi,	uses, — esesi,		isesi,			esu.	esu.			
ase,	use, — ese,	sicut Nro. II.	ise,							
asemu,	usemu, — esemu,		isemu,							
aseti,	useti, — eseti,		iseti,							
ase.	use. — ese.		ise.							
					Participium Praesens.					
					itoriu, vel	etoriu, vel	etoriu, ilo-	itoriu, vel		
					ändu.	ëndu.	riu, v.ëndu.	ëndu.		

Modus Imperativus.

Tempus Praesens.

Singularis.

Pluralis.

Lauda tu, *lauda tu.*

laude el, ea, *laudet ille, illa.*

Laudati voi, *laudate vos.*

laude ei, ele, *laudent illi, illae.*

Futurum.

Singularis.

Pluralis.

Si laudi tu, *ut laudes tu.*

si laude el, ea, *ut laudet ille, illa.*

Si laudēmu noi, *ut laudemus nos.*

si laudati voi, *ut laudetis vos.*

si laude ei, ele, *ut laudent illi, illae.*

Modus Optativus et Conjunctivus.

Tempus Praesens.

Singularis.

Pluralis.

Jo si laudu, *ego ut laudem.*

tu si laudi, *tu ut laudes.*

el, ea si laude, *ille, illa ut laudet.*

Noi si laudēmu, *nos ut laudemus.*

voi si laudati, *vos ut laudetis.*

ei, ele si laude, *illi, illae ut laudent.*

Praetëritum Imperfectum Optativi.

Singularis.

Pluralis.

Jo asi laudà, *ego laudarem.*

tu ai laudà, *tu laudares.*

el, ea ar laudà, *ille, illa laudaret.*

*de asi laudà io, *si laudarem ego.*

Noi amu laudà, *nos laudaremus.*

voi ati laudà, *vos laudaretis.*

ei, ele or laudà, *illi, illae laudarent.*

*de amu laudà noi, *si laudaremus nos.*

Praeteritum Imperfectum Coniunctivi.

Singularis.

Pluralis.

Jo si vrém lăudă, *ego si laudarem.*

tu si vrėi lăudă, *tu si laudares.*

el, ea si vrė lăudă, *ille, illa si laudaret.*

*io vrém lăudă, *ego laudarem.*

*de vrém lăudă io, *si laudarem ego.*

Noi si vrėmu lăudă, *nos si laudaremus.*

voi si vrėti lăudă, *vos si laudaretis.*

ei, ele si vrė lăudă, *illi, illae si laudent.*

*noi vrėmu lăudă, *nos laudaremus.*

*de vrėmu lăudă noi, *si laudaremus nos.*

Praeteritum Perfectum.

Singularis.

Pluralis.

Jo si fiu lăudatu, *ego si laudaverim.*

tu si fi lăudatu, *tu si laudaveris.*

el, ea si fie lăudatu, *ille, illa si laudaverit.*

*io asi fi lăudatu, *ego laudaverim.*

*de asi fi lăudatu io, *si laudaverim ego.*

Noi si fimu lăudatu, *nos si laudaverimus.*

voi si fiti lăudatu, *vos si laudaveritis.*

ei, ele si fie lăudatu, *illi, illa si laudaverint.*

*noi amu fi lăudatu, *nos laudaverimus.*

*de amu fi lăudatu noi, *si laudaverimus nos.*

Praeteritum Plusquamperfectum.

Singularis.

Pluralis.

Jo si fiu fostu | *ego si laudassem.*

tu si fi fostu | *tu si laudasses.*

el, ea si fie fostu | *ille, illa si laudasset.*

*io asi fi fostu | *ego laudassem.*

*de asi fi fostu | *si ego laudassem.*

Noi si fimu | *nos si laudassemus.*

voi si fiti | *vos si laudassetis.*

ei, ele si fie | *illi, illae si laudassent.*

*noi amu fi | *nos laudassemus.*

*de amu fi | *si nos laudassemus.*

F u t u r u m.

Singularis.

Pluralis.

De voiu lăudă io, *si lauda-
vero ego.*

de vei lăudă tu, *si lauda-
veris tu.*

de va lăudă el, ea, *si lau-
daverit ille, illa.*

De vomu lăudă noi, *si lau-
daverimus nos.*

de veti lăudă voi, *si lau-
daveritis vós.*

de vor lăudă ei ele, *si
laudaverintilli, illae.*

M o d u s I n f i n i t i v u s.

Tempus Praesens.

A lăudare, *laudare.*

Praeteritum Perfectum.

A fi lăudatu, *laudasse.*

Praeteritum Plusquamperfectum.

A fi fostu lăudatu, *laudasse.*

S u p i n u m.

Lăudatu, *laudatus.*

G e r u n d i u m.

G. in *di* et *dum*. De a lăudare, de lăudatu, *vel* pen-
tru a lăudare, *laudandi, vel adlaudandum.*

G. in *do*. Lăudându, *laudando.*

P a r t i c i p i u m.

P. Praes. Lăudându, *vel* lăudătoriu, *laudans.*

P. Praet. Fostil lăudătoriu, *laudator qui fuit.*

P. Futur. A fi lăudătoriu, *laudaturus.*

H. C o n j u g a t i o .

A tãcere, *tacere.*

M o d u s I n d i c a t i v u s .

Tempus Praesens.

Singularis.

Pluralis.

Jo tãcu, <i>ego taceo.</i>	Noi tãcemu, <i>nos tacemus.</i>
tu taci, <i>tu taces.</i>	voi tãceti, <i>vos tacetis.</i>
el, ea tace, <i>ille, illa tacet.</i>	ei, ele tãcu, <i>illi, illae tacent.</i>

Praeteritum Imperfectum.

Singularis.

Pluralis.

Jo tãceam, <i>ego tacebam.</i>	Noi tãceamu, <i>nos taceba-</i> <i>mus.</i>
tu tãceai, <i>tu tacebas.</i>	voi tãceati, <i>vos tacebatis.</i>
el, ea tãcea, <i>ille, illa tace-</i> <i>bat.</i>	ei, ele tãcea, <i>illi, illae tace-</i> <i>bant.</i>

Praeteritum Perfectum Simplex.

Singularis.

Pluralis.

Jo tãcui, <i>ego tacui.</i>	Noi tãcumu <i>vel</i> tãcurãmu, <i>nos tacuimus.</i>
tu tãcusi, <i>tu tacuisti.</i>	voi tãcuti — tãcurãti, <i>vos tacuistis.</i>
el, ea tãcũ, <i>ille, illa tacuit.</i>	ei, ele tãcurõ, <i>illi, illae</i> <i>tacuerunt.</i>

P. Perfectum Augmentatum.

Singularis.

Pluralis.

Jo amu tãcutu, <i>ego tacui.</i>	Noi amu tãcutu, <i>nos ta-</i> <i>cuimus.</i>
tu ai tãcutu, <i>tu tacuis-</i> <i>ti.</i>	voi ati tãcutu, <i>vos ta-</i> <i>cuistis.</i>
el, ea au tãcutu, <i>ille, illae</i> <i>tacuit.</i>	ei, ele au tãcutu, <i>illi, illae</i> <i>tacuerunt.</i>

P. Plusquamperfectum I.

<i>Singularis.</i>		<i>Pluralis.</i>			
Jo amu fos- tu	tăcutu.	ego tacue- ram.	Noi amu fos- tu	tăcutu.	nos tacue- ramus.
tu ai fostu		tu tacue- ras.	voi ati fostu		vos tacue- ratis.
el, ea au fos- tu		ille, illa tacuerat.	ei, ele au fostu		illi, illae tacuerant.

P. Plusquamperfectum II.

<i>Singularis.</i>		<i>Pluralis.</i>	
Jo tăcusem, ego tacue-		Noi tăcusemu, nos tacue-	
ram.		ramus.	
tu tăcusesi, tu tacueras.		voi tăcuseti, vos tacuera-	
		tis.	
el, ea tăcuse, ille, illa ta-		ei, ele tăcuse, illi, illae ta-	
cuerat.		cuerant.	

F u t u r u m.

<i>Singularis.</i>		<i>Pluralis.</i>	
Jo voi u tăcè, ego tacebo.		Noi vomu tăcè, nos tace-	
		bimus.	
tu vei tăcè, tu tacebis.		voi veti tăcè, vos tace-	
		bitis.	
el, ea va tăcè, ille, illa ta-		ei, ele vor tăcè, illi, illae	
cebit.		tacebunt.	

M o d u s M a n d a t i v u s.

Tempus Praesens.

<i>Singularis.</i>		<i>Pluralis.</i>	
Taci tu, tace tu.		Taceti voi, tacete vos.	
tacă el, ea, taceat ille.		tacă ei, ele, taceant illi,	
		illae.	

F u t u r u m.

<i>Singularis.</i>		<i>Pluralis.</i>	
Si taci tu, ut taceas tu.		Si tăcemu noi, ut taceamus	
		nos.	

si tacà el, ea, <i>ut taceat ille, illa.</i>	si tãceti voi, <i>ut taceatis vos.</i>
	si tacà ei, ele, <i>ut taceant illi, illae.</i>

Modus Optativus et Conjunctivus.

Tempus Praesens.

<i>Singularis.</i>	<i>Pluralis.</i>
Jo si tacu, <i>ut ego taceam.</i>	Noi si tãcemu, <i>nos ut taceamus.</i>
tu si taci, <i>ut tu taceas.</i>	voi si tãceci, <i>vos ut taceatis.</i>
el, ea si tacà, <i>ut ille, illa taceat.</i>	ei, ele si tacà, <i>illi, illae ut taceant.</i>

P. Imperfectum Optativi.

<i>Singularis.</i>	<i>Pluralis.</i>
Jo asi tãcè, <i>ego tacerem.</i>	Noi amu tãcè, <i>nos taceremus.</i>
tu ai tãcè, <i>tu taceres.</i>	voi ati tãcè, <i>vos taceretis.</i>
el, ea ar tãcè, <i>ille, illa taceret.</i>	ei, ele ar tãcè, <i>illi, illae tacerent.</i>
*de asi tãcè io, <i>si tacerem ego.</i>	de amu tãcè noi, <i>si taceremus nos.</i>

Praeteritum Imperfectum Conjunctivi.

<i>Singularis.</i>	<i>Pluralis.</i>
Jo si vrém tãcè, <i>ego si tacerem.</i>	Noi si vrému tãcè, <i>nos si taceremus.</i>
tu si vréi tãcè, <i>tu si taceres.</i>	voi si vréti tãcè, <i>vos si taceretis.</i>
el, ea si vré tãcè, <i>ille, illa si taceret.</i>	ei, ele si vré tãcè, <i>illi, illae si tacerent.</i>
*io vrém tãcè, <i>ego tacerem.</i>	*noi vrému tãcè, <i>nos taceremus.</i>
*de vrém tãcè io, <i>si tacerem ego.</i>	*de vrému tãcè noi, <i>si taceremus nos.</i>

Praeteritum Perfectum.

Singularis.

Pluralis.

Jo si fiu tăcutu, <i>ego si tacuerim.</i>	Noi si fimu tăcutu, <i>nos si tacuerimus.</i>
tu si fi tăcutu, <i>tu si tacueris.</i>	voi si fiti tăcutu, <i>vos si tacueritis.</i>
el, ea si fie tăcutu, <i>ille, illae si tacuerit.</i>	ei, ele si fie tăcutu, <i>illi, illae si tacuerint.</i>
*io asi fi tăcutu, <i>ego tacuerim.</i>	noi amu fi tăcutu, <i>nos tacuerimus.</i>
*de asi fi tăcutu io, <i>si tacuerim ego.</i>	de amu fi tăcutu noi, <i>si tacuerimus nos.</i>

P. Plusquamperfectum.

Singularis.

Pluralis.

Jo si fiu	fostu tăcutu.	<i>ego si tacu-</i>	Noi si fimu	fostu tăcutu.	<i>Nos si ta-</i>
tu si fi		<i>issem.</i>	voi si fiti		<i>cuissemus.</i>
el, ea si fie		<i>tu si tacu-</i>	ei, ele si fie		<i>vos si tacu-</i>
*io asi fi		<i>isses.</i>	noi amu fi		<i>issetis.</i>
*de asi fi		<i>ille, illa si</i>	de amu fi noi		<i>illi, illae si</i>
		<i>tacuisset.</i>			<i>tacuis-</i>
		<i>ego tacuis-</i>			<i>nos tacuis-</i>
		<i>sem.</i>			<i>semus.</i>
	io	<i>sit acuis-</i>		noi	<i>sinostacu-</i>
		<i>sem ego.</i>			<i>issemus.</i>

F u t u r u m.

Singularis.

Pluralis.

De voiu tăcè io, <i>si tacu-</i>	De vomu tăcè noi, <i>si tacu-</i>
<i>ero ego.</i>	<i>erimus nos.</i>
de vei tăcè tu, <i>si tacu-</i>	de veti tăcè voi, <i>si tacu-</i>
<i>eris tu.</i>	<i>eritis vos.</i>
de va tăcè el, ea, <i>si tacu-</i>	de voru tăcè ei, ele, <i>si ta-</i>
<i>erit ille, illa,</i>	<i>cuerint illi, illae.</i>

M o d u s I n f i n i t i v u s.

A tăcere, *tacere.*

P. Perfectum et Plusquamperfectum.

A fi tăcutu, *vel* a fi fostu tăcutu, *tacuisse*.

F u t u r u m.

A fi tăcitoriu, *taciturus*.

S u p i n u m.

Tacutu, *tacitum*.

G e r u n d i u m.

G. in *di* et *dum*. De tăcere, de tăcutu, *vel* pentrutăcutu, *tacendi, vel ad tacendum*.

G. in *do*. Tăcându, *tacendo*.

P a r t i c i p i u m.

P. Praes. Tăcându *vel* tăcitoriu, *tacens*.

P. Praet. Tăcutu, *vel* fostul tăcitoriu, *tacitus, vel qui tacuit*.

P. Futur. A fi tăcitoriu, *taciturus*.

III. C o n j u g a t i o.

A batere, *batuere, tundere*.

M o d u s I n d i c a t i v u s.

Tempus Praesens.

Singularis.

Pluralis.

Jo	batu, <i>ego batuo,</i>	Noi	batemu, <i>nos batui-</i>
	<i>tundo.</i>		<i>mus.</i>
tu	bati, <i>tu batuis.</i>	voi	bateti, <i>vos batuitis.</i>
el, ea	bate, <i>ille, illa batuit.</i>	ei, ele	batu, <i>illi, illae batu-</i>
			<i>unt.</i>

Praeteritum Imperfectum.

Singularis.

Pluralis.

Jo	bâteam, <i>ego batue-</i>	Noi	bâteamu, <i>nos batue-</i>
	<i>bam.</i>		<i>bamus.</i>
tu	bâteai, <i>tu batuebas.</i>	voi	bâteati, <i>vos batue-</i>
			<i>batis.</i>
el, ea	bâtea, <i>ille, illa batue-</i>	ei, ele	bâtea, <i>illi, illae ba-</i>
	<i>bat.</i>		<i>tuebant.</i>

Praeteritum Perfectum Simplex.

Singularis.

Pluralis.

Jo	bâtui, <i>ego batui.</i>	Noi	bâtumu, <i>vel baturâmu,</i>
			<i>nos batuimus.</i>
tu	bâtusi, <i>tu batuisti.</i>	voi	bâtuti, <i>vel baturâti,</i>
			<i>vos batuistis.</i>
el, ea	bâtù, <i>ille, illa batuit.</i>	ei, ele	bâturò, <i>illi, illae ba-</i>
			<i>tuerunt.</i>

P. Perfectum Augmentatum.

Singularis.

Pluralis.

Jo	amu bâtutu, <i>ego batui.</i>	Noi	amu bâtutu, <i>nos ba-</i>
			<i>tuimus.</i>
tu	ai bâtutu, <i>tu batuis-</i>	voi	ati bâtutu, <i>vos ba-</i>
	<i>ti.</i>		<i>tuistis.</i>
el, ea	au bâtutu, <i>ille, illa</i>	ei, ele	au bâtutu, <i>illi, illae</i>
	<i>batuit.</i>		<i>batuerunt.</i>

Praeteritum Plusquamperfectum I.

Singularis.

Pluralis.

Jo	amu fos-	ego	batue-	Noi	amufos-	nos	batue-
	tu		<i>ram.</i>		tu		<i>ramus.</i>
tu	ai fostu	tu	batue-	voi	ati fos-	vos	batue-
			<i>ras.</i>		tu		<i>ratis.</i>
el, ea	au fos-	ille, illa	ba-	ei, ele	au	illi, illae	
	tu		<i>tuerat.</i>		fostu		<i>batuerant.</i>

P. Plusquamperfectum II.

Singularis.

Pluralis.

Jo bătusem, <i>ego batueram.</i>	Noi bătusemu, <i>nos batue-</i> <i>ramus.</i>
tu bătusesi, <i>tu batueras.</i>	voi bătuseti, <i>vos batuera-</i> <i>tis.</i>
el, ea bătuse, <i>ille, illa ba-</i> <i>tuerat.</i>	ei, ele bătuse, <i>illi, illae</i> <i>batuerant.</i>

F u t u r u m.

Singularis.

Pluralis.

Jo voiui bate, <i>ego batuam.</i>	Noi vomu bate, <i>nos batue-</i> <i>mus.</i>
tu vei bate, <i>tu batues.</i>	voi veti bate, <i>vos batuetis.</i>
el, ea va bate, <i>ille, illa</i> <i>batuet.</i>	ei, ele voru bate, <i>illi, il-</i> <i>lac batuent.</i>

M o d u s M a n d a t i v u s.

Tempus Praesens.

Singularis.

Pluralis.

Bate tu, <i>batue tu.</i>	Bateti voi, <i>batele vos.</i>
bată el, ea, <i>batuat ille,</i> <i>illa.</i>	bată ei, ele, <i>batuant illi,</i> <i>illae.</i>

F u t u r u m.

Singularis.

Pluralis.

Si bati tu, <i>ut batuas tu.</i>	Si batemu noi, <i>ut batua-</i> <i>mus nos.</i>
si bată el, ea, <i>ut batuat</i> <i>ille, illa.</i>	si bateti voi, <i>ut batualis</i> <i>vos.</i>
	si bată ei, ele, <i>ut batuant</i> <i>illi, illae.</i>

Modus Optativus et Conjunctivus.

Tempus Praesens.

Singularis.

Pluralis.

Jo si batu, <i>ego ut batuam.</i>	Noi si batemu, <i>nos ut batuamus.</i>
tu si bati, <i>tu ut batuas.</i>	voi si bateti, <i>vos ut batualis.</i>
el, ea si batà, <i>ille, illa ut batuat.</i>	ei, ele si batà, <i>illi, illae ut batuant.</i>

Praeteritum Imperfectum Optativi.

Singularis.

Pluralis.

Jo asi bate, <i>ego batuerem.</i>	Noi amu bate, <i>nos batueremus.</i>
tu ai bate, <i>tu batueres.</i>	voi ati bate, <i>vos batueretis.</i>
el, ea ar bate, <i>ille, illa batueret.</i>	ei, ele ar bate, <i>illi, illae batuerent.</i>
*de asi bate io, <i>si batuerem ego.</i>	de amu bate noi, <i>si batueremus nos.</i>

Praeteritum Imperfectum Conjunctivi.

Singularis.

Pluralis.

Jo si vrém bate, <i>ego si batuerem.</i>	Noi si vrému bate, <i>nos si batueremus.</i>
tu si vréi bate, <i>tu si batueres.</i>	voi si vréti bate, <i>vos si batueretis.</i>
el, ea si vré bate, <i>ille, illa si batueret.</i>	ei, ele si vré bate, <i>illi, illae si batuerent.</i>
*io vrémbate, <i>ego batuerem.</i>	noi vrému bate, <i>nos batueremus.</i>
*de vrém bate io, <i>si batuerem ego.</i>	de vrému bate noi, <i>si batueremus nos.</i>

P. Plusquamperfectum.

<i>Singularis.</i>			<i>Pluralis.</i>		
Jo	si fiu	<i>ego si batuissem.</i>	Noi	si fimu	<i>nos si batuissemus.</i>
tu	si fi	<i>tu si batuisses.</i>	voi	si fiti	<i>vos si batuissetis.</i>
el, ea	si fie	<i>ille, illa si batuisset.</i>	ei, ele	si fie	<i>illi, illae si batuissent.</i>
*io	asi fi	<i>ego batuissem.</i>	noi	amu fi	<i>nos batuissemus.</i>
*de	asi fi	<i>io si batuissemus nos.</i>	de	amu fi	<i>noi si batuissemus nos.</i>

F u t u r u m.

<i>Singularis.</i>		<i>Pluralis.</i>	
De voiu	bate io, <i>si batuerō ego.</i>	De vomu	bate noi, <i>si batuerimus nos.</i>
de vei	bate tu, <i>si batueris tu.</i>	de veti	bate voi, <i>si batueritis vos.</i>
de va	bate el, ea, <i>si batuerit ille, illa.</i>	de voru	bate ei, ele, <i>si batuerint, illi, illae.</i>

M o d u s I n f i n i t i v u s.

Tempus Praesens.

A batere, *batuere.*

Pract. Perfectum, et Plusquamperfectum.

A fi bătutu, *vel* a fi fostu batutu, *batuisse.*

F u t u r u m.

A fi batütöriu, *verberaturus.*

S u p i n u m.

Bătutu, *verberatus.*

G e r u n d i u m.

G. in *di* et *dum*. De a batere, de bătutu, *vel* pentru a batere, *verberandi, vel ad verberandum.*

G. in do. Bătendu, *batendo* vel *verberando*.

P a r t i c i p i u m.

P. Praes. Bătendu, vel batutoriu, *verberans* vel *verberator*.

P. Pract. Bătutu, vel fostul batutoriu, *verberatus*, vel *qui verberavit*.

P. Futur. A fi bătutoriu, *verberaturus*.

IV. C o n j u g a t i o.

A audire, *audire*.

M o d u s I n d i c a t i v u s.

Tempus Praesens.

Singularis.

Pluralis.

Jo	audu, <i>ego audio.</i>	Noi	audimu, <i>nos audimus.</i>
tu	audi, <i>tu audis.</i>	voi	auditi, <i>vos auditis.</i>
el,	ea aude, <i>ille, illa audit.</i>	ei,	ele audu, <i>illi, illae audiunt.</i>

Praeteritum Imperfectum.

Singularis.

Pluralis.

Jo	audieam, <i>ego audiebam.</i>	Noi	audieamu, <i>nos audiebamus.</i>
tu	audieai, <i>tu audiebas.</i>	voi	audieati, <i>vos audiebatis.</i>
el,	ea audiea, <i>ille, illa audiebat.</i>	ei,	ele audiea, <i>illi, illae audiebant.</i>

Praeteritum Perfectum Simplex.

Singularis.

Pluralis.

Jo	audii, <i>ego audiui.</i>	Noi	audiram, <i>nos audivimus.</i>

tu audiisi, <i>tu audivisti.</i>	voi audirāti, <i>vos audivistis.</i>
el, ea audi, <i>ille, illa audivit.</i>	ei, ele audirò, <i>illi, illae audiverunt.</i>

Praeteritum Perfectum Augmentatum.

Singularis.

Pluralis.

Jo amu auditu, <i>ego audi-</i> <i>vi.</i>	Noi amu auditu, <i>nos audi-</i> <i>vimus.</i>
tu ai auditu, <i>tu audi-</i> <i>visti.</i>	voi ati auditu, <i>vos audi-</i> <i>vistis.</i>
el, ea au auditu, <i>illi, illa</i> <i>audivit.</i>	ei, ele au auditu, <i>illi, illae</i> <i>audiverunt.</i>

P. Plusquamperfectum I.

Singularis.

Pluralis.

Jo amu fos-	<i>ego audi-</i>	Noi amu	<i>nos audi-</i>
tu	<i>veram.</i>	fostu	<i>veramus.</i>
tu ai fostu	<i>tu audive-</i>	voi ati fos-	<i>vos audive-</i>
	<i>ras.</i>	tu	<i>ratis.</i>
el, ea au fos-	<i>ille, illa</i>	ei, ele au	<i>illi, illae au</i>
tu	<i>audiverat.</i>	fostu	<i>diverant.</i>

P. Plusquamperfectum II.

Singularis.

Pluralis.

Jo audisem, <i>ego audive-</i> <i>ram.</i>	Noi audisemu, <i>nos audi-</i> <i>veramus.</i>
tu audisesi, <i>tu audive-</i> <i>ras.</i>	voi audiseti, <i>vos audive-</i> <i>ratis.</i>
el, ea audise, <i>ille, illa audi-</i> <i>verat.</i>	ei, ele audise, <i>illi, illae au-</i> <i>diverant.</i>

F u t u r u m.

Singularis.

Pluralis.

Jo voiu audi, <i>ego audi-</i> <i>am.</i>	Noi vomu audi, <i>nos au-</i> <i>diemus.</i>
tu vei audi, <i>tu audies.</i>	voi veti audi, <i>vos audie-</i> <i>tis.</i>
el, ea va audi, <i>ille, illa au-</i> <i>diet.</i>	ei, ele vor audi, <i>illi, illae</i> <i>audient.</i>

Modus Mandativus.

Tempus Praesens.

Singularis.

Audi tu, *audi tu.*
audâ el, ea, *audiat ille.*

Pluralis.

Auditi voi, *audite vos.*
audâ ei, ele, *audiant illi,*
illae.

Futurum.

Singularis.

Si audi tu, *ut audias tu.*
si audâ el, ea, *ut audiat il-*
le, illa.

Pluralis.

Si audimu noi, *ut audia-*
mus nos.
si auditi voi, *ut audiat*
vos.
si audâ ei, ele, *ut audiant*
illi, illae.

Modus Optativus et Conjunctivus.

Tempus Praesens.

Singularis.

Jo si audu, *ego ut au-*
diam.
tu si audi, *tu ut audias.*
el, ea si audâ, *ille, illa ut*
audiat.

Pluralis.

Noi si audimu, *nos ut au-*
diamus.
voi si auditi, *vos ut au-*
diatis.
ei, ele si audâ, *illi, illae ut*
audiant.

Praeteritum Imperfectum Optativi.

Singularis.

Jo asi audi, *ego audirem.*
tu ai audi, *tu audires.*
el, ea ar audi, *ille illa audi-*
ret.
*de asi audi io, *si audirem*
ego.

Pluralis.

Noi amu audi, *nos audire-*
mus.
voi ati audi, *vos audire-*
tis.
ei, ele ar audi, *illi, illae au-*
dirent.
de amu audi noi, *si audi-*
remus nos.

Praeteritum Imperfectum Coniunctivi.

Singularis.

Pluralis.

Jo	si vrém audì, <i>ego si audirem.</i>	Noi	si vrému audì, <i>nos si audiremus.</i>
tu	si vréi audì, <i>tusi audires.</i>	voi	si vréti audì, <i>vos si audiretis.</i>
el, ea	si vrè audì, <i>ille, illa si audiret.</i>	ei, ele	si vrè audì, <i>illi, illae si audirent.</i>
*io	vrém audì, <i>ego audirem.</i>	noi	vrému audì, <i>nos audiremus.</i>
*de	vrém audì io, <i>si audirem ego.</i>	de	vrému audì noi, <i>si audiremus nos.</i>

Praeteritum Perfectum.

Singularis.

Pluralis.

Jo	si fiu auditu, <i>ego si audiverim.</i>	Noi	si fimu auditu, <i>nos si audiverimus.</i>
tu	si fi auditu, <i>tusi audiveris.</i>	voi	si fiti auditu, <i>vos si audiveritis.</i>
el, ea	si fie auditu, <i>ille, illa si audiverit.</i>	ei, ele	si fie auditu, <i>illi, illae si audiverint.</i>
*io	asi fi auditu, <i>ego audiverim.</i>	noi	amu fi auditu, <i>nos audiverimus.</i>
*de	asi fi auditu io, <i>si audiverim ego.</i>	de	amu fi auditu noi, <i>si audiverimus nos.</i>

Praeteritum Plusquamperfectum.

Singularis.

Pluralis.

Jo	si fiu.	<i>ego si audivissem.</i>	Noi	si fi-	<i>nos si audivissemus.</i>
tu	si fi.	<i>tu si audivisses.</i>	mu		
el, ea	si fie.	<i>ille, illa si audivisset.</i>	voi	si fiti	<i>vos si audivissetis.</i>
			ei, ele	si fie	<i>illi, illae si audivissent.</i>
*io	asi fi.	<i>ego audivissem.</i>	noi	amu fi	<i>nos audivissemus.</i>
*de	asi fi.	<i>io si audivissem ego.</i>	de	amu fi	<i>noi si audivissemus nos.</i>

F u t u r u m.

Singularis.

De voiu audi io, *si audivero ego.*

de vei audi tu, *si audiveris tu.*

de va audi el, ea, *si audiverit ille, illa.*

Pluralis.

De vomu audi noi, *si audiverimus nos.*

de veti audi voi, *si audiveritis vos.*

de voru audi ei, ele, *si audiverint illi, illae.*

M o d u s I n f i n i t i v u s.

Tempus Praesens.

A audire, *audire,*

P. Perfectum et Plusquamperfectum.

A fi auditu, *et a fi fostu auditu, audivisse.*

F u t u r u m.

A fi auditoriu, *auditurus.*

G e r u n d i u m.

G. in *di et dum.* De audire, de auditu, *vel* pentru audire, *audiendi*, *vel ad audiendum.*

G. in *do.* Audiendu, *audiendo.*

S u p i n u m.

Auditu, *auditum.*

P a r t i c i p i u m.

P. Praes. Audiend, *vel* auditoriu, *audiens, v. auditor.*

P. Praet. Auditu, *vel* fostul auditoriu, *auditus, vel qui fuit auditor.*

P. Futur. A fi auditoriu, *auditurus.*

Observationes circa quaedam Tempora
Conjugationum praecedentium.

I. Apud quosdam Daco-Romanos consuetudo invaluit in Lingva populari literam *d* in Verbis: cadu, *cado*; credu, *credo*; ridu, *rideo*; vedu, *video*; sedu, *sedeo*; audu, *audio*; pronunciandi uti *z*, ut: cazu, crezu, vezu, rizu, auzu, sezu: pro cadu, credu ridu etc. *D* videlicet emollitur in *z* sive *d* sonum *z* ferentem, atque hic emollitus sonus literae *d* dein regulariter retinetur etiam in Supino, Participio Praesenti, ac Praeterito, item Gerundio, ut: cadutu, credutu, vedutu, sedutu, auditu, lege cazutu, crezutu, vezutu, sezutu, auditu; in Participio, et Gerundio, cadèndu, credèndu, ridèndu, vedèndu, sedèndu, audièndu, lege: cazèndu, crezèndu, etc.

Eccipe ridu, quia Supinum habet risu, *risum*.

II. Verba: peru, *pereo*; remànu, *remaneo*; puñu, *pono*; tēnu, *teneo*; iterdum in I. et II. persona Praes. Ind. et III. modi Coniunctivi mutant *r*, et *n*, in *i*, ut: peiu, remàiu, puui, etc. (Vide verba irregularia.)

III. In Praeterito Imperfecto Indic. loco: laudaam, vedeam, bâteam, audieam scribitur etiam, laudauam, vedeuam, bâteuam, audieuam, verum litera *u* inter duas vocales constituta nullum edit sonum. (vide Orthograph. sub litera *u*) ortaue est ex consonante *b*, quae apud Daco-Romanos inter duas vocales mutatur in *v*, vel *u*.

Idem fit in Praet. Perf. Simplici seu proximo primae, et quartae Conjugationis; pro laudai, audii, scribi potest, laudaui, audiui, etc.

Ast Verba secundae, et tertiae Conjugationis in hoc Tempore varie terminantur sic:

1) Illa Verba, quae in Praes. Indic. ante *u* habent consonantes *d*, *n*, *nd*, aut *ng*, mutant has consonantes in *s*, e.g. ridu, *rideo*, risei, *risi*; punu, *pono*, pusei, *posui*; tundu, *tondeo*, tunsei, *totondi*; răspundu,

respondeo, *rēspunsei*, *respondi*; *pungu*, *pungo*, *punsei*, *pupugi*. etc.

Excipe: *credu*, *sedu*, *perdu*, *vidu*, *vēndu*, quia haec habent: *cređui*, *seđui*, *perđui*, *vidui*, *vēndui*.

2. Verba, quae ante *u* Praes. Indic. habent *c* formant Praet. Perf. in *ui*, ut: *tacu*, *faceo*, *tācui*, *tacui*; *giacu*, *jaceo*, *giācui*, *jacui*; *trecu*, *transeo*, *trecui*, *transivi*; item *bēu*, *bibo* habet: *beui*, *bibi*.

IV. Praeterita Perf. et Plusquamperf. componuntur ex Verbis auxiliaribus, et Supino cujuslibet verbi, vel Participio Praet. Temporis.

V. Futurum Indic. componitur ex verbo auxiliari: *voiu*, *volo*, et Infinitivo abbreviato cujuslibet Verbi, ut: *io voiu arā*, *ego arabo*; *io voiu coronā*, *ego coronabo*, etc.

Verum pro *io voiu arā*, *coronā*, potest dici et scribi etiam: *io voiu arare*, *io voiu coronare*.

VI. Verba tertiae Conjugationis: *ducu*, *facu*, *dicu*, formant II. personam Praes. Imperativi: *dū*, *fā*, *dī*.

VII. Conjunctio *si*, in Praeterito Perf. et Plusquamperf. Conjunctivi duplicem habet significatum *si*, et *ut* pro diverso statu constructionis.

VIII. Ex Temporibus * stella signatis unum est Modi Conj. aliud autem Modi Optativi.

IX. Infinitivi Praesentis ultima Syllaba *re* interdum in loquendo reticetur, ut superius §. 5. Nota 1. diximus. Hujus admonitionis cave obliviscaris.

X. Multa verba quartae Conjugationis in Praes. Indic. et Conjunctivi toto Singulari, et tertia persona plur. adjungunt *escu* uti in Lingua Italica, e. g. *infiorescu*, *florescu*; *mārescu*, *magnifico*; *domnescu*, *dominor*, etc.

Quorum Conjugatio hic sequitur.

C o n j u g a t i o

Verborum, quae in Praesentis Indicativi prima persona desinunt in *escu*.

Haec verba conjugantur sicut Italica in *isco* desinentia secundum hanc formam.

A inflorire, *florere*.

M o d u s I n d i c a t i v u s.

Tempus Praesens.

<i>Singularis.</i>	<i>Pluralis.</i>
Jo inflor ^{escu} , <i>ego flore</i> o vel <i>floresco</i> .	Noi inflorimu, <i>nos flore-</i> <i>mus</i> .
tu inflor ^{esci} , <i>tu flores</i> .	voi infloriti, <i>vos floretis</i> .
el, ea inflor ^{esce} , <i>ille, illa</i> <i>floret</i> .	ei, ele inflor ^{escu} , <i>illi, illae</i> <i>florent</i> .

Praeteritum Imperfectum.

<i>Singularis.</i>	<i>Pluralis.</i>
Jo inflor ^{ieam} , <i>ego flore-</i> <i>bam</i> .	Noi inflor ^{ieamu} , <i>nos flo-</i> <i>rebamus</i> .
tu inflor ^{ieai} , <i>tu flore-</i> <i>bas</i> .	voi inflor ^{ieati} , <i>vos flore-</i> <i>batis</i> .
el, ea inflor ^{iea} , <i>ille, illa</i> <i>florebat</i> .	ei, ele inflor ^{iea} , <i>illi, illae</i> <i>florebant</i> .

Praeteritum Perfectum Simplex.

<i>Singularis.</i>	<i>Pluralis.</i>
Jo inflor ⁱⁱ , <i>ego florui</i> .	Noi inflor ^{iramu} , <i>nos flo-</i> <i>ruimus</i> .
tu inflor ^{isi} , <i>tu floruisti</i> .	voi inflor ^{irati} , <i>vos flo-</i> <i>ruistis</i> .
el, ea inflor ⁱ , <i>ille, illa flo-</i> <i>ruit</i> .	ei, ele inflor ^{irô} , <i>illi, illae</i> <i>floruerunt</i> .

Praeteritum Perfectum Augmentatum.

<i>Singularis.</i>		<i>Pluralis.</i>	
Jo	amu infloritu, <i>ego florui.</i>	Noi	amu inflorita, <i>nos floruimus.</i>
tu	ai infloritu, <i>tu florui.</i>	voi	ati infloritu, <i>vos floruistis.</i>
el, ea	au infloritu, <i>ille, illa floruit.</i>	ei, ele	au infloritu, <i>illi, illae floruerunt.</i>

Praeteritum Plusquamperfectum I.

<i>Singularis.</i>		<i>Pluralis.</i>	
Jo	amu fostu infloritu, <i>ego floru-eram.</i>	Noi	amu fostu infloritu, <i>nos floru-eram.</i>
tu	ai fostu infloritu, <i>tu floru-eras.</i>	voi	ati fostu infloritu, <i>vos floru-eratis.</i>
el, ea	au fostu infloritu, <i>ille, illa floruerat.</i>	ei, ele	au fostu infloritu, <i>illi, illae floruerant.</i>

Praeteritum Plusquamperfectum II.

<i>Singularis.</i>		<i>Pluralis.</i>	
Jo	inflorisem, <i>ego florueram.</i>	Noi	inflorisemu, <i>nos florueramus.</i>
tu	inflorisesi, <i>tu florueras.</i>	voi	infloriseti, <i>vos florueratis.</i>
el, ea	inflorise, <i>ille, illa floruerat.</i>	ei, ele	inflorise, <i>illi, illae floruerant.</i>

F u t u r u m.

<i>Singularis.</i>		<i>Pluralis.</i>	
Jo	voiu inflori, <i>ego florebo.</i>	Noi	vomu inflori, <i>nos flore- rebimus.</i>
tu	vei inflori, <i>tu flore- bis.</i>	voi	veti inflori, <i>vos flore- bitis.</i>
el, ea	va inflori, <i>ille, illa florebit.</i>	ei, ele	voru inflori, <i>illi, illae florebunt.</i>

Modus Mandativus.

Tempus Praesens.

Singularis.

Pluralis.

Infloresce tu, <i>flore</i> , vel <i>floresce tu.</i>	Infloriti voi, <i>floreatis vos.</i>
Inflorescã el, ea, <i>floreat</i> vel <i>floreseat ille, illa.</i>	Inflorescã ei, ele, <i>floreant</i> , vel <i>florescant illi, il-</i> <i>lae.</i>

Futurum.

Singularis.

Pluralis.

Si infloresci tu, <i>ut floreas</i> <i>tu.</i>	Si inflorimu noi, <i>ut flore-</i> <i>amus nos.</i>
si inflorescã el, ea, <i>ut flo-</i> <i>reat ille, illa.</i>	si infloriti voi, <i>ut florea-</i> <i>tis vos.</i>
	si inflorescã ei, ele, <i>ut flo-</i> <i>reant illi, illae.</i>

Optativus et Conjunctivus Modus.

Tempus Praesens.

Singularis.

Pluralis.

Jo si inflorescu, <i>ego ut</i> <i>floream.</i>	Noi si inflorimu, <i>nos ut</i> <i>floreamus.</i>
tu si infloresci, <i>tu ut</i> <i>floreas.</i>	voi si infloriti, <i>vos ut</i> <i>floreatis.</i>
el, ea si inflorescã, <i>ille, illa</i> <i>ut floreant.</i>	ei, ele si inflorescã, <i>illi, il-</i> <i>lae ut floreant.</i>

Reliqua tempora conjugantur secundum Paradigma quartae Conjugationis.

§. 41.

De Verbis Passivis.

Verba *Passiva* formantur ex Verbis *Activis* assumendo post singulam personam Pronomen Conjunctivum; in *Singulari*: *me, te, se*; in *Plurali* vero, *ne*,

ve, se; e. g. *io laudu, ego laudo*; *tu laudi, el laudă, est Verbum Activum. Passivum autem: io me laudu, ego laudor, tu te laudi, el se laudă etc.*

§. 42.

Conjugationes Verborum Passivorum.

I. V e r b u m P a s s i v u m.

A me laudare, laudari.

M o d u s I n d i c a t i v u s.

Tempus Praesens.

Singularis,

Pluralis.

<i>Io me laudu, ego laudor.</i>	<i>Noi ne lăudămu, nos laudamur.</i>
<i>tu te laudi, tu laudaris.</i>	<i>voi ve lăudati, vos laudamini.</i>
<i>el, ea se laudă, ille, illa laudatur.</i>	<i>ei, ele se lăudă, illi, illae laudantur,</i>

Praeteritum Imperfectum.

Singularis.

Pluralis.

<i>Io me laudaam, ego laudabar.</i>	<i>Noi ne laudaamu, nos laudabamur.</i>
<i>tu te laudaai, tu laudabaris.</i>	<i>voi ve laudaati, vos laudabamini.</i>
<i>el, ea se laudaa, ille, illa laudabatur.</i>	<i>ei, ele se laudaa, illi, illae laudabantur.</i>

Praeteritum Perfectum Simplex.

Singularis.

Pluralis.

<i>Io me lăudai, ego laudatus sum.</i>	<i>Noi ne lăudarămu, nos laudati sumus.</i>
<i>tu te lăudasi, tu laudatus es.</i>	<i>voi ve lăudarăti, vos laudati estis.</i>

el, ea se lăudă, <i>ille, illa</i>	ei, ele se lăudarô, <i>illi, illae laudati, tae sunt.</i>
<i>laudus, ta, est.</i>	

Praeteritum Perfectum Augmentatum.

Singularis.

Pluralis.

Jo m'amu lădatu, <i>ego laudatus sum.</i>	Noi ne amu lădatu, <i>nos laudati sumus.</i>
tu te ai lădatu, <i>tu laudatus es.</i>	voi v'ati, lădatu, <i>vos laudati estis.</i>
el, ea s'au lădatu, <i>ille, illa laudatus, ta est.</i>	ei, ele s'au, lădatu, <i>illi, illae laudati, tae sunt.</i>

Praeteritum Plusquamperfectum I.

Singularis.

Pluralis.

Jo m'amu fostu	<i>ego laudatus eram.</i>	Noi ne amu fostu	<i>nos laudatieramus.</i>
tute ai fostu	<i>tu laudatus eras.</i>	voi v'ati fostu	<i>vos laudati eratis.</i>
el, ea s'au fostu	<i>ille, illa laudatus, ta erat.</i>	ei, ele s'au fostu	<i>illi, illae laudati, tae erant.</i>

Praeteritum Plusquamperfectum II.

Singularis.

Pluralis.

Jo me lădasem, <i>ego laudatus eram.</i>	Noi ne lădasemu, <i>nos laudati eramus.</i>
tu te lădasesi, <i>tu laudatus eras.</i>	voi ve lădaseti, <i>vos laudati eratis.</i>
el, ea se lădase, <i>ille, illa laudatus, ta erat.</i>	ei, ele se lădase, <i>illi, illae laudati, tae erant.</i>

F u t u r u m.

Singularis.

Pluralis.

Jo me voiui lădă, <i>ego laudabor etc.</i>	Noi ne vomui lădă, <i>nos laudabimur etc.</i>

Reliqui Modi, et Tempora conjugantur ut verbum Activum primae Conjugationis a laudare.

II. Verbum Passivum.

A se vedere, *videri*.

Modus Indicativus.

Tempus Praesens.

Singularis.

Pluralis.

Jo me vedu, <i>ego videor.</i>	Noi ne vedemu, <i>nos vide-</i> <i>mur.</i>
tu te vedi, <i>tu videris.</i>	voi ve vedeti, <i>vos videmini.</i>
el, ea se vede, <i>ille, illa</i> <i>videtur.</i>	ei, ele se vedu, <i>illi, illae</i> <i>videntur.</i>

Praeteritum Imperfectum.

Singularis.

Pluralis.

Jo me vedeam, <i>ego videbar.</i>	Noi ne vedeamu, <i>nos vi-</i> <i>debamur.</i>
tu te vedeai, <i>tu videbaris.</i>	voi ve vedeati, <i>vos videba-</i> <i>mini.</i>
el, ea se vedea, <i>ille, illa</i> <i>videbatur.</i>	ei, ele se vedea, <i>illi, illae</i> <i>videbantur.</i>

Praeteritum Perfectum Simplex.

Singularis.

Pluralis.

Jo me vedui, <i>ego visus sum.</i>	Noi ne veduramu, <i>nos visi</i> <i>sumus.</i>
tu te vedusi, <i>tu visus es.</i>	voi ve vedurati, <i>vos visi</i> <i>estis.</i>
el, ea se vedu, <i>ille, illa</i> <i>visus, sa est.</i>	ei, ele se vedurò, <i>illi, il-</i> <i>lae, videbantur.</i>

Praeteritum Perfectum Augmentatum.

Singularis.

Pluralis.

Jo m' amu vedutu, <i>ego vi-</i> <i>sus fui.</i>	Noi ne amu vedutu, <i>nos visi</i> <i>fuiamus.</i>
tu te ai vedutu, <i>tu visus</i> <i>fuisti.</i>	voi v' ati vedutu, <i>vos visi</i> <i>fuistis.</i>

el, ea s' au vedutu, <i>ille, illa, visus, sa fuit.</i>		el, ele s'au vedutu, <i>illi, illae visi, sae fuerunt.</i>

Praeteritum Plusquamperfectum I.

Singularis.

Pluralis.

Jo m'amu fostu vedutu, <i>ego visus eram.</i>		Noi ne amu fostu vedutu, <i>nos visi eramus.</i>
tu te ai fostu vedutu, <i>tu visus eras.</i>		voi v' ati fostu vedutu, <i>vos visi eratis.</i>
el, eae se au fostu vedutu, <i>ille, illa visus, sa erat.</i>		ei, ele s' au fostu vedutu, <i>illi, illae visi, sae erant.</i>

Praeteritum Plusquamperfectum II.

Singularis.

Pluralis.

Jo me vedusem, <i>ego visus eram.</i>		Noi ne vedusemu, <i>nos visi eramus.</i>
tu te vedusesi, <i>tu visus eras.</i>		voi ve veduseti, <i>vos visi eratis.</i>
el, eae se veduse, <i>ille, illa visa erat.</i>		ei, ele se veduse, <i>illi, illae visi, sae erant.</i>

F u t u r u m.

Singularis.

Pluralis.

Jo me voiu vedè, <i>ego videbor.</i>		Noi ne vomu vedè, <i>nos videbimur.</i>
tu te vei vedè, <i>tu videberis.</i>		voi ve veti vedè, <i>vos videbimini.</i>
el, eae se va vedè, <i>ille, illa videbitur.</i>		ei, ele se voru vedè, <i>illi, illae videbuntur.</i>

M o d u s M a n d a t i v u s.

Tempus Praesens.

Singularis.

Pluralis.

Vedite tu, <i>videre tu.</i>		Vedetive voi, <i>videmini vos.</i>
vedàse el, ea, <i>videatur ille, illa.</i>		vedàse ei, ele, <i>videantur illi, illae.</i>

F u t u r u m.

Singularis.

Pluralis.

Site ved ⁱ tu, <i>ut videaris tu.</i>	Si ne vedemu noi, <i>ut videamur nos.</i>
si se vedă el, ea, <i>ut videatur ille, illa.</i>	si ve vedeti voi, <i>ut videamini vos.</i>
	si se vedă ei, ele, <i>ut videantur illi, illae.</i>

Modus Optativus et Conjunctivus.

Tempus Praesens.

Singularis.

Pluralis.

Jo si me vedu, <i>ut ego videar.</i>	Noi si ne vedemu, <i>ut nos videamur.</i>
tu si te ved ⁱ , <i>ut tu videaris.</i>	voi si ve vedeti, <i>ut vos videamini.</i>
el, ea si se vedă, <i>ut ille, illa videatur.</i>	ei, ele si se vedă, <i>ut illi, illae videantur.</i>

Praeteritum Imperfectum Optativi.

Singularis.

Pluralis.

Jo m' asi vedè, <i>ego viderer.</i>	Noi ne amu vedè, <i>nos videremur.</i>
tu te ai vedè, <i>tu videreris.</i>	voi v' ati vedè, <i>vos videremini.</i>
el, ea s' ar vedè, <i>ille, illa videretur.</i>	ei, ele s' ar vedè, <i>illi, illae viderentur.</i>
*de m' asi vedè io, <i>si viderer ego.</i>	de ne amu vedè noi, <i>si videremur nos.</i>

Praeteritum Imperfectum Conjunctivi.

Singularis.

Pluralis.

Jo si me vrém vedè, <i>ego si viderer.</i>	Noi si ne vrému vedè, <i>nos si videremur.</i>
tu si te vrei vedè, <i>tu si videreris.</i>	voi si ve vrêti vedè, <i>vos si videremini.</i>
el, ea si se vré vedè, <i>ille, illa si videretur.</i>	ei, ele si se vré vedè, <i>illi, illae si viderentur.</i>

*io me vrém vedè, <i>ego viderer.</i>	noi ne vrému vedè, <i>nos videremar.</i>
*de me vrém vedè io, <i>si viderer ego.</i>	de ne vrému vedè noi, <i>si videremur nos.</i>

Praeteritum Perfectum.

<i>Singularis.</i>		<i>Pluralis.</i>	
Jo si me fiu	<i>ego si viderer.</i>	Noi si ne fi-mu	<i>nos si videremur.</i>
tu si te fi	<i>tu si videreris.</i>	voi si ve fiti	<i>vos si videremini.</i>
el, ea si se fie	<i>ille, illa si videretur.</i>	ei, ele si se fie	<i>illi, illae si viderentur.</i>
*io m'asi fi	<i>ego viderer.</i>	noi ne amu fi	<i>nos videremur.</i>
*de m'asi fi	<i>si viderer ego.</i>	de ne amu fi noi	<i>si videremur nos.</i>

Praeteritum Plusquamperfectum.

<i>Singularis.</i>		<i>Pluralis.</i>	
Jo si me fiu	<i>ego si visus fuisset.</i>	Noi si ne fi-mu	<i>nos si visis fuisset.</i>
tu si te fi	<i>tu si visus fuisset.</i>	voi si ve fiti	<i>vos si visis fuissetis.</i>
el, ea si se fie	<i>ille, illa si visus, sa fuisset.</i>	ei, ele si se fie	<i>illi, illae si visis, sae fuissent.</i>
*io m'asi fi	<i>ego visus fuisset.</i>	noi ne amu fi	<i>nos visis fuisset.</i>
*de m'asi fi	<i>si visus fuisset ego.</i>	de ne amu fi noi	<i>si visis fuisset nos.</i>

F u t u r u m.

<i>Singularis.</i>		<i>Pluralis.</i>	
De me voiu vedè io, <i>si visus fuero ego.</i>		Dene vomu vedè noi, <i>si visis fuerimus nos.</i>	
de te voi vedè tu, <i>si visus fueris tu.</i>		de ve veli vedè voi, <i>si visis fueritis vos.</i>	
de se va vedè el, ea, <i>si visus, sa fuerit ille, illa.</i>		de si vor vedè ei, ele, <i>si visis, sae fuerint illi, illae.</i>	

Modus Infinitivus.

Tempus Praesens.

A se vedere, *videri*.

P. Perfectum et Plusquamperfectum.

A se fi vedutu, *vel* a se fi fostu vedutu, *visum esse*
vel fuisse.

Futurum.

A se fi veditoriu, *visum iri*.

Gerundium.

G. in di et dum. De a }
se vedere de vedutu } *videndi; vel ad videndum se.*
pentru a se vedere, }

G. in do. Vedënduse, *videndo se*, *vel videns se*.

Participium.

P. Praes. et Pract. Vedutîl', }
vel fostul' vedutu. } *visus.*

P. Futur. Quel qui se va vedé, *videndus*.

§. 43.

De Verbis Neutris.

Verba Neutra Passiva fieri nequeunt, et perpetuo conjugantur sicuti Verba Activa; e. g. io sedu, *ego sedeo*; io tremuru, *ego tremo*; cugetu, *cogito*; tacu, *taceo*. Hic non possumus dicere: io me sedu; io me tremuru; io me cugetu; io me tacu; sicut nec latine dicere possumus: *ego sedeor, tremor*, etc.

§. 44.

Conjugatio Verborum Neutrorum.

V e r b u m N e u t r u m.

A cugetare, cogitare.

M o d u s I n d i c a t i v u s.

Tempus Praesens.

Singularis.

Pluralis.

Jo	cugetu, <i>ego cogito.</i>	Noi	cugetâmu, <i>nos cogi-</i> <i>tamus.</i>
tu	cugeti, <i>tu cogitas.</i>	voi	cugetati, <i>vos cogita-</i> <i>tis.</i>
el, ea	cugetâ, <i>ille, illa co-</i> <i>gitat.</i>	ei, ele	cugetâ, <i>illi, illae</i> <i>cogitant.</i>

Praeteritum Imperfectum.

Singularis.

Pluralis.

Jo	cugetaam, <i>ego cogita-</i> <i>bam.</i>	Noi	cugetaamu, <i>nos cogi-</i> <i>tabamus.</i>
tu	cugetaai, <i>tu cogita-</i> <i>bas.</i>	voi	cugetaati, <i>vos cogi-</i> <i>tabatis.</i>
el, ea	cugetaa, <i>illi, illae co-</i> <i>gitabat.</i>	ei, ele	cugetaa, <i>illi, illae</i> <i>cogitabant.</i>

Praeteritum Perfectum Simplex.

Singularis.

Pluralis.

Jo	cugetai, <i>ego cogitavi.</i>	Noi	cugetarâmu, <i>nos co-</i> <i>gitavimus.</i>
tu	cugetasi, <i>tu cogitasti.</i>	voi	cugetarâti, <i>vos cogi-</i> <i>tastis.</i>
el, ea	cugetâ, <i>ille, illa cogi-</i> <i>tavit.</i>	ei, ele	cugetarô, <i>illi, illae</i> <i>cogitarunt.</i>

Praeteritum Perfectum Augmentatum.

Singularis.

Pluralis.

Jo	amu cugetatu, <i>ego co-</i> <i>gitavi.</i>	Noi	amu cugetatu, <i>nos co-</i> <i>gitavimus.</i>

tu ai cugetatu, <i>tu cogitasti.</i>	voi ati cugetatu, <i>vos cogitastis.</i>
el, ea au cugetatu, <i>ille, illa cogitavit.</i>	ei, ele au cugetatu, <i>illi, illae cogitarunt.</i>

Praeteritum Plusquamperfectum I.

Singularis.

Pluralis.

Jo amu fostu	<i>cugetatu.</i>	ego cotaveram.	Noi amu fostu	<i>cugetatu.</i>	<i>nos cogitaveramus.</i>
tu ai fostu		<i>tu cogitaveras.</i>	voi ati fostu		<i>vos cogitaveratis.</i>
el, ea au fostu		<i>ille, illa cogitaverat.</i>	ei, ele au fostu		<i>illi, illae cogitaverant.</i>

Praeteritum Plusquamperfectum II.

Singularis.

Pluralis.

Jo cugetasem, <i>ego cogitaveram.</i>	Noi cugetasemu, <i>nos cogitaveramus.</i>
tu cugetasesi, <i>tu cogitaveras.</i>	voi cugetaseti, <i>vos cogitaveratis.</i>
el, ea cugetase, <i>ille, illa cogitaverat.</i>	ei, ele cugetase, <i>illi, illae cogitaverant.</i>

F u t u r u m.

Singularis.

Pluralis.

Jo voiu cugetà, <i>ego cogitabo.</i>	Noi vomu cugetà, <i>nos cogitabimus.</i>
tu vei cugetà, <i>tu cogitabis.</i>	voi veti cugetà, <i>vos cogitabitis.</i>
el, ea va cugetà, <i>ille, illa cogitabit.</i>	ei, ele voru cugetà, <i>illi, illae cogitabunt.</i>

M o d u s I m p e r a t i v u s.

Tempus Praesens.

Singularis.

Pluralis.

Cugetà tu, <i>cogita tu.</i>	Cugetati voi, <i>cogitate vos.</i>
cugete el, ea, <i>cogitet ille, illa,</i>	cugete ei, ele, <i>cogitent illi, illae.</i>

F u t u r u m.

Singularis.

Pluralis.

Si cugeti tu, *ut cogites tu.*

Si cugetèmu noi, *ut cogitemus nos.*

si cugete el, ea, *ut cogitet ille, illa.*

si cugetati voi, *ut cogitis vos.*

si cugete ei, ele, *ut cogitent illi, illae.*

Modus Optativus et Conjunctivus.

Singularis.

Pluralis.

Jo si cugetu, *ego ut cogitem.*

Noi si cugetèmu, *nos ut cogitemus.*

tu si cugeti, *tu ut cogites.*

voi si cugetati, *vos ut cogitis.*

el, ea si cugete, *ille, illa ut cogitet.*

ei, ele si cugete, *illi, illae ut cogitent.*

Praeteritum Imperfectum Optativi.

Singularis.

Pluralis.

Jo asi cugetà, *ego cogitarem.*

Noi amu cugetà, *nos cogitaremus.*

tu ai cugetà, *tu cogitareres.*

voi ati cugetà, *vos cogitaretis.*

el, ea ar cugetà, *ille, illa cogitaret.*

ei, ele ar cugetà, *illi, illae cogitarent.*

*de asi cugetà io, *si cogitarem ego.*

de amu cugetà noi, *si cogitaremus nos.*

Praeteritum Imperfectum Conjunctivi.

Singularis.

Pluralis.

Jo si vrém cugetà, *ego si cogitarem.*

Noi si vrèmu cugetà, *nos si cogitaremus.*

tu si vréi cugetà, *tu si cogitareres.*

voi si vréti cugetà, *vos si cogitaretis.*

el, ea si vrè cugetà, *ille, illa si cogitaret.*

ei, ele si vrè cugetà, *illi, illae si cogitarent.*

*io vrém cugetà, <i>ego cogi- tarem.</i>	noi vrému cugetà, <i>nos cogi- tarem.</i>
*de vrém cugetà io, <i>si cogi- tarem ego.</i>	de vrému cugetà noi, <i>si co- gitaremus nos.</i>

Praeteritum Perfectum.

<i>Singularis.</i>			<i>Pluralis.</i>		
Jo	si fiu	<i>ego si cogi- taverim.</i>	Noi	si fimu	<i>nos si cogi- taverimus.</i>
tu	si fi	<i>tu si cogi- taveris.</i>	voi	si fiti	<i>vos si cogi- taveritis.</i>
el, ea	si fie	<i>ille, illa si cogita- verit.</i>	ei, ele	si fie	<i>illi, illae si cogitave- rint.</i>
*io	asi fi	<i>ego cogi- taverim.</i>	noi	amu fi	<i>nos cogita- verimus.</i>
*de	asi fi	<i>io si cogita- verim ego.</i>	de	amu fi	<i>noi sicogitave- rimus nos.</i>

Praeteritum Plusquamperfectum.

<i>Singularis.</i>			<i>Pluralis.</i>		
Jo	si fiu	<i>ego si cogi- tavissem.</i>	Noi	si fimu	<i>nos si cogi- tavissemus</i>
tu	si fi	<i>tu si cogi- tavissem.</i>	voi	si fi ti	<i>vos si cogi- tavissetis.</i>
el, ea	si fie	<i>ille, illa si cogitavis- set.</i>	ei, ele	si fie	<i>illi, illae si cogitavis- sent.</i>
*io	asi fi	<i>ego cogita- vissem.</i>	noi	amu fi	<i>nos cogita- vissemus.</i>
*de	asi fi	<i>io si cogita- vissem ego.</i>	de	amu fi	<i>noi si cogita- vissemus nos.</i>

F u t u r u m.

<i>Singularis.</i>	<i>Pluralis.</i>
De voiu cugetà io, <i>si cogi- taverò ego.</i>	De vomu cugetà noi, <i>si co- gitaverimus nos.</i>

de vei cugetà tu, <i>si cogi-</i>	de veti cugetà voi, <i>si cogi-</i>
<i>taveris tu.</i>	<i>taveritis vos.</i>
de va cugetà el, ea, <i>si co-</i>	de voru cugetà ei, ele, <i>si co-</i>
<i>gitaverit ille, illa.</i>	<i>gitaverint illi, illae.</i>

M o d u s I n f i n i t i v u s.

Tempus Praesens.

A cugetare, *cogitare.*

P. Perfectum et Plusquamperfectum.

A fi cugetatu, *vel* a fi fostu cugetatu, *cogitavisse.*

F u t u r u m.

A fi cugetătoriu, *cogitaturus.*

S u p i n u m.

Cugetatu, *cogitatum.*

G e r u n d i u m.

G. in <i>di</i> , et <i>dum</i> . De a	} <i>cogitandi, ad cogitandum.</i>
cugetare, de cugeta-	
tu, pentru a cugetare.	

G. in *do*. Cugetându, *cogitando.*

P a r t i c i p i u m.

P. Praes. Cugetându, *vel* cugetătoriu, *cogitans* vel *cogitator.*

P. Praet. Fostul cugetătoriu, *qui cogitavit.*

P. Futur. A fi cugetătoriu, *cogitaturus.*

§. 45.

De Verbis Deponentibus.

Verba Deponentia sunt ea, quibus internum animi statum et sensiones nostras internas manifestamus. Haec

Verba conjugantur sicut Verba Passiva, e. g. io me bucuru, *ego laetor*; io me rogo, *ego precor*; io me miru, *ego miror*; io me mâniau, *ego irascor*. etc.

§. 46.

Conjugatio Verborum Deponentium,

Verbum Deponens.

Io me miru, *ego miror*.

Modus Indicativus.

Tempus Praesens.

Singularis.

Pluralis.

Jo me miru, <i>ego miror</i> .	Noi ne mirâmu, <i>nos miramur</i> .
tu te miri, <i>tu miraris</i> .	voi ve mirati, <i>vos miramini</i> .
el, ea se mirâ, <i>ille, illa miratur</i> .	ei, ele se mirâ, <i>illi, illae mirantur</i> .

Praeteritum Imperfectum.

Singularis.

Pluralis.

Jo me miraam, <i>ego mirabar</i> .	Noi ne miraamu, <i>nos mirabamur</i> .
tu te miraai, <i>tu mirabar</i> .	voi ve miraati, <i>vos mirabamini</i> .
el, eae se miraa, <i>ille, illa mirabatur</i> .	ei, ele se miraa, <i>illi, illae mirabantur</i> .

Praeteritum Perfectum Simplex.

Singularis.

Pluralis.

Jo me mirai, <i>ego miratus sum</i> .	Noi ne mirarâmu, <i>nos mirati sumus</i> .
tu te mirasi, <i>tu miratus es</i> .	voi ve mirarâti, <i>vos mirati estis</i> .
el, eae se mirâ, <i>ille, illa miratus, ta, est</i> .	ei, ele se mirarô, <i>illi, illae mirati, tae sunt</i> .

Praeteritum Perfectum Augmentatum.

Singularis.

Pluralis.

Jo m'amu miratu, <i>ego miratus fui.</i>	Noi ne amu miratu, <i>nos mirati fuimus.</i>
tu te ai miratu, <i>tu miratus fuisti.</i>	voi v'ati miratu, <i>vos mirati fuistis.</i>
el, ea s'au miratu, <i>ille, illa miratus, ta fuit.</i>	ei, ele s'au miratu, <i>illi, illae mirati, tae fuerunt.</i>

Praeteritum Plusquamperfectum I.

Singularis.

Pluralis.

Jo m'amu <i>ego miratus eram.</i>	Noi ne amu <i>nos mirati eramus.</i>
fostu <i>tu miratus eras,</i>	fostu <i>vos mirati eratis.</i>
tu te ai fos- <i>ille, illa miratus,</i>	voi v'ati fos- <i>illi, illae mirati, tae</i>
tu <i>ta erat.</i>	tu <i>erant.</i>

Praeteritum Plusquamperfectum II.

Singularis.

Pluralis.

Jo me mirasem, <i>ego miratus fueram.</i>	Noi ne mirasemu, <i>nos mirati fueram.</i>
tu te mirasesi, <i>tu miratus fueras.</i>	voi ve miraseti, <i>vos mirati fueratis.</i>
el, ea se mirase, <i>ille, illa miratus, ta fuerat.</i>	ei, ele se mirase, <i>illi, illae mirati, tae fuerant.</i>

F u t u r u m.

Singularis.

Pluralis.

Jo me voiu mirà, <i>ego mirabor.</i>	Noi ne vomu mirà, <i>nos mirabimur.</i>
tu te vei mirà, <i>tu miraberis.</i>	voi ve veti mirà, <i>vos mirabimini.</i>
el, ea se va mirà, <i>ille, illa mirabitur.</i>	ei, ele se voru mirà, <i>illi, illae mirabuntur.</i>

Modus Imperativus.

Tempus Praesens.

<i>Singularis.</i>	<i>Pluralis.</i>
Mirâte tu, <i>mirare tu.</i>	Mirative voi, <i>miřemini vos.</i>
miřese el, ea, <i>miřetur ille, illa.</i>	miřese ei, ele, <i>miřentur illi, illae.</i>

Futurum.

<i>Singularis.</i>	<i>Pluralis.</i>
Si te miri tu, <i>ut miřeris tu.</i>	Si ne miřemu noi, <i>ut miřemur nos.</i>
si se miře el, ea, <i>ut miřetur ille, illa.</i>	si ve mirati voi, <i>ut miřemini vos.</i>
	si se miře ei, ele, <i>ut miřentur illi, illae.</i>

Modus Optativus et Conjunctivus.

<i>Singularis.</i>	<i>Pluralis.</i>
Jo si me miru, <i>ego ut miřer.</i>	Noi si ne miřemu, <i>nos ut miřemur.</i>
tu si te miri, <i>tu ut miřeris.</i>	voi si ve mirati, <i>vos ut miřemini.</i>
el, ea si se miře, <i>ille, illa ut miřetur.</i>	ei, ele si se miře, <i>illi, illae ut miřentur.</i>

Praeteritum Imperfectum Optativi.

<i>Singularis.</i>	<i>Pluralis.</i>
Jo m' asi mirà, <i>ego miřarer.</i>	Noi ne amu mirà, <i>nos miřaremur.</i>
tu te ai mirà, <i>tu miřareris.</i>	voi v' ati mirà, <i>vos miřaremini.</i>
el, ea s' ar mirà, <i>ille, illa miřaretur.</i>	ei, ele s' ar mirà, <i>illi, illae miřarentur.</i>
*de m' asi mirà io, <i>si miřarer ego.</i>	de ne amu mirà noi, <i>si miřaremur nos.</i>

Praeteritum Imperfectum Conjunctivi.

<i>Singularis.</i>	<i>Pluralis.</i>
Jo si me vřem mirà, <i>ego si miřarer.</i>	Noi si ne vřemu mirà, <i>nos si miřaremur.</i>

tu si te vréi mirà, <i>tu si mirareris.</i>	voi si ve vréti mirà, <i>vos si miraremini.</i>
el, ea si se vré mirà, <i>ille, illa si miraretur.</i>	ei, ele si se vré mirà, <i>illi, illae si mirarentur.</i>

Praeteritum Perfectum.

Singularis.

Pluralis.

Jo si me fiu	<i>ego si miratus fuerim.</i>	Noi si ne fi-mu	<i>nos si mirati fuerimus.</i>
tu si te fi	<i>tu si miratus fueris.</i>	voi si ve fiti	<i>vos si mirati fueritis.</i>
el, ea si se fie	<i>ille, illa si miratus, ta fuerit.</i>	ei, ele si se fie	<i>illi, illae si mirati, tae fuerint.</i>
*io m' asi fi	<i>ego miratus fuerim.</i>	noi ne amu fi	<i>nos mirati fuerimus.</i>
*de m' asi fi	<i>io si ego miratus fuerim.</i>	de ne amu fi	<i>noi si mirati fuerimus nos.</i>

Praeteritum Plusquamperfectum.

Singularis.

Pluralis.

Jo si me fiu	<i>ego si miratus fu- issem.</i>	Noi si ne fi-mu	<i>nos si mirati fuisset.</i>
tu si te fi	<i>tu si miratus fuisset.</i>	voi si ve fiti,	<i>vos si mirati fuisset.</i>
el, ea si se fie	<i>ille, illa si miratus, ta fuisset.</i>	ei, ele si se fie	<i>illi, illae si mirati, tae fuissent.</i>
*io m' asi fi	<i>ego miratus fuisset.</i>	noi ne amu fi	<i>nos mirati fuisset.</i>
*de m' asi fi	<i>io si miratus fuisset.</i>	de ne amu fi	<i>noi si mirati fuisset.</i>

F u t u r u m.

Singularis.

De me voiu mirà io, *si miratus fuero ego.*
de te vei mirà tu, *si miratus fueris tu.*
de se va mirà el, ea, *si miratus, ta, fuerit ille, illa.*

Pluralis.

De ne vomu mirà noi, *si mirati fuerimus nos.*
de ve veti mirà voi, *si mirati fueritis vos.*
de se voru mirà ei, ele, *si mirati, tae, fuerint illi, illae.*

M o d u s I n f i n i t i v u s.

Tempus Praesens.

A se mirare *mirari.*

Praeteritum Perfectum et Plusquamperfectum.

A se fi miratu, *vel a se fi fostu miratu, miratum esse, vel fuisse.*

F u t u r u m.

A fi miràtoriu, *miraturum.*

S u p i n u m.

Miratu, *miratum.*

G e r u n d i u m.

G. in *dī* et *dum*. De a se mirare, } *mirandi*, vel
de miratu, } *ad mirandum.*
pentru a se mirare }

G. in *do*. Mirânduse, *mirando se.*

P a r t i c i p i u m.

P. Praes. Mirânduse, } *mirans se*, vel *mirator.*
vel miràtoriu }

P. Praet. Miratu, *vel fostul miràtoriu, miratus, vel qui miratus fuit.*

P. Futur. A fi marătoriu, *vel* quel qui se va miră, *miraturus*.

§. 40.

De Verbis Reciprocis.

Verba *Reciproca* reducunt sensum iterum ad eandem personam, de qua sermo est; et deducuntur a Verbis Activis sicut Passiva, et Deponentia, neutrique significationem habent, ut: io me portu, *ego me porto*, *vel gero*; io me peptinu, *ego me peptino*; io me lauu, *ego me lavo*; etc.

§. 39.

Conjugatio Verborum Reciprocorum.

Verbum Reciprocum.

A se culcare, *decumbere*.

Modus Indicativus.

Tempus Praesens.

Singularis.

Pluralis.

Io me culcu, <i>ego decumbo.</i>	Noi ne culcăm, <i>nos decumbimus.</i>
tu te culci, <i>tu decumbis.</i>	voi ve culcati, <i>vos decumbitis.</i>
el, ea se culcă, <i>ille, illa decumbit.</i>	ei, ele se culcă, <i>illi, illae decumbunt.</i>

Praeteritum Imperfectum.

Singularis.

Pluralis.

Io me culcaam, <i>ego decumbebam.</i>	Noi ne culcaamu, <i>nos decumbebamus.</i>
tu te culcaai, <i>tu decumbebas.</i>	voi ve culcaati, <i>vos decumbebatis.</i>
el, ea se culcaa, <i>ille, illa decumbebat.</i>	ei, ele se culcaa, <i>illi, illae decumbebant.</i>

Praeteritum Perfectum Simplex.

Singularis.

Pluralis.

Jo me culcai, <i>ego decubui.</i>	Noi ne culcarămu, <i>nos decubuimus.</i>
tu te culcasi, <i>tu decubuisti.</i>	voi ve culcarăți, <i>vos decubuistis.</i>
el, ea se culcă, <i>ille, illa decubuit.</i>	ei, ele se culcarò, <i>illi, illae decubuerunt.</i>

Praeteritum Perfectum Augmentatum.

Singularis.

Pluralis.

Jo m' amu <i>culcatu,</i> <i>ego decubui.</i>	Noi ne amu <i>culcatu,</i> <i>nos decubuimus.</i>
tu te ai <i>culcatu,</i> <i>tu decubuisti.</i>	voi v' ati <i>culcatu,</i> <i>vos decubuistis.</i>
el, ea s' au <i>culcatu,</i> <i>ille, illa decubuit.</i>	ei, ele s' au <i>culcatu,</i> <i>illi, illae decubuerunt.</i>

Praeteritum Plusquamperfectum.

Singularis.

Pluralis.

Jo m' amu <i>fostu culcatu,</i> <i>ego decubueram.</i>	Noi ne amu <i>fostu culcatu,</i> <i>nos decubueramus.</i>
tu te ai <i>fostu culcatu,</i> <i>tu decubueras.</i>	voi v' ati <i>fostu culcatu,</i> <i>vos decubueratis.</i>
el, ea s' au <i>fostu culcatu,</i> <i>ille, illa decubuerat.</i>	ei, ele s' au <i>fostu culcatu,</i> <i>illi, illae decubuerant.</i>

F u t u r u m.

Singularis.

Pluralis.

Jo me voi cuică, <i>ego decumbam.</i>	Noi ne vomu cuică, <i>nos decumbemus.</i>
tu te vei cuică, <i>tu decumbes.</i>	voi ve veti cuică, <i>vos decumbetis.</i>
el, ea se va cuică, <i>ille, illa decumbet.</i>	ei, ele se voru cuică, <i>illi, illae decumbent.</i>

Modus Mandativus.

Tempus Praesens.

<i>Singularis.</i>	<i>Pluralis.</i>
Culcâte tu, <i>decumbe tu.</i>	Culcative voi, <i>decumbatis vos.</i>
culcese el, ea, <i>decumbat ille, illa.</i>	culcese ei, ele, <i>decumbant illi, illae.</i>

Futurum.

<i>Singularis.</i>	<i>Pluralis.</i>
Si te culci tu, <i>ut decumbas tu.</i>	Si ne culcâmu noi, <i>ut decumbamus nos.</i>
si se culce el, ea, <i>ut decumbat ille, illa.</i>	si ve culcati voi, <i>ut decumbatis vos.</i>
	si se culce ei, ele, <i>ut decumbant illi, illae.</i>

Modus Optativus et Conjunctivus.

<i>Singularis.</i>	<i>Pluralis.</i>
Jo si me culcu, <i>ego ut decumbam.</i>	Noi si ne culcâmu, <i>nos ut decumbamus.</i>
tu si te culci, <i>tu ut decumbas.</i>	voi si ve culcati, <i>vos ut decumbatis.</i>
el, ea si se culce, <i>ille, illa ut decumbat.</i>	ei, ele si se culce, <i>illi, illae ut decumbant.</i>

Praeteritum Imperfectum Optativi.

<i>Singularis.</i>	<i>Pluralis.</i>
Jo m' asi ego decumberem.	Noi ne amu nos decumberemus.
tu te ai tu decumberes.	voi v' ati vos decumberetis.
el, ea s' ar ille, illa decumberet.	ei, ele s' ar illi, illae decumberent.
*de m' asi io si decumberem ego.	de ne amu noi si decumberemus nos.

Praeteritum Imperfectum Coniunctivi.

Singularis.

Pluralis.

Jo si me vrém		ego si de- cumberem.	Noi si ne vrému		nos si de- cumbere- mus.
tu si te vréi	culcā,	tu si de- cumberes.	voi si ve vré- ti	culcā,	vos si de- cumbere- tis.
el, ea si se vré		ille, illa si decumbe- ret.	ei, ele si se vré		illi, illae si decumbe- rent.
*io me vrém		ego decum- berem.	noi ne vré- mu		nos decum- beremus.
*de me vrém	io	si decum- berem ego.	de ne vrému	io	si decum- beremus nos.

Praeteritum Perfectum.

Singularis.

Pluralis.

Jo si me fiu		ego si decu- buerim.	Noi si ne fi- mu		nos si de- cubueri- mus.
tu si te fi	culcatu,	tu si decu- bueris.	voi si ve fiti	culcatu,	vossi decu- bueritis.
el, ea si se fie		ille, illa si decubue- rit.	ei, ele si se fie		illi, illae si decubue- rint.
*io m' asi fi		ego decu- buerim.	noi ne amu fi		nos decu- buerimus.
*de m' asi fi	io	si decubue- rim ego.	de ne amu fi	io	si decubue- rimus nos.

Praeteritum Plusquamperfectum.

Singularis.

Pluralis.

Jo si me fiu	foctu	ego si de- cubuissem.	Noi si ne fi- mu	foctu	nossi decu- buissemus.
tu si te fi		tu si decu- buissem.	voi si ve fiti		vos si decu- buissetis.

el, ea si se fie	culcatu,	ille, illa si decubuis- set.	ei, ele si se fie	culcatu,	illi, illae si decubuis- sent.
io m'asi fi		ego decu- buissem.	noi ne amu- fi		nos decu- buissemus.
de m'asi fi	io	si decubu- issem ego.	de ne amu- fi	noi	si decubu- issemus nos.

F u t u r u m.

Singularis.

Pluralis.

De me voiu culcà io, si de- cubuerdo ego.	De ne vomu culcà noi, si decubuerimus nos.
de te vei culcà tu, si de- cubueris tu.	de ve veti culcà voi, si de- cubueritis vos.
de se va culcà el, ea, si decubuerit ille, illa.	de se voru culcà ei, ele, si decubuerint illi, illae.

M o d u s I n f i n i t i v u s.

Tempus Praesens.

A se culcare, *decumbere*.

P. Imperfectum et Plusquamperfectum.

A se fi culcatu, *vel* a fostu culcatu, *decubuisse*.

F u t u r u m.

A fi culcãtoriu, *decubiturum esse*.

S u p i n u m.

Culcatu, *decubitum*.

G e r u n d i u m.

G. in di et dun. De a } *decumbendi,*
se culcare, de culcatu } *vel ad decumbendum.*
pentru culcare, }

G. in do. Culcãndusc, *decumbendo*.

P a r t i c i p i u m.

P. Praes. Culcânduse, *vel* culcatoriu, *decumbens*, *vel decubitor*.

P. Praet. Culcatu, *qui decubuit*.

P. Futur. A fi culcãtoriu, *vel* quel qui se va culcã, *decubiturus*, *vel ille qui decumbet*.

§. 49.

De Verbis Irregularibus seu Anomalis eorumque Conjugatione.

Verba Irregularia sunt, quae a communibus aliorum Verborum regulis in aliquo discrepant.

Verba Irregularia in Lingva Daco-Romana sunt admodum pauca, eorumque Irregularitas solum in prima, et secunda persona Praes. Ind. et Conj. consistit.

I.

Verba Irregularia Primae Conjugationis.

1. A luare *vel* luvare, *accipere*, *levare*.

M o d u s I n d i c a t i v u s.

Tempus Praesens.

Singularis.

Pluralis.

Jo	leau, <i>vel</i> ieau, <i>ego</i>	Noi	luvãmu, <i>nos accipimus</i> , <i>vel levamus</i> .
tu	leai, — ieai, <i>tu accipis</i> .	voi	luvati, <i>vos accipitis</i> .
el, ea	leaa, — iea, <i>ille, illa accipit</i> .	ei, ele	leau, <i>vel</i> ieau, <i>illi, illae accipiunt</i> .

Praeteritum Imperfectum.

Singularis.

Pluralis.

Jo	luvam — luam, <i>ego accipiebam</i> .	Noi	luvamu — luamu, <i>nos accipiebamus</i> .

tu	luvai — luai, <i>tu accipiebas.</i>	voi	luvati — luati, <i>vos accipiebatis.</i>
el, ea	luvâ — luâ, <i>ille, illa accipiebat.</i>	ei, ele	luvau — luau, <i>illi, illae accipiebant.</i>

Praeteritum Perfectum Simplex.

<i>Singularis.</i>		<i>Pluralis.</i>	
Jo	luvai — luai, <i>ego accepi.</i>	Noi	luvarâmu — luarâmu, <i>nos accepimus.</i>
tu	luvâsi — luâsi, <i>tu accepisti.</i>	voi	luvavâti — luarâti, <i>vos accepistis.</i>
el, ea	luvâ — luâ, <i>ille, illa accepit.</i>	ei, ele	luvarô — luarô, <i>illi, illae acceperunt.</i>

Praeteritum Perfectum Augmentatum.

<i>Singularis.</i>		<i>Pluralis.</i>	
Jo	amu luvatu — luatu, <i>ego accepi.</i>	Noi	amu luvatu — luatu, <i>nos accepimus.</i>
tu	ai luvatu — luatu, <i>tu accepisti.</i>	voi	ati luvatu — luatu, <i>vos accepistis.</i>
el, ea	au luvatu — luatu, <i>ille, illa accepit.</i>	ei, ele	au luvatu — luatu, <i>illi, illae acceperunt.</i>

Praeteritum Plusquamperfectum I.

<i>Singularis.</i>		<i>Pluralis.</i>	
Jo	amu fostu luvatu <i>ego acceperam v. levaveram.</i>	Noi	amu fostu luvatu <i>Nos acceperamus.</i>
tu	ai fostu luvatu <i>tu acceperas.</i>	voi	ati fostu luvatu <i>vos acceperatis.</i>
el, ea	au fostu luvatu <i>ille, illa acceperat.</i>	ei, ele	au fostu luvatu <i>illi, illae acceperant.</i>

Praeteritum Plusquamperfectum II.

<i>Singularis.</i>		<i>Pluralis.</i>	
Jo	luvasem — luasem, <i>ego acceperam.</i>	Noi	luvasemu — luasemu, <i>nos acceperamus.</i>
tu	luvasesi — luasesi, <i>tu acceperas.</i>	voi	luvaseti — luaseti, <i>vos acceperatis.</i>

el, ea luvase — luase, *ille*, | ei, ele luvase — luase, *il-*
illa acceperat. | *li, illae acceperant.*

F u t u r u m.

Singularis.

Pluralis.

Jo	voiu luvà — luà, <i>ego</i>	Noi	vomuluva — luà, <i>nos</i>
	<i>accipiam.</i>		<i>accipiemus.</i>
tu	vei luvà — luà, <i>tu</i>	voi	veti luvà — luà, <i>vos</i>
	<i>accipies.</i>		<i>accipietis.</i>
el, ea va	luvà — luà, <i>ille</i> ,	ei, ele vor	luvà — luà, <i>illi</i> ,
	<i>illa accepit.</i>		<i>illae accipient.</i>

M o d u s M a n d a t i v u s.

Tempus Praesens.

Singularis.

Pluralis.

Lea <i>vel</i> iea tu, <i>leva, vel</i>	Luvati — luati voi, <i>levate,</i>
<i>accipe tu.</i>	<i>vel accipite vos.</i>
leae — icae el, ea, <i>levet,</i>	leae — icae ei, ele, <i>le-</i>
<i>vel accipiat ille.</i>	<i>vent vel accipiant il-</i>
	<i>li, illae.</i>

F u t u r u m.

Singularis.

Pluralis.

Si leai — si icai tu, <i>ut ac-</i>	Si luvèmu — si luomu noi,
<i>cipias tu.</i>	<i>ut accipiamus nos.</i>
si leae — si icae el, ea, <i>ut</i>	si luvati — si luati voi,
<i>accipiat ille.</i>	<i>ut accipiatis vos.</i>
	si leae — si icae ei, ele,
	<i>ut accipiant illi, illae.</i>

Modus Optativus et Conjunctivus.

Tempus Praesens.

Singularis.

Pluralis.

Jo	si leau — si ieau, <i>ego</i>	Noi	si luvèmu — si luè-
	<i>ut accipiam.</i>		<i>mu, nos ut accipia-</i>
			<i>mus.</i>

tu	sî leai — sî ieai, <i>tu ut accipias.</i>	voi	sî luvati — sî luati, <i>vos ut accipiatis.</i>
el, ea	sî leae — sî ieae, <i>ille, illa ut accipiat. etc.</i>	ei, ele	sî leae — sî ieae, <i>illi, illae ut accipiant. etc.</i>

S u p i n u m.

Levatu — luvatu — luatu, *levatum v. acceptum.*

Reliqua tempora flectuntur secundum primam Conjugationem.

2. A mênare, pellere, mittere.

M o d u s I n d i c a t i v u s.

Tempus Praesens.

<i>Singularis.</i>		<i>Pluralis.</i>	
Jo	mêiu <i>vel</i> mênû, <i>ego pello vel mitto.</i>	Noi	mênâmu, <i>nos pellimus v. mittimus.</i>
tu	mêii — mênî, <i>tu pellis.</i>	voi	mênati, <i>nos pellitis.</i>
el, ea	mênâ, <i>ille, illa pellit.</i>	ei, ele	mênâ, <i>illi, illae pellunt.</i>

Futurum, Modi Mandativi.

<i>Singularis.</i>		<i>Pluralis.</i>	
Si	mêii <i>vel</i> sî mênî tu, <i>ut pellas tu.</i>	Si	mênêmu noi, <i>ut pellamus nos.</i>
sî	mêie — sî mênê el, ea, <i>ut pellat ille, illa.</i>	sî	mênati voi, <i>ut pellatis vos.</i>
		sî	mênê ei, ele, <i>ut pellant illi, illae.</i>

Reliqua tempora omnia conjugantur regulariter juxta Conjugationem primam.

II.

Verba Irregulare Secundae Conjugationis.

1. Verbum Irregulare, A rêmânere, remanere.

Ind. Praes. Io rêmâiu, *vel* rêmânu, *ego remaneo;*
tu rêmâii *vel* rêmâni, *tu remanes;* el rêmâne, *ille*

remanet. Praet. Imp. Io rămâneam, *ego remanebam.* etc.

Praeterit. Perf. I. Io rămăsei, *ego remansi*; tu rămăsesi, *tu remansisti*; el rămase, *ille remansit.* Imperat. Praesens. Rămăii tu, *remane tu*; rămăie el, *remaneat ille*; rămăneti voi, *remanete vos*; rămăie ei, *remaneant illi.* Futurum Imp. Si rămăiu io, si rămăii tu, si rămăie el, *ut remaneam ego.* etc. si rămănemu noi. etc. Supinum. Remasu, *remansum.*

Reliqua tempore regulariter conjugantur.

2. A putere, *posse.*

Ind. Praes. Io potu *vel* pociu, *ego possum*, tu poti, *tu potes*, el pôte, *ille potest*; noi putemu, voi puteti, ei potu; *nos possumus.* etc. Supinum: Potutu *v.* potutu. De cetero per omnia conjugatur sicut verba secundae conjugationis, nisi quod ubique mutet *o* in *u*, praeter tres personas singulares, et tertiam pluralem Praesentis Indic. et Futuri Imper. secundam; item et tertiam singularem, et tertiam pluralem Praesentis Imperativi, in quibus solis *o* conservat. Ceterum si quis etiam in reliquis temporibus praeter dictas personas scripserit et pronunciaverit ubique *o* pro *u* minime errabit et ab omnibus intelligetur.

3. A țenere, *tenere.*

Ind. Praes. Io țiăiu *vel* țiănu, *ego teneo*, tu țiăii *vel* țiăni, *tu tenes*, el țiăne, *ille tenet*; noi țiănemu, voi țiăneti, ei țiănu; *nos tenemus, vos tenetis,* etc. Praes. Imperativi. Țiăne tu, *tene tu*, țiăie el, *teneat ille.* Futur. Imp. Si țiăiu io, si țiăii tu, si țiăie el; *ut teneam ego* etc. Supinum. Țiănutu. Praet. Perf. I. Țiănui, *tenui.*

III.

Verba Irregularia Tertiae Conjugationis.

A punere, *ponere.*

Ind. Praes. Io puău, *vel* punu, *ego pono*; tu puui, *vel* puni, *tu ponis*; el pune, *ille ponit*; noi

punemu etc. Praes. Imp. Pune tu, *pone tu*; puie el, ponat ille. Futur Imp. Si puia io, si puia tu, si puie el, *ut ponam ego* etc. Praet. Perf. I. Pusei, *posui*; Supinum. Pusu, *positum*.

IV.

Verbum Irregulare Quartae Conjugationis.

A Venire, *venire*.

Ind. Praes. Io vèiu *vel* vinu, *ego venio*; tu vii *v. vini, tu venis*; el vine, *ille venit*; noi venimu, voi venit, ei vinu. Praes. Imp. Vini tu, *veni tu*, vie el, *veniat ille*. Fut. Imp. Si vii *vel* si vini tu, si vie *vel* si vine el. Sup. Venitu. Praet. Perf. I. Venii, *venit*.

Reliqua tempora conjugantur iuxta quartam Conjugationem.

Nota. In hujus verbi personis irregularibus *e* mutatur in *i*.

§. 50.

De Verbis Impersonalibus eorumque Conjugatione.

Verba *Impersonalia* sunt, quae prima et secunda persona utriusque numeri carent, ut: ninge, *nigit*; tună, *tonat*, etc.

Haec sunt duplica: alia Activae vocis, ut: me dore, *mihi dolet*, *vel me poenitet*; mi place, *mihi placet*; mi rușine, *me pudet*. etc. Alia Passivae, ut: se vede, *videtur*; se cade, *decet*; se cuvine, *convénit*; se in-templă, *evenit*; se merge, *itur*, *migratur* etc.

I. Activa, vel potius Neutra iterum sunt duplicia: alia nempe *per se Impersonalia*, quae nimirum in prima et secunda persona usitate non usurpantur, ut: se cuvine, *convenit*; mi place, *placet*; me dore, *dolet*; mi pare, *mihi apparet* *vel videtur*; haec conjugantur praeponendo eis Dativos et Accusativos Pronominum personalium: mi, ti, ni, vi; me, te, il, ne, ve, îi, e. g. me dore, te dore, il dore; ne dore, vè dore. îi dore etc. Alia *per accidens*, quae quidem ratione

primae, et secundae Personae personalia sunt: in tertia autem impersonalitatem induunt; id est absolute sine Nominativo ponuntur, ut: *tunà, tonat; fulgerà, fulgurat; grādinà, grandinat; ninge, ningit; plóc, pluit.*

Paradigma.

I. Verbi Impersonalis vocis Activae.

Modus Indicativus.

Tempus Praesens.

Singularis. *Pluralis.*

Me dóre, <i>mihi dolet.</i>	Ne dóre, <i>nobis dolet.</i>
te dóre, <i>tibi dolet.</i>	ve dóre, <i>vobis dolet.</i>
il dóre, <i>illi dolet.</i>	ii dóre, <i>illis dolet.</i>

Praeteritum Imperfectum.

Singularis. *Pluralis.*

Me dorea, <i>mihi dolebat.</i>	Ne dorea, <i>nobis dolebat.</i>
te dorea, <i>tibi dolebat.</i>	ve dorea, <i>vobis dolebat.</i>
il dorea, <i>illi dolebat.</i>	ii dorea, <i>illis dolebat.</i>

Praeteritum Perfectum Simplex.

Singularis. *Pluralis.*

Me durù, <i>mihi doluit.</i>	Ne durù, <i>nobis doluit.</i>
te durù, <i>tibi doluit.</i>	ve durù, <i>vobis doluit.</i>
il durù, <i>illi doluit.</i>	ii durù, <i>illis doluit.</i>

P. Perfectum Augmentatum.

Singularis. *Pluralis.*

M' au durutu, <i>mihi doluit.</i>	Ne au durutu, <i>nobis doluit.</i>

Praeteritum Plusquamperfectum I.

Singularis. *Pluralis.*

M' au fostu durutu, <i>mihi doluerat.</i>	Ne au fostu durutu, <i>nobis doluerat.</i>

P. Plusquamperfectum II.

Singularis.

Pluralis.

Me duruse, <i>mihi doluerat.</i>	Ne duruse, <i>nobis doluerat.</i>

F u t u r u m.

Singularis.

Pluralis.

Me va durè, <i>mihi dolebit.</i>	Ne va durè, <i>nobis dolebit.</i>

M o d u s I m p e r a t i v u s.

Singularis.

Pluralis.

Dorète, <i>doleat te.</i>	Dorèvè, <i>doleat vos.</i>
dorè'l, <i>doleat illum.</i>	dorè'i, <i>doleat eos.</i>

F u t u r u m.

Singularis.

Pluralis.

Si te dorè, <i>ut tibi doleat.</i>	Si ne dorè, <i>ut nobis doleat.</i>
si il dorè, <i>ut illi doleat.</i>	si ve dorè, <i>ut vobis doleat.</i>
	s' ii dorè, <i>ut illis doleat.</i>

M o d u s O p t a t i v u s e t C o n j u n c t i v u s.

Singularis.

Pluralis.

Si me dorè, <i>ut mihi doleat. etc.</i>	Si ne dorè, <i>ut nobis doleat. etc.</i>

P. Imperfectum Optativi.

Singularis.

Pluralis.

M'ar dorè, <i>mihi doleret. etc.</i>	Ne ar dorè, <i>nobis doleret. etc.</i>
*de m'ar dorè, <i>si mihi doleret. etc.</i>	de ne ar dorè, <i>si nobis doleret. etc.</i>

P. Imperfectum Coniunctivi.

Singularis.

Pluralis.

Si me vré dorè, <i>si mihi</i> <i>doleret</i> etc.	Si ne vré dorè, <i>si nobis</i> <i>doleret.</i>
*me vré dorè, <i>doleret</i> <i>mihi.</i>	ne vré dorè, <i>nobis do-</i> <i>leret.</i>
*de me vré dorè, <i>si mihi</i> <i>doleret.</i> etc.	de ne vré dorè, <i>si nobis</i> <i>doleret.</i>

Praeteritum Perfectum.

Singularis.

Pluralis.

Si me fie durutu, <i>si mihi</i> <i>doluerit</i> etc.	Si ne fie durutu, <i>si nobis do-</i> <i>luerit.</i> etc.
*m'ar fi durutu, <i>mihi do-</i> <i>luerit.</i>	ne ar fi durutu, <i>nobis do-</i> <i>luerit.</i>
*de m'ar fi durutu, <i>si mihi</i> <i>doluerit.</i>	de ne ar fi durutu, <i>si nobis</i> <i>doluerit.</i>

Praeteritum Plusquamperfectum I.

Singularis.

Pluralis.

Si me fie fostu durutu, <i>si mi-</i> <i>hi doluisset.</i> etc.	Si ne fie fostu durutu, <i>si no-</i> <i>bis doluisset.</i> etc.
*m'ar fi fostu durutu, <i>mihi</i> <i>doluisset.</i>	ne ar fi fostu durutu, <i>nobis</i> <i>doluisset.</i>
*de m'ar fi fostu durutu, <i>si</i> <i>mihi doluisset.</i>	de ne ar fi fostu durutu, <i>si</i> <i>nobis doluisset.</i>

F u t u r u m.

Singularis.

Pluralis.

De me va durè, <i>si mihi</i> <i>doluerit</i> etc.	De ne va durè, <i>si nobis</i> <i>doluerit.</i>

M o d u s I n f i n i t i v u s.

Tempus Praesens.

A me dorè — dorere, — me dolere.

Praeteritum Perf. et Plusquamperf.

A fi durutu, *et* a fi fostu durutu, *doluisse*.

S u p i n u m.

Durutu.

G e r u n d i u m.

G. in *di* *et dum*. De a durè — durere *vel* pentru a durere, *dolendi*, *vel ad dolendum*.

G. in *do*. Durèndumè, *dolendo mihi*.

P a r t i c i p i u m.

P. Praes. Quel cu dorere, *cui dolet*, *vel dolens*.

Conjugatio autem verborum per se Impersonalium activorum fit per consuetas quatuor Conjugationum formas e. g.

1. Per. I. Conjug. Tună, *tonat*; tunaa, *tonobat*; tună, *tonuit*; au tunatu, *tonuit*; au fostu tunatu, *tonuerat*; tunasè, *tonuerat*; va tună, *tonabit*. Con-junctiv. Si tune, *ut tonet* etc. Infinit. A tunare, *tonare* etc.

2. Per. III. Conjug. Ninge, *ningit*; ningea, *nin-gebat*; ninsè, *ninxit*; au ninsu, *ninxit*; au fostu ninsu *ninxerat*; ninsesè, *ninxerat*; va ninge *ninget*. Con-junct. Si ningă, *ut ningat* etc. Infinitiv. A ningere *ningere*; a fi ninsu, *ninxisse*. etc.

Pari modo etiam : per reliquas Conjugationes.

II. Impersonalia passivae vocis fiunt ab omnibus verbis activis, et neutris, conjugantur cum Pronomine personali tertiae personae *se*; eorumque Conjugatio sequitur characterem verborum Passivorum, e. g.

1. Per. I. Conjug. Se cântă, *cantatur*; se cântaa, *cantabatur*; se cântă; s' au cântatu, *cantatum*

est; s'au fostu cantatu, *cantatum fuerat* etc. *Conjunct.* si se cânte, *ut cantetur* etc. — Sic etiam: se pare, *videtur vel apparet*; se întemplă, *accidit, evenit* etc. *Infin.* A se eântare, *cantari* etc.

2.) *Per II. Conjug.* Se vede, *videtur*; se vedea, *videbatur*; se vedu, s'au vedutu, *visum est*; s'au fostu vedutu, *visum fuerat*; se va vedè, *videbitur. Conjunct.* si se védă, *ut videatur* etc. *Infin.* A se vedere, *videri*, a se fi vedutu, *vel a se fi fostu vedutu, visum fuisse* etc. Sic etiam: se şede, *sedetur*; se tace, *siletur*; se cade, *decet* etc.

3.) *Per III. Conjug.* Se merge, *itur v. migratur*; se mergea, *ibatur v. migrabatur*; se mërse, s'au mersu, *itum est*; s'au fostu mersu, *itum fuerat*; se mersesè, *itum fuerat*, se va mergè, *ibitur. Conjunct.* Si se mèrgă, *ut eatur* etc. *Infin.* A se mergere, *migrari* etc.

4.) *Per IV. Conjug.* Se cuvine, *convenit*; se cuvinia, *conveniebat*; se cuvinu, s'au covènit, *convenit*; s'au fostu covènit, *convenerat*; se va cuvinì, *conveniet. Praes. Conj.* Si se cuvine, *ut conveniat.* etc. *Infin.* A se cuvinire, *convenire* etc. Sic etiam: se aude, *auditur*; se dörme, *dormitur* etc.

§. 51.

D. D e S u p i n o.

Supinum est Tempus principale, a quo Tempora Praeterita una cum Participiis Verborum passivorum formantur; Itaque:

I. Verba primae Conjugationis formant supinum in *atu*; e. g. laudu, *laudo, laudatu, laudatum*; portu, *porto, portatu, portatum*; aru, *aro; aratu, aratum.*

II. Verba secundae Conjugationis formant supinum in *utu*; ut: tacu, *taceo; tacutu, tacitum*; béu, *bibo, béutu, potus*; vedu, *video, vedutu, visum.*

Excipiuntur Verba in *iu* desinentia, quae supinum formant in *atu*; e. g. incopciu, *infibulo*, incopeiatu, *infibulatum*; taiu, *seco*, tãiatu, *sectum*; mangãiu, *consulor*, mangãiatu; subtiu, *extenuo*, subtiãiatu etc.

Ast *remãnu*, *remaneo*, habet: remasu; scriu, *scribo*, habet: scrisu, scriatu, *vel* scriptu.

III. Verba tertiae Conjugationis formant supinum in *utu*; ut: batu, *tundo*, batutu, *percussum*, *vel* *tusum*; vëndu, *vendo*, vëndutu; crescu, *cresco*, crescutu.

Excipiuntur ab hac regula ea verba, quae in prima persona Praes. Indic. in *gu* terminantur, quoniam haec formant supinum mutando literam *g* in *s*; e. g. alegu, *eligo*, alesu; culegu, *colligo*, culesu; diregu, *dirigo*, diresu; inpungu, *pungo*, perfero, inpunsu; mulgu, *mulgeo*, mulsu; curgu, *fluo*, cursu; mergu, *pergo*, mersu etc.

Simili modo in *s*, formant supinum: ascundu, *abscondo*, ascunsu; radu, *rado*, rasu; tundu, *tondeo*, tunsu; aprindu, *accendo*, aprinsu; intindu, *extendo*, intinsu; scotu, *excipio*, scosu; ducu, *duco*, dusu; punu, *pono*, pusu; apunu, *appono*, apusu; repunu, *repono*, repusu; depunu, *depono*, depusu etc.

Ast spargu, *frango*, habet spartu; rumpu, *rumpo*, ruptu; frigu, *asso*, pinso, friptu; sugu, *subgo*, suptu.

IV. Verba quartae Conjugationis faciunt supinum in *itu*; e. g. audu, *audio*, auditu; dormu, *dormio*, dormitu; pãndescu, *insidior*, pãnditu; sëntu, *vel* sëntiu, *sentio*, sëntitu.

Excipe: sciu, *scio*; quia supinum habet: sciutu.

§. 52.

E. De Textura Verborum.

Verba respiciendo ad eorum texturam dispescuntur:

I. In Verba radicalia; haec perse subsistunt et ab aliis Orationis Partibus non deducuntur, sed a sua radice. e. g. *vêdu*, *video*; *dormu*, *dormio* etc.

II. In Verba derivata; haec perse non subsistunt, sed ab aliis Orationis Partibus deducuntur. Itaque:

1. A Nominibus substantivis: e. g. *Partinescu*, *partem tueor vel parco*; venit a *parte*; *cortinescu*, *honorem exhibeo*, venit a *corte*.

2. A Pronominibus. e. g. *Insuşescu* *approprio*, a *Pron. insusi*; *âmbinu*, *combino*, a *Pron. ambi*, *ambo*.

3. Ab Adverbiis. e. g. *Intârdiu*, *retardo*, a *tardiu*, *tarde*; *repedescu*, *praecipito*, a *repede*, *cito*,

4. A Praepositionibus e. g. *Asuprescu*, *supero* vel *objurgo*, a *supra*, *supra*; *depunu*, *depono*, venit a *de* et *punu*; *descriu*, *describo*, a *scriu* et *de*.

5. Ab Interjectionibus. e. g. *Ohtesu*, *lamentor*, ab *oh*; *mê vaetu*, *vagito*, a *vai*.

§. 53.

De Incremento Linguae per multiplicationem Verborum.

Verba quemadmodum radicalia, ita et derivata, aut sunt simplicia, aut composita; itaque:

I. Simplicia dicuntur, quando cum alia voce, aut Orationis parte non conjunguntur. e. g. *Aru*, *aro*, *batu*, *batuo*, *infrênu*, *infreno*, *punu*, *pono*, *urmu* vel *urmesu*, *sequor*. e. a. p.

II. Composita, quae cum aliis vocibus, aut particulis componuntur; uti sunt Praepositiones inseparabiles. e. g. *a*, *ad*, *de*, *des*, *es* pro *ex*, vel *s*, *re*, *res*, *cu*, vel *con*, *in*, *pro*, *sub*, *tra*, *stra*, aut *trans* e. g.

a. Dormu, *dormio*; *a-dormu*, *abdormio*; *mestecu*, *mastico*; *a-mestecu*, *inmisceo*; *plecu*, *clino*; *a-plecu*, *inclino*.

ad. Unu, *unio*; ad-unu, *aduno*; umbru, *vel umbresu*, *umbro*; ad-umbru *vel* adumbresu, *adumbro*; apa, *aquă*; ad-apu, *adaquo* etc.

de. Prëndu, *prendo vel prehendo*; de-prëndu, *occu-
por*; punu, *pono*; de-punu, *appono*, lungescu, *tendo*; de-lungescu, *extendo*.

des. Legu, *ligo*; des-legu, *dissolvô*; batu, *verbero*; des-batu, *dissvadeo vel excipio*; armu, *vel ar-
mesu*, *armo*; des-armu, *exuo arma*; inchiu *vel* inchidu, *includo*; des-chiu, *vel* des-chidu, *ape-
rio*.

es aut *s.* Punu, *pono*; es-punu, *vel s-punu*, *expono*; torquu *neo vel torqueo*; s-torquu, *v. es-torquu*, *extorqueo*.

re. Sucescu, *intorqueo*; re-sucescu, *retorqueo*; tor-
nu, *fundo*; re-tornu, *vel res-tornu*, *refundo vel* *evertô*; tragu, *traho*, re-tragu, *retraho*.

cu. Legu, *ligo*; cu-legu, *colligo*; prëndu, *prehen-
do*; cu-prëndu, *comprehendo*.

res. Frângu, *frango*; res-frângu, *refringo*; compâr-
ru, *comparo*; rescompârû, *redimo*; batu, *ba-
tuo*, resbatu.

in. Departu, *amoveo*; in-depârtu, *removeo*; cruntu,
cruento; in-cruntu, *incruento*; cununu *v. cunu-
nesu*, *corôno*; in-cununu, *redimio*.

pro. Lungescu, *elongo*; prolungescu, *prolongo*; ci-
tescu, *lego*; pro-citescu, *perlego*; ducu, *duco*;
pro-ducu, *produco*.

sub. Punu *pono* sub-punu, *suppono*; tragu, *traho*
sub-tragu, *subtraho*; scriuu, *scribo*, sub-scriuu,
subscribo.

tra. Ducu, *duco*, tra-ducu, *traduco*.

stra, { Mutu, *muto*, stră-mutu *v. trans-mutu*, *per-
trans.* { muto, *v. transmuto*; pungu, *pungo*; stră-

pungu, v. transpungu, *transfigo*; figu, *figo*; infigu, strâ-figu v. trans-figu, *infigo* etc.

pre. Seru, *salio*; pre-seru, *sale conspergo*; inceptu, *incipio*; pre-cepu, *percipio*, v. *intelligo*; dicu, *dico*; predicu, *praedico*; dau, *do*; pre-dau, *exhibeo*; punu pono, pre-punu, *praepono*; legu, *lego* (v. *ligo*), pre-legu, *praelego* etc.

Observatio. Ex hucusque allatis clarum est, Linguam Daco-Romanam sive Valachicam etsi multis vicissitudinibus, per tot seculorum decursum fuerit supposita; nihilominus hinc inde illas conservasse particulas, quarum ope ea augeri potest, ut apta reddatur ad quaslibet sublimes scientias in ea pertractandas, ut idem sensus prodeat, qui secundum conceptum et vim alicujus scientiae requiritur.

CAPUT V.

De Participio.

§. 54.

Participium est Adjectivum a Verbo derivatum accidentia Verbi in se continens; quod flectitur in genere, numero, et casu cum Adjectivo sibi adjuncto, sicut alia Adjectiva.

Participium distinguitur ab Adjectivis aliis, eo, quod derivetur a Verbo, et ipsam Personam aut rem agentem, vel patientem indicat, immo et ipsum actionis Tempus determinat. Sunt autem Tempora Participiorum tria: Praesens, Praeteritum, et Futurum. e. g. Săpându, *fodens*, vel sâpătoriu, *fossor* (Ital. zappatore), fostu'l sâpatoriu, *qui fodit*; fiitoriu'l sâpătoriu, *fossurus*.

Ex his apparet Participium integram naturae suae partem capere a Verbo et a Nomine, e. g. loco ut dicamus: quelu qui iubesce pre Dumnedeu, *ille qui Deum diligit*; cum Participio dicimus: iubitoriul' de Dumnedeu, *amator Dei*.

Hinc : Participia etsi a Verbis sint derivata, et ab eis participant, unde et Participia vocantur; nihilominus quoniam abbreviant sermonem et exornant, merito tanquam orationis Pars consideratur.

§. 55.

De Formis Participii.

Formas Participii duas numeramus: unam activam; et alteram passivam.

§. 56.

De Forma Participii activa.

Haec forma pro genere masculino terminatur in *oriu*; ut: cântătoriu, *cantans* vel *cantator*; pro foeminino vero genere in *ore*; ut: cântătore:

Exempl: Titul' quelu, qui au sfărmatu Cătateasi Beserica Ierusalimului, tătă Judea Impėritiei Romanilor au supuso, *Titus ille, qui diruit civitatem, et Templum Hierosolymae, totam Judaeam Imperio Romanorum subjecit.* Cum Part. Titul' sfărmatōriul' Cetetiei si al' Beserici Ierusalimului, tătă Judea Impėritiei Romanilor au supuso, *Titus dirutor civitatis et Templi Hierosolymae, totam Judaeam Imperio Romanorum subjecit.*

§. 57.

De Forma Participii passiva.

Haec forma terminatur pro genere masculino semper in *tu*, pro foeminino vero in *a*, et provenit a Supino cujuslibet verbi: ut:

Exempl. Sfărmată de Titu Cătate si Beserică a Ierusalimului, nêquē o dată nu s'au mai făcutu, *diruta a Tito civitas et Templum Hierosolymae non amplius est reaedificata.*

Nota. Haec Participia ob clariorem sensum assu-

munt ante se Pronomen demonstrativum *quelu, quæa*. e. g. Cêtate si Beserica Ierusalimului, *quæa de Titu sfârmată, nequē o dată nu s'au mai făcutu, civitas, et Templum Hierosolimæ, quæa a Tilo etc.*

Plura Participiorum Exempla vide in Syntaxi eorundem.

De Partibus Orationis indeclinabilibus.

C A P U T VI.

D e A d v e r b i i s.

§. 58.

Adverbia sunt Orationis partes indeclinabiles, ast verbis adjunctæ eorum significationem explanant, ac definiunt, indicantes locum vel tempus, aut atiam proprietatem alicujus actionis; v. g. Petru ieri fiendu aice mult au vorbitu cu mène, de sciëntile quæle scolasticesci, *Petrus heri cum fuisset hic multum locutus est mecum, de scientiis scholasticis.*

§. 59.

Partitio Adverbiorum.

Adverbia aut sunt Primitiva aut Derivata.

I. Adverbia Primitiva, sunt ex natura sua, et conjunctionem temporis alicuius aut loci indicant; ut: *astădi, hodie, ieri, heri; aquì, hic; a colo, ibi.*

II. Derivata, sunt quæpiam:

1. A Nominibus substantivis; e. g. Domnu, *Dominus*; Angeru, *Angelus*; muliere *mulier*; ex quibus prius fiunt adjectiva accipiendo syllabam *escu*; ut: Domnescu, *dominalis*; Angerescu, *angelicus*; mulierescu, *muliebris*; nunc ex his formantur Adverbia mutando syllabam *escu*, in *esce*; ut: Domnesce, *dominaliter*; Angeresce, *angelice*; mulieresce *muliebri-*

ter. His Adverbiis dum loquimur orationis series abbreviatur et exornatur; e. g. loco ut dicamus: Petru se portă qua un Domnu, *Petrus se gestat sicut unus Dominus*; Joan cântă qua si un 'Angeru, *Joannes cantat sicut unus Angelus*; Andrei vorbesce quasi o muliere, *Andreas loquitur quasi una mulier*; melius dicitur: Petru se portă Domnesce; Joan cântă 'Angeresce; Andrei vorbesce mulieresce.

Nota. Nomina substantiva materiam aliquam significantia, in Adverbia mutari nequeunt. e. g. Lemnu, *lignum*; feru, *ferrum*; auru, *aurum*; argentu, *argentum*; pétră, *petra*; plumbu, *plumbum*. e. a. p.

2. A Nominibus Adjectivis masculini, et communis generis, quae si perse sine substantivo sumantur iam sunt Adverbia. e. g. formos' ai scrisu, *pulchre scripsisti*; subțire cânti, *attenuate vel sublibiter cantas*; inaltu eugeti, *alte cogitas*.

Observatio. Adverbia quando tantum actionis cuiuspiam proprietatem indicant, tunc sunt Adverbia; si vero proprietatem Personae alicujus aut rei denotaverint, tunc sunt Adjectiva; e. g. Fiiu'l vecinu lui nostru vorbesce spulberatu; *vel Fiiu'l vecinu lui nostru este spulberatu la vorbă, Filius vicini nostri loquitur turbulente*; *vel Filius vicini nostri est turbulentus (in verbis) in loquendo*. Nunc hic vocabulum spulberatu in primo casu est Adverbium, quia proprietatem verbi indicat, hoc est: *quomodo loquitur Filius vicini*, in secundo vero casu est Adjectivum, quia ipsius personae proprietatem indicat, hoc est: *qualis est Filius vicini in loquendo*. Unde merito concludere possumus omnia Nomina Adjectiva promanare, seu suam texturam deducere ab Adverbiis.

Porro notandum est: Omnia Adverbia sicut Adjectiva per omnes tres gradus comparisonis flecti sive Comparari posse; e. g. alaltă ieri formosu, eri mai formosu, astăzi si mai formos' ai scrisu, *ante heri pulchre, heri pulchrius, hodie adhuc pulchrius scripsisti*.

De Adverbiis Derivatis speciatim.

I. Adverbia Primitiva Tempus indicantia.

Amù, mù, <i>modo.</i>	Jeri dimănétia, <i>heri mane.</i>	
Acum, aquum, acù, <i>nunc.</i>	Eri la amédiadi, <i>heri in meridie.</i>	
Acnù, <i>actu.</i>	De unădi, <i>nuper.</i>	
Apoi, dupò aquea, <i>postea.</i>	In tēmpul' vechiu, <i>tempore antiquo.</i>	
In data, <i>illico.</i>	Alaltă eri, <i>pridie.</i>	
Măne, <i>cras.</i>	Órequându, <i>aliquando.</i>	
Astădi, <i>hodie.</i>	Eri séră, <i>heri vesperi.</i>	
Adinăóră, <i>olim.</i>	Tēmpuriu, <i>tempestive.</i>	
Curēdu, <i>tempestive.</i>	Incetu, <i>lente.</i>	
Repede, <i>cito, repente.</i>	Mereu, <i>frequentur.</i>	
Tardiū, <i>tarde.</i>	Ades, adese, <i>saepe.</i>	
Èrò, <i>iterum.</i>	De multe ori, <i>multoties.</i>	
De locu, <i>subito, illico.</i>	Totdēuna } <i>semper, omni</i>	
Jeri, eri, <i>heri.</i>	Pururé } <i>tempore.</i>	
Poi măne, <i>post cras.</i>	Ne incetatu, <i>incessanter.</i>	
De unădi, <i>nuper.</i>	Ne curmatu, } <i>continuo,</i>	
In ante, <i>antea.</i>	Ne pre ruptu } <i>non inter-</i>	
De mănétia, <i>mane.</i>		<i>rupte.</i>
Aorea, <i>interim.</i>	Fie quându, <i>quandocun-</i>	
Quâte odată, <i>interdum.</i>		<i>que.</i>
Dupò măne, <i>post cras.</i>	Intraquea, <i>interea.</i>	
Astă dimănétia, <i>hoc mane.</i>	Pôně quându, <i>eousque,</i>	
Astă séră, <i>hodie vesperi.</i>	Raru, }	
Astă nópte, <i>ista nocte.</i>	Arare ori, } <i>raro.</i>	
In de séră, <i>vesperi.</i>	Mai nēquě odată, <i>fere ne-</i>	
Sub séră, <i>sub sera.</i>		<i>que semel.</i>
Mai apoi, <i>tardius.</i>	Pe urma, <i>ultimo.</i>	
Măne dimănétia, <i>cras mane.</i>	In vechiu, <i>in aeternum.</i>	
Măne di, <i>crastino die,</i>	De di in di, <i>de die, in diem.</i>	
Măne nópte, <i>cras denocte.</i>	Amusi, <i>mox.</i>	
Măne séră, <i>cras sero.</i>	Eri nópte, <i>hesterna nocte.</i>	
In rēsăritu de sóre, <i>in ortu solis.</i>	Nēque o data, <i>nunquam.</i>	
In rēvărsatu de diori, <i>in ortu aurorae.</i>	Mai multu, <i>amplius.</i>	
Poně aquum, <i>hucusque.</i>	Dioa si nópte, <i>die, et nocte.</i>	

De multe ori, <i>multoties</i> .	In toate zilele, <i>quotidie</i> .
In ante de mîdiã noapte, <i>ante mediam noctem</i> .	Totã ziua, <i>tota die</i> .
De de multu, <i>pridem</i> .	In totu anu, <i>omni anno</i> .
Quãt mai curẽndu, <i>quolyus</i> .	In totu tẽmpul', <i>omni tempore</i> .
Jeri la mîdiãdi, <i>heri in meridie</i> .	In totã ora, <i>omni hora</i> .
Dupõ mîdiãdi, <i>post meridiem</i> .	Intra puçinu tẽmpu, <i>pauco tempore</i> .
Dupõ prãndiu, <i>post prandium</i> .	In o batere de ochiu, <i>in nictu oculi</i> .
Dupõ cẽnã, <i>post coenam</i> .	Intr'o clipitã } <i>in momento</i> .
In ante de cẽnã, <i>ante coenam</i> ,	Intr'un momentu } <i>in momento</i> .
Prẽ tardiu, <i>valde tarde</i> .	Intr'un anu, <i>uno anno</i> .
In tẽmpul' venitoriu, <i>tempore futuro</i> .	In ora disã, <i>dicta hora</i> .
	Mai iute, <i>citius</i> .
	Quãdva, <i>aliquando</i> .
	Õri quãdu, <i>quandocunque</i> .

II. Adverbia Locum indicantia.

1. Ad Interrogationem Unde? Ubi?

Aici, ici, ice, <i>hic, hicce</i> .	In ante, <i>ante, coram</i> .
Acolo, acolo, cole, <i>tibi, illic</i> .	Pretutindine, <i>ubique</i> .
Din cole, <i>ultra</i> .	Fie unde, <i>ubicunque</i> .
Inlãuntru } <i>intus, intra</i> .	In totu locu, <i>in omni loco</i> .
Inlontru } <i>intus, intra</i> .	In un locu, <i>in uno loco</i> .
Afarã, <i>foris</i> .	Nẽque unde } <i>nullibi</i> .
De asupra, <i>supra</i> .	Niquẽire, } <i>nullibi</i> .
De desubt, <i>sub, infra</i> .	In vre un locu, <i>in ullo loco</i> .
Dinsusu } <i>a supra, super</i> .	Fiesque unde, <i>ubique</i> .
De susu } <i>ne</i> .	Õre unde } <i>alicubi</i> .
Susu, <i>sursum</i> .	Undeva } <i>alicubi</i> .
Giosu, } <i>deorsum</i> .	Aire, aliure, } <i>alibi</i> .
In giosu } <i>deorsum</i> .	Aindere, } <i>alibi</i> .
Cblu, <i>e regione</i> .	Aprõpe, <i>prope</i> .
Indẽrẽptu, <i>retro</i> .	De parte <i>procul</i> .
Dupõ, <i>post</i> .	Mai de parte, <i>magis procul</i> .
In preãmã, <i>ex adverso</i> .	Pristen, <i>praesto</i> .
In napoi, <i>retro, apost</i> .	

Din afară, <i>extrinsecus</i> .	Lângă, <i>longe, penes</i> .
Din lăuntru, <i>intrinsecus</i> .	De de parte, <i>a procul</i> .
Acasă, <i>domi</i> .	De dirépta } <i>ad dexte-</i>
Aliure, <i>aliorum</i> .	De a derépta } <i>ram</i> .
Pre din lăuntru, <i>ab intra</i> .	De a stânga, <i>ad sinistram</i> .
Pre din afară, <i>ab extra</i> .	De a própe, <i>cominus</i> .

2. *Ad Interrogationem unde? quo? vel inquitrou? quorsum? qua?*

Încóce, <i>hac</i> .	Dé supra, <i>sursum, superius</i> .
Acolo, <i>eo, illuc</i> .	Din giosu, <i>deorsum</i> .
Încolo, <i>illac</i> .	Intră } <i>intro,</i>
Întracolo, <i>illorum</i> .	In lăuntru } <i>intus</i> .
Direptu, <i>directe</i> .	Afară, <i>foras</i> .
Îndereptu, <i>retrosum</i> .	Susu, <i>sursum</i> .
În ante, <i>antrorsum</i> .	Giosu, <i>deorsum</i> .
În apoi, <i>apost, retro</i> .	Aliure, <i>aliorum</i> .
Încrucişu, <i>transverse</i> .	Óre unde, <i>aliquorsum</i> .
În pónçisi, <i>opposite</i> .	Din colo, <i>trans</i> .
De lature, <i>ad latum</i> .	Preçipişu, <i>praecipitanter</i> .
Curmedişu, <i>transverse</i> .	Cepişu, <i>cuspidatim</i> .
Nicăire, <i>nusquam</i> .	Cótră casă, <i>domum versus</i> .
Întracolo, <i>illac versus</i> .	Intră cóce, <i>hac versus</i> .
Ori unde, <i>ubicunque</i> .	De parte, <i>procul</i> .
Crucişu, <i>decusatim</i> .	
Costişu, <i>oblique</i> .	

3. *Ad Interrogationem pe unde? qua?*

Pe ici, pe ice, <i>hac, hacce</i> .	Pe din susu, <i>superne</i> .
Pé colo, <i>illac</i> .	Fie pe unde, <i>quacunq</i> .
Pe din colo, <i>alia via</i> .	Pe de parte, <i>a longe</i> .
Din cóque, <i>ex hac parte</i> .	Pe de aprópe, <i>prope</i> .
Pe din afară, <i>ab extra</i> .	Pe de laturi, <i>ad partes</i> .
Pe de asupra, <i>superius</i> .	Pe din ante, <i>ab ante</i> .
Pe din giosu, <i>Deorsum</i> .	Pe din apoi, <i>a post</i> .
Pe din lăuntru, <i>ab intra</i> .	In giosu, <i>deorsum versus</i> .
In susu, <i>sursum versus</i> .	

4. *Ad Interrogationem de unde? unde?*

De aquí, <i>hinc</i> .	De aice, } <i>hincce</i> .
	De ici, }

De acolo, <i>inde</i> .	De pre totindenè, <i>undequaque</i> .
De in lontru, <i>ab intra</i> .	De ambe laturile, <i>ex utraque parte</i> .
Din afară, <i>exterius</i> .	Din côce, <i>ex hac parte</i> .
Din drept, <i>a tergo</i> .	De acolo, <i>illinc</i> .
De a supra, <i>superne</i> .	Din susu }
Din giosu }	De susu } <i>de super</i> .
De giosu } <i>ab infra</i> .	De a prope, <i>a prope</i> .
De tote părțile, <i>ex omnibus partibus</i> .	Ori de unde, <i>undecunque</i> .
De de parte, <i>a procul</i> .	
De niquêire, <i>ex nullo loco</i> .	

5. *Ad Interrogationem* Pòne unde? quousque?

Pòne aici, <i>hucusque</i> .	Pòne la incetatu, } <i>usque</i>
Pòne acolo, <i>illucusque</i> .	Pòne în capātu, } <i>finem</i> .

III. *Adverbia Ordinis.*

De nou, <i>denuo</i> .	De acum, de aquum, <i>a modo</i> .
'Anteu, <i>primo</i> .	Mai pre urma, <i>ultimario</i> .
Dé ici, <i>deinceps</i> .	Preste tot, <i>generatim</i> .
Dupò aquea, <i>postea</i> .	Din preuna, <i>una simul</i> .
Insè, <i>interim</i> .	De una data, <i>ad semel</i> .
Tandă, <i>tandem</i> .	De cuvèntu în cuvèntu, <i>de verbo ad verbum</i> .
Incălcitu, <i>confuse</i> .	Altminetrele, <i>aliter</i> .
Pre urmă, <i>postreme</i> .	In şeru } <i>in serie, in or-</i>
Dupò tôte, <i>post omnia</i> .	In rândul } <i>dine</i> .
De casă în casă, <i>domatim</i> .	Unu dupò altu, <i>unus post alterum</i> .
Mai virtuos, <i>amplius</i> .	
Mai ânteu, <i>prius</i> .	
De aquí în ante, <i>in posterum</i> .	

IV. *Adverbia Quantitatis.*

Multu, <i>multum</i> .	Pre multu, <i>valde multum</i> .
Mai multu, <i>plus</i> .	Mai, <i>magis</i> .
Sat' destulu, <i>sat</i> .	'Anchê, <i>adhuc</i> .
De ajunsu, <i>sufficienter</i> .	Cu multu mai, <i>multo magis</i> .
De diumêtate, <i>dimidium</i> .	Intregu, <i>integrum</i> .

Cu redicata, <i>fasciatim</i> .	Nèquè qualu, <i>nec tantum</i> .
Nemica, <i>nihil</i> .	Ocirà, un picu, <i>parum</i> .
Cu tèmpu, <i>cum tempore</i> .	Picinu, <i>paucum</i> .
Nèquè dequàtu, <i>nulla ratione</i> .	Pucintel, <i>paululum</i> .
Atàta, <i>tantum</i> .	De totu pucinu, <i>admodum parum</i> .
Mai atàta, <i>adhuc tantum</i> .	Mai pucinu, <i>minus</i> .
Toema atàta, <i>recte tantum</i> .	Cu multu mai pucinu, <i>multo minus</i> .
Numai, <i>tantum</i> .	Pre pucinu, <i>valde parum</i> .
Numai atàta, <i>saltem tantum</i> .	De totu, <i>totaliter</i> .
De quòte ori, <i>quoties</i> .	Pre incetu, <i>sensim</i> .

V. Adverbia Qualitatis.

Bène, line, <i>bene.</i>	Intradinsu, <i>spontanee, studio.</i>
R'u, <i>male.</i>	Fòrè scire, <i>absque scitu.</i>
Bucurosu	De multe plese, <i>multiplex.</i>
Voiosu, } <i>libenter.</i>	De quumva, <i>sifors.</i>
Din adinsu, <i>voluntarie.</i>	Linu, <i>lenitèr.</i>
Turburat, <i>turbide.</i>	Intepletiesce, <i>prudenter.</i>
Altmèntriile, <i>secus.</i>	Intorsu, <i>Inverse.</i>
De mediulocu, <i>mediocriter.</i>	Infioratu, <i>attonite.</i>
Vènturosu, <i>ventuose.</i>	Blându, <i>blande.</i>
Ne dreptu, <i>indirecte.</i>	Formosu, <i>formose.</i>
Mai virtuosu, <i>praecipue.</i>	In serisu, <i>scriptotenus.</i>
St'tornicesce, <i>statutorie.</i>	Flusciuratu } <i>festinanter.</i>
Cu greu, <i>difficulter, graviter.</i>	Flusturatu } <i>velociter,</i>
	} <i>ventose.</i>
Adeveru, <i>vere.</i>	De comunu, <i>comuniter.</i>
'Anchè, <i>adhuc.</i>	Luciu, <i>lucide.</i>
Lesne, <i>facile.</i>	Astutu, <i>astute.</i>
De abea, <i>vix.</i>	ncetu, <i>lente.</i>
Asiè, <i>sic.</i>	Cu voe bunà, <i>libenter.</i>
Mai bène, <i>melius.</i>	
Quàtu mai pucinu, <i>quominus.</i>	

VI. Adverbia Interrogandi.

Que? <i>quid?</i>	Quum? <i>quomodo?</i>

Di que? <i>cur?</i>	Asiè darè? <i>siccine?</i>
Pentruque? <i>quare?</i>	Quātu de parte? <i>quam pro-</i> <i>cul?</i>
Quaci? <i>quam obrem?</i>	De unde? <i>unde?</i>
Quatu? <i>quantum?</i>	Direptuque? <i>vere quid?</i>
Unde? <i>Ubi?</i>	Pentru que nu? <i>quare non?</i>
In quătrou? <i>quorsum?</i>	Quum sinu? <i>quomodo non?</i>
Cu quatu? <i>quanti?</i>	Ôre quum? <i>quomodo?</i>
Pônè quăndu? <i>quandui?</i>	Au? <i>an? aut?</i>
Pônè unde? <i>quousque?</i>	Asiè? <i>itane?</i>
Quātu de mare? <i>quam ma-</i> <i>gnum?</i>	Preunde? <i>quā?</i>
De quâte ori? <i>quoties?</i>	An? <i>an?</i>
De quăndu? <i>aquo tempo-</i> <i>re?</i>	Pônè in que tēmpu? <i>quous-</i> <i>que temporis?</i>

VII. Adverbia Affirmandi.

Asiè, <i>aşa, sic.</i>	Fôrte, <i>valde.</i>
Aşîşdiré, <i>pariter.</i>	Tocma, <i>recte.</i>
Asemine, <i>similiter.</i>	Pre credintia mea, <i>ad meam</i> <i>fidem.</i>
Cu adeveru, <i>revera.</i>	In adeveratu, <i>in veritate.</i>
Bène, <i>bene.</i>	Pe sufletu'l meu, <i>ad meam</i> <i>animam.</i>
Pré bène, <i>valde bene.</i>	Deu, <i>Deus, vere.</i>
Fôră indoélă, <i>sine dubio.</i>	
Negreşitu, <i>sine errore.</i>	
Pôte fire, <i>potest esse.</i>	

VIII. Adverbia Negandi.

Nu <i>vel non, non.</i>	Nèqui quātu, <i>nec quan-</i> <i>tum.</i>
Nu asiè, <i>non sic.</i>	Nèqui quăndu, <i>nunquam.</i>
Nimic, <i>nihil.</i>	Cu greu, <i>difficulter.</i>
Nèque quum } <i>nullo</i>	Anevoe, <i>graviter.</i>
Nèque de quum } <i>modo.</i>	Insè nu, <i>interim non.</i>
Ma nu, <i>sed non.</i>	

IX. Adverbia Demonstrandi.

Eccè, *etè, ecce.* Eccè vedi, *ecce vide.* Haec Adverbia recipiunt post se Accusativos Pronominum Personaliū; ut:

Eccè mè, <i>ecce me</i>	(<i>ecce hic sum</i>)
Eccè te, <i>ecce te</i>	(<i>ecce hic es.</i>)

Eccèlu, *ecce illum (ecce hic es.)*
 Eccène, *ecce nos (— — sumus.)*
 Eccève, *ecce vos (— — estis.)*
 Eccèii, *ecce illos (— — sunt.)*

X, Adverbia Dubitandi.

Ôrecumva, <i>aliquomodo.</i>	Fiènduche, <i>quoniam.</i>
Dórà, <i>forte.</i>	Precum, <i>quemadmodum.</i>
Ôare: <i>utrum.</i>	De si, <i>etsi.</i>
Darè, <i>equid.</i>	Cu putintia, <i>possibile.</i>
Qua la, <i>circiter.</i>	Qua quându
Mai la, {	Qua { <i>quasi, sicut.</i>
Mai, { <i>fere, ferme.</i>	Quasi {
Mai ché, {	Mai alesu, <i>maxime,</i>
In desertu, <i>gratis.</i>	Pentruché, <i>quia.</i>
Pôte fire, <i>potest esse.</i>	Insedar, <i>inaniter.</i>

XI. Alia diversarum specierum Adverbia.

Numai, <i>tantum.</i>	Qui, <i>atqui, sed.</i>
Fôrte, <i>nimis.</i>	Tôtusi, {
Prea, { <i>valde.</i>	Totu, { <i>tamen.</i>
Pré, {	Tam, {
Chiaru, <i>clare.</i>	Mai alesu, { <i>praesertim.</i>
Qui, <i>sed, verum.</i>	Mai virtuosu, {
Inquai, <i>ad minus.</i>	Mai bène, <i>m^elius.</i>
In dare, <i>gratis.</i>	Vedi bène, <i>utique.</i>
Totusi, <i>tamen.</i>	Adèveratu, <i>vere.</i>
Abea, <i>vix.</i>	Asiè darè, <i>sic ergo.</i>
Anevoe, <i>difficulter.</i>	Tocma, <i>recte.</i>
Quasi, <i>quasi.</i>	De aqui, <i>hinc.</i>
Ché, <i>quia.</i>	'Anché nu, <i>necdum.</i>
Ie, éa, <i>ita.</i>	Intr' una, { <i>una simul.</i>
Ôreguam, <i>aliquomodo.</i>	Inpreuna, {
'Anché, <i>adhuc.</i>	Asemine, <i>similiter.</i>
Macar-ché, <i>quomvis.</i>	De quumva, <i>si quidem, etc.</i>
In còi, {	
Incalete, { <i>adminus.</i>	

CAPUT VII.

De Praepositionibus.

§ 61.

Praepositiones sunt Partes Orationis indeclinabiles, quae ceteris partibus aut separatae aut conjunctae praeponuntur, easque explanant, clariusque determinant. e. g. Si dico: Petru s' au dusu scola, *Petrus ivit scholam*; haec constructio nullum habet sensum, ast si dico: Petru s' au dusu la scola, *Petrus ivit ad scholam*; hic vocabulum scôlă, per praepositionem la determinatur et plenum sensum habet.

§. 62.

Praepositiones dividuntur in duas Classes, videlicet: In *Separabiles*, et in *Inseparabiles*.

I. De Praepositionibus Separabilibus.

Separabiles Praepositiones possunt stare ante Nomen quod regunt quin cum eo conjungantur. Praepositiones separabiles trifariam dividuntur; scilicet: quaedam regunt Dativum, quaedam Accusativum, quaedam vero Ablativum casum.

1. Praepositiones Dativum regentes sunt:

1. Asupra, <i>supra</i> , <i>contra</i> .	2. Dede subtu, <i>subtus</i> , <i>infra</i> .
De asupra, <i>supra</i> .	In lountru, <i>intra</i> .
Inpreşma, <i>adversus</i> .	In poncişu, <i>adversus</i> .
In contră, <i>contra</i> .	In dereptu, <i>post</i> , <i>retro</i> .
In ante, <i>ante</i> .	

Nota. Ex his Praepositionibus quinque priores, dum cum Pronominibus Personalibus construuntur, volunt habere post se loco Dativi eorundem, Nominativum foemineum Possessivorum, e. g. Asupra mea, *tua*, *sua*, *nostră*, *vostră*, *contra me*, *te*, *se*, *nos*, *vos*. etc.

Reliquae vero quatuor posteriores manent penes genus masculinum eorundem Pronominum Possessivo-

rum. e. g. Înlauntrul' meu, tău, său, nostru, vostru,
intra me, te, se, nos, vos.

2. Praepositiones Accusativum regentes sunt:

In, <i>in.</i>	Preste, <i>trans.</i>
La, <i>ad, apud.</i>	Sub, <i>sub.</i>
Pre, pe, <i>super, supra.</i>	Cotră, <i>versus.</i>
Dupò, <i>post.</i>	Prin, <i>per.</i>
Pentru, <i>propter.</i>	Intre, <i>inter.</i>
Lângă, <i>penes.</i>	Spre, <i>in, ad.</i>
Subtu, <i>subter.</i>	Intră, <i>intra.</i>
	Foră } <i>absque.</i>
	Fôră }

3. Ablativum regentes sunt:

Cu, <i>cum.</i>	Din }
De, <i>de.</i>	D'in } <i>e, vel ex.</i>
Dela, <i>a, ab.</i>	În, <i>in.</i>

Nota. Sequentes Praepositiones volunt habere post se adhuc, Prae. *de*, ut sunt:

	<i>Dicimus itaque:</i>
Afară, <i>extra.</i>	Afară de.
Departă, <i>procul.</i>	Departă de.
Aprópe, <i>prope.</i>	Aprópe de.
Dincóce, <i>cis.</i>	Dincóce de.
Dincolo, <i>trans.</i>	Dincolo de.
Fôră, <i>absque.</i>	Foră de.

e. g. Toti Ómini s' au născut' in pacatu afară de Cristos, *Omnes homines nati sunt in peccato extra Christum.*

Ast Praepositio fôră potest construi cum et sine Praepositione *de*; e. g. Omu fôră mēte, *vel* Omu fôră de mēte, *homo sine ratione, vel sine mente.*

Nota. Omnes Accusativi et Ablativi, amittunt Particulas *pre, dela*, quando eos praecedat Praepositio aliqua in constructione.

II. De Praepositionibus Inseparabilibus.

Praepositiones *Inseparabiles* per se nunquam constituunt vocem sensum habentem, sed tantum aliis vocabulis praeponuntur, quibuscum dein unam vocem compositam constituunt; quales sunt sequentes:

a, ad, de, des, es, (pro ex) e, re, res, cu, con, in, pre, pro, sub, strâ, trans, tra. e. g.

Punu, *pono*, a-punu, *appono*.

Umplu, *impleo*, ad-umplu, *adimpleo*.

Rogu, *rogo*, de-rogu, *derogo*.

Tacu, *facio*, des-facu, *dissolvo*.

Lucescu, *luceo*, es-lucescu, *vel e-lucescu, eluceo*.

Portu, *porto*, es-portu, *exporto*.

Portu, — — re-portu, *reporto*.

Tornu, *fundo*, res-tornu, *subverto, everto*.

Tindu, *tendo*, in-tindu, *extendo*.

Seriu, *scribo*, in-seriu, *inscribo*.

— — — — sub-seriu, *subscribo*.

Ducu, *duco*, sub-ducu, *subduco*.

Legu, *lego*, pre-legu, *praelego*.

Vedu, *video*, pre-vedu, *praevideo*.

Mutu, *muto*, strâ-mutu, *vel trans-mutu, trasmuto, v. permuto*.

Fumu, *fumo*, trans-fumu, *vel strâ-fumu, perfumo*.

Ampliore de proprietatibus horum Praepositionum demonstrationem vide alio loco.

CAPUT VIII.

De Conjunctionibus.

§. 63.

Conjunctiones sunt voces indeclinabiles, quae non tantum singulas dictiones, sed integras etiam sententias et Periodos majores apte connectunt, et declarant.

§. 64.

Conjunctionum Variæ sunt Classes et significationes; sic sunt:

I. C o p u l a t i v a e.

Si, e, et.	Prequam si	prout,
'Anché, etiam.	Precum si	etiam.
Quasi, sicut.	Si si, et etiam.	
In forma, in forma.	Che, quia.	
In tipul, eo modo.	Quum, ut ita.	
Èrò, iterum.	Àsiè bène, recte.	
Èròsi, denuo.	Si, ut, si.	
'Anché si, quoque.	Dachè, posteaquam.	
Prequam, prout.		

II. C o m p a r a t i v a e.

Sequentes Conjunctiones partes Periodorum majorum connectunt:

Prequam - asie, *quemadmodum-sic*.
 Quine quum - asie, *quis quomodo-ita*.
 Nu numai - qui si, *non tantum-sed etiam*.
 Quântu - a tânta, *quantum-tantum*.
 In quantu - in atânta, *in quantum-in tantum*.
 De ore que - darè, *quando - quidem-ergo*.
 De si — tâtusi, *etsi-tamen*.
 De si — nimie mai puçin, *etsi-nihilominus*.
 Parte - parte, *partim-partim*.
 Queva - queva, *aliquid-aliquid*.
 Àsiè - quât, *sic-ut*.
 Quându - atunci, *quando-tunc*.

III. D i s j u n c t i v a e.

Nu, no, non.	Nèquè unul - nèquè altul.
Ba nu, omnino non.	nec unus - nec alter.
Nèque-nèque, neque-neque.	Sèu-sèu, seu-seu.
Nèque quum, } nequa	O - o vel-vel.
Nèquè de quum, } quam.	Au - au, aut-aut.

IV. C o n d i t i o n a l e s.

De, <i>si, si.</i>	Numai de nu, <i>nisi.</i>
Darè de, <i>etsi.</i>	Quându, <i>quando.</i>
De nu, <i>si non.</i>	Altmentrile, <i>alias secus.</i>
Pòne nu, <i>usque non.</i>	La intèmplare, <i>in casu.</i>
Dachè nu, <i>si non.</i>	De quumva, <i>si quomodo.</i>
Mai, <i>potius.</i>	Atunci, <i>tunc.</i>
Quându nu, <i>quando non.</i>	Dupòque, <i>post quam.</i>

V. C a u s a l e s.

Chè, <i>quia.</i>	Qua si nu, <i>ut non.</i>
Chèci chè,	Pucin de nu, <i>vix non.</i>
Pentruchè, } <i>quoniam.</i>	Pentru aquea, <i>propterea.</i>
Èrò, <i>iterum.</i>	Dreptu aquea, <i>proinde.</i>
Chèci, quaci, <i>quum.</i>	Fièndchè, <i>quoniam.</i>
Qua, } <i>ut.</i>	Quât, <i>ut.</i>
quasi, }	Cu quântu mai virtuosu,
Quât nu, <i>ut non.</i>	<i>quanto magis.</i>

VI. O r d i n a t i v a e.

'Anteiu, <i>primo.</i>	A trea, <i>tertio.</i>
Adoa, <i>secundo.</i>	A patra, <i>quarto.</i>

Nota. Ope harum vocum sive conjunctionum partes dictionis alicujus melius Ordinantur, quam ope Numerorum, ut;

Din ànteiu, <i>primus, primo.</i>	Mai de parte, <i>porro, ultro.</i>
Apoi, <i>postea.</i>	Mai in colo, <i>ulterius.</i>
Atunci, <i>tunc.</i>	Alta data, <i>alia vice.</i>
Afarà de aquea, <i>praeter hoc.</i>	Preste aquèsta, <i>praeter, super hoc.</i>
Asimine, <i>similiter.</i>	In urma, <i>postremo.</i>
Apoi atunci, <i>dein tunc.</i>	'Anchè amu, <i>adhuc modo.</i>
'Anchè dupò aquea, <i>adhuc postea.</i>	La inchiere, <i>in conclusione.</i>
Dupò aquea, <i>postea.</i>	

VII. C o n c l u s i v a e.

Asiè darè, <i>sic ergo.</i>	Dequi, <i>igitur.</i>
Acum darè, <i>nunc ergo.</i>	De aice, <i>hinc.</i>

De aquè, <i>ideo, igitur.</i>	Pentru aquea, <i>propterea.</i>
Direptu aquea, <i>proinde.</i>	Mai pre urma, <i>ultimo.</i>

VIII. E x p l i c a t i v a e.

Adechè, <i>idest, scilicet.</i>	Pentru esemplu, <i>exempli</i>
Asiè, <i>sic.</i>	<i>gratia.</i>
Prequum, <i>sicut.</i>	Dequi, <i>itaque.</i>

IX. A d v e r s a t i v a e.

Qui, <i>atqui.</i>	In contre, <i>e contra.</i>
Inchè, <i>interim.</i>	Totu, <i>tamen.</i>
Ma, <i>sed.</i>	Totusi, <i>attamen.</i>
Darè, <i>ast.</i>	Imie, <i>imo.</i>
Èrò, <i>verum.</i>	De quumva, <i>si fors.</i>
De nu, <i>nisi.</i>	Quàt nu, <i>quin.</i>

X. C o n s e c u t i v a e, et I n t e r o g a t i v a e.

Unde,	} <i>unde.</i>	Pentruque, <i>quamobrem.</i>
De unde,		Cu quântum mai mare, <i>quan-</i>
Di que, <i>quare.</i>		<i>to majus.</i>

XI. T e m p o r a n e a e.

Quându, <i>quando.</i>	Altà datà, <i>alia vice.</i>
De quându, <i>quo tempore.</i>	De atunci, <i>ab eo tempore.</i>
Dopò-que, <i>postquam.</i>	De ore que, <i>quum.</i>
Qua quum, <i>quasi.</i>	Quatu de multu, <i>quantum-</i>
Qua quându, <i>sicut quando.</i>	<i>cunque.</i>
Pòne que, <i>usque dum.</i>	In de lungu, } <i>diu, longo</i>
In preună, <i>una simul.</i>	Multu, } <i>tempore.</i>

Conjunctiones, quae sequuntur conjunguntur cum
Conjunctivo.

Si, <i>si, ut.</i>	Pinò va, <i>usque dum.</i>
Chè, <i>quod.</i>	Numai de nu, <i>tantum si</i>
Dachè	<i>non.</i>
Dachè asi	Macarchè, <i>quavis.</i>
De asi	Ma'inante de que, <i>ante-</i>
De si ar	<i>quam.</i>
De va fi si nu, <i>si non.</i>	De si, <i>etiam-si.</i>

CAPUT IX.

De Interjectionibus.

§. 65.

Interjectiones sunt tales Orationis partes, quibus animi nostri status, affectiones, sensiones, et passiones exprimuntur.

§. 66.

Variae Formae Interjectionum.

Prout sensiones aliae sunt internae, aliae vero externae, sic et Interjectiones, quibus eae exprimuntur in varias abeunt formas.

I. Interjectiones seu sensionum internarum manifestationes, quae sensionem tamquam veram sensionem indicant; prout:

1. *Laetantis, et Ridentis.*

Ha! ha! ha! ha! iuhu! iu! iu! hu! hu! *evohe!*
iu! vivat! vivat! Amen! Amen! e. g. Fiti cu voce bună! *bono estote animo!*

2. *Dolentis.*

Oh! oh! ah! ah! vai! *vae!* amar! *heu!* e. g.
Oh! mișelul' demêne! *Oh! me miserum!* vai! amărita de mêne quum me lipsiu de dulcele meu fiu! *me miseram quomodo spoliata sum dilecto meo filio!*

3. *Rogantis, et Optantis.*

Oh de! oh si! *oh si!* hai de! hai si! *heu si!* e. g.
Oh! de m'ai ajută și scapu de rău'l aquesta! *Oh! si me adjuvares, ut effugiam hoc malum!* hai de! *heu si!* in oră bună! *bona hora!* Dómne nu me lăsă! *Damine noli me derelinquere!*

4. *A d m i r a n t i s.*

O! *eh!* éccè! *ecce!* a! *vah!* *vah!* ei! *hui!* no!
o! mē, *hem!* e. g. O omule! O homo! que ai cugeta-
tu? *quid cogitasti?* Eccè! que s'au sculat a supranó-
stră! *ecce quid surexit contra nos!* ei! quum asiè?
hei! *quomodo sic?* No! aquêsta minune anchê n'am
mai vedutu, *no!* *hoc miraculum non amplius vidi.*
Pentru Dumneđu! *per Deum!* Nu è cu potētia, *non*
est possibile!

5. *F a s t i d i e n t i s.*

Hoa! fui! pfui! *phui!* Fi! *phi!* e. g. pfui! quāt
este de spurcat! *phui!* *quam est spurcus!* Fui quum
au potutu a tâta si tórne in sēne? *phui quomodo potuit*
tantum bibere?

6. *Exclamantis, vel Vocantis.*

Hei! *heu!* hei audi! *heu audi!* Petre mī! vini a
casa. *Petre mī!* *veni domum.* Hei Frate mī! aratā te
che es Român, *heu Frater mī!* *monstra te esse Ro-*
manum! Auditi! sārīti la arme, *audite!* *ad arma.* In-
țelegeti! purtative bēne, *Intelligite!* *bene vos gera-*
tis! pōrtā te! *age!* O data cu ānima! *macte animo!*

7. *Applaudentis et Regratiantis.*

O! a! bēne! *bene!* fōrte bēne! *valde bene!* prē
bēne! *perbene!* e. g. Ba bēne au fostu! *omnino bene*
fuit! Am' avutu de ajunsu laudā lui Dumneđu! *Satis*
habuimus sit laus Deo!

II. Interjectiones seu sensationum externarum decla-
rationes, quibus voluntatem nostram, quam volumus
ut alii sequantur manifestamus.

1. *Silentium Indicantis.*

St! St! citu! pace! *pax!* ho! *ho!* au! *au!* taci!
tace! taceti! *tacete!* continesce te, *contine te!* silen-
tiu! *silentium!* innécāte! *suffocate (i. e. sileas)!* Le-
vati amēnte! *attendite!*

2. *E x p e l l e n t i s.*

Hai! dute! *apage!* *abi!* fă locu! *fac locum!* dute in laturi! *ad partes!* dute de aquí! *abi hinc!* cără te mai incolo! *apage sis!* *vade ultro!* surpă te de aquí! *aufer te hinc!* afară! afarò! *foras!* Uscia! *exceas!* dute si nu te mai vedu! *abi ut ne amplius te videam!* Omu de nimic! *homo nauci!* —

P A R S   T E R T I A.

D E

S Y N T A X I.

Syntaxis est ea Grammaticae Pars, quae docet, rectam disjunctarum orationis partium compositionem sive constructionem ope Regularum secundum linguae cujuslibet indolem, ut integrum et perfectum sensum habeant.

Quaelibet Conjunctio seu Constructio plenum et perfectum sensum habens, tribus his Partibus constat: Subjecto, Praedicato, et Objecto.

Subjectum, nominamus personam illam aut rem, de qua aliquid dicimus. *Praedicatum*, nominamus illud, quod de subjecto proferimus. *Objectum* vero est res ipsa, quae actioni subjecti tribuitur.

E. G. Dumnedon au facutu lumea, *Deus creavit mundum*. Hic: Dumnedeu, est Subjectum, au facutu, est Praedicatum, lumea, est Objectum.

C A P U T   I.

De Syntaxi Articulorum.

§. 1.

De Conjunctione Articuli cum Nomine.

Articulus definitus, *il, lu, le, et ul*; ac *a, oa, vel la*; omnibus Orationis Partibus adjungitur, maxime vero Nominibus quando res certe determinatur, separa-

tim, aut conjuncte postponitur, e. g. Domnu'l, *Dominus*; omul' *homo*; fulgerul, *fulgur*; frate-le, *frater*; lumin'a, *lumen*; stéoa, *vel stela, stella*.

Articulus definitus cum aliis Orationis Partibus tunc conjungitur, si substantivum, quod in una constructione expressum fuit, in altera eiusdem discursus recurat, ne saepius repetatur, omittitur, atque eius loco ponitur solus Articulus, definitus quidem si Substantivum omisum fuit masculinum; secus indefinitus. e. g. Penicelu'l, quare ti'l diede Unchiu tîu, si nu lu perdi, *penicillum vel scalpellum, quod tibi Avunculus tuus dedit, ne illum perdas*. Cartea, què inprumutată si mî o aduci, *librum mutuatum adferas*. Esins' au lumina? O au estinsu, *extinxitne lumen? (illud) extinxit*.

Observatio. Nomina Propria Virorum, et vox Deu, *Deus*, tantum in Genitivo, et Dativo recipiunt Articulum, qui tunc illis praeponitur. e. g. Socrat Filosoful'. Gen. A lui Socrăt Filosoful'.

Si vero post illa sequatur Pronomen possessivum: meu, tîu, sîu, nostru, vostru, loru; accipiunt Articulum. e. g. Deu'l meu, *Deus meus*; Martinu'l tîu, *Martinus tuus*; Georgiele vostru, *Georgius vester*. etc.

Denique si post Nomina Propria sequatur Adjectivum, tunc Adjectivum aut accipitur cum Articulo, aut ante illud ponitur Pronomen demonstrativum quelu, *ille, què, quae*. e. g. Cicero marele Orator, *vel Cicero Oratoru'l quelumare, Cicero magnus Orator, vel Cicero Orator ille magnus*.

Quando volumus designare res aliquas distinctas, aut aliquid omnino indeterminatum proferre, tunc adhibemus Nomina sine ullo Articulo. e. g. Fă casă de lemnu, nu de pétră, *fac domum ex ligno, non ex petra, i. e. ligneam, non lapideam*.

§. 2.

Conjunctio Articuli cum Pronomine.

Si adsunt in Constructione Pronomina conjunctiva, sive Dativi Pronominum personalium contracti: mi, ti, si, i, ni, vi, si: ponitur immediate Articulus post hos Dativos. e. g. Calul' quelu suru mi 'l dede, *equum illum caeruleum* (Ital. azzurro) *mihi (illum) dedit.* Vel in plur. Calii quei suri mi ii dede, *equos illos caeruleos mihi (eos) dedit.* Vinea què mare mi o vendù, *vineam illam magnam mihi vendidit, vel Vineile quele mari mi le vendù, vineas illas magnas mihi vendidit.* Dà ti calāmariu? *datne tibi atramentarium?* mi 'l dà, *mihi dat illum.* Leuat' ai péna? *accepistine calamum?* O amu leuatu, *illum accepi.*

§. 3.

Conjunctio Articuli cum Verbis.

Quando Articulus cum Verbis stat in conjunctione eisdem aut praeponitur aut postponitur. Itaque in primo casu si verbis praeponitur tunc articulus *il* in integrum restituitur, i. e. litteram *i* quam alias propter praecedentem vocalem amiserat recipit. e. g. Jo ilbatu, *ego illum batuo.* In secundo vero casu si verbis postponatur, tunc pro genere masculino utimur Articulo *lu* aequivalens Ital. *lo*, qui cum eisdem deinde more Italicorum in unam vocem coalescit, ast sequente vocali, *u* apostrophatur, e. g. Vedul' io, *video ego illum;* ved'o io, *video ego illam;* dulu de aice, *aufer illum hincce.*

In Modo Conjunctivo et Optativo Articulus saepe conjungitur cum Conjunctione *si, ut, si;* et *asi.* e. g. Jo silu laudu, *ut ego illum laudem;* io l'asi laudà, *ego illum laudarem;* *vel* lauda l'as' io, *laudarem illum ego.* Foem. lo s'o laudu, *ut ego eam laudem;* lo o asi laudà, *ego eam laudarem;* *vel* lauda o as' io, *laudarem eam ego.*

In Infinitivo Modo ponitur post *a* Infinitivum prae-

cedens. e. g. A lu lăudare, *illum laudare*; a lu fi lăudatu, *illum laudasse*; Foem. a o lăudare; a o fi lăudatu.

Supinis, Gerundiis et Participiis Articulus postponitur. e. g. Batutulu, *ille percussus*; bătëndulu, *percutiendo*, vel *percutiens illum*; batûatoriul, *percutiens*, vel *percussor*; Foem. Bătută, bătënd'o, batûătorea.

§. 4.

Conjunctio Articuli cum Orationis Partibus indeclinabilibus.

E x e m p l a.

1. Cum *Adverbiis*: e. g. Pământu'l nêque un fructu nu pôte aduce de nu lu va umedi pluoia, *terra nullum fructum adferre potest nisi eam pluvia madecerit.*

2. Cum *Conjunctionibus*: e. g. Pre omu'l indereticu si fôră sêntire delu vei invêtia quātu, el cu cerbi cea súa tôte in ventu le arunca, *hominem temerarium et absque sensu quantumcunque docueris ille cer vice sua (dura) omnia in ventum (averruncat) projicit*, i. e. *monitibus surdas praebet aures*. Nu încetă afacere bêne quelui mișel' si intristatu, quându lu pôte ajutare dirêpta tũa, *non cessa bene facere misero, et contristato, quando i'llum potest adjuvare dextera tua.*

3. Cum *Interjectionibus*: e. g. Plânsu'l si ohta tu'l păcatosului ne auditu va fi pinô nusi va indreptă faptele sũale, *planctus, et lamentatio peccatoris in audita erit usque non emendaverit actiones suas.* —

C A P U T II.

De Syntaxi Nominum.

§. 5.

Nomina Adjectiva, Pronomina et Participia concordant cum suo substantivo in Genere, Numero et casu.

c. g. Trandafirul acestu formos, si bene mirositoriu este al meu, *rosa ista formosa (pulchra), et bene olens est mea*. Viile aceste mari, si roditoare sunt domnesci, *vineae istae magnae, et fructiferae sunt dominales*.

§. 6.

D e N o m i n a t i v o .

1. Subjectum semper ponitur ad Nominativum *ad quaestionem*: quine? *quis?* vel que? *quid?* e. g. Io laudu, *ego laudo*; tu defaimi, *tu diffamas*; el judecă, *ille judicat*. Remas' amu fôrê de totă sperantia (nedesde) de a mai aflare que amu perdutu, *remansi sine omni spe amplius inveniendi quod perdidit*.

2. Si in una Constructione plura sunt subjecta, tunc Praedicatum ponitur ad Pluralem Numerum. e. g. Preotu' si Invatiatoriu' sunt luminatorii quei din ântei a Natiei, *Sacerdos et Docens (Magister) sunt illuminatores primi Nationis*.

3. Si in Oratione plura Nomina substantiva ad eandem rem, vel Personam pertinentia occurrant, in Numero et casu concordant e. g. Numa Pompilie au fostu quel din ânteu, quarele au datu legi Poporu lui Romanu, *Numa Pompilius fuit primus qui dedit leges Populo Romano*. Licurg' înteleptul' dătariu de legi al Spartani lor nemurire ş'au agonisit, *Lycurgus sapiens legum dator Spartanorum immortalitatem sibi acquisivit*.

4. Nominativus quoque sequitur post haec verba: io sânt, *ego sum*; se face, *fit*; se nasce, *nascitur*; remâne, *remanet*; eşe, *exit*; se chiamă, *vocatur*; se numesce, *nominatur*. e. g. Cedru' este arboru' quel mai inaltu, *Cedrus est altissima arbor*. Omul' quel bunu si credinciosu pururê remâne vredignu (vrednicu) de laudă, *Homo bonus et fidelis semper remanet vere laude dignus*.

§. 7.

D e G e n i t i v o .

Genitivus casus adhibetur ad Interrogationem: a cui? *cujus?* e. g. Lumina sôrelui este multu folositô-re, *lux solis est multum proficua*. Amarâ este morte pécâtosu 'lui, *amara est mors peccatoris*.

Hic semper duo Nomina substantiva res diversas significantia occurrunt, quorum alterutrum est Genitivi Casus. e. g. Innâlțimea ceriu 'lui este neajunsă, *altitudo caeli (est inpertingibilis) pertingi nequit*. Frum-sétia ténêrului este sciéntia si purtarea bonă, *Juvenis pulchritudo consistit in scientia, et bona comporatione*.

Genitivus ponitur etiam post haec vocabula: in tipul, in forma, după mesura, in facia. e. g. Moisi au vedutu rugul' ardend' in tipu'l focului, *Moses vidit rubum ardentem in tipo, vel forma ignis*. O fêră mi s'au aratat' in visu in forma leului, *una fera mihi in somno apparuit in forma leonis*. Pétra aquêsta bate in facia Rubinu 'lui, *hic lapis in rubinum colorem vergit*. După mèsura faptelor lui se va pedepsi, *secundum mensuram factorum ipsius punietur*.

Nota. Hic Genitivus interdum potest mutari cum Praepositione *de* in Ablat. e. g. In tipu'l focului; *vel* in tipu de focu. In forma leului; *vel* in formă de leu. In fația Rubinului; *vel* in fația de Rubinu.

Praepositio *de* dicitur partialis, quoniam semper partem unam integri designat, et quoniam ipsius Genitivi sensum ob oculos sistit recte potest nominari Genitivalis sive Geniti, e. g. Amâtoriu (iubitoriu) de drep-tate, *amator iustitiae, vel amatoriu'l dreptății*. Adă una scafă de apă, *adfer unum scaphium aquae*: hic intelligitur pars tantum aquae non vero tota aqua.

§. 8.

D e D a t i v o .

Dativus ponitur ad Interrogationem: Cui? cui? e. g.

Supusii trebue să se plece Impèratu 'lui său, *subditi debent se subdicere suo Imperatori.*

Dativus stat:

1. Post haec Adjectiva: a semine, *similis*; ne a semine *dissimilis*; e. g. Corneliu samină Fratelui său, *vel* este asemine Fratelui său, *Cornelius est suo Fratri similis*. Baltasaru nêque unui dintre Frații sui nu samină, *vel* Baltasaru nu   a semine Fraților săi, *Balthasarus nulli fratrum suorum est similis*.

2. *Ad Interrogationem* cui? cui? *vel* pentru quine? *propter quem?* aliquid fit alicui in commodum, *vel* incommodum, seu aliquid acquiritur, *vel* adimitur. e. g. Scumpul' altora adună avutii nu sie, *avarus aliis congregat divitias non sibi*. A placere lui Dumne eu, si omni lor mare vistierie este, *placere Deo, et hominibus magnus thesaurus est*.

3. Post quaedam verba, uti sunt: spunu, *expono*, narro; dicu, *dico*; supunu, *subjicio*; r spundu, *respondeo*; inv du, (vel pismuescu) *invideo*; sequitur Dativus *Personae* *vel rei*. e. g. Dute  spe ule spune Spartanilor, ch  noi v rs ndu s ngele nostru pentru Patri , aice ne amu datu viatia, *abi hospes expone, sive narra Spartanis, quod nos effundentes sanguinem nostrum propter Patriam hicce vitam nostram posuerimus (dederimus)*. De te vei supune legilor, si orinduelilor quelor mai mari, n qu  un r u no te va intimpin , *si te subjeceris legibus et ordinationibus majorum, nullum te malum manebit*.

4. Post Verba Impersonalia: se cuvine, *convenit*; se int mpl , *evenit*; se vede, *videtur*; se inpare, *apparet, videtur*; se crede, *creditur*; se c nt , *cantatur*; se  ede, *decet vel sedetur*; se c rme, *dormitur*. e. g. Nimenui nu se cuvine a gr aire m nciun , *nemini convenit loqui (garrire) mendacium*. M ncinosului n qui o data nui se crede, *mendaci nunquam creditur*. Int ieptului a sie se cuvine a viet ui-

re, prequam si vorbesce, *sapienti sic convenit vivere, prout etiam loquitur.* Lui Dumneđu se cântă laudă, *Domino Deo laus cantatur.*

Observatio. Hicce sensus Dativi casus interdum fulcitur Praepositione *la, dela.* e. g. Fôrte cu greu este a facere queva, que ar placè *la* toti ôminii; *loco:* que ar placè tuturor Ôminilor, *valde difficile est aliquid facere, quod placeret omnibus hominibus.* Ôrequine au furatu Vecinu 'lui nostru astă nôpte doi cali; loco ut dicamus: Ôrequine au furatu *dela* Vecinu'l nostru astă nôpte doi cali, *aliquis furatus est Vicino nostro hac nocte duos equos.*

§. 9.

De Accusativo.

Accusativus ponitur semper *ad Interrogationem:* pre quine? *quem? vel* que? *quid?* et indicat Obiectum actionis. e. g. Chiamă pre Petru a casă, *voca Petrum domum.* Multe Ghêntè credu in sôre, *multe Gentēs credunt in solem.* Parêntele bunu iubesce pre filii sũ, *bonus Parens amat filios suos.*

Accusativus ponitur post verba Activa et Neutra; e. g. Fiule! ascultă svadurile înțeleptilor si urmă loru; *Fili! ausculta seasesiones sive consilia sapientum et sequere ea.* Ședut' au 'Angerul' pe pétă mormentu 'lui, *sedit Angelus super petram monumenti.*

Accusativus ponitur etiam post Praepositiones Accusativum regentes. e. g. După pluôe strălucesce sôrele, *post pluviam lucet sol.* Pământul' aduce fructuri (roduri) pentru lôte fâpturile que vietuiescu pre dënsul; *Terra adfert fructus propter omnes creaturas, quae vivunt super ea.*

Observatio. Nominibus res inanimatas significantibus in Accusativis Particula *pre* non praeponitur, nisi tunc quando duo Nomina dicti generis in constructione

occurunt, tunc ut patiens ab agente distingvatur adhibemus *pre.* e. g. *Léga boul', liga bovem*; non vero: *léga pre boul'*. Dâmi lemnul' aquelu, *da mihi lignum illud*; non autem dicimus: dâmi *pre lemnul' aquelu*.

In alio vero casu dicimus: e. g. *Leul' au invinsu pre ursu, Leo vicit ursum*. *Vulpè au înşelatu pre lupu, vulpes decepit lupum*. Cânele au muscatu pre porcu, *canis momordit porcum*.

Si vero de Nomine patienti nullum est dubium tunc ponitur etiam sine *pre.* e. g. *Muilere mulge vaca, mulier mulget vaccam*.

Dotes hominis a natura ei datae exprimuntur Praepositione *la*, ita: ut Nomen integrum designans maneat penes suum Adjectivum, aliud autem partem denotans ponitur cum Praep. *la.* e. g. *Omu inaltu la staturâ, homo altae staturae*. *June albu la facia, Juvenis albae faciei*. *Têner ager la mên-te, Adolescens acutae mentis*. *Muilere quea ne invêtiatâ lungâ la piru, si scurta la mên-te, Mulier illa indocta longorum crinium, et brevis vel curtae mentis*.

Si vero dotes vel proprietates hominis considerantur, quas ille solus proprio studio sibi comparavit, et quae ipsius Characterem manifestant; tunc Nomen integrum denotans stat solum, Nomen autem characterem significans ponitur in Ablativ. cum Praep. *cu*, et Adjectivum eidem adjungitur. e. g. *Omu cu înţelepciune mare, homo magnae sapientiae sive homo sapiens*. *Judecâtoriu cu direptate, Judex iustus*. *Vecinu cu poste, si patimi réle, Vicinus malorum cupiditatum et passionum*.

§. 10.

D e V o c a t i v o .

Nomina ponuntur ad Vocativum quando interrogamus, quando loquimur, aut aliquem alloquimur. e. g. *Adame! unde eş? Adame! ubi es? Fiule! de vei urmâ svadurilor méle, néqui un réu nu te va întempnâ,*

Fili! si sequutus fueris consilia mea nullum malum te assequetur. Ierusalime! Ierusalime! de quōto ori te amu cercetatu si amu cāutatu si adunu pre fii tui, qua quum, adunā gālina puii sui; Ierusalem! Ierusalem! quoties te quaesivi, et investigavi ut congregem filios tuos, sicut congregat gallina pullos suos.

§. 11.

De Ablativo.

Ablativus sequitur post Praepositiones: *Cu, cum; de, de; dela, a, ab; din, e, ex.* Praepositio *cu* adhibetur:

1. Quando Nomen substantivum significat instrumentum, vel modum quo aliquid fit. e. g. *Taie cu securé, scinde securi. Punge cu cuțitu'l, punge cultro. Indrépta 'l cu svatul', érò arare cu bataé, dirige vel emenda eum consilio raro autem verberibus.*

2. Quando significant mensuram. e. g. *Georgie cu un policariu este mai inalt de quāt mēne, Gergius uno police est altior me. Grādina (Ital. giardino) nostrā cu doā iugere este mai mare de quāt' a vōstrā, hortus noster duobus jugeribus est major quam vester.*

Praepositio *de* concordat:

1. Cum Nominibus Adjectivis incrementum et decrementum denotantibus. e. g. *Plēnu de mānie, ira plēnus. Plēnu de réutate, plēnus malitia. Intristatu de Parentii sui, constrictatus a suis Parentibus.*

2. Cum Adjectivis mensurarum Praepositio *de* ponitur triplicate; id est: ante Numerum, ante Nomen mensurans seu mensuram denotans, et ante Adjectivum. e. g. *Un vas de Optudeci de cupe de mare, Unum vas Octoginta cupparum magnum.*

Si vero Adjectivum praeponatur tunc accipitur absque Praepositione *de*. e. g. *Un vas micu de doēdeci de cupe, unum vas parvum viginti cupparum.*

Pariter si numerus fuerit infra viginti tunc neque substantivum mensurae recipit Praep. *de*. e. g. Una fântă (Ital. fontana) *de* patru stângeni afundă; *Unus fons quatuor orgyarum profundus*.

3. Cum Nominibus substantivis, quae partem tantum integri, aut proprietatem Personae, vel characterem cujusdam denotant. e. g. O turma *de* oui, *unus grex ovium*. Una scafă *de* apa, *unum scaphium aquae*. O bunitate *de* omu, *bonitas hominis*. Omu *de* ome-nie, *homo honestus*.

4. Inter duo Nomina substantiva, quae simul sensum substantivi compositi efficiunt, quae in Lingua Daco-Romana sicut in Gallica et Italica in unum conjunguntur cum Praepositione *de*. e. g. Domnu *de* pămên-tu, *Dominus terrestris*. Tăietoriu *de* lemne, *lignisea*. Jubitoriu *de* ómeni, *amans hominum*.

5. Post Nomina, quae affectationem, vel cupiditatem denotant. e. g. Volitoriu *de* bène, *benevolus*. Grăitoriu *de* réu, *maliloquus*.

6. Indicando possibilitatem, vel impossibilitatem rem aliquam perficiendi. e. g. Muntele aquestu é greu *de* suitu, *mons hic est difficilis ascensu*. Casa aquesta é buna *de* locuitu, *domus haec est bona ad habitandum*. Vinea (viia) este aquum *de* sapă, *vel de sâpatu*, *Vinea est nunc fossilis*, i. e. *tempus adest quo vinea fodi potest*.

7. Ante Adverbia et Nomina substantiva temporis ad interrogationem *de* cându este queva? *ex quo tempore est aliquid?* *de* câtî ani este Beserica aquesta? *Ex quo tempore?* *vel quot annorum est haec Ecclesia?* *De* douăzeci *de* ani; *viginti annorum*. *De* cându esci aice? *de* alaltă eri, *a quo tempore es hicc?* *a pridie*.

8. Loco Accusativi ponitur, permutando eam cum Praepositione, pentru *propter*; ut: loco ut dicamus: Ascultămé pre mène, *ausculta me*. Țène aquestu calu, *tene hunc equum*. Georgie multe bune au grăitu pen-

tru tène, *Georgius multa bona locutus est propter te*, vel *de te*. Possumus dicere: Ascultă *de mène*; tène *de calul aqestu*; Georgie multe bune au grăitu *de tène*.

9. Post Interjectiones: Vai, amaru, ferice; sic etiam post haec vocabula: rêu, *bène*. e. g. Vai *de călcători de lege*, *vae transgressoribus legis*. Amaru *de serbu'l ne credinciosu*, *vae servo infideli*. Ferice *de toti direpti*, *felices omnes iusti*. Rêu *de quei qui nu păsescu direptatea*, *male cum eis, qui non custodiunt iustitiam*.

10. Post Nomina Substantiva in finem aliquem designata. e. g. Amu comparat un calu *de călăritu* (Ital. cavalcare), *emi unum equum ad equitandum*. Amu tocmitu doi ômini *de sâpatu la grădină*, *conduxi duos homines ad fodendum in horto*.

Praepositiones, *dela*, et *din* ponuntur tantum post verba, quae discessum aut evacuationem designant. e. g. Dulu *dela mène*, *aufer illum a me*. Scôtelu *din casa*, *excute sive ejice eum ex domo*.

C A P U T III.

D e

Syntaxi Pronominum.

§. 12.

De Usu Pronominis Personalis.

Pronomen Personale perpetuo ponitur loco Nominis alicujus Personae. e. g. Petru trecându pe lîngă scôla m'au întrebatu *de tène*, si io nu l'amu fostu cunoscutu pre el, nèquë i amu datu lui respunsu, *Petrus transiens vel transeundo penes Scholam me interrogavit de te, et ego illum non cognoveram, neque ei dedi responsum*.

Pronomen tertiae personae *el, ea*, quando pluries in eadem constructione occurrit, tunc euphoniae causa cum Pronomine, *dênsul, dênsa, ipse, ipsa*, (Ital. desso dessa,) permutatur. e. g. La Fratele meu pentru înțelepciunea lui multi vênû al' cercetare pre el, si a querere svatu dela dênsul, *ad Fratrem meum propter sapientiam illius multi veniunt, ad inquirendum illum, et consilium ab ipso petere.*

Pronomen dênsul multoties ponitur etiam loco Pronominis, *el ênsusi, ea ênsasi, ille ipse, ea ipsa* (Ital. esso, essa.) e. g. Dênsul' au fostu la noi, *ipse fuit apud nos*. Dênsa au fostu cu mène, *ipsa fuit mecum*. Loco ut dicamus: El ênsusi au fostula noi, *ille ipse fuit apud nos*; ea ênsasi au fostu cu mène, *illa ipsa fuit mecum*.

§. 13.

De Usu Pronominum Reciprocorum.

Pronomina Reciproca adhibentur quando requitur, ut actio, ex parte agentis seu actionem ponentis intelligatur. e. g. Agonisit'au siesi visteriu, quel, qui in tîneretie scientie formôse au adunatu, *acquisivit sibi ipsi thesaurum ille, qui in iuventute pulchras scientias congregavit (adunavit)*. Inpartit'au vestmintele mêle lorusi, *diviserunt vestimenta mea sibi*. Id est: *Qui scientias congregavit propter se ipsum, thesaurum acquisivit. Qui diviserunt vestimenta propter se, pro se, et inter se ipsos, ea diviserunt*. Si vero dixero: inpartit'au vestmintele mêle loru, *diviserunt vestimenta mea illis*; hic iam intelligitur, dividentes pro aliis vestimenta divisisse, non pro se.

Exempla: Fiiu'l vecinului meu si fiu'l Unchiu meu se, certau între sène, si superveniêndu intraquea vecinu meu, batû pre fiu'l lui, *Filius vicini mei, et filius Avunculi mei certabant inter se, et superveniens vel superveniendo interea vicinus, percussit filium illius, (Avunculi)*. Hoc modo filius percus-

sus est mei Avunculi; itaque ut intelligatur filium percussum esse illius qui ipsum percussit: debet dici: *Vicinu'l meu au batutu pre fiul sùu, vicinus meus suum filium verberavit.* Non vero: pre filiul lui.

Domnu meu au intrebatu pre sora sùu mergeva la Viena, *Dominus meus interrogavit suam sororem ibitne Viennam.* Hic intelligitur sororem esse mei Domini. Si autem dixero: Domnu meu au intrebatu pre sora lui; hic iam intelligitur soror alterius tertii non vero mei Domini.

§. 14.

De Usu Pronominum Conjunctivorum.

Pronomina Conjunctiva, quaedam sunt, quae formam Dativi, alia vero, quae formam Accusativi induunt.

I. De Pronominibus conjunctivis Dativi casus, *mi, ti, i, si; ni, vi, li.*

Haec Pronomina fere cum Ominibus Orationis partibus junguntur, maxime autem cum Verbis, quae eis quibuscum junguntur modo prae, modo postponuntur. Itaque:

1. Conjunctio seu associatio eorum cum Nomine substantivo. e. g. Fiiuti este aquestu au serbu? *Filius est iste tibi (tuus) aut servus?* Ba fiiu, *omnino filius.* Mumà vi aquéstà bètrànà? Mumà, *Materne est vobis haec senex?* Mater. Quà alba ti faccia, *quam alba est tibi (tua) facies.* Bène ti négra pilériea, *bene niger est tibi (tuus) pileus.*

2. Cum Pronomine: e. g. Aquestuti va fire Invètiatoriu, *iste erit tibi (tuus) Praeceptor.*

5. Cum Verbis, quibus prae, aut postponitur; in primo casu accipit ante se literam i seu Pronomen conjunctivum abbreviatum ex *lui* vel *ei*, aequivalens quasi Pronom. latino *illud* vel *hoc*; in secundo vero casu ad.

jungitur vocabulo ubi convenit. e. g. Jo i ti credu, *vel* creduti, ego (*illud, hoc,*) tibi credo. Jo i ti credui, *vel* credui-ti, ego tibi credidi. Jo ti amu credutu, *vel* credututi amu, ego tibi credidi. Jo i ti voiu crede, *vel* credeti voiu, ego tibi credam (*hoc v. illud*).

Observatio. Haec Pronomina in Modo Coniunctivo et Optativo adhaerent Coniunctionibus si, de, asi; vel ab iis separantur. e. g. Siti, *vel* si ti faci dâtorintia, *ut facias tuam obligationem.* Jo atunce mi asi vedè fericirea quând' ar veni Patronul meu, *ego tunc meam viderem felicitatem quando v. si veniret meus Patronus.* Unde mi bène a colo mi è Patria, *ubi bene ibi mihi est Patria.*

Frequenter Pronomen Dativi in quibusdam connectionibus duplicate ponitur. e. g. Audorè tie nuti pare rèu chè ai certatu pre Frate tûu, *aut fors tibi non (apparet malum) dolet quod corripueris fratrem tuum.*

II. De Pronominibus coniunctivis Accusativi casus: *me, te, se; ne, ve, se.*

Haec Pronomina adhibentur cum verbis Passivis, Deponentibus, et Reciprocis, quæ modo ante, modo postponuntur. e. g. Frate meu se laudà de toti ches'au facutu cu moralitate, *Frater meus laudatur ab omnibus, quod factus sit moralis.* Bucurà te chè ai ajuns' in starea què poslită, *laetare, quod attigeris stationem vel statum optatum.* Măne me voiu duce la Patronul' meu si i mûltiamescu, *mane v. cras ibo ad meum Patronum ut ei gratias agam.*

Quando haec Pronomina ponuntur post verbum quod in consonantem aut *u* medii soni sive semi-vocalis desinit (alioquin Verba in Lingva Daco-Romana omnia in Praes. Ind. Praeteritis, Particip. Gerund. et Supinis exeunt in vocalem *u* medii soni), tunc in priori casu verbum recipit unum *u*; in altero autem *u* medii soni integrum sonum recuperat. e. g. Spaimentatu s'au si s'au cutremuratu ostile Augeresci vedendute pre lem-

nu spânduratu Dómnne, *perterriti sunt, et contremuerunt exercitus Angelorum videntes te in ligno suspensum Domine*. Similiter dicitur: Jo te batu, *vel* batute io, *ego te batuo*; io ve batu, *vel* bature-io; io v' amu fostu bătutu, *vel* fostu v' am batutu io. Hic in primo casu *u* non sonat in secundo autem integrum habet sonum.

Pronomina Conjunctiva Accusativi casus propter magis penetrantem sensum frequenter duplicate ponuntur, e. g. 'Angerule bune apărâne pre noi de totu eugetul' rêu, *Angele bone custodi nos ab omni cogitatione mala*. Omule, pentru făcernicia tîa nu te voi leua pre tène si fii pârtaș desfătărilor méle, *homo, propter simulationem sive hypocrisim non te suscipiam ut sis particeps gaudiorum meorum*.

§. 15.

De usu Pronominum Possessivorum.

Pronomina Possessiva in Numero Singulari quando post Substantantiva ponuntur quae res animatas significant nullum recipiunt Articulum, e. g. Unchiu meu au dus'eri pe fiul Vecinu lui său la scôlă, *meus Patricus heri filium vicini sui duxit ad scholam*. Sora mea mi au inpletit una pareche de calciuni (Ital. colza) *Mea soror mihi unum par calceorum plexit*.

Si vero haec ponantur post Nomina Propria, sive in Singulari sive in Plur. tunc Nomen retinet suum Articulum, e. g. Petrul' meu au fostu ieri la tène, *Petrus meus fuit heri apud te*. Fratii nostri multu s'au bucuratu de fericirea tîa, *Fratres nostri multum gavisii sunt de felicitate tua*.

§. 16.

De Pronomine Demonstrativo.

Pronomen Demonstrativum duplici modo sive forma accipitur; prout:

Mascul.

Foem.

Aquest *vel* aquestu.
aque! — aquelu.

Aquestă *vel* aquesta.
aquè — aquea.

In prima forma accipitur quando ponitur cum Nomine Substantivo; in secunda quando per se sine Nomine subsistit. e. g. Aquest omu ti au adusu calul? Aquestu, *iste homo tibi attulit equum?* Iste. Aquestă muliere au cules la vineă (vie)? Aquesta, *ista mulier collegit in vinea?* ista. Aquel bărbatu ti au adusu novéla (veste) de veniré Frate tău? Aquelu, *Ille vir tibi attulit nuntium de adventu Fratris tui?* Ille. Intru aquè casa fusesi ieri? Intru aquea, *Intra illam domum fuisti heri?* Intra illam.

Stat Pronomen *aquestu*, *aquelu*; *aquestă*, *aquea*; etiam cum Nomine, ast tunc Nomini debet postponi. e. g. Omul' aquestu multu bène mi au facutu, *homo iste multum boni mihi fecit.* Feciôra aquestă adese lucră la grădină, *ista Virgo frequenter laborat in horto.*

Distinctio inter Pronomen Demonstrativum: *aquestu*, et *aquelu* haec est, quod: Pronomen, *aquestu* semper indicet actionem quamdam propiorem, *aquelu* autem magis distantem. e. g. Georgie si Demetrie au purcesu la vie; aquestu pe calu, *erô aquelu pedestru, Georgius et Demetrius processerunt sive iverunt ad vineam; iste in equo, ille vero pedestris.* Martha si Maria făcându serbire lui Cristos; aquestă cu ascultăre invetiăturei, parte què mai bună si au alesu, *erô aquea cu gătiré bucatelor de quele trecetóre cugetaa Martha et Maria facientes sive praestantes obsequium Christo; ista auditione doctrinae partem optimam sibi elegit; illa vero praeparatione ciborum de transitoriis cogitabat.*

Pronomen *aquelu* frequenter venit in responsum Pronomis relativi *quarele*. e. g. Quarele nu ascultă pre Părentii sūi după caviëntiă; aquelu odiniôră intr'asemine tipu dela fiii sūi va leua respletire, *qui non aus-*

cultat (obtemperat) suos! Parentes secundum convenientiam; ille aliquando simili modo a suis filiis remunerationem accipiet. Quel, què, adhibetur, quando personam aliquam, aut rem ab aliis bonitate, vel vilitate discrepantem indicamus. e. g. Vedut' amu nuorul' quel portàtoriu de luminà, vidi nubem illam luciferam. Jungièti vitelul quel grasu, occidite vitulum illum pingvem. Stéoa què mai luminósà se chiamà lucéfèr, luminosissima stella vocatur lucifer.

Ponitur *quel*, etiam post Pronomen *aquestu*. e. g. *Aquestu este fiiu' meu quel iubitu, iste est filius meus dilectus.* Pronomen demonstrativum io ènsumi, *ego ipse*; tu ènsuți, *tu ipse*; el ènsusi, *ille ipse*, et ea ènsasi, *illa ipsa* indicans ipsam personam agentem, cavendum ne loco Adjectivi singul, *singulus* sive *solus* ponatur; aliud enim est dicere: El ènsus' au fost' aice, *ille ipse fuit hicce*: et aliud; el singur' au fost' aice, *ille solus fuit hicce*. Nam dum dico: el ènsusi, intelligitur ille persona sua, ubi etiam alii potuerunt esse cum illo; sivero dico: el singur, intelligitur, alios cum illo non fuisse.

Exemp. plura. Vindecâte pre tène ènsuți de esci Doctor, *sana te ipsum si es Doctor.* Ea ènsas' au țe sut' aquéstà pènsà, *illa ipsa texuit istam telam (pensum).* Ensivè prin necumpètata vóstra vietuire vați cásatu vòul aquéstà neputintià, *vos ipsi per incompetentem vestram vitam vobis hanc impossibilitatem causastis.*

§. 17.

De Usu Pronominum Interrogativorum: quare? quine? que?

Pronomen, *quine?* est commune utrique generi, et adhibetur quando interrogamus de personis sive masculinis sive foemininis, et semper stat sine Nomine. e. g. *Quine au fost' aqui? Quis fuit hic?* non vero dicimus: *quine om' au fost' aqui? aut: quine muliere au fost' aqui.*

Ast Pronomen *quare?* ponitur cum, et absque Nomine respiciens Genus Nominis. e. g. *Quare om' au adu-*

su cartea? *Quis homo attulit epistolam?* Quare muliere au aprinsu lumina? *Quae mulier accendit candelam?*

Pronomen *que*? hoc ad interrogationem ponitur cum et sine Nomine; quando autem conjungitur cum *quine*? non suffert penes se Nomen. e. g. *Que Domnu?* *que Prinçesă au sosit' ieri a icé?* *Qualis Dominus?* *Qualis Princessa pervenit heri hucce.* *Quine que invatiă, aquea sci, quis quid discit, hoc scit.* Hoc Pronomen *que*? praecipue adhibetur in interrogationibus de rebus inanimatis. e. g. *Que se vede acolo?* *quid ibi videtur?* *Que lemnu stă aqui?* *quale lignum stat hic?* *Que cal ai adusu?* *qualem equum adduxisti?*

§. 18.

De usu Pronominum Relativorum: Quarele, quare; quel qui, quea que.

1. Pronomen *quarele, quarea*, ponitur loco Nominis substantivi alicuius personae aut rei, in eadem orationis serie prius recurrentis, ac eiusdem sensum in se reducit. e. g. *Fugi de sufletul' ne satiosu, quarele caută tôte la sêne si le apuce, fuge animam insatiabilem, quae quaerit omnia ad se rapere.* Sănităţe si invăţiătura in socite cu înţelepçieuné sunt vistierii, quare nu le pôte răpi furul', nequi focul' pôte si le ardă, nequi apa si le innece, *sanitas et scientia (doctrina) consociatae cum sapientia sunt thesauri, quos non potest fur rapere, neque ignis consumere, neque aqua suffocare.*

2. Pronomina *quel qui, quea que*, ponuntur loco Pronominum, *aquelu quarele; aquea quarea.* e. g. *Davor' odinioră respunsu Părentii quei qui pentru lăcomie inpedecă pre fii sâi dela scôla, dabunt aliquando responsum illi Părentes, qui propter avaritiam impediunt filios suos a scola* Id est: *illi Părentes rationem reddent, qui filiis media procurandarum scientiarum subtrahunt.*

3. Pronomen *qui*, brevitatis causa saepe ponitur loco Pronominum Relativorum *quarete, quarea; quel qui, quea que* ut: Ostasi pădindu mormentu' lui Cristos' au amorițitu de strălucire Angeru' lui, *qui s'au aratatu, vel quarele s'au aratatu, Milites custodientes sepulchrum Christi torpuerunt, sive torpescentes facti sunt prae splendore Angeli, qui apparuit.*

§. 19.

De Usu Pronominum Indefinitorum.

Pronomina Indefinita adhibentur quando loquimur de rebus incognitis, ubi tantum speciem nominamus, personam vero vel rem non determinamus. e. g. Ôre quarele pruncu n'au venitu la scolă, *quidam puer non venit ad scholam.* Nesquine dintre vecini au intrat' asta nôpte in grădină noastră, *quispiam ex vicinis intravit hac nocte in nostrum hortum.* Fôră invățițură si purtare bună nimene nu se pôte face fericitu, *absque scientia et proba comportatione nemo potest se feliciem reddere.*

Pronomen indefinitum *unu, una*, in pluribus casibus adhibetur; prout:

1. Quando indicamus aliquid indeterminatum. e. g. Spunu a fire intrat eri un taur' in țerină, *narrant intrasse heri unum taurum in terrenum; vel* spunu a fire intrat eri ôrequi tauru, *vel ôre quare taur' in țerină, dicunt intrasse heri aliquem taurum v. quemdam taurum in terrenum.*

2. Quando aliquem valde extollimus, aut valde depressimus, e. g. Un supusu, si dică aquêsta unui Dominitoriu, *subditus, ut dicat hoc Dominatori!* La o întemplare primesdiôsă qua aquêsta, au cadu' alti ômeni mari, dare unu' qua el si rămâne nevătêmatu, *in talem periculosum casum inciderunt alii magni homines, et ut unus qualis ille est maneat illaesus?* Au murit' un Chesar, si tu nu vei muri? *Mortuus est unus Caesar, et tu non morieris?*

3. Ponitur quoque ante Nomina propria, quando haec adhibentur tanquam Nomina communia, e. g. Antonie este un Plato a vechiu 'lui nostru, *Antonius est unus Plato aevi nostri*. Id est: Antonie este in tîmpul de aquum, quasi ore quarele Filosofu mare a tîmpu lui vechiu, a nome Plato, *Antonius est tempore moderno (quasi) sicut quidam Philosophus magnus temporis antiqui, nomine Plato*. Sensus est: Antonie este mare Filosofu, *Antonie est magnus Philosophus*. Martin' este un Cicero, *Martinus est unus (quidam) Cicero*; i. e. mare Orator, *magnus Orator*.

C A P U T IV.

De Syntaxi Verborum.

§. 20.

De Constructione Verbi cum Nomine.

I. Omne Verbum Personale modi finiti vult habere Nominativum expressum, aut tîcîtum, qui cum eo in Numero et persona concordat, e. g. Jo amu cîntatu laudâ lui Dumne Deu, *ego cantavi laudem Domino Deo*. Dumne Deu tîte fapturile pentru întrebuintiarea Ôminilor le au facutu, *Dominus Deus omnes res creatas propter usum hominum fecit sive creavit*. Departâ te dela faptele quele de ruşine, *recede ab actionibus impudicis*.

II. Verbum Personale plures Nominativos recipit si ad eandem rem pertinent. Eiusmodi sunt: io sîm *vel* sînt, *ego sum*; se face, *fit*; se nasce, *nascitur*; remîne, *remanet*; êsê, *exit*; se chiamâ, *vocatur*; se numesce, *nominatur*; se dice, *dicitur*; e. g. Christos cu cîrêscu sîa invêtiaturâ luminatoriu noui s'au facutu, *Christus celesti sua doctrina illuminator nobis est factus (v. noster)*. Nimene nu s'au nascutu invêtiatu, *nemo natus est doctus*. Stêlele quele mari noui se in paru a fire mici, *magnae stellae nobis apparent esse parvae*. Quel qui folositîre lucruri invêtiâ, va esi omu

procopsitu, *ille qui necessarias res percipit evadet homo peritus*. Stéoa qué mai luminósa se numesce Venus, *stella illa lucidissima nominatur Venus*.

III. Ad interrogationem vehementiorem verbum Nominativo praeponitur. e. g. Unde este Frate le tãu Avel? *Ubi est Frater tuus Abel?*

IV. Verba, quae apud Latinos Genitivum regunt, apud Daco-Romanos regunt Ablativum cum Praepositione *de*. e. g. Adũti amẽnte de mène, *memineris mei*. Nute uita de mène, *non obliviscaris mei*.

V. Omnia Verba, quae significant: *timorem, gaudium, admirationem*, aut *aliquam actionem mentis*, postulant post se Nominativum cum Praepositione *de*. e. g. S'au infioratu si au amortitu de fricã, *vedendu valurile si undele mării, perhorruit et torpuit pre timore videns undas et procellas maris*. Parẽnti se bucurã de fiii sũi quei buni, *Parentes gaudent de bonis suis filiis*. Cugetat'amu de frate meu si l'amu doritu, *cogitavi de fratre meo et desideravi illum*.

VI. Verba *dandi et adferendi*; praeter Accusativum volunt penes se habere Dativum personae. e. g. Dãmi apa si beuu, *da mihi aquam ut bibam*. Adumi cartea si legu, *adfer librum ut legam*. Dãmi pace si dormu, *permittle me dormire*.

Eiusmodi sunt quoque verba sequentia:

Ajutu, <i>adjuvo</i> .	Cucerescu, <i>humilio</i> .
Aratu, <i>indico</i> .	Credu, <i>credo</i> .
Ducu, <i>duco</i> .	Lingusescu, <i>adulor</i> .
Voiescu, <i>volo</i> .	Inchinu, <i>inclino</i> .
Dãruescu, <i>dono</i> .	Mulțiãmescu, <i>gratias ago</i> .
Demãndu; <i>praecipio</i> .	Oprescu, <i>arceo, retineo</i> .
Dicu, <i>dico</i> .	Postescu, <i>opto</i> .
Èrtu, <i>parco</i> .	Pãrtinescu, <i>parco</i> .
Invedu,	Rãpescu, <i>rapio</i> .
Pismuescu, } <i>invideo</i> .	Spunu, <i>expono, narro</i> .
Comẽndu, }	Supunu, <i>subjicio</i> .
Recomẽndu, } <i>commendo</i> .	Tragu, <i>traho</i> .

Trămitu, *transmitto*.

Inbunu, *emendo*.

Inpârteşescu, *participo, dividō*.

Inpartu, *impertio, divido*.

Inprumutu, *mutuo*.

Inputu, *imputo*.

E. G. Inpârteşesce si mie que ai invêtiatu, *participa etiam mecum (mihi) quod percepisti*. Si nu cre-di mênecinosului, *ut non credas mendaci*. Supune-te legilor, si vei petrece viatia tîa in pace, *subjice te legibus, et transiges vitam tuam in pace*.

VII. Omnia Verba Activa regunt Accusativum, qui quaestioni pe quine? vel que? *quem?* vel *quid?* respondet. e. g. Cunósce te pe tène ênsu, *nosce te ipsum*. Tênerule! implinesce demandâciunile mai marilor tîi, *Juvenis! adimple mandata superiorum tuorum*. Cau-tă dreptatea si grăesce adeverul', *quere iustitiam et loquere veritatem*. Onorâ (cinstesce) pre Părentii tîi, qua si ai dile lungi, *honora Parentes tuos, ut longos habeas dies*.

Observatio. Multa verba Activa Accusativum duplicate recipiunt. e. g. Ajutâne pre noi Dómne! *Adjuva nos Domine!*

VIII. Quando verbum est in Modo Imperativo, tunc semper Vocativus, ei prae-aut postponitur. e. g. Fiiu-le! infrênâti poştele tale, *Fili! infrena cupiditates tuas*.

IX. Quando loquimur cum aliquo, aut interroga-mus de aliqua re post eiusmodi verba pariter Vocati-vus sequitur. e. g. Invêtiătoriule! que voiu face qua si me mênţuescu? *Magister! quid faciam ut salvus fiam?* Petre! quand' erai mai tène singuru te incingeai, *Petre! quando eras junior solus te cingebas*.

X. Verba Passiva regunt Ablativum cum Praeposi-tione *dela*, ad quaestionem *dela* quine? vel *de* quine? *aquo?* e. g. Frate meu pentru purtarea sîa què bunî dela toti Ômeni este lăudatu, *Frater meus propter probam suam vitam ab omnibus hominibus est lau-datus*. Jo nêqui un cuvêntu rêu de dênsul' pônêsquam

n'am auditu, *ego neque unum malum verbum hucusque de illo audiui.*

XI. Verba *petendi, abstinendi, removendi, ar-cendi* praeter Accusativum regunt Ablativum cum praepositione *dela*. e. g. *Infrână te dela poștele réle, coerce te a malis cupiditatibus.* Departă dela mène lumina, *remove ante lumen.* Taiete dela societate quelor inderepnici, *separa te (abscinde te) a societate contumacium.* Jea invetiatură dela quei invetiati, *accipe doctrinam a doctis.* Trageti limba dela vorbe necuviso, *abstine (lingvā tuā) a verbis inhonestis, inconvenientibus.* Trage te dela pèccate, *abstrahe te a peccatis.*

XIII. Verba, quae *internam ablationem*, aut *evacuationem* significant regunt Ablativum cum Praepositione *din*. e. g. Varsă apa din vasul' aquestu *effunde aquam ex hoc vase.* Scótelu din casă, *excute illum e domo.* Mătură pre aducătoriul' de menciuni din casa tua, *everre, sive ejice adlatorem mendaciorum ex domo tua.* Adă caii din stală, *adfer equos ex stabulo.*

§. 21.

Syntaxis Verborum cum Nominibus Temporum et Locorum.

De Interrogationibus et Responsionibus.

I. Intuitu Nominum Propriorum Pagorum, Castellorum, Urbium. Quae

1.) Ad interrogationem: unde? *quo?* ponuntur in Genitivo cum Praepositione *la, ad*; e. g. S'au dusu la Roma, *ivit Romam.* Purcede la Italia, *procedit vel proficiscitur in Italiam.* Antonie au plecatu la Vienna, *Antonius Viennam movit.*

2.) Ad interrogationem unde? *ubi?* *in loco*: sequitur Accusativus cum Praepositione *in, in*; e. g. Petru este aquum in Bucuresti, *Petrus est nunc Bucarestini.* Amu fost in Roma, *fui Romae.*

3. Ad interrogationem de unde? *unde?* ponitur Ablativus cum Praepositione *din*, *ex*, si internum quid seu unde ex loco, volueris exprimere, secus cum Praepositione *dela*, *a* vel *ab*; e. g. Amu venit *din* Jasi, *veni Jasio*. Astă năpțe amuplecatu *din* Temisora, *hac nocte movi Temesbarino*. Au fugit *dela* Roma, *fugit Roma*. Martinu s'au intorsu *dela* Sibiu, *Martinus reversus est Cibinio*. Pavel vine *dela* Pesta, *Paulus venit Pestino*.

II. Nomina Provinciarum et Regnorum.

1. Ad Interrogationem unde? *quo?* ponuntur in Ablativo cum Praepositione *in*, *in*, e. g. Joan au trăcut' *in* Téra Romanésca, si aquum se află *in* Moldavia. *Joannes transivit in Valachiam et nunc est in Moldavia*.

2. Ast ad interrogationem, de unde? *unde?* ponuntur in Accusativ: cum Praepositione *din*; e. g. Doi Boeri au venitu *din* Basaravia, *duo Nobiles Valachi venerunt ex Bassarabia*. Un Sol' au sositu *din* Russia, *unus Legatus pervenit ex Russia*.

III. De Nomine Casa, domus.

Hoc Nomen Casa, significat aut internum habitationis, aut ipsam habitationem. Itaque: In primo casu quando ipsum internum habitationis volumus exprimere: ad interrogationem, unde? *quo?* vel *ubi?* ponitur in Accusativo cum Praepositione *in*. e. g. Unde ai dusu cartea? *in casa*. *Quo portasti librum? In domum*.

Ad interrogationem autem de unde? *unde?* ponitur in Ablativo cum Praepositione *din*, *e* vel *ex*; e. g. De unde ai scos' urceorul? *Din casa*. *Unde excepisti Urceolum? E domo*.

In secundo casu quando ipsam habitationem indicamus ad interrogationem unde? *ubi?* ponitur cum Praepositione *a*, e. g. Unde ai fost' eri? *ubi fuisti heri?* *A casa, domi*. Unde te duci? *quo pergis?* *A casa, domum*.

Ad interrogationem vero de unde? *unde? ex quo loco?* ei adhuc Praepositio de praepositur. e. g. De unde veni? De a casa. *Unde venis? Domo.* De unde ai adusu scamnu? De a casa. *Unde attulisti scamnum? Domo.*

IV. Intuitu Temporis Annui.

1. Verba tempus denotantia, id est: tempus quo aliquid fit, ad interrogationem quādu? *quando?* si illud tempus est indeterminatum, regunt Accusativum absque ulla Praepositione. e. g. Quādu prēviditorii cautā mai virtuos de focu? *Nópté, quando vigiles magis igni attendunt? Nocte.* Quādu vinu vacile din cāmpu? *séra, quando veniunt vaccae ex campo? Vespere.* Quānd'ai poté venire la noi? *Dominecā, quando posses ad nos venire? Die Dominico.* Quānd'ai trecutu prin Viena? *Dioa, nópté, prīmāvéra, véra, Lunia, Martia etc. Quando transivisti per Viennam? die, nocte, vere, aestate, die Lunae, Martis. etc.*

2. Ad interrogatōnem quātu de indelungatu? *quamdiu, quantum?* respondendum per Ablativum cum Praepositione *in*, vel sine illa, semper tamen absque ullo Articulo. e. g. Quāti ani ai invētiatu la Pest? *Quot annis didicisti Pestini? Patru ani, quatuor annis.* Quāt'ai şedutu in Roma? *Quamdiu sedisti Romae? In quinquē ani, vel quinquē ani, quinque annis.*

3. Quando autem tempus quo aliquid factum est, cognitum est et determinatum, illud ponitur cum Praepositione *in*, vel *intra*, *in*, *intra*, sine ullo Articulo. e. g. In que di ai sositu din calătorie? *Intr'o luni, quali die advenisti ex peregrinatione? Uno die Lunae.* In quātu tēmpu au sacutu casa? *Intr' o véra. Quanto tempore aedificavit domum intra unam aestatem.* In quôte dile ajungi dela Arad pónela Pest? *In patru dile, quot diebus pertingis sive pervenis Aradino Pestinum usque? Quatuor diebus.*

4. Nomina dierum quando tempus accurate est determinatum non modo sine Articulo verum etiam absque Praepositione ponuntur. e. g. *Quādu se ajună in Sēptimānă? Quando jejunatur in hebdomada?* Respondeo: Mercuri, si Vineri, *die Mercurii, et Veneris*. *Quādu plecati la Sibiu? Quando proficiscimini Cibinum?* Joui, *die Jovis*. Darē quādu veti veni? *Ergo quando venietis?* Sămbătă, *die Sabbathi*.

5. Nomina partium anni assumunt Praepositionem la, *ad*, si tempus sit futurum. e. g. *La érnă voiu ședē in Viena, futura hyeme habitabo Viennae*. *La primavéra voiu merge la Băi, in Vere ibo ad Balnea*.

6. Pronomen demonstrativum *aquestu, aquesta*, quando Nominibus praeponitur abbreviatur, et dicitur: est, asta. e. g. *Estu tēpu, isto tempore* (hoc anno). *Astă tōmnă, hoc autumno*. *Astă veră, hac aestate*.

Si autem tempus elapsum, est longius quam unus annus, tunc Pronomen hoc abbreviatum permutatur cum Nomine Substantivo anu, *annus*, e. g. *Anu érnă, anno elapso hyeme; anu țințu, anno certo, sive annis praeteritis*.

V. Intuitu Verborum Auxiliarium.

1. Quando interrogamus aliquid in constructione, tunc Verbum auxiliare postponimus principali, sive Supino e. g. *Dusu s'au la scola? Ivitne ad scholam?* *s'au dusu, ivit*. *Venit' au dela Tērină? Au venit. Advenitne ex Terreno?* *Advenit*. *Duce se va? Duce, ibitne? Ibit*. *Făcut'au? Facutu, fecitne? Fecit*. etc.

2. Si interrogatio fiat cum Pronomine conjunctivo *mi, ti, i, ni, vi, li*: aut, *me, te, se, ne, ve, se*, tunc Nomen substantivum quod in quaestionem venit expresse aut tacite ponitur. Itaque:

In primo casu Pronomen Verbo auxiliari praepositur et dein sequitur Substantivum. e. g. *Datuti au*

calul? *Deditne tibi equum?* Datu, *vel* mi l'au datu, *dedit*, *vel* mihi *dedit illum*. Ducete va si pre tène la câmpu? *Ducetne etiam te ad campum?* Duce, *vel* me va duce, *ducet*, *vel* me *ducet*.

In altero autem casu, loco substantivi, ponitur tantum Articulus ante verbum auxiliare. e. g. Calul', qui este in stala dati 'l va silu calaresci? *Equum*, qui est in stabulo *dabitne tibi illum ad equitandum?* Mi 'l va da, *mihi illum dabit*. Duceve va si pre voi la vie? *Ducetne etiam vos ad vineam?* Ne va duce, *nos ducet*.

§. 22.

De Constructione Verborum cum aliis Verbis.

Si in eadem Constructione duo verba occurrant plures casus veniunt observandi: nam verbum secundum quod in constructione occurrit aliquando ponitur ad Infinitivum, aliquando ad Gerundium; pariter interdum accipitur in supino, interdum in Participio activo, aut passivo. Itaque:

I. De Modo Infinitivo.

Quando in una constructione duo verba absque conjunctione junguntur alterum in Infinitivo ponitur. e. g. Incepe a se laudare, *incipit se laudare*. Nime ne nu pôte la doi Domini a serbire, *nemo potest duobus Dominis servire*. M' am' urit'a scriuere, *nauseavi scribere*. Invatiâ 'l a vorbire, *doce eum verba facere sive loqui*.

Nota. Ultima Syllaba Praesentis Infinitivi *re* in loquendo saepe reticetur, in scribendo autem semper est exponenda.

§. 23.

Omissio Conjunctionis Si, ut.

Quando in constructione duo verba inveniuntur, quorum alterum est in modo finito cum Coniunctione

Si, ut; illud ponitur ad infinitivum in eadem voce, et tempore, in quo fuit cum coniunctione Si; conjunctio autem exmittitur. e. g. Corpu'l (trupul) trebue dedatu si sufère frigu'l si càldura, *corpus debet assvefieri ut suffurat frigus et calorem*. Absque coniunctione: Corpu'l trebue dedat'a suferire frigu'l si caldura, *corpus debet assvefieri, sufferre frigus et calorem*. Cautà tot deauna cu quei mai ințelepti de quatu tène si te insoçiesci, *quaere semper cum sapientioribus te, ut te consocias*. Absque coniunctione. A te insoçire; *te consociare*.

§. 24.

Omissio Coniunctionis Chè, quod.

In omittenda coniunctione Chè, Verbum ponitur ad Infinitum in eodem tempore, in quo fuit in Modo finito, subjectum ex Nominativo ponitur ad Ablativum cum Praepositione de, conjunctio Chè autem exmittitur. e. g. Jo cugetam, chè el ne va face direptate, *ego cogitabam, quod ille nobis faciet iustiam*. Sine coniunctione: Jo cugetam, de el ane facere direptate, *ego cogitabam ab illo nobis iustitiam factum iri*. Se vorbesce, chè Fratele vecinu 'lui meu ar fi càpitatu mare diregòtorie, *dicitur, quod Frater mei vicini magnum munus acceperit*. Vel, se vorbesce de Fratele veciuu lui meu asire capiatu mare diregòtorie, *dicitur, fratrem vicini mei magnum munus accepisse*.

Eiusmodi verba post quae Coniunctio Chè exmittitur sunt etiam sequentia:

Audu, *audio*.

Vedu, *video*.

Judecu, *iudico*.

CREDU, *credo*.

Pricepu, *percipio, intelligo*.

Spunu, *narro*.

Sciu, *scio*.

Me miru, *miror*.

Me bucuru, *gaudeo*.

Me turburu, *turbor*.

Se vede, *videtur*.

Se aude, *auditur*.

Se inpare, *apparet*.

Se vorbesce, *fertur*.

Se quaesce, *queritur*.

Observatio. Si verbum Activum suum habuerit Accusativum personae, tunc Accusativus nullam patitur mutationem. e. g. Jo m' amu vedutu, ché sùm nepotinciosu, *ego vidi, quod sim impotens*. Vel, Jo m' amu vedut', afire nepotinciosu, *vidi, me esse impotentem*. Jo amu vedutu pre frate tũu ché au scrisu carte, *vidi fratrem tuum, quod epistolam scripserit*. Vel, Jo amu vedutu pre frate tũu a fire scrisu carte, *vidi fratrem tuum epistolam scripsisse*.

§. 25.

De usu Gerundiorum.

I. De Gerundio in ándu, èndu, do.

Ad hoc Gerundium ponuntur verba quando modum significant et quaestio fit per quomodo. e. g. Tacèndu au respunsu, *tacendo respondit*. Legèndu (citàndu) càrti multe ne facem' invaetiati, *legendo multos libros fimus docti*. Ursi din Polonia saltàndu isi cèrca pané súa, *ursi ex Polonia saltando quaerunt panem suum*.

II. De Genitivo Gerundii cum Praepositione de, seu Gerundio in di.

Gerundium in di in Lingva Daco-Romana formatur ex Infinitivo vel supino cum Praepositione de; poniturque post quaedam substantiva, quibus quaeri potest: que plésă? *qualis?* *vet* la que? *adquid?* Din-tre tôte maestriile, *maestria de a scriuere este què mai pretiuită, ex omnibus artibus ars scribendi est pretiosissima*. Dumneđu ne au datu noui potere de a domnire, si a intrebuintiare animalele (dobitócele), *Deus nobis dedit potestatem dominandi et fruendi animalibus*. N' am voie de invètiatu, *nōn habeo voluntatem studendi*.

III. De Accusativo Gerundii cum Praepositione, pentru que? *ad*, vel *propter quid?*

Ad Accusativum Gerundii ponuntur illa verba, quae sequuntur post interrogationem *pentru que?* e. g.

Ne compărăm cu cărți pentru a ne învăța din dăsele, *comparamus nobis libros ad nos ex eis instruendos*. Pentru a pădri sănătate multu aduce curățire, *ad conservandam sanitatem multum confert mundities*.

Observatio. Praepositio, pentru: interdum potest permutari cum Praepos. de, quin sensus defectum patitur: e. g. Apa si vântul întorcu morile pentru a măcinare grânu'l, *vel*: de a măcinare grânu'l, *aqua et ventus invertunt molas ad molendum triticum*.

§. 26.

De Usu Supini.

Supinum maxime ponitur post Adjectiva facultatem aut modum rei significantia assumpta cum Praepositione de; talia sunt: ușor, *facilis*; lesne, *levis*; bun, *bonus*; rău, *malus*; queva, *aliquid*; multu, *multum*; puțin, *parvum*; greu, *gravis*; formos, *formosus vel pulcher*; hădu, *foedus*; dulce, *dulcis*. etc. e. g. Sarcina aquesta este ușor de purtat, *haec sarcina est portatu facilis*. Muntele aquestu este greu de suitu, *iste mons est ascensu difficilis*. — Șciënțiile aquestae sânt lesne de înțelesu, *istae scientiae sunt intellectu faciles*. Câmpul' aquesta e formos de vedutu, *iste campus est visu pulcher*.

Quando Supinum postponitur Verbo auxiliari io sânt: tunc Supino praeponitur Praepositio de. e. g. Casa aquesta este de vëndutu, *ista domus est ad vendendum*. Boul' aquestu este de jungiatu, *iste bos est ad occidendum*. Aquestu vinu e de beutu, *hoc vinum est ad bibendum*.

§. 27.

De vertenda Constructione activa in passivam.

Hoc fit secundum has regulas.

1. Accusativus ponitur in Nominativum.

2. Nominativus in Ablativum cum Praepositione *de*, *vel dela*, *a* vel *ab*.

3. Verbum ex Activo in Passivum eiusdem temporis, et modi concordando cum novo nominativo: e. g. Dumneđu au facutu pre Adam din păment. *Deus fecit Adamum ex terra*. Passive: Adam dela Dumneđu din păment s'au facut, *Adamus a Deo ex terra factus est*. Sorele lumină pămentul', *Sol illuminat terram*. Pămentul' se lumină dela Sore, *terra illuminatur a Sole*.

Observatio. Forma passiva ex activa non formatur semper opo Pronominis *me*, *te*, *se*; sed interdum etiam Verbo auxiliari io sũnt, praecipue vero in temporibus praeteritis et futuris. e. g. Tată meu au aratu téri-na, *Pater meus aravit terrenum*. Vel: Téri-na de Tată meu este arată. Invetiătoriul' au lăudatu pre Invetiă-celu, *Praeceptor laudavit discipulum*. Vel, Invetiă-celul' este laudatu de Invetiătoriul'.

§. 28.

De usu Participiorum.

I. In Forma activa.

Quando in Constructione occurrit Pronomen Relativum *quarele*, *quarea*, *quel*, *qui*, *quea*, *que*, tunc illud verbum ad quod Pronomen aliquod refertur ponitur ad Participium: Has observando regulas:

1. Verbum ex modo finito venit in Participium Praesentis, Praeteri, vel Futuri, pro ratione temporum in quibus fuit in modo finito.

2. Pronomen Relativum omittitur.

3. Accusativus venit in Ablativum cum Praepositione *de*, vel in Genitivum.

4. Participium cum Substantivo, quod per relativum in memoriam revocatur, in genere, numero et casu concordat.

Exempla Temporis Praesentis.

Caută la ănimă quelui,
qui dă darul', éró nu la
pretiu'l darului. *Respice*
animum illius, qui dat
donum, non vero pretium
doni.

Caută la ănimă datato-
riului de daru, éró nu la
pretiu'l darului. *Respice*
animum dantis donum non
vero pretium doni.

Tênerul', quarele nu-
si infrêna postele sale, aque-
lu cu intristare isi va ciunta
viatia. *Juvenis, qui non*
refrenat suas cupiditates,
cum contristatione finiet
suam vitam.

Tênerul' ne infrênatoriu
postelor sale cu intristare
isi va ciunta viatia. *Juvenis*
non refranans suas cupi-
ditates cum tristitia finiet
suam vitam.

Exempla Temporis Praeteriti.

Imperatu'l Ciru au prin-
su pre Cresu Craiul' Lidiei,
quarele multe Cêteti invin-
sese. *Imperator Cyrus in-*
tercepit Cresum Regem
Lydiae, qui multas civi-
tates vicit.

Imperatu'l Ciru au prin-
su pre Cresu Craiul' Lidiei,
fostul' invinsitoriu a multor
Cêteti. *Imperator Cyrus*
intercepit Cresum Regem
Lydiae, qui fuit multa-
rum civitatum victor.

Pre Traian' Imperatu'l,
quarele d'in Italia au adusu
pre Români in părțile aque-
ste, Istoria mult' il laudă.
Trajanum Imperatorem,
qui Romanos (Valachos)
in has partes adduxit ex
Italia, Historia multum
(illum) laudat.

Pre Trajan' Impêratu'l
aducatoriu'l Româniloru din
Italia in părțile aqueste, Isto-
ria mult' il laudă. *Traja-*
num adlatorem vel Du-
cem Romanorum ex Ita-
lia in has partes Histo-
ria multum laudat.

Exempla Temporis Futuri.

Tata au datu fiului via-
tiă, quareă va perî. *Pater*
didit filio vitam, quae
peribit.

Tata au datu fiului via-
tia peritoare. *Pater dedit*
filio vitam perituram.

Jo amu vedutu astădi
pre Petru, quarele va fi ăa
noi Invetiatoriu, *ego vidi*
hodie Petrum, qui erit
apud nos Magister.

Jo amu vedutu astădi
pre Petru fiitoriu'l nostru
Invetiatoriu, *ego vidi ho-*
die Petrum futurum nos-
trum Magistrum.

Observatio. Si Verbum ponendum sit ad Participium post has conjunctiones: quăndu, *quando*; dupô que, *postquam*; pentru chě, *quoniam*; de ôreque, *quum*; tunc adhibetur Participium Praesens in ându êndu. e. g.

Eri amu vedutu pre fra-
te tău, quăndu trecea pe
ice, *heri vidi fratrem*
tuum, quando hac tran-
sibat.

Eri amu vedutu pre fra-
te tău trecêndu pe ice, *heri*
vidi fratrem tuum hac
transeuntem.

Noe, dopô-que au in-
tratu cu familia sua in bar-
că au scăpatu de môrte, *Noe*
postquam intravit in bar-
cam cum sua familia ef-
fugit mortem.

Noe, intrând' in barcă
cu familia sua au scăpatu de
môrte. *Noe intrans in bar-*
cam etc.

Serxe, pentru chě au
vrutu si sfărâme Téra Gre-
cêscă, mare numeru de os-
tasi au redicatu, *Serxes,*
quoniam voluit Graeciam
confringere magnum mi-
litum numerum erexit.

Serxe vrêndu si sfărâ-
me Téra Grecêscă mare nu-
meru de ostasi au redicatu,
Serxes volens Graeciam
confringere etc.

Porro observandum: Participium hoc in ându, êndu posse permutari cum Nominibus a Verbis deriva-
tis. e. g.

Noe, intrându cu fami-
lia sua in barcă, de vârsare
apelor scăpă, *Noe intrans*
cum familia sua in bar-
cam effugit diluvium.

Noe dupô intraré cu
familia sua in barcă, de vârsă-
sare apelor scăpă, *Noe post*
introitum suum in barcam
etc.

II. Participium in Forma passiva.

Verbum ad Participium passivum eodem fere modo ponitur, quo ad Participium activum, id est: Verbum ex modo finito venit ad idem tempus Participii; Pronomen relativum omittitur; reliqua autem manent immutata. e. g.

Cu greu este a stăre in ante tiranului, quarele s'au infocatu de mânie, <i>difficile</i> <i>est stare ante tyrannum</i> <i>qui est ira accensus.</i>	Cu greu este a stare in ante tiranului infocatu de mânie, <i>difficile est stare</i> <i>ante tyrannum ira accen-</i> <i>sum.</i>

Câmpul', quarele s'au aratu si s'au sēminatu cau- tă umedială, <i>campus, qui</i> <i>aratus est et insemina-</i> <i>tus quaerit humorem.</i>	Câmpul', aratu si semi- natu caută umedială, <i>cam-</i> <i>pus aratus et inseminatus</i> <i>quaerit humorem.</i>

1. *Observatio.* Hoc Participium passivum, si Nominini postponatur, recipit ante se Pronomen demonstrativum *quel, que*, ut:

Nu asteptă înțelepciune dela omul', quarele è ne stre- curatu la mēte, <i>noli' ex-</i> <i>spectare sapientiam ab</i> <i>homine, qui non est per-</i> <i>colatae sive maturae men-</i> <i>tis.</i>	Nu asteptă înțelepciune dela omul' quel ne strecuratu la mēte, <i>noli expectare</i> <i>sapientiam ab homine im-</i> <i>maturae mentis.</i>

Lucrul' ascunsu, qua- rēle este mie înpartăsiu, <i>vel incredintiatiu nimenui</i> <i>nulu voiui spune, rem abs-</i> <i>conditam, (sacramentum)</i> <i>concredita est</i> <i>nemini exponam.</i>	Lucrul' ascunsu, mie înpartasiu, <i>vel incredintiatiu</i> <i>nimenui nulu voiui spune,</i> <i>rem absconditam mihi</i> <i>concreditam nemini ex-</i> <i>ponam.</i>

Ast si Participium suo Substantivo praeponatur, recipit Articulum definitum, et Pronomen relativum exmittitur. e. g. Infocatul' de mânie tiranu, *ira accen-*

sus tyrannus. Sēminata tērina, seminatum terrenum.

2. *Observatio.* Participium passivum saepissime sequitur exmissis his Particulis: quādu; pentru chē; dupō que; dachē; in quo casu Participio praeponitur vocabulum fiēdu. e. g.

Leu'l dupō que s'au sāturatu, si au rēpāusatu, nimeni nu face rēu, *Leo postquam se saturavit, et quiescit nemini nocet.*

Leu'l fiēdu sāturatu, si rēpāusatu nimeni nu face rēu, *Leo (essendo quasi) saturatus, et quietus nemini nocet.*

Cristos, dachē s'au fācutu sēra, intr' una de Sāmbātei au inviatu, *Christus, postquam vespera (sera) facta est, in una Sabbathi resurrexit.*

Cristos fiēdu sēra intr' una de Sāmbātei au inviatu, *Christus, vespera facta in una Sabbathi resurrexit.*

Irod, pentruchē s'au māniatu pe Joan, pentru Irodiada, i au tātaiatu capul', *Herodes, quoniam iratus est Joanni, propter Herodiadem, ei caput abscidit.*

Irod, fiēdu maniatu pe Joan. etc. *Herodes cum esset iratus Joanni. etc.*

Quand' au venitu Tātarii in parțile aqueste, pe unde ajungea tōte cu focu si cu arme le predaa, *quando venerunt Tartari in has partes; ubi perveniebant omnia igne et armis praedabantur.*

Veniēdu tār Tātarii in parțile aqueste, pe unde ajungea, tōte cu focu si cu arme le predaa, *venientes Tartari in has partes. etc.*

CAPUT V.

De Syntaxi Adverbiorum.

§. 29.

Adverbia semper adiunguntur verbis, et indicant locum quando, ubi, et quomodo aliquid factum sit. e. g. Unde è? *ubi est?* Petru prandend' eri aice despre multè lucruri înteleptesce au vorbitu, *Petrus prandens heri hicce de multis rebus sapienter est locutus.*

Nota. Omnia Nomina Adjectiva possunt adhiberi tanquam Adverbia, immo Adjectiva perse sunt Adverbia, et tunc tantum evadunt Adjectiva, quando cum Nomine Substantivo coniunguntur, et alicuius personae aut rei proprietatem indicant. e. g. Dirept' au iudicatu, *recte iudicavit*; formos' au scrisu, *pulchre scripsit*; tare au legatu, *fortiter ligavit.* — Nunc: Adverbia, *direptu, formosu, taré*, fiunt adjectiva, e. g. Judecatoriu direptu, *Judex iustus*; scripturâ formosâ, *pulchra scriptura*; legâturâ tare, *fortis ligatura.*

Volentes aliquem ad rem quampiam magis attentum reddere, tunc Adverbio Praepositio de praepositur. e. g. Audi quum cântâ de subţire, *audi quam tenuiter cantat*; Vedi quum de bène au judecatu, *vide quam bene iudicavit.*

Multa Adverbia loci assumunt Praepositionem de e. g. Mai multi Români lócuescu din côce de quântu din colo de Dunêre, *plures Romani (Valachi) habitant eis quam trans Danubium.* El este din susu de Viena nâscutu, *ille est supra Viennam natus.*

Nota. Adverbia possunt mutari in Nomina adjectiva, si eis adiungatur Articulus, aut alia Particula. e. g. Bènele que mi ai facutu ne uitatu va fi. Loco ut dicamus: Pentru ché mi ai facutu bène nu te voiu uitâ, *beneficii mihi praestiti memor ero.* Pânura aquêsta are asprime, *iste pannus habet asperitatem*; vel pânura aquêsta è asprâ, *iste pannus est asper.*

Omnia Adverbia clariorem fundunt sensum verbis prae, — quam postposita. e. g. El curënd' au venit la mène, *ille cito venit ad me*, clarius est dictum quam: El au venit la mène curëndu.

Adverbium *ba nu*, adhibent Daco-Romani tunc, quando volunt indicare se ita rem aliquam peracturos, quemadmodum dicunt, et aequivalet latino *omnino non*. e. g. Mergevei cu mène la térina? *ibis ne mecum ad terrenum?* *ba nu* voiu merge, *omnino non ibo*; i. e. *persuasus esto me minime iturum*.

In constructione una duae negativae Particulae iuxta indolem Linguae Daco-Romanae dant sensum negativum e. g. lo nimica nu i amu datu, *ego ei nihil dedi*.

Observatio. Ast si Particula *nu*, alteri negativae praeponatur, tunc non negationem sed affirmationem denotat. e. g. lo nu nemica i amu datu, *ego non nihil ei dedi*; indicat: quod ego ei dederim, adhuc multum.

C A P U T VI.

De Syntaxi Praepositionum.

§. 30.

Ex Praepositionibus, quae semper Nomini praeponuntur, indicando statum personae alicuius, aut loci, praecipue sequentes considerandae veniunt:

I. Ex Praepositionibus Dativum regentibus: a supra, de a supra, *supra*, *contra*; inprésmá, *adversus*; in antea, *ante*; in contra, *contra*; dum cum Pronominibus personalibus construuntur, loco Dativi Pronominis personalis in prima et secunda Persona assumunt Nominativum foemininum Pronominum possessivorum. e. g. Multi ostasi s'au sculatu in contra nóstrá, *multi milites insurrexerunt contra nos*.

Ast Praepositiones: inponcisu, *contra*; de desubtu, *subtus*, *infra*; inlăuntru, *intra*; indereptu, *post*, *re-*

tro, manent penes genus masculinum eorundem Pronominum. e. g. Nimene nu va poté petrunde la ascunsurile de lountru meu, *nemo poterit penetrare ad abscondita mei interni*.

II. Ex Praepositionibus Accusativi: Praepositio *in* si praeponatur Nominibus, quae a vocali incipiunt saepe permutatur cum Praepos. *intru*. e. g. Fariseii si Christianii credu in *vel* intru invieré morţilor, *Pharisaei et Christiani credunt in resurrectionem mortuorum*.

Praepositio *pre* tantum Nominibus substantivis animatis praeponitur. e. g. Chiamă pre frate tău, *voca fratrem tuum*.

Cum Nominibus Adjectivis autem haec Praepositio nunquam usurpatur. e. g. Lăgă bou'l la caru, *vel* injugă boi, *liga bovem ad currum*, *vel injuga boves*.

Interim: in casu ubi Nomen patiens ab agente non potest distingvi, ad distinctionem faciendam patiens assumit *pre*. e. g. Leul' au ucisu pre ursu, *Leo occidit ursum*. Tauru au inpunsu pre vacă, *taurus pupugit vaccam*. Male enim diceretur: Leul' au ucisu ursu; Tauru au inpunsu vaca, etc.

Ubi vero nullum est dubium cognoscendi patientem ab agente, Praepositio *pre* omittitur; ut: Vițelu'l au subtu laptele, *vitulus suxit lac*; muiere au mulsu vaca, *mulier mulsit vaccam*.

Praepositio *la* adhibetur. 1. Quando indicat appropinquationem. e. g. Petru merge la scôlă, *Petrus pergīt ad scholam*. Luca vine la noi, *Lucas venit ad nos*? 2. Quando indicat partem aliquam integri, qua fruimur. e. g. Teofilu mănă la pâne, *Theophilus manducat panem vel ex pane*. Georgie bee la vinu, *Georgius bibit vinum*, *vel ex vino*. 3. Ponitur loco Dativi. e. g. Dă fênu la cali, *da foenum equis*. Dă la prunci de mănătu, *da pueris ad manducandum*; loco: cailor, pruncilor.

De Usu Praepositionum Ablativi casus, *de*, *dela*, *din*. Vide Syntax. Nominum pag. 185.

Pariter de usu Praepositionum inseparabilium actum est in Etymologia Verborum p. 154.

CAPUT VII.

De Syntaxi Conjunctionum.

§. 31.

Conjunctiones Orationis Partes integras et Periodos maiores connectunt.

Hic observanda sunt sequentia:

I. Conjunctio *si, et*, similes casus in Nominibus, similes modos et tempora in verbis copulat. e. g. Pulbere *si* umbra sūntemū, *pulvis et umbra sumus*. Sanitate *si* invētiātura sūnt darurile quele mai bune ale omului, *sanitas et scientia sunt optima hominis dona*.

Nota. 1. Si una ex Partibus copulandis alterius generis actionem denotet, casus per coniunctionem copulati possunt esse dissimiles, e. g. Corpul (trupul) *si* medulārile sūnt unēaltele, prin quare lucrā sufletul', *corpus et medularia sive membra sunt instrumenta operum quorum operatur anima*. 2. Quando plura vocabula ad invicem copulantur, tunc tantum ultimum recipit Coniunctionem. e. g. Direptatea, adevērul', dragostea (amorul'), *si* întelepciunea punu pre om' in statul' quel fericitu, *iustitia, veritas, amor, et sapientia ponunt hominem in statum felicem*.

II. Quando post unam sententiam negativam plures negativae sententiae non interrupte sequuntur, tunc eiusmodi sententiae assumunt Coniunctionem *nèquē, neque*. e. g. Fariseii *si* Carturarii nèquē de quum nu vrea *si* credā, chē Cristos' este Mesia, nèquē ascultauā invitiātura lui, nèquē vrea sibi indirepte faptele sale, *Pharisaei et Scribae nullo modo volebant credere, quod Christus sit Messias, neque auscullabant doctrinam illius, neque volebant emendare suas actiones*. Samaritani *si* Judei treindu in urăciune, inde-

longatu tēpū, in nimic nu vrea sî se ajute, nèquē vrea sî se mestece, nèquē sî se insocească unii cu alții, *Samaritani et Judaei, longo tempore in nulla re (in nihil) volebant se adjuvare, neque volebant se commiscere, neque secum invicem consociare.*

III. Multae sunt Conjunctiones post quas Verbum ponitur ad Modum Conjunctivum et Optativum; ut:

1. Post aliquam petitionem, optationem, aut spem sequitur Modus conjunctivus. e. g. Imperatul' August aquēsta mai tare poſtea, qua tuturor sî le fie ajutatoriu, *Imperator Augustus hoc maxime optabat, ut omnibus sit adjutor.* De mult' amu doritu sî vedu pre frate tūu, *pridem desideravi ut videam fratrem tuum.* Amu sperantia (nedeſde) chē va veni, *habeo spem quod veniet.*

2. Post Verba *dubitandi* semper sequitur Optativus Modus. e. g. Omu'l faciarnicu se preface, qua quum n'ar cunōſce pre amicul' (pretenul') sūu quel miſelu, *homo simulator fingit se, quasi non cognosceret amicum suum miserum.* De vei fî intrebat' unde sūnt, spu nei che sūm in grădină, *si interrogatus fueris ubi sum, dic ei quod sim in horto.*

§. 32.

De Conjunctionibus Comparativis seu consociatis.

Hae Conjunctiones majores Periodorum partes connectunt, ac construuntur ita, ut unam in prima Periodi parte positam, altera in secunda necessario sequi debeat, quales sunt:

Prequum — *asie, prout — sic.*
 Au — *au, aut — aut.*
 Séu — *séu, seu — seu etc.*

Vide Cap. VIII. §. 64. Nr. II.

Hinc patet artem nostra sensa et cogitata in formam periodicam comprehendendi reducendique, ac sensum

Periodi, quam plurimum a recto harum Conjunctionum ordine pendere. Nam Particula vel Conjunctio, quae ab initio Periodi ponitur est reductiva, id est: reducit sensum ad aliam Particulam, quae in secunda Periodi parte est ponenda, quae nisi sequatur, sensus manet suspensus et imperfectus.

C A P U T VIII.

De Syntaxi Interjectionum.

§. 33.

Interjectiones adhibentur ad statum animi, inter-
nasque sensiones nostras manifestandas, prout nimirum
quis est laetus, aut tristis; pariter amorem, odium,
aut admirationem habens etc. Itaque:

Quando laetamur tunc exclamamus: ha! ha! ha!
hu! hu! hu! e. g. Bucuralive óspetii mei pré iubiti,
laetamini hopites mei dilectissimi. Asiè frate al meu
multa dorite! *Sic frater mi multam desiderate!* vi-
vat! *vivat!*

Tristantes lamentamur, dicentes: oh! ah! vai!
amaru! e. g. Oh! quum putà eu a tanta reutate si se
redice a supra mea, *oh! quomodo potuit tanta ma-*
litia contra me surgere. Amaru! ché schimbátore
este sòrte omului, *proh dolor! quam mutabilis est*
sors hominis.

Admirantes, dicimus: o! éccè! e. g. O Pàrentilor!
o! reficìtilor! stringeti avutii, érò pre fiií vestrii, quò-
rora veti làsà avutiile nui cresteti cu invetiàturi luminà-
tòre. *O Parentes! o! errantes! congregatis divi-*
tias, filios vestros vero, quibus relinquetis divitias
non educatis in scientiis illuminatoriis.

Quando desiderium nostrum manifestamus, aut
aliquem ad aliquid nobis praestandum rogamus, adhi-
bemus: o de! hai de! e. g. Hai! de ar veni numai frate
meu. *Ah! si veniret tantum frater meus.* O de! mi

ai! inprumutà cartea aquèsta, multa m' asi ajutà din trinsa, o si! *mutuares mihi istum librum, multum me juvarem ex ipso.*

Quando contentum nostrum manifestamus, dicimus: bène! ba bène è! fòrte bène! *bene! omnino bene est! valde bene est!* e. g. Bène am' avulu! *bene habuimus!* Dà Dòmne tot' asiè! *da Domine semper sic!*

Quando aliquem vocamus, dicimus: hei! *heus!* audi! *audi!* e. g. Audi Petre! vinà in quóque, *audi Petre! veni hac.*

A p p e n d i x.

D e P r o s o d i a.

§. 34.

Regulae in elevatione Toni observandae.

Vocabula respectu Syllabarum, sunt; unius Syllabae, duarum, aut plurium Syllabarum; porro vocabula respectu constructionis eorum, aut sunt simplicia, aut composita.

§. 35.

De mutatione Toni in Syllabis vocabulorum.

I. Elevatio Toni in vocabulis unius et duarum Syllabarum.

Vocabula unius Syllabae nunquam habent Tonum (altum) elevatum, quoniam in talibus, nulla est praecedens Syllaba producenda. e. g. Omu, *homo*; arcu, *arcus*; bunu, *bonus*; càntu, *canto*; vedu, *video*; eri, *heri*; la, *ad*, etc.

Nota. U, in vocibus: omu, arcu, càntu, vedu et infra sequentibus, est semi vocalis (ut alibi vidimus)

et vix auditur, ac si scriptum esset, om, are, cãnt ved, *
vecin etc.

Voces duarum Syllabarum, quaedam in prima Syllaba, et quaedam in secunda Tonum elevant.

1. In prima Syllaba Tonum elevant: Omnia Nomina substantiva, et adjectiva duarum Syllabarum. e. g. Domnu'l, *dominus*; pórtã, *porta*; scară, *scala*; negru, *niger*; albu, *albus*; verde, *viridis*.

2. Nomina illa, quae Tonum in secunda Syllaba elevant sunt: Nomina substantiva masculini generis, e. g. Bêtrãnu, *senecio*; vecinu, *vicinus*; veninu, *venenum*; sêrinu, *serenum*. Pariter illa Nomina, quae desinunt in *itu*, e. g. Negritu, *nigrefactus*; albitu, *dealbatus*; roșitu, *rubefactus* etc. Prout etiam quae in *oru* desinunt. e. g. Urcioru, *urceolas*; ușor, *levis* etc. Foeminini generis: Haec sunt Nomina in *é* desinentia ut: curé, *corium* vel *lorum*; mǎrgé, *margarita*; turturé, *turtur* etc. in quibus omnibus tonus in ultima Syllaba deprimitur.

II. Elevatio Toni in vocibus trium, et plurium Syllabarum.

Huc vel maxime spectant voces augmentatae. Hoc augmentum vocibus aut praeponitur, aut postponitur.

1. De vocibus quæis augmentum praeponitur.

Voces augmento ab initio provisae, sunt simul voces compositae, adeoque Tonum servant eundem, quem in voce radicali; ut: rêsturnatu, *subversus*; venit ares et turnatu: itaque sonus figendus est in Syllaba natu quoniam turnatu est supinum.

2. De vocibus quæis augmentum postponitur.

In vocibus in fine augmentatis, tonus figendus est in augmento, eius generis sunt desinentia in: anu, énu escu, etiu, ciu, ie, osu, utiu, ime, oiu, ocu, tate, ciune, atu, urã, oriu, êntu, etc.; ut: Moldavanu, *Moldavus*; Cãmpénu, *campestris*; domnescu, *dominalis*;

māretiu, *suberbus*; albiciu, *subalbus*; cāmpie, *locus campestris*; nodosu, *nodosus*; roșiutiū, *rubicundus*; caloiu, *equus valde magnus*, sântate, *sanitas*; amariciune, *amaritudo*; vërsatu, *variolae*; făptura, *factura*; sâpătoriu, *fossor*; jurămentu, *juramentum* etc.

III. In Pronominibus: ele, nostru, quare, quine, quelu, quea, nesque, nimene, Tonus figitur in prima Syllaba. Augmentum horum Pronominum semper est breve. e. g. Quarele, hic *le* est brevis; Órequare, *quidam*, óre est brevis; oriquine, *quicunque*, óri pariter brevis,

IV. In Temporibus, et personis Verborum syllabae attoluntur vel deprimuntur, iuxta tonum Temporum principalium a quibus formantur.

Tempora autem principalia a quibus reliqua formantur sunt.

In Conjugatione I.	laudu - laudatu - laudare, <i>laudare</i> .
— —	II. vedu - vedutu - vedere, <i>videre</i> .
— —	III. batu - bătutu - batere, <i>batuere</i> .
— —	IV. audu - auditu - audire, <i>audire</i> .

Itaque: Personae, laudu, laudi, laudă tonum elevant in *la*, quia derivantur ā laudu. Verum in Praet. Perf. Simp. et Plusquam. II. ut: lăudai, lăudarămu, lăudasemu, lădaseti etc. tonus elevatur in *da* quoniam haec Tempora formantur ā laudă Infinitivi Praesente abbreviato.

Pari modo in. verbis II. III. IV. Conjugationis ut: Vedu, vedi, vede, syllaba *ve* est longa; verum in, vedemu, vedeti, vedu, *de* producitur. Vedui, vedurămu, vedusem, *da* producunt, quia formantur ā vedutu. — Audu, audi, aude, hic *u* est longum; verum personae, audimu, auditî, audirê; audisemu, audiseti etc. *di* producunt, quia formantur ab auditu. — In Verbis autem III. Conjugationis, ut: batu, bati, bate, bâte-mu, băteti, batu; tonus cadit in *ba*. — In reliquis vero

Temporibus tonus elevatur sicut in reliquarum Conjugationum Temporibus, ut: băteam, băteai, bătea, bătusemu, băturămu, etc., ubi tonus cadit post *tu*.

Gerundia, et Participia prolongant semper Syllabam ându, êndu, oriu; ut: cântându, cântătoriu, tăcându, tăcătoriu, etc.

VOCABULARIU,
ROMANESCU, SI LATINESCU.
VOCABULARIUM
DACO-ROMANUM,
ET
LATINUM.

I. De Dumneđu, si quele que se tienu de Religie.
*De Deo, et illis quae ad Religionem
pertinent.*

Deu, <i>vel</i> Dumneđu, <i>Deus</i> .	Mântuitoriu, <i>Salvator</i> .
Dumneđu Tata'l, <i>Deus Pa- ter</i> .	Mântuire, <i>salus</i> .
Dumneđu Fiiu'l, <i>Deus Fi- lius</i> .	Rescumpărătoriu, <i>Redem- tor</i> .
Dumneđu spiritul (Du- chu'l) Sântu, <i>Deus spiritus Sanctus</i> .	Rescumpărare, <i>redemptio</i> .
Sânta Treime, <i>Sancta Tri- nitas</i> .	Sântitoriu, <i>Sanctificator</i> .
Un singuru Dumneđu, <i>unus solus Deus</i> .	Sântirea, <i>sanctificatio</i> .
Trei persóne, <i>vel</i> Trei feție, <i>Tres personae</i> .	Mângăitoriu, <i>Consolator</i> .
Parêntele cerescu, <i>Pater caelestis</i> .	Mângăierea, <i>consolatio</i> .
Facătoriu, <i>Factor, Cre- ator</i> .	Natura <i>vel</i> firé que dumne- đească, <i>natura divina</i> .
Făptura, <i>creatura, factura</i> .	Natura omenască, <i>natura humana</i> .
Facerea, <i>creatio</i> .	Născătoare de Dumneđu, <i>Deipara</i> .
	Vergură Maria, <i>Virgo Ma- ria</i> .
	'Angeru, <i>Angelus</i> .
	'Angeri, <i>Angeli</i> .
	Archangelu, <i>Archangelus</i> .

Sântu, <i>sanctus</i> .	Capelă, <i>Capella</i> .
Sânti, <i>sancti</i> .	Mônăstire, <i>Monasterium</i> .
Viatia venitōre. <i>vita futura</i> .	Adunare, <i>congregatio</i> .
Imperatiē ceriurilor, <i>Regnum caelorum</i> .	Serbire de Deu, <i>cultus divinus</i> .
Paradisu v. raiu, <i>Paradisus</i> .	Religie, <i>Religio</i> .
Jadu, <i>infernus</i> .	Evlarie, <i>devotio</i> .
Diavolu, <i>diabolus</i> .	Cucernicie, <i>pietas, devotio</i> .
Demonu, <i>daemon</i> .	Conciune, <i>contio</i> .
Dracu, <i>draco</i> .	Liturghie, <i>Lyturgia</i> .
Fantasmă, <i>phantasma</i> .	Predică, } <i>predicatio</i> .
Nelucă, <i>spectrum</i> .	Predicatie } <i>predicatio</i> .
Crestinetate, <i>Christianismus</i> .	Rugăciune, <i>rogatio, oratio</i> .
Crestinu, <i>Christianus</i> .	Dogma credenției, <i>dogma fidei</i> .
Catolicu, <i>Catholicus</i> .	Sânta scriptură, <i>Sacra scriptura</i> .
Luteranu, <i>Lutheranus</i> .	Bibliă, <i>Biblia-orum</i> .
Reformatu, <i>Reformator</i> .	Evangelie, <i>Evangelium</i> .
Calvinu, <i>Calvinista</i> .	Simbolu credenției, <i>Symbolum fidei</i> .
Unitariu, <i>Unitarius</i> .	Dece demândaciuni a lui Dumnezeu, <i>decem Dei praecepta</i> .
Mahomedanu, <i>Mahomedanus</i> .	Tatăl nostru, <i>Pater noster</i> .
Ereticu, <i>Haereticus</i> .	Testamentu'l vechiu, si nouu (vel lege vechiă, si nouă) <i>vetus, et novum Testamentum</i> .
Eresu, <i>haeresis</i> .	Apostoli, <i>Apostoli</i> .
Fōrdedeu, <i>atheus</i> .	Aleși, <i>electi</i> .
Idolu, <i>idolum</i> .	Purcederé, <i>processio</i> .
Idololatră, <i>idololatra</i> .	Penitentia, vel părere rea, <i>poenitentia</i> .
Hipocrită, <i>hypocrita</i> .	Infrângeré, <i>contritio</i> .
Făciérnicu, <i>simulator</i> .	Botesu, <i>baptismus</i> .
Blăstēmătoriu, <i>blasphemator</i> .	Mărturisiré, <i>confessio</i> .
Batjocoritoriu, <i>irrisor, ludificator</i> .	Cuminecătura, <i>communio</i> .
Evreu, <i>Hebraeus</i> .	Sânta cênă, <i>sancta caena</i> .
Focu'l de veci, <i>ignis aeternus</i> .	
Beserică, <i>Basilica, Ecclesia</i> .	
Templă, <i>Templum</i> .	

Căna Domnului, <i>caena Domini.</i>	Altariu, <i>altare.</i>
Eucharistie, <i>Eucharistia.</i>	Inviară, <i>resurrectio.</i>
Santu'l oleu, <i>sanctum oleum.</i>	Mórté, <i>mors.</i>
Iconă, <i>icon, imago.</i>	Cruce, <i>crux.</i>
	Inchinăciune, <i>inclinatio, adoratio.</i>

II. De Lume, si de Elementuri.

De Mundo, et de Elementis.

Lume, <i>mundus.</i>	Austru, <i>auster.</i>
Ceriu, <i>caelum.</i>	Bórea, <i>boreas.</i>
Pământu, <i>terra.</i>	Zefiru, <i>zefirus.</i>
Sóre, <i>sol.</i>	Nuoru, <i>nubes.</i>
Luna, <i>luna.</i>	Plóe, <i>pluvia.</i>
Luciafêr, <i>lucifer.</i>	Róă, <i>ros.</i>
Luna nouă, <i>novilunium.</i>	Bură, <i>pruina.</i>
Planetă, <i>planeta.</i>	Căldură, <i>calor.</i>
Cometă, <i>cometa.</i>	Negură, <i>nebula.</i>
Eclipsu, <i>eclypsis.</i>	Fulger, <i>fulgur.</i>
Stele, <i>stellae.</i>	Tunetu, <i>tonitru.</i>
Cucurbeu, <i>iris.</i>	Trăsnetu, <i>fulmen.</i>
Elementuri (stichii) <i>elementa.</i>	Cécia, <i>caligo.</i>
Focu, <i>ignis.</i>	Frigu, <i>frigus.</i>
Aer, <i>aer.</i>	Ghiață, <i>glacies.</i>
Apa, <i>aqua.</i>	Grândină, <i>grando.</i>
Cutremuru pământului, <i>terrae motus.</i>	Néue
Globu'l (glontiu'l) pământului, <i>globus terrae.</i>	Omētu } <i>nix.</i>
	Săpadă }
Věntu, <i>ventus.</i>	Brumă, <i>bruma, vel pruina.</i>
Pulbere, <i>pulvis.</i>	Ferbintělă, <i>fervor, calor.</i>
Volbură, <i>turbo.</i>	Versară apelor, <i>diluvium.</i>
Euru, <i>eurus.</i>	Mare, <i>mare-ris.</i>
	Arină, <i>arena.</i>

III. Despre Pământu.

De Terra.

Munte, <i>mōns.</i>	Vale, <i>vallis.</i>
Délú, <i>collis.</i>	Câmpu, <i>campus.</i>

Plăetiu, <i>planities</i> .	Sélba (pădure), <i>silva</i> .
Sieşu, <i>planus locus</i> .	Tufă, <i>dumetum</i> .
Adâncu, <i>abyssus</i> , vel <i>aduncus</i> .	Mormentu, <i>monumentum, sepulchrum</i> .
Lacu, <i>lacus</i> .	Rîu, <i>rivus</i> .
Afundu, <i>abyssus</i> , vel <i>profundus</i> .	Păriu, <i>rivulus</i> .
Profundu, <i>profunditas</i> , vel <i>profundus</i> .	Fântână, <i>fons</i> .
Fenatiu, <i>vel luncă, pratum</i> .	Putiu, <i>puteus</i> .
Pasciune, <i>pascuum</i> .	Punte, <i>pons</i> .
Rîpa, <i>ripa</i> .	Lutu, <i>lutum</i> .
Térina, <i>terrenum</i> .	Podu, <i>podium</i> , vel <i>pons</i> .
	Tiermure, <i>portus, litus</i> .
	Margine, <i>margo</i> .
	Rădicină, <i>radix</i> .

IV. Despre Mări, si alte ape.

De Maribus et aliis fluviis.

Oceanu'l, <i>Oceanum</i> , vel <i>oceanus</i> .	Mare Tiveriadului, <i>Mare Tiberiadis</i> , vel <i>Mare mortuum</i> .
Mare, <i>Mare</i> .	Nilu, <i>Nilus</i> .
Mare rosie, <i>Mare rubrum</i> .	Dunăré, <i>Danubius</i> .
Mare negră, <i>Mare nigrum</i> .	Tisă, <i>Tibiscus</i> .
Mare adrei, <i>Mare adriaticum</i> .	Morisiu, <i>Marusius</i> .
Mare caspie, <i>Mare caspium</i> .	

V. D e T é m p u.

De Tempore.

Anu, <i>annus</i> .	Măne, <i>mane, cras</i> .
Luna, <i>mensis</i> .	Poimăne, <i>perindie</i> .
Septimănă, <i>septimana</i> .	Eri, ieri, <i>heri</i> .
Di, <i>vel dio, dies</i> .	Alaltăieri, <i>nudius tertius</i> .
Nópte, <i>nox</i> .	Dupó amédiădi, <i>post meridiem</i> .
Diori, <i>aurora</i> .	Dupó prandiu, <i>post prandium</i> .
Médiădi, <i>meridies</i> .	Dupó cēna, <i>post caenam</i> .
Séra, <i>vesper, vespera</i> .	
Astădi, <i>hodie</i> .	

De unâdi, <i>nuper.</i>	Patru tîmpuri a anului, <i>quatuor anni tempora.</i>
Una oră, <i>una hora.</i>	Primăveră, <i>ver.</i>
Doë ore, <i>duae horae.</i>	Vêră, <i>aestas.</i>
Un pătrariu, <i>unus quadrans.</i>	Èrnă, <i>vel iarnă, hyems.</i>
Una minută, <i>unum minutum.</i>	Tómna, <i>autumnus.</i>

VI. Despre Luni, si despre zilele Septimănei.

De Mensibus, et de diebus Septimanae.

Januarie, <i>Januarius.</i>	Noemvrie, <i>November.</i>
Februarie, <i>Februarius.</i>	Decemvrie, <i>December.</i>
Martie, <i>Martius.</i>	Duminecă, <i>Dies Dominicus.</i>
Aprilie, <i>Aprilis.</i>	Luni, <i>dies Lunae.</i>
Maiu, <i>Majus.</i>	Marti, <i>dies Martis.</i>
Junie, <i>Junius.</i>	Mercuri, <i>dies Mercurii.</i>
Julie, <i>Julius.</i>	Joui, <i>dies Jovis.</i>
Augustu, <i>Augustus.</i>	Vineri, <i>dies Veneris.</i>
Septemvrie, <i>Septembris.</i>	Sâmbătă, <i>dies Sabbati.</i>
Octovrie, <i>October.</i>	

VII. D e S ă r b ă t o r i.

De Festis.

Născere lui Cristos, <i>Nativitas Christi.</i>	Septimăna patimilor, <i>Septimana passionum.</i>
Tăiere în pregiur, <i>Circumcisio.</i>	Septimăna sântă, <i>Septimana sancta.</i>
Anu'l nouu, <i>novus annus.</i>	Vineré mare, <i>magnus dies Veneris.</i>
Botesu lui Cristos, <i>Baptismus Christi.</i>	Învie, <i>Resurrectio.</i>
Epifania, <i>Epiphania.</i>	Pascile, <i>Pascha.</i>
Ducere în Beserecă, <i>Festum purificationis.</i>	Înălțare, <i>Ascensio.</i>
Lăsatu'l de carne, <i>Hilaria.</i>	Rusalile, <i>Pontecoste.</i>
Bună Vestire, <i>Annunciatio.</i>	Schimbare la fație, <i>Transfiguratio.</i>
Dumineca florilor, <i>Dominica palmarum.</i>	Sărbătore Apostolilor, <i>festum Apostolorum.</i>
	Dioa tuturor Săntilor, <i>dies omnium Sanctorum.</i>

Teiaré capului Joan, de-	Dioa Cruci, <i>exaltatio Sanctae Crucis.</i>
Adormiré Vergurei Mariei, <i>obdormitio</i> , seu <i>assumptio Virginis Mariae.</i>	Sântu Georgiu, <i>Festum sancti Georgii.</i>

VIII. Despre Omu, si despre Pârțile lui.

De Homine, et de eius partibus.

Omu, <i>homo.</i>	Creri, <i>cerebrum.</i>
Feméie, <i>foemina.</i>	Frunte, <i>frons.</i>
Bârbatu, <i>maritus, vir.</i>	Facie, <i>facies.</i>
Muiiere, <i>uxor, mulier.</i>	Vultu, (obrasu) <i>vultus.</i>
Fecioru, <i>juvenis, adolescens.</i>	Ochiu, <i>oculus.</i>
Pruncu, <i>puer, infans.</i>	Lumina ochiului, <i>pupilla.</i>
Feciôră, <i>filia innupta, virgo.</i>	Unghiu ochiului, <i>angulus oculi.</i>
June, <i>juvenis.</i>	Pleopă, <i>palpebra.</i>
Omu bêtrănu, <i>homo senex.</i>	Sprêncene, <i>Supercilia.</i>
Muiiere bêtrână, <i>mulier senex.</i>	Gene, <i>genae, cilia.</i>
Omu căruntu, <i>homo canus.</i>	Têmples, <i>tempora.</i>
Feméie grôsă, <i>foemina gravida.</i>	Lacrimă, <i>lacryma.</i>
Omu tēner, <i>homo juvenis.</i>	Falcă, <i>mentum.</i>
Muiiere vechiă, <i>senex foemina.</i>	Nasu, <i>nasus.</i>
Pârțile omului, <i>partes hominis.</i>	Nări, <i>nares.</i>
Cadavru, <i>cadaver.</i>	Bucă, <i>bucca.</i>
Mădulariu, <i>membrum.</i>	Urechie, <i>auris.</i>
Trupu (Corpu), <i>corpus.</i>	Gură, <i>os-oris, gula.</i>
Pele, <i>pellis.</i>	Limbă, <i>lingva.</i>
Capu, <i>caput.</i>	Gingină, <i>gingiva.</i>
Crescetu, <i>vertex.</i>	Dênte, <i>dens.</i>
Peri, <i>pili.</i>	Dênți, <i>dentes.</i>
Cefă, <i>occiput.</i>	Masea, <i>dens molaris, maxilla.</i>
Căpăcină, <i>cranium.</i>	Gîtu, <i>vel gîrtu, guttur.</i>
	Grumasu, <i>collum.</i>
	Fălci, <i>fauces.</i>
	Cerbice, <i>cervix.</i>
	Umeru, <i>humerus.</i>
	Dosu, <i>dorsum.</i>

Spate, *tergum*.
 Séle, *axilla*.
 Barbă, *barba*.
 Spinare, *spina dorsi*.
 Brațu, *brachium*.
 Cotu, *cubitus*.
 Mână, *manus*.
 Mână diréptă, *manus dextera*.
 Mână stângă, *manus sinistra*.
 Palmă, *palma manus*.
 Pumn, *pugnus*.
 Degetu, *digitus*.
 Polecariu, *pollex*.
 Unghe, *ungvis*.
 Peptu, *pectus*.
 Sinu, *sinus*.
 Cică, *mamma*.
 Pântece, *venter*.
 Buricu, *umbilicus*.
 Costă, *costa*.
 Coste, *costae*.
 Lature, *latus-eris*.
 Buci, *nates*.
 Copsă, *coxa, femur*.
 Genunchie, *genu*.
 Fluieru, *crus, tibia*.
 Os, *os-ossis*.
 Picioru, *pes*.
 Talpă, *planta pedis*.
 Pulpă, *sura*.
 Părțile d'in lontru, *partes internae*.
 Anima } *cor*.
 Inima }
 Măce, *viscera*.
 Plumână, *pulmo*.
 Rerunchi, *renes*.
 Ficatu v. fecatu, *jecur*.
 Veninu, *venenum*.

Splină, *splen*.
 Fére, *fel*.
 Sânge, *sangvis*.
 Nervu, *nervus*.
 Nervuri, *nervi*.
 Vênă, *vena*.
 Stomachu, *stomachus*.
 Besică, *vesica*.
 Mèduhă, *medulla*.
 Arterii, *arteriae*.
 Pulsu, *pulsus*.
 Scuiptu } *sputum*.
 Scopitu }
 Bală, *saliva*.
 Mucu, *mucus*.
 Musci, *vel muschi, musculi*.
 Sudóre, *sudor*.
 Tuse, *tussis*.
 Cătaru, *catarrhus*.
 Tróchna, *gravedo*.
 Pisiatu, *urina*.
 Căcatu, *merdum*.
 Grăsime, *pingvedo*.
 Măcrime, *macor*, } *ma-*
 Mórte, *mors*. } *cies*.
 Sênțirile omului, *sensus hominis*.
 Auditu, *auditus*.
 Audire, *auditio*.
 Vêdutu, *visus*.
 Vedere, *visio*.
 Miroșitu, *odoratus*.
 Miroșu, *odor, odoratio*.
 Gustu, *gustus*.
 Gustare, *gustatio*.
 Pipăitu, *tactus*.
 Pipăire, *palpatio*.
 Sufletu, *anima*.
 Spiritu, *spiritus*.
 Suflare, *spiratio*.

Somnu, <i>somnus.</i>	Judeciu, <i>judicium.</i>
Înțelesu, <i>intellectus.</i>	Judecată, <i>judicatio.</i>
Înțelegere, <i>intelligentia.</i>	Aducere amēnte, <i>memoria.</i>
Înțepciune, <i>sapientia.</i>	Cugetu, cugetare, <i>cogitatio.</i>
Voiă, <i>voluntas.</i>	Risu, <i>risus.</i>
Prècepere, <i>ratio, perceptio.</i>	Plângere, <i>fletus, planctus.</i>

IX. De Scăderile si Bólele Omului.

De defectibus et infirmitatibus hominis.

Orbu, <i>coecus, orbis.</i>	Friguri de a treadingi, <i>febris tertiana.</i>
Surdu, <i>surdus.</i>	Friguri putrede, <i>febris putrida.</i>
Mutu, <i>mutus.</i>	Tuse, <i>Tussis.</i>
Schiopu, <i>claudus.</i>	Scorbutu, <i>scorbutus.</i>
Girbovu, <i>gibosus.</i>	Ametelă, <i>vertigo.</i>
Pleșiugu, <i>calvus.</i>	Hidropică } <i>hydrops.</i>
Ceuru, <i>strabo.</i>	Bóla apeii
Gângavu, <i>balbus.</i>	Lângóre, <i>febris ardens, maligna.</i>
Gibosu, <i>gibosus.</i>	Junghiu, <i>pleuritis, dolor lateris.</i>
Balamutu, <i>balbus.</i>	Mătrice, <i>convulsio, tormenta ventris, et membrorum.</i>
Căruntu, <i>canus.</i>	Ciumă, <i>pestis.</i>
Strămbu, <i>curvus.</i>	Věrsatu, <i>variolae-arum.</i>
Lunaticu, <i>lunaticus.</i>	Cătaru } <i>catarrhus.</i>
Nebunu, <i>stultus.</i>	Cătarue
Bolnavu, <i>infirmus.</i>	Guturaiu, <i>gravedo.</i>
Tristiu, <i>tristis.</i>	Buboiu, <i>ulcus, bubo.</i>
Mişel, <i>miser.</i>	Apoplecsia, <i>apoplexia.</i>
Durére, <i>dolor.</i>	Calcare de nevoie, <i>morbus tetricus.</i>
Durére de capu, <i>dolor capitis.</i>	Colică, <i>colica, passio.</i>
Durére de dēnti, <i>dolor dentium.</i>	Ostică, <i>hectica.</i>
Durére de ochi, <i>dolor oculorum.</i>	Podagră, <i>podagra.</i>
Durére de urechi, <i>dolor aurium.</i>	Apostemă, <i>suppuratio, apostema.</i>
Friguri, <i>febris.</i>	
Friguri de tote zilele, <i>febris quotidiana.</i>	
Friguri ferbinti, <i>febris calida.</i>	

X. De Vestimentis.

De Vestimentis.

Vestimentu, <i>vestimentum</i> .	Haină, <i>habitus</i> .
Camășiă, <i>indusium</i> .	Năframă, <i>strophium</i> .
Ismene, <i>perzomata</i> .	Cingătore, <i>cingulus</i> .
Guleru } <i>galerum</i> .	Brău, <i>vel</i> brănu, <i>zona</i> , <i>cingulum</i> .
Colaru } <i>collare</i> .	Măntao, <i>toga</i> , <i>vel</i> <i>pallium presbyterale</i> .
Manusiă, <i>chirotheca</i> , <i>manica</i> .	Sandale, <i>sandalia</i> .
Ciôreci, <i>caligae</i> .	Stible, <i>ocreae</i> .
Calciuni, <i>calcei</i> .	Degetariu, <i>digitale</i> .
Tibiele, <i>tibialia</i> .	Sacu, <i>saculus</i> , <i>saccus</i> .
Mintée, <i>chlamys</i> .	Inelu, <i>anulus</i> .
Măneacă, <i>manica</i> .	Ochiari, <i>ocularia</i> .
Peptariu, <i>pectorale</i> .	Pilérie, <i>pileus</i> , <i>petasus</i> .
Căpâneagu, <i>pallium</i> .	Circei, <i>inaures</i> .
Vestimentu de sərbători, <i>vestis ferialis</i> .	Dulmanu, <i>tunica</i> .
Vestimentu de tote zilele, <i>vestis quotidiana</i> .	Sugmanu, <i>bracca</i> .
	Clerică, <i>vestis clericalis</i> .

XI. De Casa, si de Părțile ei.

De Domo, et de partibus eius.

Casă, <i>domus</i> .	Cișină, <i>cardo</i> .
Pălută <i>vel</i> }	Ūsciori, <i>postes</i> , <i>vel</i> <i>antae-arum</i> .
Palatu, } <i>Palatium</i> .	Pragu, <i>limen</i> .
Curte, <i>aula</i> , <i>chors</i> .	Chiaie, <i>clavis</i> .
Casă mare, <i>domus magna</i> .	Séru, <i>sera</i> , <i>pessulus</i> .
Castelu }	Lăcheta, <i>reticulum</i> , <i>sera</i> .
Costeiu } <i>castelum</i> .	Feresta, <i>fenestra</i> .
Temeiu }	Cuptoriu, <i>fornax</i> .
Fundamentu } <i>fundamentum</i> .	Cucină (cuchnă) } <i>cu-</i>
Păriete, <i>paries</i> .	Bucătărie } <i>lina</i> .
Acoperementu, <i>tectum</i> .	Căminu, <i>caminus</i> .
Pădimentu, <i>pavimentum</i> .	Hornu }
Podu, <i>podium</i> .	Fumariu } <i>fumarium</i> .
Ușia, <i>ostium</i> , <i>janua</i> .	Locu focului, <i>focus</i> .
Pörtă, <i>porta</i> .	

Scări, <i>scalae, gradus.</i>	Tindă, <i>porticus, vestibulum.</i>
Graduri, <i>gradus.</i>	Amitu, <i>ambitus.</i>
Cuperișu, <i>cooperimentum, tectum.</i>	Hodae, <i>villa.</i>
Chilie, <i>cella, cubile.</i>	Marmure, <i>marmor.</i>
Cămeră, <i>camera.</i>	Boltă, <i>fornix.</i>
Cămeradă, <i>camerada, cubile.</i>	Eșitore, <i>clóaca.</i>
Vinerie, <i>cellarium.</i>	Fântână, <i>fons.</i>
Stală (grajdu), <i>stabulum.</i>	Putu, <i>puteus.</i>
Bererie, <i>domus cerevisaria.</i>	Grădină, <i>hortus.</i>
Porumbariu, <i>columbarium.</i>	Sală, <i>sala.</i>
	Tablele ferestei, <i>valvae.</i>
	Granariu, <i>granarium.</i>

XII. De quele, que sânt de lipsă în casă.

De iis, quae sunt necessaria in domo.

Masă, <i>mensa.</i>	Sălărie } <i>salinum, coty-</i>
Scaunu	Sălărită } <i>na salaria.</i>
Scamnu	Blidu, <i>patina.</i>
Armariu, <i>armarium.</i>	Talgeru, <i>orbiculus.</i>
Patu, <i>lectus.</i>	Furcută, <i>furcilla.</i>
Patu pentru ôspeti, <i>lectus hospitalis.</i>	Furcă cu trei cörne, <i>fascina.</i>
Perină, <i>pulvinar.</i>	Fusu, <i>spondylus, verticulum.</i>
Pêplunu, <i>culcitra, vel pepalum.</i>	Peptine de lemn, <i>rastrum.</i>
Lepedeu, <i>linteolum.</i>	Acu, <i>acus.</i>
Urceoru, <i>urceolus.</i>	Acie, firu, <i>filum acies.</i>
Secure, <i>securis.</i>	Mătasă vel mêtasa <i>sericum.</i>
Sfrederu, <i>terebrum.</i>	Dombacu, <i>gossypium.</i>
Sapă, <i>ligo.</i>	Pănură, <i>pannus.</i>
Scară, <i>scala.</i>	Pensă, <i>tela, pensum.</i>
Furcă de torsu, <i>colus.</i>	Cănepă, <i>canabis.</i>
Maiu, <i>malleus.</i>	Jinu, <i>linum.</i>
Sulă, <i>subula.</i>	Förfecu, <i>forfices.</i>
Făcie de masă, <i>mappamensalis.</i>	Arcă } <i>cista, arca.</i>
Servetă, <i>mappa minor.</i>	Ladă
Cuțitu, <i>culter.</i>	Căutătore, <i>speculum.</i>
Lingură, <i>cochlear.</i>	Furcă, <i>furca.</i>
	Perie, <i>setaceum.</i>

Peptine, <i>pecten</i> .	Făclie de cêra, <i>cereus</i> .
Asternutu, <i>stratum</i> .	Lumină de cêră, <i>candela</i> .
Capătui, <i>cervical</i> .	<i>cerea</i> .
Clopoșielu, <i>tintinabulum</i> .	Lumină de sêuu, <i>candela</i> ,
Săponu, <i>sapo</i> .	<i>sevacia</i> .
Vas, <i>vas-vasis</i> .	Lâmpașu, <i>lampas, laterna</i> .
Candelă, <i>candela, lucerna</i> .	Orologiu (césu), <i>horolo-</i>
Lumină, <i>lumen</i> .	<i>gium</i> .
Candelabru, } <i>candela-</i>	Pêharu, <i>poculum</i> .
Luminariu, } <i>brum</i> .	Îcônă, <i>icon, imago</i> .
Făclie, <i>fax</i> .	

XIII. De quele, que se află în Cucină sêu Bucătărie.

De illis, quae inveniuntur in culina.

Locu focului, <i>focus</i> .	Cantă, <i>cantharus</i> .
Focu, <i>ignis</i> .	Cupă, <i>eupa</i> .
Cărbune, <i>carbo</i> .	Picătore, <i>frixorium, sar-</i>
Cărbune viu, <i>pruna</i> .	<i>tago</i> .
Teciune, <i>titio</i> .	Cratiță, <i>tripus</i> .
Fumu, <i>fumus</i> .	Ôlă de feru, <i>olla ferea</i> .
Flacără, <i>flamma</i> .	Ôlă de aramă, <i>olla aerea</i> .
Schinteiă, <i>scintilla</i> .	Cratițe, } <i>crates ferrea</i> .
Funingine, <i>fuligo</i> .	Crătariu, }
Spudie, <i>spodium, favilla</i> .	Spălătore, <i>vas ad lavanda</i>
Cenușă, <i>cinis</i> .	<i>vasa</i> .
Lemne, <i>ligna</i> .	Scopă (mătură) <i>scopa</i> .
Lemne grôse, <i>ligna eras-</i>	Oțelu } <i>chalybs, vel</i>
<i>sa</i> .	Amnariu } <i>acies</i> .
Lemne uscate, <i>ligna ex-</i>	Crémene, <i>vel</i> pêtără de facu-
<i>siccata</i> .	<i>tu focu, silex</i> .
Vasê, <i>vasa</i> .	Êscă, <i>fomes</i> .
Căldare, <i>caldarium, ca-</i>	Pêtără puciosă, <i>sulphur</i> .
<i>cabus</i> .	Resină, <i>resina, pix</i> .
Ôlă, <i>olla</i> .	Mêre, <i>mel</i> .
Ôlă mare, <i>olla magna</i> .	Fărină, <i>farina</i> .
Olceă, <i>ollula</i> .	Lespede, <i>tabula ferrea</i> .
Coperișu, <i>operculum</i> .	Acetu, <i>acetum</i> .
Têgaie, <i>sartago</i> .	Oleu, <i>oleum</i> .
Frigare, <i>veru</i> .	Brândiă, <i>burinda</i> .

Casiu, *caseus*.
Untu, *butyrum*.
Unsôre, *pinguedo*.

Sălată
Lăptucă, } *Lactuca*.

XIV. De quele, que se află in vinerie.

De illis, quae inveniuntur in cellario.

Bute, <i>doliam</i> .	Vinu fertu, <i>vinum fermentatum</i> ,
Bute mare, <i>dolium magnum</i> .	Vinu ungarescu, <i>vinum hungaricum</i> .
Vasê de vinu, <i>vasa vinaria</i> .	Medu, <i>mulsum</i> .
Turceriu, <i>embolus, epistomium</i> .	Limonadă, <i>potio ex limoniorum pomis confecta</i> .
Corcie, <i>scala cellaria</i> .	Sorbetă, <i>limonada turcica</i> .
Dógă, <i>tabula doliaris</i> .	Beutură dulce, <i>potio dulcis</i> .
Cercu, <i>circulus doliaris</i> .	Vinu dulce, <i>dulce vinum</i> .
Cercu de feru, <i>circulus ferreus</i> .	Vinu acru, <i>vinum acidum</i> .
Cercu de lemnu, <i>circulus ligneus</i> .	Mustariu, <i>sinapi</i> .
Fundu, <i>fundum</i> .	Muscatu, <i>muscatum</i> .
Beutură, <i>potus, potio</i> .	Bére, <i>cerevisia</i> .
Vinu, <i>vinum</i> .	Vinu arsu, <i>crematum</i> .
Vinu nouu, <i>vinum hornum</i> .	Acetu, <i>acetum</i> .
Vinu vechiu, <i>vinum antiquum</i> .	Bére albă, <i>cerevisia alba</i> .
Vinu de trei, de patru, de cinci ani, <i>trium quatuor, quinque an- norum vinum</i> .	Bére roșă, <i>cerevisia rubra</i> .
Vinu roșiu, <i>vinum rubrum</i> .	Móre, <i>muria</i> .
Vinu albu, <i>vinum album</i> .	Cadă, <i>cadus</i> .
Mustu, <i>mustum</i> .	Storcătoriu, <i>torcular</i> .
	Pêharu, <i>poculum</i> .
	Butelia, <i>lagena</i> .

XV. De quele, que se află in stală sêu grajdu.

De illis, quae inveniuntur in stabulo.

Armăsariu, <i>equus admis-</i>	Calu, <i>vel caualu, equus,</i>
sarius.	<i>caballus</i> .
Êpa, <i>equa</i> .	Calu albu, <i>equus albus</i> .

Calu negru, <i>equus niger</i> .	Ciuru, <i>cribrum</i> .
Calu roșiu, <i>equus rufus</i> .	Frënu, <i>frenum</i> .
Calu suru, <i>equus cerulei coloris</i> .	Chamu, } <i>chamus helci-</i>
Mănsu, <i>hinnulus</i> .	Hamu, } <i>um</i> .
Asinu, <i>asinus</i> .	Șea, <i>ephipium</i> .
Asină, <i>asina</i> .	Cingă, <i>lorum cinctorium</i> .
Vacă, <i>vacca</i> .	Pochilă, <i>postillena</i> .
Bou, <i>bos</i> .	Scări, <i>stapes</i> .
Tauru, <i>taurus</i> .	Ordiu, <i>hordeum</i> .
Vitelu, <i>vitulus</i> .	Fënu, <i>foenum</i> .
Fune, <i>funis</i> .	Erba, <i>herba</i> .
Biciu, <i>flagrum</i> .	Paie, <i>stramina</i> .
Pinteni, <i>calcaria</i> .	Pesceră } <i>praeseptum</i> .
Căpeștru, <i>capistrum</i> .	Măncătoare }

XVI. De quele, que se află in granariu.

De iis, quae reperiuntur in granario.

Grâu, <i>vel grănu, triticum</i> .	Bobu, <i>faba</i> .
Grâu de primăveră, <i>triticum aestivum</i> .	Cicere, <i>cicer arietinum</i> .
Grâu de toamnă, <i>triticum autumnale</i> .	Fasole, <i>faseolus</i> .
Secare, <i>secale, siligo</i> .	Linte, <i>lens</i> .
Secare roșă, <i>siligo rubra</i> .	Pisatu, <i>puls</i> .
Cucurusu turcescu, <i>turcicum fogopyrum, ca-co-oryza</i> .	Risu, <i>oryza</i> .
Malaiu <i>vel</i> porumbu, păpușoiu, <i>zea mays, fogopyrum</i> .	Hiriscă, <i>polygonum fogopyrum</i> .
Ordiu, <i>hordeum</i> .	Mazere, <i>pisum, vel pisorum</i> .
Ovesu, <i>avena</i> .	Farină, <i>farina</i> .
	Farină de grâu, <i>farina triticea</i> .
	Farină de malaiu, <i>farina miliacea</i> .

XVII. Despre Măncări, si despre Bevuturi.

De cibis, et de potulentis.

Un Ospetiu, <i>convivium</i> .	Prandiu, <i>prandium</i> .
Colatie } (frustucu)	Merinde, <i>merenda</i> .
Gustare, } <i>jentaculum</i> .	Cenă, <i>caena</i> .

Zupa, <i>vel</i> Zama, <i>jusculum</i> .	Pîpêradă, <i>placentae genus</i> .	
Zama de carne, <i>jusculum bubulae</i> .	Turtă, <i>torta</i> .	
Carne de vită, de vacă, <i>caro bubula</i> .	Plăcintă, <i>placenta</i> .	
Carne fêrtă, <i>caro cocta</i> .	Pogăciă, <i>focacia</i> .	
Carne friptă, <i>caro assata, frixa</i> .	Similă, <i>simila e tritico facta</i> .	
Carne de porc, <i>caro porcina</i> .	Mămăligă, <i>polenta</i> .	
Carne de miel, <i>caro agnina</i> .	Casiu, <i>caseus</i> .	
Carne de oue, <i>caro oviva</i> .	Lardu, <i>laridum</i> .	
Carne de berbec, <i>caro vervecina</i> .	Untu, <i>butyrum</i> .	
Carne de capra, <i>caro caprina</i> .	Semichișă, } <i>lac co-</i>	
De ied, <i>haedina</i> .	Lapte inchiegatu, } <i>agula-</i>	
De cerbu, <i>cervina</i> .		<i>tum</i> .
De iepure, <i>leporina</i> .	Lapte dulce, <i>lac dulce</i> .	
De căprioră, <i>capreolina</i> .	Moietură, <i>embamma</i> .	
De fêră, <i>ferina</i> .	Fertură, <i>coctura</i> .	
De vițel, <i>vitulina</i> .	Curechiu fertu, <i>brassica, vel caules coctae</i> .	
Carne afumată, <i>caro infumata</i> .	Puii fripti, <i>puli frixi assi</i> .	
Carne sărată, <i>caro salsa</i> .	Carne de găină, <i>caro galinacea</i> .	
Cârnați, <i>farcimina</i> .	De gânsă, <i>anserina</i> .	
Limba de bou, <i>lingua bovina</i> .	De purcel, <i>porcellina</i> .	
Picioru de porc afumat, <i>perna</i> .	Pâne, <i>panis</i> .	
Friptură, <i>assatura</i> .	Pâne albă, <i>panis albus</i> .	
Crică, <i>confixum</i> .	Pâne neagră, <i>panis niger</i> .	
Pastetu, <i>carnes coctae massa farinacea vestitae</i> .	Pâne de grâu, <i>panis triticeus</i> .	
	Pâne de orđiu, <i>panis hordeaceus</i> .	
	Pâne azima, <i>panis azymus</i> .	
	Vinu, <i>vinum</i> .	
	Bere, <i>cerevisia</i> .	
	Apă, <i>aqua</i> .	
	Café, <i>caffa</i> .	
	Cicoladă, <i>genus potus</i> .	
	Medu, <i>mulsum</i> .	

XVIII. De Legumi, si de Flori.

*De Leguminibus, et Floribus.*Grădină, *hortus*.Legume, *legumen*.

Cépă, <i>cepa</i> .	Săferanu, <i>crocus</i> .
Aliu, <i>vel</i> aiu, <i>allium</i> .	Citroni, <i>citrea</i> [mala.
Sălată, <i>lactura sativa</i> .	Macu, <i>papaver</i> .
Laptucă, <i>lactuca</i> .	Flóre, <i>flos</i> .
Curechiu, <i>caulis</i> .	Amarantu, <i>amarantus</i> .
Morcovu, <i>daucus sativus</i> .	Ruge } <i>rosa</i> .
Napu, <i>napus</i> .	Rosă }
Rădiche, <i>vel</i> radite, <i>radicula</i> , <i>raphanus</i> .	Vióră, <i>viola</i> .
Crastavete, <i>cucumis</i> .	Tulpă, <i>tulipa</i> .
Pepine, <i>pepo</i> .	Lilie, <i>lilium</i> .
Lebenitiă, <i>melo</i> .	Maieranu, <i>majoranus</i> ,
Pere de pămentu, <i>cyclamina</i> .	Flóre sórelui, <i>heliotropium</i> .
Cucurbită, <i>cucurbita</i> .	Rosmărinu, <i>rosmarinus</i> .
Potreşelu, <i>vel</i> petreşelu, <i>petroselinum</i> .	Mintă, <i>menta</i> .
Piperiu, <i>piper</i> .	Calapîru, <i>vel</i> calampîru, <i>tanacetum balsamita</i> .
Piperuşa, <i>capsicum</i> .	Bosiocu, <i>basilicum</i> .
Ghimber, <i>zingiber</i> .	Jaçintu, <i>hiacinthus</i> .
	Nărçisu, <i>narcissus</i> .

XIX. De Arbori, si de Póme séu fructuri.

De Arboribus, et de fructibus.

Rădicină, <i>radix</i> .	Prunu, <i>prunus</i> .
Truncu, <i>truncus</i> .	Prună, <i>prunum</i> .
Ramu, <i>ramus</i> .	Prune, <i>pruna</i> .
Trupină, <i>surculus</i> .	Persecu, <i>pomus persica</i> .
Créngă, <i>brachium</i> , <i>ramus</i> .	Persecă, <i>persicum</i> .
Frunde, <i>frondes</i> .	Nucu, <i>nucus</i> .
Foiu, <i>folium</i> .	Nucă, <i>nux</i> .
Cóje, <i>cortex</i> .	Nuci, <i>nuces</i> .
Măru, <i>malus</i> .	Alunu, <i>corylus</i> .
Măru, <i>malum</i> .	Alună, <i>avellana</i> .
Pomu, <i>pomus</i> .	Amigdală, <i>amygdalus</i> .
Pomu, <i>pomum</i> .	Amigdale }
Póme, <i>poma</i> , <i>fructus</i> .	Măndule } <i>amygdala</i> .
Fructu <i>vel</i> fruptu, <i>fructus</i> .	Cireşu, <i>cerasus</i> .
Piră, <i>pirus</i> .	Cirésă, <i>cerasum</i> .
Péră, <i>pirum</i> .	Căstană, <i>castanea</i> .
Pere, <i>pira</i> .	Căstanu, <i>arbor castanea</i> .

Scorușu, <i>sorbus</i> .	Fagu, <i>fagus</i> .
Scorușă, <i>sorbum</i> .	Ghinde, <i>glans</i> .
Muru, <i>rubus fructuosus</i> ,	Vițe, <i>vitis</i> .
<i>morus</i> .	Strugure, <i>botrus</i> .
Mură, <i>morum</i> .	Faguru, <i>fagus</i> .
Porumbrelu, <i>pruneolus</i> ,	Queru, <i>quercus</i> .
<i>prunus silvestris</i> .	Plopu, <i>populus</i> .
Porumbrele, <i>pruna silvestria</i> .	Frasinu, <i>fraximus</i> .
Frăgariu, <i>morus, sycomor</i> .	Teiu, <i>tilia</i> .
Fragă, <i>fragum</i> .	Socu, <i>sambucus</i> .
Frage, <i>fraga-orum</i> ,	Salcă, <i>salix</i> .
Maciesu, <i>rosa canina</i> .	Arinu, <i>alnus</i> .
Maciêsă, <i>fructus rosae caninae</i> .	Acația, <i>pseudoacatia</i> .
	Spinu, <i>spinus, spina</i> .

XX. Despre Fére, si despre Vite de casa.

De feris, et animalibus domesticis.

Feră, <i>fera, bellua</i> .	Epure, <i>lepus</i> .
Bestiă, <i>bestia, fera</i> .	Damă vel ciută, <i>dama</i> .
Leu, <i>leo</i> .	Bibolu, <i>bubalus</i> .
Tigridă, } <i>tigris</i> .	Bou, <i>bos</i> .
Tigrê, }	Tauru, <i>taurus</i> .
Pantera, <i>panthera</i> .	Câne, <i>canis</i> .
Elefantu, <i>elephas, elephantis</i> .	Catiă, <i>catula, vel canis foemina</i> .
Ursu, <i>ursus</i> .	Cățelu, <i>catellulus</i> .
Lupu, <i>lupus</i> .	Muciă vel muciă, <i>felis</i> .
Vulpe, <i>vulpis</i> .	Catușă, <i>catus</i> .
Unicornu, <i>unicornis</i> .	Vacă, <i>vacca</i> .
Leopardu, <i>leopardus</i> .	Calu, <i>vel caualu, equus caballus</i> .
Camilă, <i>camelus</i> .	Epă, <i>equa</i> .
Moimă } <i>simia</i> .	Asinu, <i>asinus</i> .
Măimucă }	Asină, <i>asina</i> .
Cerbu, <i>cervus</i> .	Mănsu, <i>hinnulus</i> .
Căprioră, <i>caprea</i> .	Armasariu, <i>equus admisarius</i> .
Caprioru, <i>capreolus</i> .	
Porcu silbatecu, <i>aper</i> .	

Oue, *ovis*.
Berbece, *vervex*.
Ariete, *aries*.
Capră, *capra*.
Çapu, *caper*.

Mielu, *agnus*.
Jedu, *haedus*.
Porcu, *porcus*.
Scrófă, *scrofa*, vel *porca*.
Sórece, *sorex*, vel *mus*.

XXI. De P a s e r i.

De avibus.

Vultur } *vultur*.
Vutire, }
Corbu, *corvus*.
Grue, *grus*.
Cióră, *cornix*.
Prepelitiă, *coturnix*.
Grauru, *sturnus*.
Potarniche, *perdix*.
Sturdu, vel } *turdus*.
Turdu, }
Pupăsă, *upupa*.
Cucu, *cuculus*.
Papagaie, *graculus*.
Buhă, *bubo*.
Pasere, *passer*.
Făsanu, *phasanus*.
Cignu, *cynas*.
Rîndinea, vel rîndunea, *hirundo*.

Porumbu, vel *columbu*,
columba.
Porumbu silbaticu, *palambes*.
Turturé, *turtur*.
Gaiină } *gallina*.
Galină }
Galu, vel coquosu, *gallus*.
Gaiină de apă, *fulica*.
Gânscă, *gansa*, *anser*.
Gânscutiă, *anserculus*.
Ratiă, *anas*.
Păunu, *pavo*.
Curcă, } *meleagris*.
Corcodină. }
Curcoiu, *gallus indicus*.

XXII. De Vermi, si insecte.

De vermibus, et insectis,

Verme, *vermis*.
Furnică, vel fornică, *formica*.
Lindină, *lens* — *dis*.
Pêduchie, *pediculus*.
Purece, *pulex*.
Păinjenu, *aranea*.
Albină, *apis*.

Grelusu } *gryllus*.
Greulusu }
Grelusu de casă, *gryllus domesticus*.
Grelusu, de câmpu, *gryllus campestris*.
Cicadă, *cicada*.
Muscă, *musca*.

Trântoru, <i>scarabaeus</i> .	Sopêrlă, <i>lacerta</i> .
Omidă, <i>eruca</i> .	Limbricu, <i>lumbricus</i> .
Vespe, <i>vespa</i> .	Pesce, <i>piscis</i> .
Cincariu } <i>culex</i> .	Fluturu, <i>vel</i> , fluture, <i>pa-</i>
Șinsariu }	<i>pilio</i> .
Serpe, <i>serpens</i> .	

XXIII. Despre Metaluri, si despre Bani.

De Metallis, et de pecuniis.

Baie, <i>fodina, bajae</i> .	Cristariu, <i>vel</i> cristaiu, <i>cry-</i>
Auru, <i>aurum</i> .	<i>stallus, crystallum</i> .
Argentu, <i>argentum</i> .	Magnetu, <i>magnes</i> .
Argentu viu, <i>argentum vi-</i>	Marmurê } <i>marmor</i> .
<i>eum, mercurius</i> .	Marmore }
Cusutoriu, <i>stannum</i> .	un Auru, <i>nummus aure-</i>
Cioae, <i>materia exqua fi-</i>	<i>us</i> .
<i>unt campanae</i> .	un Argentu, <i>nummus ar-</i>
Feru, <i>ferrum</i> .	<i>genteus</i> .
Plumbu, <i>plumbum</i> .	un Taleru, <i>imperialis</i> .
Aramă, <i>aes</i> .	un Florintu, <i>unus flore-</i>
Pêtră puciosă, <i>sulphur</i> .	<i>nus</i> .
Diamăntu, <i>adamas</i> .	un Groșu, <i>unus grossus</i> .
Rubinu, <i>rubinus</i> .	un Creitiaru, <i>unus cruci-</i>
Smaragdu, <i>smaragdus</i> .	<i>gerus</i> .
Crisolitu, <i>chrysolitus</i> .	un Denariu, <i>denarius</i> .
Margaritariu, <i>margarita</i> .	un Banutiu, <i>medius cruci-</i>
	<i>gerus</i> .

XXIV. D e C o l o r i.

De coloribus.

Albu, <i>albus</i> .	Seinu, <i>cinericeus</i> .
Negru, <i>niger</i> .	Mieriu, <i>subglaucus</i> .
Suru, <i>canus, caeruleus</i> .	Cerescu, <i>caelestis</i> .
Rosiu, <i>ruber</i> .	Negriu, <i>nigrescens</i> .
Verde, <i>viridis</i> .	Luminosu, <i>luminosus</i> .
Galbenu, <i>flavus, galbinus</i> .	Luciu, <i>lucidus</i> .
Vênêtu, <i>glaucus, venetus</i> .	Intunecatu, <i>ater, fuscus</i> .
Vênêtu } <i>hyacinthinus</i> ,	Color de focu, <i>color ig-</i>
Luminosu } <i>caeruleus</i> .	<i>neus</i> .
Mohoritu, <i>violaceus</i> .	De auru, <i>aureus</i> .

XXV. De Scrisóre, scriptură.

De Scriptura.

Carte, <i>liber.</i>	Tintă	} <i>atramentum.</i>
Scrisóre, <i>scriptura.</i>	Negrélă	
Epistolie, <i>epístola, literae.</i>	Cerusa, <i>cerussa.</i>	
Literă, <i>litera.</i>	Céră rosie, <i>ceră hispanica.</i>	
Cedulă, <i>schedula.</i>	Linie, <i>linea.</i>	
Instantie, <i>vel</i> Istantie, <i>libellus suplex.</i>	Titulă, <i>titulus.</i>	
Păsuşu, <i>literae passuales.</i>	Subscriptie (iscalitură) <i>subscriptio.</i>	
Contractu, <i>contractus.</i>	Picetea, <i>sigillum.</i>	
Chărthie, <i>charta.</i>	Rându, şeru, <i>series, ordo.</i>	
Papiruşu, <i>papyrus.</i>	Datu, <i>datum.</i>	
Călămariu, <i>atramentarium.</i>	Indireptare, <i>emendatio.</i>	
Pénă, <i>penna, calamus.</i>	Trămitere, <i>transmissio.</i>	
Condeiu, <i>stylus, calamus.</i>	Luvare carte, <i>accipere epistolam.</i>	
Peniçilu, <i>vel</i> peniciluş, <i>scalpellum.</i>		

XXVI. De Frație, si de Cumnație.

De Consanguinitate et Affinitate.

Mai mari, <i>majores.</i>	Nepotu, <i>nepos.</i>
Strămoşu, <i>proavus.</i>	Nepôtă, <i>neptis.</i>
Strămoşă, <i>proavia.</i>	Strănepotu, <i>pronepos.</i>
Moşu, <i>avus.</i>	Strănepôtă, <i>proneptis.</i>
Môşiă, <i>avia.</i>	Frație, <i>propinguitas.</i>
Păreñti, <i>parentes.</i>	Cumnație, <i>cognatio.</i>
Păreñte, <i>parens.</i>	Cumnaļu, <i>cognatus.</i>
Tată, <i>pater, tata.</i>	Gènere, <i>gener.</i>
Mumă, <i>mater.</i>	Nuoră, <i>nurus.</i>
Mamă mater, <i>mama avia.</i>	Socru, <i>socer.</i>
Fiiu, <i>filius.</i>	Sócră, <i>socrus.</i>
Fiiă, <i>filia.</i>	Bărbatu, <i>maritus, vir.</i>
Fiiastu, <i>privignus.</i>	Muiiere, <i>mulier.</i>
Fiiastră, <i>privigna.</i>	Femeie, <i>foemina.</i>
Frate, <i>frater.</i>	Mire, <i>sponsus.</i>
Soră, <i>soror.</i>	Mirésă, <i>sponsa.</i>

Incredintiatu, <i>desponsatus.</i>	<i>trimonio nondum jun-</i>
Incredintiată, <i>desponsata.</i>	<i>ctus.</i>
Vitricu, <i>vitricus.</i>	Insoratu, <i>uxoratus.</i>
Pruncu } <i>puer, infans.</i>	Necăsătorie } <i>Caelibatus.</i>
Copilu } <i>puer, infans.</i>	Celibatu } <i>Caelibatus.</i>
Coconu, <i>puer nobilis, pu-</i>	Veduvu, <i>viduus.</i>
<i>ellus.</i>	Veduvă, <i>vidua.</i>
Cocónă, <i>herula, domicella.</i>	Căsătorie, <i>conjugium.</i>
Vegură, <i>virgo, puella.</i>	Nuntă, <i>nuptiae.</i>
Nănaşu, <i>vel naşu, patrinus.</i>	Cuseru, <i>consocer.</i>
Nănaşă, <i>vel naşă, patrina.</i>	Cuseră, <i>consocrus.</i>
Finu, <i>filius baptismalis.</i>	Vêru, <i>consobrinus.</i>
Fină, <i>filia baptismalis.</i>	Véră, <i>consobrina.</i>
June, <i>juvenis.</i>	Amicu, <i>amicus.</i>
Celibiu, <i>caelebs.</i>	Fértatu, <i>sodalis.</i>
Holteiu, <i>adolescens ma-</i>	

XXVII. Despre Țeri.

De Terris seu Regionibus.

Patru părți a Lumei, <i>qua-</i>	Bavaria, <i>Bavaria.</i>
<i>tuor partes mundi.</i>	Rusia, <i>Russia.</i>
Europa, <i>Europa.</i>	Moravia, <i>Moravia.</i>
Asia, <i>Asia.</i>	Tiéra Rusescă, <i>Imperium,</i>
Africa, <i>Africa.</i>	<i>Russicum.</i>
America, <i>America.</i>	Arabia, <i>Arabia.</i>
Germania, <i>Germania.</i>	Bănatu, <i>Banatus.</i>
Tiéra Neamtiască, <i>Regnum</i>	Tiéra Secuécă, <i>terra Sicu-</i>
<i>Germaniae.</i>	<i>lorum.</i>
Ungaria, <i>Hungaria.</i>	Tiéra Horvatiască, <i>Crotiae</i>
Tiéra Ungurască, <i>Regnum</i>	<i>Regnum.</i>
<i>Hungariae.</i>	Burgundia, <i>Burgundia.</i>
Italia, <i>Italia.</i>	Brandenburgia, <i>Brandebur-</i>
Tiéra Italianescă, <i>Regnum</i>	<i>gia.</i>
<i>Italiae.</i>	Britania, <i>Britannia.</i>
Austria, <i>Austria.</i>	Polonia, <i>Polonia.</i>
Transilvania, <i>Transylva-</i>	Tiéra Lesescă, Tiéra Polacu-
<i>nia.</i>	<i>lui, Regnum Poloniae.</i>
Tiéra Ardélului, <i>M. Prin-</i>	Slavonia, <i>Slavonia.</i>
<i>cipatus Transylva-</i>	Moscovia, <i>Moscovia.</i>
<i>niae.</i>	Sacsonia, <i>Saxonia.</i>

Silesia, <i>Silesia</i> .	Malta, <i>Maltha</i> .
Svetia, <i>Svetia</i> .	Persia, <i>Persia</i> .
Helvetia, <i>Helvetia</i> .	Piemontu, <i>Pedemontium</i> .
Francia, <i>Francia</i> .	Moldova, <i>Moldavia</i> .
Tiéra Francescă, <i>Regnum Franciae</i> .	Bucovina, <i>Bucovina</i> .
Holandia, <i>Hollandia</i> .	Tiéra Românescă, <i>Principatus Valachiae, Valachia</i> .
Maçedonia, <i>Macedonia</i> .	Greçia, <i>Graecia</i> .
Hispania, <i>Hispania</i> .	Tiéra Grecescă, <i>Imperium Graecum</i> .
Flandria, <i>Flandria</i> .	Tiéra Turcescă, <i>Turcia</i> .
Lotaringia, <i>Lotharingia</i> .	Tiéra Tatarului, <i>vel Tartaria, Tartaria</i> .
Irlandia, <i>Irlandia</i> .	Dalmatia, <i>Dalmatia</i> .
Litvania, <i>Lithvania</i> .	Istria, <i>Istria</i> .
Neapol, <i>Neapolis</i> .	
India, <i>India</i> .	
China, <i>China</i> .	
Egiptu, <i>Egyptus</i> .	

XXVII. De Nomele Natiilor sêu Popórelor.

De Nominibus Nationum seu Populorum.

Un Europeu, <i>Europeus</i> .	Un Spaniolu, <i>Hispanus</i> .
un Asianu } <i>Asiaticus</i> .	un Hollandes, <i>Hollandus</i> .
Asiaticu }	un Polonu }
un Africanu, <i>Africanus</i> .	un Polacu } <i>Polonus</i> .
un Americanu, <i>Americanus</i> .	un Leşu }
un Alemanu <i>vel</i> Neamtîu, <i>Germanus</i> .	un Boemu, <i>Bohemus</i> .
un Unguru, <i>Hungarus</i> .	un Horvatu, <i>Croata</i> .
un Romanu, <i>Romanus</i> .	un Venetianu, <i>Venetus</i> .
un Latinu, <i>Latinus</i> .	un Român, <i>Daco-Romanus sive Valachus</i> .
un Italianu, <i>Italus</i> .	un Moldovanu, <i>Moldavus</i> .
un Françosu <i>vel</i> Françu, <i>Franco-Gallus</i> .	un Bucovinenu, <i>Bucovinis</i> .
un Anglesu, <i>Anglus</i> .	un Sêrbu, <i>Servus, vel Rascianus</i> .
un Austriacu, <i>Austriacus</i> .	un Slavu (Totu) <i>Sclavus</i> .
un Rusu, <i>Russus</i> .	un Transilvanu, <i>Transylvanus</i> .
un Muscanu, <i>Moscovita</i> .	un Ardelenu, <i>Transylvanus</i> .
un Neapolitanu, <i>Neapolitanus</i> .	

Un Sasu, <i>Saxo.</i>	Un Persianu, <i>Persa.</i>
un Macedonianu, <i>Macedonianus.</i>	un Harapu vel Arabu, <i>Arabs.</i>
un Grecu, <i>Graecus.</i>	un Chinesu, <i>Chinensis.</i>
un Elinu, <i>Hellenus.</i>	un Irlandu, <i>Irlandus.</i>
un Judeu (Jüdoŭ), <i>Judaeus.</i>	un Moravu, <i>Moravus.</i>
un Evreu, <i>Hebraeus.</i>	un Bănătianu, <i>homo ex Banatu.</i>
un Turcu, <i>Turca, Turcus.</i>	un Istrianu, <i>Istrianus.</i>
un Egipteanu, <i>Egyptiacus.</i>	un Dalmată, <i>Dalmata.</i>
un Indianu, <i>Indicus.</i>	Sălăşianu, <i>Sylvanus.</i>
	Çiganu, <i>Zingarus.</i>

XXIX. De Vredniciile Preotiesci.

De Dignitatibus Sacerdotalibus.

Papa, <i>Papa, Romanus Pontifex.</i>	Capelanu, <i>Capellanus.</i>
un Patriarchu, <i>Patriarcha.</i>	un Preotu, <i>Sacerdos.</i>
un Metropolitu, <i>Metropolit.</i>	un Parochu, <i>Parochus.</i>
un Cardinalu, <i>Cardinalis.</i>	un Diaconu, <i>Diaconus.</i>
un Archiepiscopu, <i>Archiepiscopus.</i>	un Hipodiaconu, <i>Subdiaconus.</i>
un Episcopu, <i>Episcopus.</i>	un Predicator, <i>Praedicator Concionator.</i>
un Vicarişu, <i>Vicarius.</i>	un Cântăretiu, } <i>Cantor.</i>
un Egumenu, <i>Abbas, vel Praepositus.</i>	un Cantor,
un Dieşesanu, <i>vel Decanu Decanus.</i>	un Monachu, <i>Monachus.</i>
un Canonicu, <i>Canonicus.</i>	un Călugeru, <i>Eremita.</i>
un Protopreotu, } <i>Proto-</i>	un Clericu, <i>Clericus.</i>
Protopresviter, } <i>pres-</i>	un Teologu, <i>Theologus.</i>
	byter.
un Archidiaconu, <i>Archidiaconus.</i>	Cleru, <i>Clerus, ordo ecclesiasticus.</i>
un Mărturisitoriu, <i>Confessionarius, Confessarius.</i>	Fêtu, <i>aeditus, sacristianus.</i>
	Clopotariu, <i>Campanator.</i>
	Mirênu, <i>Laicus, mundanus.</i>

XXX. De Veredniciile Lumesci:

De Dignitatibus Secularibus.

Un Impèratu, <i>Imperator.</i>	Marchesă, <i>Marchionissa.</i>
una Impèrătesă, <i>Imperatrix.</i>	un Conte (Grofu), <i>Comes.</i>
un Craiu, <i>Rex,</i>	una Contesă (Grofitiă), <i>Comitissa.</i>
una Craiasă, <i>Regina.</i>	un Baronu, <i>Baro, Optimas, Dinastes.</i>
un Princeu, <i>Princeps.</i>	Baronesă, <i>Baronissa.</i>
Principu, <i>idem,</i>	un Nobilu (Nemișu), <i>Nobilis.</i>
una Princesă, <i>vel</i> Principesă, <i>Principissa.</i>	un Boiariu, <i>vel</i> Boerôe, <i>Nobilis Valachus, Bojaro.</i>
un Archiducă, <i>Archidux.</i>	Boeritiă, <i>vel</i> Boerésé, <i>Matrona nobilis, Bojarrissa.</i>
una Archiduchesă, <i>Archiducissa.</i>	un Gubernator, <i>Gubernator.</i>
un Ducă, <i>Dux.</i>	
una Duchesă, <i>Dueissa, Ducis uxor.</i>	
Căpitanu, <i>Capitaneus.</i>	
Obrister, <i>Tribunus militum.</i>	
Marchesu, <i>Marchio.</i>	

XXXI. De Diregătoriile Judecesci, si Politicesci.

De Muneribus Judicialibus, et Politicis.

Judecata que mai de sus, <i>Jurisdictio superior, judicium supremum.</i>	un Consiliariu, <i>Consiliarius.</i>
un Ministru, <i>Minister.</i>	un Consiliariu de curte, <i>Consiliarius aulicus.</i>
un Voivodu, <i>Vajvoda.</i>	un Asesor, <i>Assessor.</i>
un Elector, <i>Elector.</i>	un Secretariu, <i>Secretarius.</i>
o Voivodésă, <i>Vajvodae uxor.</i>	un Scriitoriu, <i>Scriba.</i>
o Electorésă, <i>Electorissa.</i>	un Căncelistă, <i>Cancellista.</i>
un Vodă, <i>Princeps.</i>	Notariușu, <i>Notarius.</i>
un Căncellariu, <i>Cancellarius.</i>	Jude } <i>Judex.</i>
	Birău, }
un Vice - Căncelariu, <i>Vice-Cancellarius.</i>	Juratu, <i>Juratus.</i>
un Residentu, <i>Residens.</i>	Judeciu, <i>Judicium.</i>
	Divanu, <i>Tribunal.</i>

XXXII. De Sciëntie, si de Măiestrii.

De Scientiis, et de Artibus.

Teologhia, <i>Theologia.</i>	Maiestru, <i>Magister.</i>
Teologu, <i>Theologus.</i>	Bârbieru, <i>Tonsor.</i>
Filosofie, <i>Philosophia.</i>	Măcelariu, <i>Lanio, macel-</i>
Filosofu, <i>Philosophus.</i>	<i>larius.</i>
Medică, <i>Medica.</i>	Măcelărie, <i>macellum, ta-</i>
Medicu, <i>Medicus.</i>	<i>berna lanitaria.</i>
Medicină, <i>medicina.</i>	Pitariu } <i>Pistor.</i>
Chirurghie, <i>Chirurgia.</i>	Pănériu, }
Chirurgu, <i>Chirurgus.</i>	Morariu, <i>Molitor.</i>
Doctor } <i>Doctor, Medi-</i>	Móră, <i>mola.</i>
Dofitor } <i>cus.</i>	Căldărariu, <i>Athenarius, fa-</i>
Economie, <i>Oeconomia.</i>	<i>ber athenarius.</i>
Economu, <i>oconomus.</i>	Luminariu, <i>Fusor candde-</i>
Pedagoghie, <i>Paedagogica</i>	<i>larum.</i>
<i>ars.</i>	Pilărieriu, <i>Pileator.</i>
Pedagogu, <i>Paedagogus.</i>	Aciu, <i>Asciarius.</i>
Aritmetică, <i>Arithmetica.</i>	Cărbunariu, <i>Carbonarius,</i>
Aritmeticu, <i>Arithmeticus.</i>	<i>consector carbonum.</i>
Geografie, <i>Geographia.</i>	Facitoriū de carē, <i>Opifex</i>
Geografu, <i>Geographus.</i>	<i>rhedarius.</i>
Astronomie, <i>Astronomia.</i>	Caru, <i>carrus, currus.</i>
Astronomu, <i>Astronomus.</i>	Rotariu, <i>Optifex rotarius.</i>
Astrologhie, <i>Astrologia.</i>	Rôtă, <i>rota.</i>
Astrologu, <i>Astrologus.</i>	Funariu, <i>Opifex funa-</i>
un Apotecariu, <i>Apotheca-</i>	<i>rius.</i>
<i>rius.</i>	Comediantu } <i>Comicus ac-</i>
Potică, apothecă, <i>Apotheca.</i>	Comedieșu } <i>tor, histrio.</i>
un Doctor de Chirurghie,	Pănurariu (postăvariu) <i>Pa-</i>
<i>Doctor chirurgiae.</i>	<i>nifex, textor panna-</i>
un Doctor de ochi, <i>Medi-</i>	<i>rum.</i>
<i>cus ocularis.</i>	Spețiériu, <i>Aromatarius, qui</i>
un Doctor de Teologhie,	<i>vendit aromata.</i>
<i>Doctor Theologiae.</i>	Cădariu, } <i>Vietor, dolia-</i>
un Aghentu, <i>Agens.</i>	Butnariu } <i>rius.</i>
un Procurator, <i>Procurator.</i>	Făuru, <i>Faber ferarius.</i>
un Tălmăciu, <i>Interpres.</i>	Făurie, <i>fabrica ferraria.</i>
un Pictor, }	Pintenariu, <i>Calcarius.</i>
un Sugrafu, }	Lăcătariu, <i>faber serarius.</i>

Argéntariu , <i>Argentifex</i> , <i>faber argentarius.</i>	Olariu , <i>Figulus</i> , <i>ollarius.</i>
Organariu , <i>organorum</i> <i>opifex.</i>	Vársătoriu de plumbu , <i>qui</i> <i>plumbum fundit.</i>
Pénsariu , <i>Textor.</i>	Hornariu , <i>spacicaminarius</i> <i>caminorum purgator.</i>
Ferariu , <i>Ferramentarius.</i>	Curuitoriu (sèbeu) , <i>sartor.</i>
Cábieriu , <i>Confector gla-</i> <i>diorum.</i>	Tunariu , <i>miles tormenta-</i> <i>rius.</i>
Curélariu } Curéoiariu } <i>Coriarius.</i>	Cărâmidariu , <i>Laterarius</i> , <i>fictor laterum.</i>
Peptârariu , <i>Confector pec-</i> <i>toralium.</i>	Cristaiariu , <i>Fictor vaso-</i> <i>rum crystallinorum.</i>
Vindetoriu de pôme , <i>Poma-</i> <i>rius</i> , <i>qui poma ven-</i> <i>dit.</i>	Glajériu } <i>Negotiator vi-</i> Steclariu } <i>trarius</i>
Ingeniriu , <i>Geometra.</i>	Cismariu } <i>Cothurna-</i> Ciobotariu } <i>rius.</i>
Orariu (cesariu) , <i>Horope-</i> <i>gus.</i>	Măsâriu , <i>Arcularius.</i>
Grădinariu , <i>Hortulanus.</i>	Negoțiatori , <i>Mercator.</i>
Arătoriu (plugariu) , <i>Arator</i> , <i>agricola.</i>	Medariu , <i>qui mulsum fa-</i> <i>cit.</i>
Cărturariu , <i>Scriba</i> , <i>Litera-</i> <i>tus.</i>	Ospetariu , <i>Caupo</i> , <i>taber-</i> <i>narius.</i>
Murariu (sidariu) , <i>Caemen-</i> <i>tarius</i> , <i>murarius.</i>	Lingurariu , <i>fabricator lin-</i> <i>gularum vel cochlea-</i> <i>rium.</i>
Dascalu , <i>Magister</i> , <i>Di-</i> <i>dascalus</i> , <i>Doctor.</i>	Turtariu , <i>pistor tortarum.</i>
Invetiători , <i>Praeceptor</i> , <i>Moderator.</i>	Brândiariu , <i>confector</i> , <i>vel</i> <i>venditor burindae.</i>
Sêcerători , <i>Messor.</i>	Boariu , <i>Bubulcus</i> , <i>pastor</i> <i>armentarius.</i>
Musicantu } Musicu } <i>Musicus.</i>	Vacariu , <i>pastor vaccarum.</i>
Pêscariu , <i>Piscator.</i>	Porcariu , <i>subulcus</i> , <i>por-</i> <i>carius.</i>
Clopotariu , <i>campanarum</i> <i>fusor.</i>	Pêcurariu , <i>Opilio.</i>
Vraciu , <i>Lapicida.</i>	Cocieriu , <i>Auriga.</i>
Peptinariu , <i>Pectinarius.</i>	Șerbu , <i>Servus.</i>
Hartieriu , <i>Confector char-</i> <i>tae.</i>	Șerbă , <i>Serva.</i>

Quaedam Adjectiva magis familiaria, et magis usitata.

Observandum. Adjectiva, quae in Lingua Latina in *us, um, er, ns*, terminantur, in Daco-Romana sive Valachica Lingua in *u* desinunt; (praeter communia, quae semper in *e* terminantur) — verum illud ut iam in Ortographia sub litera *u* monui semivocalis est, et medium tantum habet sonum, quem tunc solum integrum recipit, dum cum Nomine Articulus definitus coniungitur; sic eg. *amaru*, lege quasi *amar*; cum Art. vero integro sono *amaru'l*.

A.

Abatutu, â, <i>seductus, a.</i>	Alesu, â, <i>electus, a.</i>
digressus, a.	Alinatu, â, <i>temperatus, a.</i>
Aclu, â, <i>acidus, a.</i>	Amaru, â, <i>amarus, a.</i>
Acuratu, â, <i>accuratus, a.</i>	Amestecatu, â, <i>commixtus, a.</i>
Adâncu, â, <i>aduncus, a.</i>	Amâgitu, â, <i>seductus, a.</i>
Adâncatu, â, <i>demersus, a.</i>	Apâtosu, â, <i>aquosus, a.</i>
Afundu, â, <i>profundus, a.</i>	Arsu, â, <i>ustus, a.</i>
Afundatu, â, <i>immersus, a.</i>	Asculitu, â, <i>acutus, a.</i>
Afumatu, â, <i>infumatus, a.</i>	Aspru, â, <i>asper, a.</i>
Adusu, â, <i>adductus, a.</i>	Atinsu, â, <i>tactus, a.</i>
Agonisitu, â, <i>acquisitus, a.</i>	Asedialu, â, <i>quietus, a.</i>
Aieptatu, â, <i>flexus, a.</i>	collocatus, a.
comodatus, a.	Avutu, â, <i>dives.</i>
Albu, â, <i>albus, a.</i>	

B.

Batjocoritu, â, <i>ludificatus, a.</i>	Bârbos, â, <i>barbosus, a.</i>
Bâtutu, â, <i>verberatus, a.</i>	Bêtrânu, â, <i>senex.</i>
Bentu, â, <i>ebrius, a.</i>	Botesatu, â, <i>baptisatus, a.</i>
Betivu, â, <i>inebrians.</i>	Bubosu, â, <i>ulcerosus, a.</i>
Biosu, â, <i>abundans.</i>	Bunu, â, <i>bonus, a.</i>
Blându, â, <i>blandus, a.</i>	Bucurosu, â, <i>lubens.</i>
Bolnavu, â, <i>infirmus, a.</i>	Burduhosu, â, <i>ventrosus, a.</i>

C.

Câducu, â, <i>caducus, a.</i>	Câdutu, â, <i>lapsus, a.</i>

Caldu, ă, <i>calidus, a.</i>	Credinciosu, ă, <i>fidelis.</i>
Calicu, ă, <i>miser, a.</i>	Crestinu, ă, <i>christianus, a.</i>
Câmpestru, ă, <i>campestris.</i>	Cuviosu, ă, <i>probus, a, congruus, a.</i>
Cărnosu, ă, <i>carnatus, a.</i>	Cumpănită, ă, <i>ponderatus, a.</i>
Căruntă, ă, <i>canus, a.</i>	Cunoscute, ă, <i>notus, a.</i>
Căscătu, ă, <i>apertus, a.</i>	Curat, ă, <i>purus, a.</i>
Cerescu, ă, <i>caelestis, e.</i>	Curvari, ă, <i>fornicator.</i>
Cernută, ă, <i>pollinctus, a.</i>	Cucernicu, ă, <i>mansuetus, a.</i>
Ciuposu, ă, <i>hirsutus, a.</i>	Curtă, ă, <i>curtus, a.</i>
Chiară, ă, <i>clarus, a.</i>	Crudă, ă, <i>crudus, a.</i>
Confusu, ă, <i>confusus, a.</i>	Curiosu, ă, <i>curiosus, a.</i>
Coptă, ă, <i>coctus, a.</i>	
Colțiuosu, ă, <i>glebosus, a.</i>	

D.

Dătoriu, e, <i>debitus, a.</i>	Deschisă, ă, <i>apertus.</i>
Dăunosu, ă, <i>cupidus, a.</i>	Descoperită, ă, <i>delectus, a.</i>
Deculată, ă, <i>elumbis.</i>	Deschilinită, ă, <i>sejunctus, a.</i>
Dedată, ă, <i>adsvetus, a.</i>	Descultă, ă, <i>discalceatus, a.</i>
Defăimată, ă, <i>diffamatus.</i>	Deslegată, ă, <i>solutus, a.</i>
Deletnicu, ă, <i>occupatus, a.</i>	Despărțită, ă, <i>separatus, a.</i>
Delicată, ă, <i>delicatus, a.</i>	Desceptată, ă, <i>excitatus, a.</i>
Depărțată, ă, <i>remotus, a.</i>	Dentiosă, ă, <i>dentatus, a.</i>
Deplină, ă, <i>perfectus, a.</i>	Doiosu, ă, <i>plenus desiderii.</i>
Direptă, ă, <i>rectus, a.</i>	Domesnicu, ă, <i>domesticus, a.</i>
Desu, ă, <i>densus, a.</i>	Domnescu, ă, <i>dominalis.</i>
Desbrăcată, ă, <i>exutus, a.</i>	Dorită, ă, <i>desideratus, a.</i>
Desbinată, ă, <i>sejunctus, a.</i>	Dospită, ă, <i>fermentatus, a.</i>
Descărcată, ă, <i>exoneratus, a.</i>	Dulce, e, <i>dulcis.</i>

E.

Etinu, ă, <i>levis pretii.</i>	Escosă, ă, <i>fungosus, a.</i>
Erbosu, ă, <i>herbosus, a.</i>	Ertată, ă, <i>absolutus, a.</i>
Ernată, ă, <i>hyematus.</i>	

F.

Făcută, ă, <i>factus, a.</i>	Fărinosu, ă, <i>farinosus, a.</i>
Fălosu, ă, <i>superbus, a.</i>	Fărmiciosu, ă, <i>friabilis.</i>

Feciorescu, ă, <i>virginalis</i> .	Focosu, ă, <i>ignitus, a.</i>
Femeescu, ă, <i>foemineus, a.</i>	Foiosu, ă, <i>foliosus, a.</i>
Ferbinte, e, <i>fervidus, a.</i>	Fragetu, ă, <i>fragilis, tener.</i>
Fericitu, ă, <i>felix.</i>	Fricosu, ă, <i>timidus, a.</i>
Fertu, ă, <i>coctus, elixus, a.</i>	Frigurosu, ă, <i>frigidus, a.</i>
Fetescu, ă, <i>puellaris.</i>	Frumosu, ă, <i>formosus, a.</i>
Firescu, ă, <i>naturalis.</i>	Frundiosu, ă, <i>frondosus, a.</i>
Flămîndu, ă, } <i>fameli-</i>	Fugitu, ă, <i>profugus, a.</i>
Fometosu, ă, } <i>cus, a.</i>	Fumosu, ă, <i>fumosus, a.</i>
Flocosu, ă, <i>floccosus, a.</i>	Funinginosu, ă, <i>fuligino-</i>
Flusturatu, ă, <i>ventosus, a.</i>	<i>sus, a.</i>
Formosu, ă, <i>pulcher, a.</i>	Furnicosu, ă, <i>formico-</i>
Folticosu, ă, <i>ventrosus, a.</i>	<i>sus, a.</i>

G.

Galantu, ă, <i>elegans, de-</i>	Glumetiū, ă, <i>jocosus, a.</i>
<i>corus, a.</i>	Golu, ă, <i>vacuus, a, nu-</i>
Galbinu, ă, <i>galbinus, a.</i>	<i>duș, a.</i>
Găunosu, ă, <i>excavatus, a.</i>	Grăitoriu, e, <i>locutor.</i>
Gingavu, <i>balbus.</i>	Grasu, ă, <i>pingvis, cras-</i>
Gemînu, ă, <i>geminus, a.</i>	<i>sus, a.</i>
Generosu, ă, <i>generosus, a.</i>	Grăunțiosu, ă, <i>granosus, a.</i>
Gerosu, ă, <i>gelidus, a.</i>	Grețiosu, ă, <i>fastidiosus, a.</i>
Ghibosu, ă, <i>gibbosus, a.</i>	Greu, ă, <i>gravis.</i>
Ghimposu, ă, <i>aculeatus, a.</i>	Grosu, ă, <i>crassus, gros-</i>
Ghindosu, ă, <i>glandarius, a.</i>	<i>sus, a.</i>
Ghindurosu, ă, <i>glandulo-</i>	Gîrbovu, ă, <i>curvus, a.</i>
<i>sus, a.</i>	Gustosū, ă, <i>gustus, a,</i>
Globosu, ă, <i>globosus, a.</i>	<i>sapidus, a.</i>

H.

Harmonicu, ă, <i>harmoni-</i>	Hidropicu, ă, <i>hydropicus, a.</i>
<i>cus, a.</i>	Hirsitu, ă, <i>sordidus, ava-</i>
Hebetu, ă, } <i>hebes, stu-</i>	<i>rus, a.</i>
Hebeucu, ă, } <i>pidus, a.</i>	Hopinosu, ă, <i>confragosus, a.</i>
Hedu, ă, <i>faedus, a.</i>	Hosposu, ă, <i>siliquosus, a.</i>
Hîitu, ă, <i>dirutus, a.</i>	Hulitu, ă, <i>vituperatus, a.</i>

I.

Iernatecu, ă, <i>hybernus, a.</i>	Imbrăcatu, ă, <i>indutus, a.</i>

Imburatu, ă, <i>pruinosis, a.</i>	Indrăgitu, ă, <i>amore cap-</i>
Immutatu, ă, <i>immutatus, a.</i>	<i>tus, a.</i>
Impăcatu, ă, <i>pacatus, a.</i>	Induplicatu, ă, <i>duplica-</i>
Impărțitu, ă, <i>partitus, a.</i>	<i>tus, a.</i>
Impăturatu, ă, <i>complici-</i>	Induratu, ă, <i>misericors.</i>
<i>tus, a.</i>	Inferatu, ă, <i>ferratus, a,</i>
Impelitiatu, ă, <i>pellitus, a.</i>	<i>vel stigmatu, a.</i>
Impănatu, ă, <i>pennatus, a.</i>	Inferbentatu, ă, <i>fervidus, a.</i>
Impărătescu, ă, <i>imperia-</i>	Iusitu, ă, <i>infixus, a.</i>
<i>lis.</i>	Inflatu, ă, <i>inflatus, a,</i>
Impetritu, ă, <i>induratus, a.</i>	<i>turgidus, a.</i>
Impistritu, ă, <i>variegatus,</i>	Infloritu, ă, <i>floridus, a.</i>
<i>a, maculosus, a.</i>	Infocatu, ă, <i>ignitus, a.</i>
Implutu, ă, <i>impletus, a.</i>	Infrantu, ă, <i>confractus, a.</i>
Impovăratu, ă, <i>oneratus, a.</i>	Infrēnatu, ă, <i>efrenatus, a.</i>
Impresuratu, ă, <i>coarcta-</i>	Infrumtiăsatu, ă, <i>venustus, a.</i>
<i>tus, a.</i>	Inghiătiatu, <i>congelatus, a.</i>
Imprumutu, ă, <i>mutuus, a.</i>	Ingrășatu, ă, <i>saginitus, a,</i>
Impunsu, ă, <i>punctus, a.</i>	<i>vel incrassatus, a.</i>
Imputatu, ă, <i>exprobratus, a.</i>	Inholbatu, ă, <i>magnos, et</i>
Imputitu, ă, <i>putidus, a.</i>	<i>deformes oculos ha-</i>
Inăltiatu, ă, <i>exaltatus, a.</i>	<i>bens.</i>
Inaltu, ă, <i>altus, a.</i>	Inimosu, ă, <i>animosus, a.</i>
Incarcatu, ă, <i>onustus, a.</i>	Inăditu, ă, <i>annexus, a.</i>
Inchegatu, ă, <i>coagulatus, a.</i>	Inecăciosu, ă, <i>suffocans.</i>
Inchiatu, ă, <i>conjunctus, a.</i>	Inodatu, ă, <i>innodatus, a.</i>
Inchisu, ă, <i>ocultus, a, cla-</i>	Inoptatu, ă, <i>pernoctatus, a.</i>
<i>usus, a.</i>	Inoratu, ă, <i>nubilosus, a.</i>
Incinsu, ă, <i>cinctus, a.</i>	Insarcinatu, ă, <i>sarcinitus,</i>
Incordatu, ă, <i>tensus, a.</i>	<i>a, oneratus, a.</i>
Incoronatu, ă, <i>coronatus, a.</i>	Insemnatu, ă, <i>signatus, a.</i>
Incredințiatu, ă, <i>persua-</i>	Inspicatu, ă, <i>spicatus, a.</i>
<i>sus, a.</i>	Insitatu, ă, <i>sitiens.</i>
Incredutu, ă, <i>fidus, a.</i>	Inteleptu, ă, <i>sapiens.</i>
Incuiațu, ă, <i>clausus, a.</i>	Intinatu, ă, <i>inquinatus, a.</i>
Indelungu, ă, <i>longinquus, a.</i>	Intraripatu, ă, <i>alatus, a.</i>
Indesatu, ă, <i>densus, a.</i>	Intrarmatu, ă, <i>armatus, a.</i>
Indireptatu, ă, <i>emendatus, a.</i>	Intregu, ă, <i>integer, a.</i>
Indoitu, ă, <i>duplicatus, a.</i>	Intristatu, ă, <i>contrista-</i>
Indrăcitu, ă, <i>daemonia-</i>	<i>tus, a.</i>
<i>cus, a.</i>	

Intrupatu, ă, <i>incorporatus, a.</i>	Invetiatiu, ă, <i>doctus, a.</i>
Intunecatu, ă, <i>obscurus, a.</i>	nvôluitu, ă, <i>involutus, a.</i>
Intunecosu, ă, <i>tenebrosus, a.</i>	Iscusitu, ă, <i>peritus, a.</i>
Invârstratu, ă, <i>virgatus, varius, a.</i>	<i>exquisitus, a.</i>
	Jucăușu, ă, <i>saltator.</i>
	Juratu, ă, <i>iuratus, a.</i>

L.

Lăcrimosu, ă, <i>lacrymosus, a.</i>	Lindinosu, ă, <i>lendiginosus, a.</i>
Lănosu, ă, <i>lanosus, a.</i>	Linu, ă, <i>lenis, quietus, a.</i>
Lăptosu, ă, <i>lactarius, a.</i>	Lipiciosu, ă, <i>tenax.</i>
Largu, ă, <i>amplus, a.</i>	Lovitu, ă, <i>ictus, a.</i>
Lătinescu, ă, <i>latinus, a.</i>	Luciu, e, <i>lucidus, a.</i>
Lăudatu, ă, <i>laudatus, a.</i>	Lucratu, ă, <i>elaboratus, a.</i>
Lăutu, ă, <i>lotus, lautus, a.</i>	Lumescu, ă, <i>mundanus, a.</i>
Legatu, ă, <i>ligatus, a.</i>	Luminatu, ă, <i>illuminatus, a.</i>
Lemnosu, ă, <i>lignosus, a.</i>	Luminosu, ă, <i>luminosus, a.</i>
Leneșu, <i>lenis, piger, a.</i>	Lunaticu, ă, <i>lunaticus, a.</i>
Leprosu, ă, <i>leprosus, a.</i>	Lunecosu, ă, <i>lubricus, a.</i>
Leșinatu, ă, <i>exanimis.</i>	Lungu, ă, <i>longus, a.</i>
Limbosu, ă, <i>lingvax.</i>	Lunguțiu, ă, <i>longulus, a.</i>
Limbutu, ă, <i>garrulus, a.</i>	Lutosu, ă, <i>lutosus, a.</i>
Limpede, e, <i>limpidus, a.</i>	

M.

Măncăciosu, ă, <i>edax.</i>	Melancholicu, ă, <i>melancholicus, a.</i>
Mângăiosu, ă, <i>consolatorius, a.</i>	Menciuposu, ă, <i>mendax.</i>
Măniosu, ă, <i>iratus, a.</i>	Mesanu, ă, <i>conviva, convivii socius.</i>
Mănosu, ă, <i>secundus, a.</i>	Mesgosu, ă, <i>succosus, a.</i>
Mare, e, <i>magnus, a.</i>	Mestecatu, ă, <i>mixtus, a.</i>
Măretiu, ă, <i>superbus, arrogans.</i>	Minunatu, ă, <i>mirabilis.</i>
Mărginitu, ă, <i>limitatus, a.</i>	Miruntu, ă, <i>minutus, a.</i>
Maritu, ă, <i>gloriosus, a.</i>	Miruntu, ă, <i>idem.</i>
Mărturisitu, ă, <i>confessus, a.</i>	Mohoritu, ă, <i>coccineus, a.</i>
Meduhosu, ă, <i>medullosus, a.</i>	Molcutiu, ă, <i>molliculus, a.</i>
Mehnitu, ă, <i>moestus, a.</i>	Môle, e, <i>mollis.</i>

Mortu, ă, <i>mortuus, a.</i>	Muntosu, ă, <i>montosus, a.</i>
Mucedu, ă, <i>mucidas, a.</i>	Murgu, ă, <i>nigricans.</i>
Mucosu, ă, <i>mucosus, a.</i>	Muschiosu, ă, <i>mucosus, a.</i>
Muetu, vel moietu, ă, <i>e-mollitus, a.</i>	Musteciosu, ă, <i>mixtacatus, a.</i>
Muguritu, ă, <i>gemmatus, a.</i>	Mustosu, ă, <i>mustulentus, a.</i>
Multu, ă, <i>multus, a.</i>	Mutu, ă, <i>mutus, a.</i>
Multoratecu, ă, <i>multiplex.</i>	

N.

Naltu, ă, <i>altus, a.</i>	Negru, ă, <i>niger, a.</i>
Nascutu, ă, <i>natus, a.</i>	Negriciosu, ă, <i>nigrescens.</i>
Năsiposu, ă, <i>arenosus, a.</i>	Negurosu, ă, <i>nebulosus, a.</i>
Năsturu, ă, <i>stultus, a.</i>	Neîncetatu, ă, <i>incessans.</i>
Nebunu, ă, <i>amens.</i>	Neînfrénatu, ă, <i>effrenatus, a.</i>
Necuprênsu, ă, <i>incomprehensus, a.</i>	Nemăsuratu, ă, <i>immensus, a.</i>
Necredinciosu, ă, <i>infidelis.</i>	Nenumitu, ă, <i>non nominatus, a.</i>
Nefertu, ă, <i>incoctus, a.</i>	Nimica, <i>nihil.</i>
Nefericitu, ă, <i>infelix.</i>	Nodurosu, ă, <i>nodosus, a.</i>
	Nouu, ă, <i>novus, a.</i>

O.

Oblitu, ă, <i>planus, a.</i>	Onoratu, ă, <i>honoratus, a.</i>
Ocolitu, ă, <i>circumdatus, a.</i>	Opritu, ă, <i>prohibitus, a.</i>
Ologu, ă, <i>debilis, claudus, a.</i>	Optatu, ă, <i>vel, ostatu, ă, desideratus, a, gē-mens.</i>
Omenitu, ă, <i>honestatus, a.</i>	Orbu, ă, <i>orbis, caecus, a.</i>
Omoritu, ă, <i>occisus, a.</i>	Ostănitu, ă, <i>fatigatus, a.</i>
Onestu, ă, <i>honestus, a.</i>	

P.

Părentescu, ă, <i>paternus, a.</i>	Pirosu, ă, <i>pilosus, a.</i>
Părtașu, ă, <i>particeps.</i>	Pomосу, ă, <i>pomосus, a.</i>
Părăsitu, ă, <i>derelictus, a.</i>	Puternicu, ă, <i>potens.</i>
Pecătosu, ă, <i>peccator, vel peccaminosus, a.</i>	Putredu, ă, <i>putridus, a.</i>
Pêduchiosu, ă, <i>pediculosus, a, vel pedico-sus, a.</i>	Pusu, ă, <i>positus, a.</i>

R.

Rădicinosu, ă, <i>radicosus, a.</i>	Rêtesatu, ă, <i>abscissus, a.</i>
Rămurosu, ă, <i>ramosus, a.</i>	Rêțicitu, ă, <i>aberrans.</i>
Răpitu, ă, <i>raptus, a.</i>	Roșu, ă, <i>ruber, a.</i>
Raru, ă, <i>rarus, a.</i>	Roșitu, ă, <i>rubefactus, a.</i>
Rasu, ă, <i>rasus, a.</i>	Rôtundu, ă, <i>rotundus, a.</i>
Recoritu, ă, <i>refrigeratus,</i> <i>vel recreatus, a.</i>	Ruginosu, ă, <i>rubiginosus, a.</i>
Redicatu, ă, <i>erectus.</i>	Ruptu, ă, <i>ruptus, a, lace-</i> <i>ratus, a.</i>
Repusu, ă, <i>repositus, a.</i>	Rușinosu, ă, <i>pudicus, a.</i>
Resturnatu, ă, <i>eversus, a.</i>	

S.

Silbaticu, ă, <i>silvaticus, a.</i>	Spăriosu, ă, <i>timidus, a.</i>
Săgetatu, ă, <i>sagittatus, a.</i>	Spănsuratu, ă, <i>suspensus, a.</i>
Sănitosu, ă, <i>sanus, a.</i>	Spartu, ă, <i>fractus, a.</i>
Săntu, ă, <i>sanctus, a.</i>	Spinosu, ă, <i>spinosus, a.</i>
Scumpu, ă, <i>pretiosus, a.</i>	Spulbêratu, <i>turbulentus, a.</i>
Scurtu, ă, <i>curtus, brevis.</i>	Spumosu, ă, <i>spumosus, a.</i>
Săratu, ă, <i>salsus, a.</i>	Spurcatu, ă, <i>spurcus, a.</i>
Săminatu, ă, <i>seminatus, a.</i>	Statornicu, ă, <i>constans.</i>
Setosu, ă, <i>sitiens.</i>	Strălucitu, ă, <i>illustris.</i>
Sentitoriu, e, <i>sentiens.</i>	Strâmbu, ă, <i>curvus, a.</i>
Simplu, ă, <i>simplex.</i>	Străpunsu, ă, <i>transfixus, a.</i>
Singuru, ă, <i>solus, a.</i>	Subțire, e, <i>subtilis.</i>
Smeritu, ă, <i>humilis.</i>	Supusu, ă, <i>subditus, a.</i>
Somnurosu, ă, <i>somnolen-</i> <i>tus, a.</i>	Suru, ă, <i>caeruleus, a.</i>
Spălatu, ă, <i>lotus, a.</i>	Susu, ă, <i>altus, a.</i>
Spônă, ă, <i>calvus, glaber.</i>	Surdu, ă, <i>surdus, a.</i>
	Svântatu, ă, <i>ventilatus, a.</i>

T.

Tăcutu, ă, <i>tacitus, a.</i>	Torsu, ă, <i>tortus, a.</i>
Tare, e, <i>fortis.</i>	Trasu, ă, <i>tractus, a.</i>
Tăner, ă, { <i>juvenis, te-</i>	Trăcatoriu, e, <i>transito-</i>
Tiner, ă, { <i>ner, a.</i>	<i>rius, a.</i>
Tinosu, ă, <i>coenosus, a.</i>	Trupescu, ă, <i>corporalis.</i>
Tocmitu, ă, <i>correctus, a.</i>	Tunsu, ă, <i>tonsus, rarus, a.</i>
Topitu, ă, <i>liquefactus, a.</i>	Turbatu, ă, <i>rabiosus, a.</i>

U.

Udu, â,)	Următoriu, e, successor.
Udatu, â,)	Uscatu, â, exsiccatus, a.
Uitatu, â, oblitus, a.	Urăciosu, â, taediosus, a.
Umèdu, â, humidus, a.	Uşoru, â, levis.
Unflatu, â, inflatus, tur-	Uşoratu, â, levatus, a.
gidus,	Usturatu, â, ustulatus, a.
Unitu, â, unitus, a.	Uşuratu, â, foeneratus.
Unsu, â, unctus, a.	

V.

Vècinu, â, vicinus, a.	Virtosu, â, durus, a.
Vechiu, e, vetus, us.	Viuu, â, vivus, a.
Veninosu, â, venenosus, a.	Voiosu, â, animosus, a,
Vèntosu, â, ventosus, a.	vividus, a.
Verde, e, viridis.	Vorbitoriu, e, loquens.
Verminosu, â, vermino-	Vrednicu, â, dignus, a.
sus, a.	Vulpescu, â,)
Vèrsatu, â, effusus, a.	Vulpinu, â,) vulpinus, a.
Vindecatu, â, resanatus, a.	

Z.

Zămosu, â, jusculentus, a.	Zerosu, â, serosus, a.
Zelosu, â, zelosus, a.	

Verba, quae in sermone quotidiano frequentius occurrunt.

A.

Abatu, ere, utu, deflecto.	Aduno, are, atu, congrego,
Aciçu, are, atu, cieo.	aduno.
Acoperu, ire, itu, cooperio.	Aflu, are, atu, invenio.
Acrescu, ire, itu, accidum	Afumu, are, atu, perfumo.
reddo.	Afundu, are, atu, demergo.
Adaugu, ere, atu, adjungo,	Aeptu, are, atu,)
augeo.	Aieptu, are, atu,) flecto
Adăpu, are, atu, adauquo.	dirigo,
Adormu ire, itu, obdormio.	Ajunu, are, atu, jejuno.
Aducu, ere, usu, adduco.	Ajungu, ere, usu, attingo.
	Ajutu, are, atu, adjuvo.

Albescu, ire, itu, <i>dealbo.</i>	Armă, are, atu, <i>armo.</i>
Alegu, ere, esu, <i>eligo.</i>	Aruncu, are, atu, <i>proicio,</i> <i>averrunco.</i>
Alergu, are, atu, <i>fugio.</i>	Ascultu, are, atu, <i>ausculto.</i>
Amărescu, ire, itu, <i>exacer-</i> <i>bare.</i>	Ascundu, ere, su, <i>abscondo.</i>
Amestecu, are, atu, <i>misceo.</i>	Ascutu, ire, itu, <i>exacuo.</i>
Amu, avere, utu, <i>habeo.</i>	Astupu, are, atu, <i>obstipo.</i>
Amorțiescu, ire, itu, <i>rigeo.</i>	Asudu, are, atu, <i>sudo.</i>
Amuțescu, ire, itu, <i>obmu-</i> <i>tesco.</i>	Asunu, are, atu, <i>sono.</i>
Aplecu, are, atu, <i>inclino.</i>	Asuprescu, ire, itu, <i>supero,</i> <i>subduco.</i>
Aprindu, ere, su, <i>accendo.</i>	Asurdescu, ire. itu, <i>obsur-</i> <i>desco.</i>
Apucu, are, atu, <i>apprehendo.</i>	Atingu, ere, su, <i>tango.</i>
Apropiu, are, atu, <i>appro-</i> <i>pingvo.</i>	Astempêru, are, atu, <i>tem-</i> <i>pero.</i>
Apui, nere, usu, <i>occido</i> <i>(sol.)</i>	Asteptu, are, atu, <i>expecto.</i>
Aru, are, atu, <i>aro.</i>	Asternu, ere, utu, <i>sterno.</i>
Aratu, are, atu, <i>indico.</i>	Audu, ire, itu, <i>audio.</i>
Ardu, ere, arsu, <i>comburo,</i> <i>ardeo.</i>	Aurescu, ire, itu, <i>inauro.</i>

B.

Bagu, are, atu, <i>pango, figo.</i>	Botesu, are, atu, <i>baptiso.</i>
Bălbuto, ire, itu, <i>balbutio.</i>	Brumu, are, atu, <i>pruina ca-</i> <i>dit, (verbi imperson).</i>
Batu, ere, utu, <i>baluo, tundo.</i>	Bucinu, are, atu, <i>buccino.</i>
Batjocorescu, ire, itu, <i>irri-</i> <i>deo.</i>	Bulbucu, are, atu, <i>bullio,</i> <i>bullo.</i>
Belescu, iri, itu, <i>deglubio.</i>	Bucuru, are, atu, <i>gratulor.</i>
Beșicu, are, atu, <i>vesicam</i> <i>accipio in corpore,</i> <i>pustulesco.</i>	Bumbaescu, ire, itu, <i>bom-</i> Bombăescu, ire, itu, <i>bito.</i>
Béu, ere, beutu, <i>bibo.</i>	Buricu, are, atu, <i>umbilico.</i>
Bêne cuventesu, are, atu, <i>be-</i>	Bursucu, are, atu, <i>effer-</i> <i>vesco.</i>
Bine cuventesu, are, atu, <i>ne-</i> <i>dico.</i>	Buvenescu, ire, itu, <i>allido.</i>
Blastêmu, are, atu, <i>blasphe-</i> <i>mo, maledico.</i>	

C.

Cacu, are, atu, <i>caco, merdo.</i>	Cadu, ere, utu, <i>cado.</i>

Calcu, are, atu, <i>calco, premo.</i>	Clopotescu, ire, itu, <i>pulso.</i>
Canonescu, ire, itu, <i>punio, poenitentiam impono.</i>	Coboru, ire, <i>descendo, dejicio.</i>
Cântu, are, atu, <i>canto, cano.</i>	Comendu, are, atu, <i>commendo.</i>
Capitu, are, atu, <i>capio, obtineo.</i>	Computu, are, atu, <i>computo.</i>
Căputu, are, atu, <i>subduco, (cothurnos).</i>	Contagescu, ire, itu, <i>contagione afficior.</i>
Carminu, are, atu, <i>carmino.</i>	Continescu, ire, itu, <i>contineo, refreno.</i>
Cărpescu, ire, itu, <i>sarcio.</i>	Coquu, cóquere, coptu, <i>coquo.</i>
Carșescu, ire, iuu, <i>crepito, strepo.</i>	Corăescu, ire, itu, <i>crocio.</i>
Caru, are, atu, <i>veho, gero.</i>	Coronu are, atu, <i>corono.</i>
Carunțescu, ire, itu, <i>canesco.</i>	Cosescu, ire, itu, <i>seco, falco.</i>
Căsătorescu, ire, itu, <i>matri-monio jungo.</i>	Credu, ere, utu, <i>credo.</i>
Cascu, are, atu, <i>oscito, oscitor.</i>	Crepu, are, atu, <i>crepo, findo.</i>
Cantu, are, atu, <i>quaero.</i>	Crescu, ere, utu, <i>cresco.</i>
Cenușu, ere, etu, <i>cinefacio.</i>	Crestu, are, atu, <i>strio, incido.</i>
Cercetu, are, atu, <i>investigo.</i>	Cruntu, are, atu, <i>cruento.</i>
Cercu, are, atu, <i>quaero.</i>	Çucu, are, atu, <i>osculum do.</i>
Cercuescu, ire, itu, <i>vieo.</i>	Çugetu, are, atu, <i>cogito.</i>
Cernu, ere, utu, <i>cerno pol-lintio.</i>	Culeu, are, atu, <i>colloco.</i>
Certu, are, atu, <i>corripio.</i>	Culegu, ere, esu, <i>colligo.</i>
Ceruescu, ire, itu, <i>cero.</i>	Cuminecu, are, atu, <i>commu-nico, sacram commu-nionem administro.</i>
Ceteru, are, atu, <i>citaro, fidibus ludo.</i>	Cumpăru, are, atu, <i>comparo.</i>
Chemu, are, atu, } <i>voco,</i>	Cumpănu, are, atu, <i>pondero.</i>
Chiămu, are, atu, } <i>clamo.</i>	Cunosecu, ere, utu, <i>cognosco.</i>
Cimpăvescu, ire, itu, <i>torpeo.</i>	Cununu, are, atu, <i>copulo.</i>
Cănu, are, atu, <i>coeno.</i>	Cuprëndu, ere, su, <i>compre-hendo.</i>
Cinstescu, ire, itu, <i>aestimo.</i>	Curățescu, ire, itu, <i>expurgo.</i>
Çipotescu, ire, itu, <i>ejulo.</i>	Curgu, ere, su, <i>fluo, curo.</i>
Çipu, are, atu, <i>sipo, jacio.</i>	Curmu, are, atu, <i>perrumpo.</i>
Çitu, are, atu, <i>cito, evoco.</i>	
Çiupelescu, ire, itu, <i>deplu-mo.</i>	

Curtescu, ire, itu,	} hono- riscau- sa ali- quem- visito.	Custu, are, atu, <i>vita fruor,</i>
Cortenescu, ire, itu,		<i>vivo.</i>
		Cutesu, are, atu, <i>audeo.</i>
		Cutremuru, are, atu, <i>tremo,</i> <i>contremo.</i>
Curu, ere, cursu, <i>curro,</i> <i>fugio, fluo.</i>		Cuvèntu, are, atu, <i>loquor,</i> <i>dico.</i>
Curvescu, ire, itu, <i>moechor.</i>		

D.

Demàndu, are, atu, <i>praeci-</i> <i>pio.</i>	Deschidu, ere, isu, <i>aperio.</i>
Dapènu, are, atu, <i>fila glo-</i> <i>mero.</i>	Deschiu, ere, atu, <i>solvo,</i> <i>dissolvo.</i>
Dau, are, atu, do, <i>tribuo.</i>	Descingu, ere, nsu, <i>discin-</i> <i>go.</i>
Dèbèlu, are, atu, <i>marceo.</i>	Descoperu, ire, itu, <i>disco-</i> <i>operio.</i>
Deculu, are, atu, <i>delumbo.</i>	Descosu, cósere, utu, <i>dissuo.</i>
Dedau, are, atu, <i>avesco.</i>	Descuiu, ere, étu, <i>resero-</i> <i>are.</i>
Defaimu, are, atu, <i>diffamo,</i> <i>vitupero.</i>	Desculçu, are, atu, <i>discal-</i> <i>ceo.</i>
Deflorescu, ire, itu, <i>deplu-</i> <i>mo.</i>	Deşertu, are, atu, <i>evacuo.</i>
Delungu, ire, itu, <i>elengo,</i> <i>prolongo.</i>	Desfacu, ere, cutu, <i>destruo,</i> <i>infectum reddo.</i>
Departu, are, atu, <i>remo-</i> <i>veo.</i>	Desfrènu, are, atu, <i>effreno.</i>
Deprindu, ere, nsu, <i>exer-</i> <i>ceo.</i>	Desfundu, are, atu, <i>fundum</i> <i>ejicio.</i>
Deràmu, are, atu, <i>ramis</i> <i>privo.</i>	Desghiocu, are, atu, <i>enucleo.</i>
Desarmu, are, atu, <i>exar-</i> <i>mo.</i>	Deshamu, are, atu, <i>abjungo</i> (e.g. <i>equos</i>).
Desbatu, ere, utu, <i>dejicio,</i> <i>decutio.</i>	Deslegu, are, atu, <i>absolvo,</i> <i>resolvo.</i>
Desbracu, are, atu, <i>exuo.</i>	Desmàniu, ere, atu, <i>lenio.</i>
Descalecu, are, atu, <i>des-</i> <i>cendo (de equo).</i>	Desmèntu, are, atu, <i>disvadeo.</i>
Descàntu, are, atu, <i>incanto.</i>	Desnodu, are, atu, <i>enodo.</i>
Descarcu, are, atu, <i>exonero,</i> (<i>currum</i>).	Despartu, ire, itu, <i>dispar-</i> <i>tior.</i>
	Dèspicu, are, atu, <i>disfin-</i> <i>do.</i>

Desceptu, are, atu, <i>excito</i> .	Domolescu, ire, itu, <i>demon-</i>
Destupu, are, atu, <i>retaro</i> .	<i>lio</i> .
Desvêtiu, are, atu, <i>desve-</i>	Dorescu, ire, itu, <i>desidero</i> .
<i>facio</i> .	Dormu, ire, itu, <i>dormio</i> .
Detunu, are, atu, <i>fulmine</i>	Dospescu, ire, itu, <i>fermen-</i>
<i>ico</i> .	<i>to</i> .
Dimieu, are, atu, <i>tero, frio</i> .	Dovedescu, ire, itu, <i>demon-</i>
Diregu, ere, esu, <i>dirigo</i> .	<i>stro</i> .
Disputu, are, atu, <i>disputo</i> .	Dubescu, ire, itu, <i>glabro</i> .
Dobëndescu, ire, itu, <i>obti-</i>	Ducu, ere, usu, <i>duco</i> .
<i>neo</i> .	Duduescu, ire, itu, <i>pello</i> .
Doctorescu, ire, itu, <i>me-</i>	Dulcescu, ire, itu, <i>duce</i>
<i>deor</i> .	<i>reddo</i> .
Domnescu, ire, itu, <i>domi-</i>	Duplecu, are, atu, <i>duplico</i> .
<i>nor</i> .	Durducu, are, atu, <i>turgeo</i> .

E.

Eftinescu, ire, itu, <i>preti-</i>	Esu, ire, itu, <i>exeo</i> .
<i>um minuo</i> .	Evangelisescu, are, atu,
Erbuescu, ire, itu, <i>herbesco</i> .	<i>evangelizo</i> .
Ernu, are, atu, <i>hyemo</i> .	

F.

Facu, ere, utu, <i>facio</i> .	Faurescu, ire, itu, <i>fabrico</i> .
Fălescu, ire, itu, <i>me effero</i> .	Feciorescu, ire, itu, <i>virgi-</i>
Fărinu, are, atu, <i>farina</i>	<i>nitatem ago</i> .
<i>conspargo</i> .	Ferbu, ere, fertu, <i>ferveo,</i>
Fărmecu, are, atu, <i>incanto</i> .	<i>coquo</i> .
Férecu, are, atu, <i>ferro ob-</i>	Flesnescu, ire, itu, <i>coagu-</i>
<i>duco</i> .	<i>lo</i> .
Ferescu, ire, itu, <i>averto,</i>	Florescu, ire, itu, <i>floresco</i> .
<i>tueor</i> .	Flueru, are, atu, <i>sibbillo</i> .
Fericescu, ire, itu, <i>felicito</i> .	Flusturu, are, atu, <i>ventum</i>
Figu, gere, fiptu, <i>figo</i> .	<i>excito</i> .
Filosofescu, ire, itu, <i>phi-</i>	Folosescu, ire, itu, <i>utilis</i>
<i>losophor</i> .	<i>sum</i> .
Flămedescu, ire, itu, <i>fames-</i>	Frangu, ere, frântu, <i>frango</i> .
<i>co, esurio</i> .	Frecu, are, atu, <i>frico</i> .

Fréméntu, are, atu, <i>subigo</i> , <i>depso</i> .	Fulgeru, are, atu, <i>fulguro</i> .
Frénu, are, atu, <i>freno</i> .	Fumegu, are, atu, <i>fumigo</i> .
Frigu, ere, friptu, <i>frigo</i> , <i>asso</i> .	Fumu, are, atu, <i>fumo</i> .
Fugu, gire, gitu, <i>fugio</i> , <i>curro</i> .	Furnicu, are, atu, <i>formico</i> .
	Furu, are, atu, <i>furor</i> .

G.

Găfănescu, ire, itu, <i>anhelitum</i> <i>duco</i> .	Glumescu, ire, itu, <i>jocor</i> .
Găgănescu, ire, itu, <i>gingrio</i> .	Golescui, ire, itu, <i>evacuo</i> .
Gălbănescu, ire, itu, <i>flavo</i> <i>colore pingo</i> .	Gonescu, ire, itu, <i>abigo</i> .
Gatu, are, atu, <i>paro</i> .	Grăescu, ire, itu, <i>loquor</i> .
Găunescu, ire, itu, <i>excavo</i> .	Greoesu, ere, étu, <i>gravo</i> .
Găurescu, ire, itu, <i>perforo</i> .	Grigescu, ire, itu, <i>curam</i> <i>gero</i> .
Gemu, ere, utu, <i>gemo</i> .	Grohonescu, ire, itu, <i>gru</i> <i>nio</i> .
Gegeru, are, atu, <i>gelo, con</i> <i>gelo</i> .	Gubernu, are, atu, <i>rego</i> .
Gidelescu, ire, itu, <i>titillo</i> .	Gustu, are, atu, <i>gusto</i> .
Glăsuescu, ire, itu, <i>voci</i> <i>feror</i> .	Gustărescu, ire, itu, <i>saepo</i> <i>gusto, vel jento</i> .

H.

Hămănescu, ire, itu, <i>fame</i> <i>divexo</i> .	Hiescu, ire, itu, <i>dirruo</i> .
Harmonescu, ire, itu, <i>har</i> <i>moniam efficio</i> .	Hiriescu, ire, itu, <i>hirrio</i> .
Hășcăescu, ire, itu, <i>aves de</i> <i>pello</i> .	Hohotescu, ire, itu, <i>cachi</i> <i>nor</i> .
Hébătescu, ire, itu, <i>hebe</i> <i>tesco</i> .	Horăescu, ire, itu, <i>ronchos</i> <i>duco, ronchiso</i> .
Hedescu, ire, itu, <i>faedum</i> <i>reddo</i> .	Horescu, ire, itu, <i>modulor</i> .
	Hulescu, ire, itu, <i>vitupero</i> .
	Hutupescu, ire, itu, <i>tubur</i> <i>cinor</i> .

I.

Ieuescu, ire, itu, <i>caneo</i> .	Iertu, are, atu, <i>pareo</i> .
Iernu, are, atu, <i>hyberno</i> .	Imbétu, are, atu, <i>inebrio</i> .

Imbinu, are, atu, <i>combino</i> .	Impresuru, are, atu, <i>cingo</i> , <i>coarcto</i> .
Imbiu, ere, atu, <i>offerro</i> , <i>alicui aliquid</i> .	Impreunu, are, atu, <i>unio</i> , <i>conjungo</i> .
Imblândescu, ire, itu, <i>blan-</i> <i>dum reddo, cicuro</i> .	Improscu, are, atu, <i>con-</i> <i>spergo, impeto</i> .
Imbracinu, are, atu, <i>brac-</i> <i>cas adligo</i> .	Imprumutu, are, atu, <i>com-</i> <i>modo</i> .
Imbracu, are, atu, <i>amicio</i> .	Impuçinu, are, atu, <i>immi-</i> <i>nno</i> .
Imbucu, are, atu, <i>sublabro</i> , <i>in buccam accipio</i> .	Impungu, ere, punsu, <i>pungo</i> .
Imbunu, are, atu, <i>melioro</i> .	Imputu, are, atu, <i>imputo</i> .
Imburu, are, atu, <i>pruina</i> <i>obduco</i> .	Impuțescu, ire, itu, <i>putidum</i> <i>reddo</i> .
Imbordu, are, atu, <i>subverto</i> .	Inaltiu, are, atu, <i>inalto</i> , <i>eveho</i> .
Immoiu, ére, étu, <i>emollio</i> .	Incâldescu, ire, itu, <i>calefa-</i> <i>cio</i> .
Immultiescu, ire, itu, <i>mul-</i> <i>tiplico</i> .	Incalecu, are, atu, <i>equo in-</i> <i>sideo</i> .
Immutu, are, atu, <i>immuto</i> .	Incalçu, are, atu, <i>calceo</i> .
Impacu, are, atu, <i>pacifico</i> .	Inçapu, are, atu, <i>transfigo</i> .
Impârtiescu, ire, itu, <i>par-</i> <i>tior, divido</i> .	Inçapu, ere, utu, <i>locum ca-</i> <i>pito, intro</i> .
Impartu, iri, itu, <i>partior</i> .	Incarcu, are, atu, <i>onero</i> .
Imparu, are, atu, <i>impalo</i> , <i>palis fulcio</i> .	Incepu, ere, utu, <i>incipio</i> .
Impâțuru, are, atu, <i>com-</i> <i>plico</i> .	Incetu, are, atu, <i>cesso</i> .
Impedecu, are, atu, <i>impe-</i> <i>dio</i> .	Inchegu, are, atu, <i>coagulo</i> .
Impênu, are, atu, <i>penno</i> , <i>floribus orno</i> .	Inchidu, ere, isu, <i>claudio</i> .
Impêrâtescu, ire, itu, <i>impero</i> .	Inchinu, are, atu, <i>inclino</i> .
Impilu, are, atu, <i>humillio</i> .	Inchingu, are, atu, <i>equum</i> <i>subcingo</i> .
Impingu, ere, nsu, <i>trudo</i> .	Incingu, ere, cinsu, <i>incin-</i> <i>go</i> .
Impletescu, ire, itu, <i>imple-</i> <i>cto, texo</i> .	Incordu, are, atu, <i>tendo, in-</i> <i>tendo, (e. g. cordas)</i> .
Implinescu, ire, itu, <i>impleo</i> , <i>satisfacio</i> .	Incoronu, are, atu, <i>incorono</i> .
Implu, ére, utu, <i>impleo</i> .	Incredu, ere, dutu, <i>credo</i> , <i>confido</i> .
Impregiuru, are, atu, <i>gyro</i> , <i>ambio</i> .	Incresta, are, atu, <i>strio</i> .

Incuiu, ere, atu, *sero*.
 Incungiuru, are, atu, *circumdo*.
 Indelungu, are, atu, *elongo, prolongo*.
 Indemănu, are, atu, *accomodo*.
 Indemnu, are, atu, *incito*.
 Indesu, are, atu, *condenso*.
 Indireptu, are, atu, *dirigo*.
 Indoescu, ire, itu, *obsideor*.
 Indulcescu, ire, itu, *dulce reddo*.
 Induplicu, are, atu, *duplico*.
 Induru, are, atu, *misereor*.
 Inferbentu, are, atu, *inferveo*.
 Inferu, are, atu, *cauterio, ferro obduco*.
 Infigu, ere, fiptu, *infigo*.
 Infioru, are, atu, *horreo*.
 Inflorescu, ire, itu, *effloresco*.
 Infioru, ire, itu, *floreo*.
 Influ, are, atu, *inflo*.
 Intocu, are, atu, *ignio*.
 Inioiu, ere, atu, *inflo, sollico*.
 Infrăngu, ere, frăntu, *confringo*.
 Infrėnu, are, atu, *refreno*.
 Infricu, are, atu, *deterreo*.
 Infruntu, are, atu, *objungo*.
 Infrundescu, ire, itu, *effrondesco*.
 Infundu, are, atu, *fundo, provideo*.
 Ingănu, are, atu, *gannio, balbutio verba*.
 Ingeminu, are, atu, *combino*.

Ingenunchiu, chiare, atu, *genua flecto*.
 'nghimpu, are, atu, *pungo*.
 Inghitu, țire, itu, *deglutio*.
 Ingrădescu, ire, itu, *sepio*.
 Ingrășu, are, atu, *saginó*.
 Ingreoiu, are, atu, *ingravo, impraegno*.
 Ingropu, are, atu, *infodio*.
 Ingroșu, șere, atu, *incrasso*.
 Impetu, are, atu, *jacio cum impetu*.
 Inimu, are, atu, *animo*.
 Inlemnescu, ire, itu, *obstupéo*.
 Inaltiu, are, atu, *extollo*.
 Innecu, are, atu, *neco, suffuco*.
 Innegrescu, ire, itu, *nigrum reddo*.
 Innodu, are, atu, *conno-do*.
 Innoescu, ire, itu, *inno-vo*.
 Innoptu, are, atu, *pernocto, nocte oprimor*.
 Innotu, are, atu, *innato*.
 Insăngeru, are, atu, *sanguino*.
 Insarcinu, are, atu, *onero, sarcino*.
 Inscientiu, are, atu, *annuncio*.
 Inșelu, are, atu, *seduco*.
 Inșelu, are, atu, *ephippium impono*.
 Insemnu, are, atu, *signo*.
 Inserinu, are, atu, *sereno*.

Inseru, are, atu, <i>vesper mihi advenit, vesperresco.</i>	Intiritu, are, atu, <i>irrito.</i>
Insetu, are, atu, <i>silio.</i>	Intocmescu, ire, itu, <i>complano.</i>
Inşiru, are, atu, <i>in seriem dispono.</i>	Intornu, are, atu, <i>revertor.</i>
Insočiescu, ire, itu, <i>consocio.</i>	Intorquu, tórquere, <i>torsu, intorqueo, inverto.</i>
Insoru, are, atu, <i>uxorem duco.</i>	Intrarmu, are, atu, <i>armo.</i>
Inspăimentu, are, atu, <i>terrefacio.</i>	Intrecu, cere, utu, <i>supero.</i>
Inspicu, are, atu, <i>spicor.</i>	Intrêmu, are, atu, <i>sanitam recupero.</i>
Inspinu, are, atu, <i>pungo, spino.</i>	Intristitu, are, atu, <i>contristo.</i>
Instrăinu, are, atu, <i>abalieno.</i>	Intru, are, atu, <i>intro.</i>
Insufu, are, atu, <i>inflo, inspiro.</i>	Intunecu, are, atu, <i>tenebris obduco.</i>
Insuşescu, ire, itu, <i>adproprio.</i>	Injugu, are, atu, <i>jugum impono.</i>
Intărdiiu, are, atu, <i>retardo.</i>	Injuru, are, atu, <i>objurgo.</i>
Intărescu, ire, itu, <i>fortifico.</i>	Invechescu, chire, itu, <i>obsolefacio.</i>
Intelegu, ere, lesu, <i>intellico.</i>	Invecinu, are, atu, <i>vicinum reddo.</i>
Intepletiescu, <i>sapientem reddo.</i>	Inverdescu, ire, itu, <i>viridior.</i>
Intemplu, are, atu, <i>evenio (verb. impersonale.)</i>	Invêtescu, ire, itu, <i>verto.</i>
Intimpinu, are, atu, <i>obviam fio, occurro.</i>	Invêscu, ere, cutu, <i>investio.</i>
Intinu, are, atu, <i>luso inficio.</i>	Invêtiu, are, atu, <i>edoceo.</i>
Intêndu, dere, tênsu, <i>extendo, tendo.</i>	Inviu, ére, atu, <i>resuscito.</i>
Intingu, ere, tinsu, <i>intingo.</i>	Invingu, ere, vinsu, <i>vinco.</i>
Intipuescu, ire, itu, <i>effingo.</i>	Invitu, are, atu, <i>incito.</i>
	Invôluiu, ire, itu, <i>involvero.</i>
	IscoDESCU, ire, itu, <i>exploro.</i>
	Iscusescu, ire, itu, <i>excolo.</i>
	Jubescu, ire, itu, <i>libet mihi.</i>
	Jelescu, ire, itu, <i>lugeo.</i>
	Jimbu, are, atu, <i>curvo.</i>
	Jocu, are, atu, <i>ludo, salto.</i>

Judecu, are, atu, <i>judicio.</i>	Junghiu, ére, atu, <i>jugulo</i>
Junescu, ire, <i>vitam juvenilem duco.</i>	<i>macto.</i>
	Juru, are, atu, <i>juro.</i>

L.

Lacremu, are, atu, <i>lacrymor.</i>	Lingărescu, ire, itu, <i>adulor.</i>
Lălăescu, ire, itu, <i>lallo.</i>	Lingu, ere, linsu, <i>lingo.</i>
Lânguedescu, ire, itu, <i>langveo.</i>	Liniiu, are, atu, <i>lineo, lineas duco.</i>
Lapidu, are, atu, <i>abjicio.</i>	Lipescu, ire, itu, <i>linio luto.</i>
Lărgescu, ire, itu, <i>amplio.</i>	Lôcuescu, ire, itu, <i>habito, locum capio.</i>
Lasu, are, atu, <i>sino, mitto.</i>	Logodescu, ire, itu, <i>despondeo.</i>
Lațescu, ire, itu, <i>dilato.</i>	Lotrescu, ire, itu, <i>latrocinor.</i>
Latru, are, atu, <i>latro.</i>	Lovescu, ire, itu, <i>ferio, cutio.</i>
Lauu, are, lăutu, <i>lavo.</i>	Lucru, are, atu, <i>laboro.</i>
Laudu, are, atu, <i>laudo.</i>	Luminu, are, atu, <i>illamino.</i>
Léganu, are, atu, <i>infantem, in cunis agito.</i>	Lunecu, are, atu, <i>labor, lubrico.</i>
Legu, are, atu, <i>ligo.</i>	Lungescu, ire, itu, <i>prolongo.</i>
Legu, gere, lesu, <i>lego.</i>	Luptu, are, luptu, <i>luctor.</i>
Lenevescu, ire, itu, <i>pigresco.</i>	
Leșinu, are, atu, <i>deliquitum patior.</i>	
Limpedescu, ire, itu, <i>limpidum reddo.</i>	
Limpescu, ire, itu, <i>lambo.</i>	

M.

Macinu, are, atu, <i>molo.</i>	Mântuescu, ire, itu, <i>salvum facio.</i>
Măncu, are, atu, <i>manduco.</i>	Mărescu, ire, itu, <i>magnifico.</i>
Mănecu, are, atu, <i>summo mane moveo.</i>	Marginescu, ire, itu, <i>limito.</i>
Măngăiu, ére, étu, <i>conso- lor.</i>	Măritu, are, atu, <i>marito.</i>
Măniiu, ére, atu, <i>iratum reddo.</i>	Mărmorescu, ire, itu, <i>mar- moro.</i>

Marturisescu, ire, itu, *confiteor*.

Măturu, are, atu, *verro*.

Mêhnescu, ire, itu, *maesto, moerore adificio*.

Mênțiu, ire, itu, *mentior*.

Mênu, are, atu, *mitto, pello*.

Merêndu, are, atu, *merendam sumo*.

Mergu, gere, mersu, *migro*.

Mastecu, are, atu, *mastico*.

Mestecu, are, atu, *misceo*.

Mêsuru, are, atu, *mensuro*.

Micescu, ire, itu, *minuo*.

Minu, are, atu, *mino, pello*.

Minunu, are, atu, *miror*.

Mirosu, ire, itu, *olfacio*.

Miru, are, atu, *miror*.

Miruescu, ire, itu, *ungo oleo sacro, confirmo*.

Miruntesu, țire, itu, *comminuo*.

Miscu, are, atu, *moveo*.

Mogorocescu, ire, itu, *muscito*.

Moiu, ere, atu, *mollio*.

Moriu, murire, muritu, *morior*.

Mormăescu, ire, itu, *murmuro*.

Mucedescu, ire, itu, *mucesco*.

Mugescu, ire, itu, *mugeo*.

Mugurescu, ire, itu, *gemmo*.

Mulcomescu, ire, itu, *muceo*.

Mulțamescu, ire, itu, *gratias ago*.

Mulțescu, ire, itu, *multiplico*.

Muresu, are, atu, *muria condo*.

Muruescu, ire, itu, *obli-
nio*.

Mușcu, are, atu, *mordeo*.

Mustru, are, atu, *corripio*.

Mutu, are, atu, *muto*.

N.

Nălbescu, ire, itu, *inalbo*.

Nascu, ere, utu, *nascor, pario*.

Nebunescu, ire, itu, *insanio*.

Negoțitorescu, ire, itu, *mercaturam exerceo*.

Negrescu, ire, itu, *nigrum facio*.

Netesescu, ire, itu, *nitidum facio*.

Nimerescu, ire, itu, *invenio*.

Ningu, gere, ninsu, *ningo*.

Nomescu, ire, itu

Numescu, ire, itu

Notu, are, atu, *nato*.

Numeru, are, atu, *numero*,

Nuntescu, ire, itu, *nuptias celebho*.

Nutrescu, ire, itu, *nutrio*.

O.

Oblescu, ire, itu, <i>com- plano.</i>	Ominescu, ire, itu, <i>ho- noro.</i>
Oboru, ire, itu, <i>obruo.</i>	Omoru, ire, itu, <i>occido.</i>
Ocolescu, ire, itu, <i>circum- eo.</i>	Oprescu, ire, itu, <i>prohi- beo.</i>
Oftesu, are, atu, <i>ingemi- sco.</i>	Orbescu, ire, itu, <i>obcoe- co.</i>
Opăcescu, ire, itu, <i>reti- neo, occupo.</i>	Ostănescu, ire, itu, <i>defa- tigo.</i>

P.

Păciuescu, ire, itu, <i>paci- fico.</i>	Plăngu, ere, plănsu, <i>plan- go, fleo.</i>
Pândescu, ire, itu, <i>insi- dior.</i>	Plinescu, ire, itu, <i>impleo.</i>
Pascu, ere, utu, <i>pasco.</i>	Pocnescu, ire, itu, <i>fra- gorem edo.</i>
Părtinescu, ire, itu, <i>par- tem tueor.</i>	Podescu, ire, itu, <i>podium facio, asseribus so- lum compingo.</i>
Patiu, ire, itu, <i>patior.</i>	Pornescu, ire, itu, <i>pro- ficiscor.</i>
Păstorescu, ire, itu, <i>pa- storem ago.</i>	Portu, are, atu, <i>porto.</i>
Pecătuescu, ire, itu, <i>pecco.</i>	Potolescu, ire, itu, <i>demol- lio.</i>
Pedepsescu, ire, itu, <i>ca- stigo.</i>	Postescu, ire, itu, <i>opto.</i>
Periiu, ere, atu, <i>purgo.</i>	Prândescu, ire, itu, <i>pran- deo.</i>
Pescuescu, ire, itu, <i>pis- cor.</i>	Prăcepu, ere, utu, <i>perci- pio, intelligo.</i>
Picuru, are, aiu, <i>stillo.</i>	Prepunu, ere, pusu, <i>prae- pono.</i>
Peptinu, are, atu, <i>pectino.</i>	Preseru, are, atu, <i>sale conspargo.</i>
Pierdu, vel perdu, ere, utu, <i>perdo.</i>	Preoteşcu, ire, itu, <i>in sa- cerdotem consecro.</i>
Pipăescu, ire, itu, <i>palpo.</i>	Pretiuescu, ire, itu, <i>pre- tium indico.</i>
Pipêru, are, atu, <i>pipero, pipere condo.</i>	Prêndu, ere, prênsu, <i>pre- hendo, prendo.</i>
Pişu, are, atu, <i>mingo.</i>	
Pişcu, are, atu, <i>avello for- cipe.</i>	
Placu, ere, utu, <i>placeo.</i>	
Plecu, are, atu, <i>inclino.</i>	

Pripescu, ire, itu, <i>prope-</i> <i>ro.</i>	Punu, ere, pusu, <i>pono.</i>
Profetescu, are, atu, <i>pro-</i> <i>phetiso.</i>	Purecu, are, atu, <i>pulices</i> <i>quaero.</i>
Pruncescu, ire, ire, <i>vitam</i> <i>puerilem vivo.</i>	Putu, țire, țitu, } <i>puteo,</i> Puțiu, țire, țitu, } <i>foeteo.</i>
Puescu, ire, itu, <i>pullos</i> <i>excludo.</i>	Putresescu, ire, itu, <i>pu-</i> <i>tresco.</i>

R.

Rabdu, are, atu, <i>tolero.</i>	Resuflu, are, atu, <i>spiri-</i> <i>tum duco.</i>
Radu, ere, asu, <i>rado.</i>	Resuquescu, ire, itu, <i>re-</i> <i>torqueo.</i>
Răgescu, ire, itu, <i>rugio</i> <i>vel mugio.</i>	Ridu, ere, risu, <i>rideo.</i>
Răpescu, ire, itu, <i>rapio.</i>	Rêdicu, are, atu, <i>elevo,</i> <i>erigo.</i>
Rărescu, ire, itu, <i>rarefa-</i> <i>cio.</i>	Rodu, ere, rosu, <i>rodo.</i>
Recorescu, ire, itu, <i>re-</i> <i>creo.</i>	Rogu, are, atu, <i>rogo.</i>
Regulu, <i>vel</i> regulesu, are, atu, <i>regulo.</i>	Rooresu, ire, itu, <i>rore</i> <i>conspargo.</i>
Recescu, ire, itu, <i>refri-</i> <i>gero.</i>	Rônchesu, are, atu, <i>hin-</i> <i>nio, ronchiso.</i>
Remănu, ére, asu, <i>rema-</i> <i>neo.</i>	Rumêgu, are, atu, <i>rumi-</i> <i>no.</i>
Repunu, ere, usu, <i>repo-</i> <i>na.</i>	Rumenescu, ire, itu, <i>fu-</i> <i>care, fucoillinire fa-</i> <i>ciem.</i>
Reschiru, are, atu, <i>separo,</i> <i>expando.</i>	Rumpu, ere, ruptu, <i>rum-</i> <i>po.</i>
Respundu, ere, punsu, <i>re-</i> <i>spondeo.</i>	Rușinu, are, atu, <i>pudore</i> <i>afficio.</i>
Resunu, are, atu, <i>resono.</i>	
Restornu, are, atu, <i>sub-</i> <i>verto.</i>	

S.

Saltu, are, atu, <i>salto.</i>	Sângeru, are, atu, <i>san-</i> <i>gvine inficio.</i>
Sântescu, ire, itu, <i>sancti-</i> <i>fico.</i>	Saiu, ire, itu, <i>satio.</i>

Sapu, are, atu, <i>fodio</i> .	Serbescu, bire, itu, <i>celebro, servio</i> .
Saru, are, atu, <i>salio</i> .	Sorbu, ire, itu, <i>sorbeo</i> .
Sbatu, ere, tutu, <i>quatio</i> .	Sosescu, ire, itu, <i>pervenio</i> .
Sboru, are, atu, <i>volo</i> .	Spalu, are, atu, <i>lavo, abluo</i> .
Scadu, ere, utu, <i>deficio</i> .	Spăimèntu, are, atu, <i>terrefacio</i> .
Scaldu, are, atu, <i>balneo</i> .	Spariu, are, atu, <i>terreo</i> .
Scapu, are, atu, <i>effugio</i> .	Spumu, are, atu, <i>spumo</i> .
Scapètu, are, atu, <i>dilabor</i> .	Spunu, ere, spusu, <i>expono, narro</i> .
Scarpinu, are, atu, <i>scalpo, frico</i> .	Spurcu, are, atu, <i>spurco</i> .
Schimbu, are, atu, <i>permuto</i> .	Stau, are, atu, <i>sto</i> .
Schiopu, are, atu, <i>claudum facio</i> .	Stèmpèru, are, atu, <i>temporo</i> .
Sciu, ire, utu, <i>scio</i> .	Stingu, ere, tinsu, <i>extingvo</i> .
Scobescu, ire, itu, <i>excavo</i> .	Storquu, quere, torsu, <i>extorqueo</i> .
Scoboru, ire, itu, <i>descendo</i> .	Strecuru, are, atu, <i>percolo</i> .
Scolu, are, atu, <i>excito, surgo</i> .	Stringu, ere, nsu, <i>stringo</i> .
Scopescu, ire, itu, <i>spuo, spuco</i> .	Strelucescu, ire, itu, <i>effulgeo</i> .
Scotu, ere, scosu, <i>educo</i> .	Stricu, are, atu, <i>destruo</i> .
Scremu, ere, utu, <i>cogonitor</i> .	Strigu, are, atu, <i>clamo</i> .
Scriu, ere, serisu, <i>scribo</i> .	Suferu, ire, itu, <i>suffero</i> .
Scuipu, ire, itu, <i>spuo</i> .	Suiu, ire, itu, <i>ascendo</i> .
Scumpescu, ire, itu, <i>pretium augeo</i> .	Suflu, are, atu, <i>sufflo</i> .
Scurmu, are, atu, <i>excremo-are</i> .	Sugu, ere, suptu, <i>sugo</i> .
Sculescu, ire, itu, <i>defendo</i> .	Sughitiu, are, atu, <i>singultio</i> .
Scuturu, are, atu, <i>exagito</i> .	Suguşu, ere, etu, <i>suffoco</i> .
Secu, are, atu, <i>sicco</i> .	Sunu, are, atu, <i>sono</i> .
Şedu, ere, utu, <i>sedeo</i> .	Superu, are, atu, <i>affligo</i> .
Semnu, are, atu, <i>signo</i> .	Supunu, ere, pusu, <i>subjicio, suppono</i> .
Sèntiu, ire, itu, <i>sentio</i> .	Surpu, are, atu, <i>concido, (e. g. domum)</i> .
Sedescu, ire, itu, <i>planto</i> .	

Suspinu, are, atu, *ingemisco, suspiro.*

T.

Tacu, ere, utu, *taceo.*

Tablescu, ire, itu, *tabulo.*

Tamêduescu, ire, itu, *sano.*

Taiu, ere, atu, *seco.*

Temu, ere, utu, *timeo.*

Têndu, *vel* tindu, ere, tinsu, *tendo.*

Tênerescu, *vel* tinerescu, ire, itu, *juvenesco.*

Têrescu, ire, itu, *serpo, tero.*

Timîu, are, atu, *fumo, perfumo, (e. g. ecclesiam.)*

Tipărescu, ire, itu, *typis imprimo.*

Tirănescu, ire, itu, *tyranice tracto.*

Tocu, are, atu, *tango.*

Tocnescu, ire, itu, *conduco, statuo.*

Tomnescu, ire, itu, *autumno.*

Topescu, ire, itu, *liquefacio.*

Tornu, are, atu, *fundo.*

Torquu, quere, torsu, *neo, flecto.*

Tragu, gere, trasu, *traho.*

Trecu, cere, utu, *transseo.*

Tremuru, are, atu, *tremo.*

Treescu, *vel* trăescu, itu, ire, *vivo.*

Trîmbitu } are, atu, *buc-*

Trîmbițiu } *cinam inflo.*

Trimitu, *vel* trămitu, *mitto, transmitto.*

Tropotescu, ire, itu, *pedibus pulso.*

Trudescu, ire, itu, *operator.*

Trufescu, ire, itu, *jocor, illudo.*

Tunu, are, atu, *tono, are, item intro.*

Tundu, ere, tunsu, *tondeo.*

Turbu, are, atu, *rabio.*

Turburu, are, atu, *turbo, turbidum reddo.*

Turtescu, ire, itu, *torqueo, premo.*

Tușescu, ire, itu, *tussio.*

U.

Ucidu, ere, cisu, *occido.*

Udu, are, atu, *perfundo, humeo.*

Umedescu, ire, itu, *humecto.*

Umblu, *vide* âmblu.

Uitu, are, atu, *obliviscor.*

Umbru, are, atu, } *obum-*

Umbru, ire, itu, } *bro.*

Umilescu, ire, itu, *humilio.*

Ungu, ere, unsu, *ungo.*

Undu, are, atu, <i>inundo.</i>	Urlu, are, atu, <i>ululo, item corruo.</i>
Unescu, ire, itu, <i>unio.</i>	Urmu, are, atu, <i>sequor.</i>
Unflu, are, atu, <i>inflo.</i>	Urescu, ire, itu, <i>odi.</i>
Urdinu, are, atu, <i>cursito.</i>	Urgisescu, ire, itu, <i>adspernor.</i>
Urdescu, ire, itu, <i>ordior. (telam).</i>	Uscu, are, atu, <i>exsicco.</i>
Urcu, are, atu, <i>sursum scando.</i>	Usturu, are, atu, <i>uro virgis.</i>

V.

Vaietu, are, atu, <i>vagio vel vagito.</i>	Vèresu, are, atu, <i>aestatem transigo.</i>
Vatamu, are, atu, <i>laedo, vitio.</i>	Versuescu, ire, itu, <i>versus compono.</i>
Vechescu, ire, itu, <i>vetere-sco.</i>	Versu, are, atu, <i>fundo.</i>
Vèdu, ere, dutu, <i>video.</i>	Vescesescu, ire, itu, <i>marcesco.</i>
Vedescu, ire, itu, <i>manifesto.</i>	Vietiuescu, ire, itu, <i>vivo.</i>
Veduvescu, ire, itu, <i>viduo, vel vidualem vitam duco.</i>	Viiu, <i>vel</i> vinu, ire, itu, <i>venio.</i>
Vèndu, ere, dutu, <i>vendo.</i>	Vindecu, are, atu, <i>medeor, sano.</i>
Vènu, are, atu, <i>venor.</i>	Visesu, are, atu, <i>somnio, visionem habeo.</i>
Venipu, are, atu, <i>veneno, item exacerbo.</i>	Voiescu, ire, itu, <i>volò.</i>
Vènturu, are, atu, <i>ventilo.</i>	Voiu, ire, itu, <i> }</i>
Verdescu, ire, itu, <i>viresco, vel viride reddo.</i>	Vomescu, ire, itu, <i>vomo.</i>
	Vorbescu, ire, itu, <i>verba facio, loquor.</i>
	Vulpescu, ire, itu, <i>vulpinor.</i>

DIALOGI,

séu Forme de vorbitu despre Lucrurile quele, que mai adese ori vin'inate.

DIALOGI,

sen Modi loquendi de iis rebus, quae saepius occurrunt.

I. Dialogu.

A întrebare pre quineva de a sua, si a loru sùî sântate.

Buna demâneatia } Domule!
Buna dia } le! vel
Buna séra } Dómnne!
Buna nópte } Dómnâ!
Nopte fericita }

Serbu umilit'al Domniei tale.

Bine ai venit } Domnia-
Fire ai sântosu } ta.

Quum traesci? quum viâtiuesci? quum te porti? esci sântosu?

Spre serbiré Domniei tale sùm sântosu; multiamu lui Dumnedeu, si Domniei tale de vorbe bone.

I. Dialogus.

Interrogare aliquem de sua suorumque sanitate.

Bonum mane } Domine!
Bona dies }
Bona vespera }
Bona nox } Domina!
Felix nox }

Servus humillimus Dominationis tuae.

Bene venisti } Dominatio
Bene valeas } tua.

Quomodo vales? quomodo vivis? quomodo te geris? esne sanus?

Ad servitium Dominationis tuae sum sanus; gratias ago Domino Deo, et Dominationi tuae pro verbis bonis.

Darè Domnia ta quum te ai?	<i>Et Dominatio tua quomodo te habes?</i>
Fórte bine Domnule! gata spre serbire Domniei tale.	<i>Valde bene Domine mi! paratus ad servitium Dominationis tuae.</i>
'Ami pare bine, che te vedu in sântate bună.	<i>Gaudeo, quod te videam in bona sanitate.</i>
Me bucuru.	<i>Laetor.</i>
Darè Domnul' Bêtrănu Ta-ta'l Domniei tale quum se are? viuu è anchè, si sântosu?	<i>Et Dominus Senex Pater Dominationis tuae quomodo se habet? est ne adhuc vivus, et sanus?</i>
Gusta si el din di in di qua vechii, si è sântosu.	<i>Vivit et ille de die in diem sicut senes, et est sanus.</i>
Domna Mama Domniei tale quum stă.	<i>Domina Mater Dominationis tuae quomodo stat.</i>
Ea nu stă pré bine, è quam bolnavă.	<i>Ipsa non stat optime est aliquantulum infirma.</i>
Ma Domnu Fratele, si sora Dómnici tale sânt sântosi?	<i>Sed Dominus Frater, et soror Dominationis tuae sunt ne sani?</i>
Ei sânt sântosi, si facu complementu Domniei tale.	<i>Illi sunt sani, et faciunt complementum Dominationi tuae.</i>
Ma a Domniei tale domestici quum vietuescu?	<i>Sed Dominationis tuae domestici quomodo vivunt?</i>
Toti sânt in sântate bună, si se inchină Domniei tale.	<i>Omnes sunt sani et se inclinant Dominationi tuae.</i>

Placăti a şedere, che vei fi ostănită.	<i>Placeat tibi sedere, quia eris lassus.</i>
Quum te ai avutu Domnule! de atunci de cându nu am' avut' onore (norocire) a te vedere?	<i>Quomodo te habuisti Do- mine mi! ab eo tem- pore aquo non habui honorem te videndi.</i>
Pre bene, laudă lui Dum- nedeu.	<i>Valde bene, laus Deo.</i>
Totdeauna eram' in pace, si bună sănătate.	<i>Semper eram in pace, et bona sanitas.</i>
Jo nu m'am' avutu pre bene, in dilele trecute m'amu sențitu rău.	<i>Ego non me valde bene habui, diebus tran- sactis me male sensi.</i>
Am' avutu mare durere de capu, si m'au prinsu frigurile.	<i>Habui magnum dolorem capitis, et me febres apprehenderunt.</i>
Darē aquum vedu che te ai insănătoșatu, si cauti bine, ai fație formosă qua viația.	<i>Sed nunc video quod sis resanatus, et bene prospicis, habes fa- ciem pulchram sicuti vita.</i>
Asiē, laudă lui Dumnedeu.	<i>Sic, laus Deo.</i>
'Ami pare foarte bene, che te aflați in pace, cu voie bună, si sănătosu.	<i>Mihi valde gratum est, quod te invenerim in pace, bono animo, et sanum.</i>
Remăni in pace pînă te voi mai vedē erō. Serbul quel mai plecatu, si mai umilitu' al Domni- ei tale.	<i>Remane in pace quousque te videbo iterum. Ser- vus submississimus, atque humillimus Do- minationis tuae.</i>
Mamei, Sororilor, si Frati- lor Domniei tale, le spune închinaciuni si sănătate bună dela mēne.	<i>Matri, Sororibus, et Fra- tribus Dominationis tuae, dic inclinatio- nes, et bonam sani- tatem a me.</i>

II. Dialogu.

A facere una vizită de demăneție.

Amice (Fertate) unde e Domnu'l tău?

Dorme încă?

Nu Domnule, s'au trespas.

Sculat s'au.

Ba nu Domnule, încă este în pat.

Preonorate Domne, intră, de ti place.

Domnu'l meu! ați postesc demăneție bună, si si fie repausare (odichna) de sănătate.

Ah! Domnule bene ai venit, Dumnezeu te auzi.

Quomodo est, es Domina tua in lecto?

Jeri me dusei mai tardiu la dormitu, si pentru aceea nu m'amu pututu scula mai demăneție.

Que ai facutu dare Domnia tua dupo cenă?

Indată, quomodo ai esitu Domnia tua din casa, era vorba despre jocare.

II. Dialogus.

Facere unam visitam mane.

Amice ubi est tuus Herus?

Dormitne adhuc?

Non Domine, est experge factus.

Surexitne?

Non Domine, adhuc est in lecto.

Honoratissime Domine, intra, si tibi placet.

Domine mi! precor tibi bonum mane, et ut quies sit sanitati.

Ah! Domine bene venisti, Deus te tulit.

Quomodo est, es Domina tua adhuc in lecto.

Heri ivi tardius dormitum, et propterea non potui surgere maturius.

Quid ergo fecisti Domina tua post coenam?

Illico, quamprimum exivisti Domina tua ex domo erat sermo de lusu.

Te ai jocalu darè si Dom- nia tua.	<i>Lusisti ergo etiam Domi- natio tua.</i>
Asiè Domnule m'amu joca- tu.	<i>Sic Domine lasi.</i>
Que jocu?	<i>Qualem lusum?</i>
Noi amèndoi cu Domnul' Baronu ne amu jocalu de a picu.	<i>Nos ambo cum Domino Barone lusimus pic- chetum.</i>
Darè quei lalti que facurò?	<i>Et reliqui quid fecere.</i>
Ei s'au jocalu de a cârtile.	<i>Illi luserunt chartifoliis.</i>
Quine au invinsu, sèu câ- stigatu?	<i>Quis vicit, vel lucratus est?</i>
Quine au perdutu?	<i>Quis perdidit?</i>
Jo amu câstigatu dece du- cati.	<i>Ego lucratus sum decem ducatos.</i>
Ponè la quôte ore te ai jo- calu Domnia tua?	<i>Usque quam horam lusi- sti Dominatio tua?</i>
Ponè la doè ore dupò mèdia nópte.	<i>Usque secundam horam post mediam noctem.</i>
Si quand' ai mersu la cul catu?	<i>Et quando ivisti cubitum?</i>
La trei ore.	<i>Tertia hora?</i>
Asiè daré nu me miru che D. T. te scoli asiè târ- diu.	<i>Sic ergo non miror, quod D. T. surgis ita tar- de.</i>
Que cugeti D. T. quâte ore sunt aquum?	<i>Quid cogitas D. T. quola est nunc hora?</i>
Jo credu, che anchè nu sunt optu.	<i>Ego credo, quod adhuc non est octava.</i>
Quum optu? au sonatu de- ce.	<i>Quomodo octava? sonuit decima.</i>

Nu è cu putintia.	<i>Non est possibile.</i>
Credemi mie, que dicu, che è asiè.	<i>Crede mihi, quod dico, quia sic est.</i>
Darè me voiù sculà quatu mai curèndu, cu voiè Domniei tale.	<i>Ergo surgam quo ocyus, cum voluntate seu permissione Domina- tionis tuæ.</i>
Domnule, intr' aquea io me ducu, si te lasu in pa- ce si te investi.	<i>Domine, interea ego abeo, et te permitto in pace ut te vestias vel in- duas.</i>
Domnule, me rogu de er- tare.	<i>Domine, rogo veniam.</i>
Pre umilitu serbu.	<i>Humillimus servus.</i>
Te lasu cu Dumnedeu.	<i>Te relinquo cum Domino Deo.</i>
Dupò o orà me voiù infor- nà.	<i>Post horam revertar.</i>
Cu ànimà bunà te voiù ve- dè.	<i>Bono animo te videbo.</i>

III. Dialogu.

De a se investire.

III. Dialogus.

Se vestire.

Audi Joane!	<i>Audi Joannes!</i>
Demàndà (poruncesce) Dom- nule.	<i>Manda, præcipe Domi- ne.</i>
Jute, iute, fă focu si me investe.	<i>Cito, cito, fac ignem et me vestias.</i>
Focu è facutu Domnule.	<i>Ignis est factus Domine.</i>
Dàmi cămisia mea.	<i>Da mihi indusium meum.</i>

Ècc'o Domnule.	<i>Ecce illud Domine.</i>
Nu è caldà, anchè è rece.	<i>Non est calidum, adhuc est frigidum.</i>
De vrei o voiu incaldì.	<i>Si vis illud calefaciam.</i>
Nu, nu, adumi calciuni, si cioreci, èccè sùnt aqui.	<i>Non, non, adfer mihi culceos, et caligas, ecce sunt hic.</i>
Dàmi nàframa mea.	<i>Da mihi meum strophium.</i>
Èccè una albà.	<i>Ecce unum album.</i>
Dàmi quea, que este in sacu vestmentului meu quelui nouu.	<i>Da mihi illud, quod est in sacco vestimenti mei novi.</i>
Aquea o amu datu la spàlare, che erà spurcatà, si négrà.	<i>Illud dedi ad lavandum, quia erat spurcum; et nigrum.</i>
Dàmi darè una dintre quele, que le amu comparat' in dilele trácute.	<i>Da mihi ergo unum ex illis, quae comparavi diebus transactis.</i>
Que vestmentu vei lurà astàdi Domnule?	<i>Qualem vestem hodie indues Domine?</i>
Quel, que l'amu portatu eri.	<i>Illam, quam heri portavi, gestavi.</i>
Au bātutu quineva la usià, vedi quine è.	<i>Aliquis pulsavit ad portam, vide quis est.</i>
È Cruitoriu'l.	<i>Est Sartor.</i>
Fà si intre.	<i>Fac ut intret.</i>

IV. Dialogu.

IV. Dialogus.

Domnu'l, si Cruitoriu'l.

Dominus, et Sartor.

Adus'ai vestmentu'l meu, quel nouu.

Adtulisti vestimentum meum, illud novum?

L'am'adusu Domnule éccé'l aquì.	<i>Illud adtuli Domine ecce illud hic.</i>
M'ai facutu de am'asteptatu pre multu.	<i>Fecisti me valde multum exspectare.</i>
N'amu poputu veni mai cu- rèndu pentru che nu erà gata.	<i>Non potui venire citius quoniam non erat pa- ratum.</i>
Vrei Domnia tua al probare (pròbàlire)?	<i>Vis Dominatio tua illud probare?</i>
Vreu, si vedemu, bine è facutu.	<i>Volo, ut videamus, bene est factum.</i>
CREDU, che Domnia tua vei fi contentu (indestula- tu) cu elu.	<i>Credo, quod Dominatio tua eris contentus cum illo.</i>
'Ami pare, che è pre lungu.	<i>Mihi videtur, quod sit valde longum.</i>
Asiè se pórtà aquum lungi.	<i>Sic gestantur nunc longa.</i>
Aquèsta è moda.	<i>Haec est moda, vel con- suetudo.</i>
Imbumbàmilu.	<i>Claude mihi illud.</i>
Me stringe pre tare.	<i>Me stringit valde.</i>
Pentru qua si fie bine facu- tu, è de lipsa qua si fie trintu.	<i>Ut bene sit factum, opus est ut sit strictum (angustum).</i>
Mànecele nu sùnt pre large?	<i>Manicæ non sunt valde largæ (amplæ)?</i>
Me regu de ertare Domnu- le, nu sùnt pre large.	<i>Rogo veniam Domine, non sunt amplæ.</i>
Cu adevèrat', aquestu vest- mentu stà fòrte bène Domniei tuale.	<i>Revera istud vestimentum stat valde bene Do- minationi tuæ.</i>

Cu quat' è cotu de materia
din Iontru.

*Quanti est ulna materiae
internae.*

Jo amu datu doi florinti.

Ego dedi duos florenos.

Nu è multu, è lesne.

*Non est multum, est levi
pretio.*

Und'è pânura, quare aure-
mas indereptu?

*Ubi est pannus, qui re-
mansit?*

N'au remasu nimica Dom-
nule.

Nihil remansit Domine.

Făcutu ti ai contou'l tîuu.

*Fecisti tibi iam tuum cal-
culum?*

Domnule nu, n' am' avut
anchê tîmpu.

*Domine non, non habui
adhuc tempus.*

Adalu mâne inante de pran-
diu, si ti voiu da que
ti se cuvîne.

*Adfer illum cras ante
prandium, et dabo
quod tibi convenit.*

V. Dialogu.

V. Dialogus.

De Scrisóre.

De Scriptione.

Te rogu si mi dai un foiu
de chârthie, o péna, si
un picu de tinta.

*Te rogo ut mihi des unum
folium chartae, unum
calamum et modicum
de atramento.*

Placă ti a intrare in Chilie
mea, acolo de asupra
mesei vei află tôte, que
vei vrê.

*Placeat tibi intrare in cu-
biculum meum, ibi
supra mensam inve-
nies omnia, quae vo-
lueris.*

Jo nu affu aici nèquê una
péna.

*Ego neque unam pennam
hic invenio.*

Ecce le in calâmariu.

*Ecce illas in atramenta-
rio.*

Nu ajungu nimica.

Eccé altele.

Unde è penicilu'l tîu?

Eccêtelu.

Scii face pene.

Jo le facu dnpô gustu'l meu.

Aquêsta, que è in mâna mea
nu è rea.

Chârthie aquesta sbee tare
tinta.

Eccê de que de postâ.

Tinta tîa è pre grôsâ.

Voiu tornà un picu de apă
in ea.

Aquum è galbenâ.

Ti voiu dà alta.

Fôrte bêne vei face.

Mi pare rêu, che ti sîm spre
grăutate, si impede-
care.

Nu vorbi despre grăutate,
si impedeare cu unu'l,
qui se numesce al tîu
amicu (fertatu) adev-
ratu.

Tu esci fôrte de ominie, si

Nihil valent.

Ecce aliae.

*Ubi est tuum scalprum
librarium.*

Ecce illum.

Scis facere perennas?

*Ego illas facio secundum
meum gustum.*

*Haec, quae est in manu
mea non est mala.*

*Charta haec transbibit
atramentum.*

Ecce ex illa postali.

*Atramentum tuum est val-
de crassum (densum).*

*Infundam modicum aquae
in illud.*

Nunc est pallidum.

Dabo tibi aliud.

Valde bene facies.

*Mihi displicet, quod tibi
sim pro incomodo, et
impedimento.*

*Non loquaris de incomo-
do, et impedimento
cum tali, qui nomi-
nat se tuus verus ami-
cus.*

Tu es valde humanus,

bunu còtră mène nu sùm
vrednicu a tãnta.

VI. Dialogu.

1.

A chiamare Óspeti la pran-
diu.

Pare, che bate quineva la
usiã.

Dute vedi quine è.

Quine esci acolo?

Omu bunu, sèu fèrtatu.

Pre quine querci?

Quercu pre Preluminatu'l
Domn' a casã este

Vedi bène, è a casa, pen-
truque?

Asi posìl, sì am' onore (no-
rocire) de a vorbire cu
Mariea sa.

Dela quine es tràmisu.

Dela Mariea sa Baronu' l N.

Intrã, si astéptã puçinu pô-
nè ei voiu spune.

Serbu' l Preluminatului Dom-
nu N. ar vré si ti vor-
bescã.

Fã si intre.

*et bonus erga me, non
sum dignus tanto.*

VI. Dialogus.

1.

*Invitare Hospites ad pran-
dium.*

*Apparet, quod aliquis
pulset fores.*

Abi vide quis est.

Quis es ibi?

Homo bonus, vel amicus.

Quem quaeris?

*Quaero Illustrissimum
Dominum estne domi?*

*Utique, est domi, quam
obrem?*

*Optarem, ut haberem for-
tunam loquendi cum
Illustritate (Magni-
tudine) sua.*

A quo es transmissus?

*Ab Illustritate sua Baro-
ne N.*

*Intra, et expecta modi-
cum, donec illi ex-
ponam.*

*Servus Illustrissimi Do-
mini N. vellet tibi lo-
qui.*

Fac, ut intret.

Marica s'ua, Domnu'l meu in-
chinunduse te sâruta
Preluminate Dómnne,
si se rógâ si te umile-
sci a prândire mâne la
elu.

*Illustritas sua, Herus me-
us inclinando se te
salutat Illustrissime
Domine, rogatque,
ut velis (te humilies)
cras apud illum pran-
dere.*

Spune Mariei sale serbire,
inchinare, si sârutare
dela mène, si che il voiu
corteni.

*Dicito Illustritati suae
servitium, inclina-
tionem, et salutem, et
quod eum invisam.*

Mai prândiva quineva la
Domnu'l tûu?

*Prandebitne adhuc aliquis
apud tuum Dominum?*

Voru mai prândi unii din-
tru quei mai buni ami-
ci a lui.

*Adhuc prandebunt aliqui
e melioribus eius
amicis.*

Pre quarii aquum voiu s'ei
invitu (chiâmu).

Quos nunc volo invitare.

2.

2.

Masa se asterne, si Ôspeti
se adună.

*Mensa sternitur, et Ho-
spites conveniunt.*

Auditi serbilor! asterneti
masa, ché indatâ voru
bate doê spre-dece.

*Audite servi! sternite men-
sam, quia illico so-
nabit duodecima.*

Pentru quôte persóne si aster-
nemu?

*Pro quot personis sterna-
mus?*

Mi Petre! quóti ti au disu
ché voru veni la pran-
diu?

*Heus Petre! quot tibi di-
xere se venturos ad
prandium?*

Optu afarâ de Socra Mariei
tale, quaré va veni cu
toti trei nepotii si cu
Nuora s'ua.

*Octo praeter Socrum Il-
lustritatis tuae, quae
veniet cum omnibus
tribus nepotibus, et
cum Nuru sua.*

Asiè darè asterneti pentru șese-spre-dece.	<i>Sic ergo sternite pro se- decim.</i>
Aice sânt atâte cuțite, fur- cutie, linguri și sarve- turi.	<i>Hicce sunt totidem cultri, furcellae, cochlearia, et mappalia.</i>
Unde sânt sătaritiele?	<i>Ubi sunt salinaria?</i>
Sânt plene de sare?	<i>Suntne plena sale?</i>
Dute în cocina și adă tei- rele seu talgiărele, și patenile (blidèle) quele de cusutori.	<i>Perge in culinam, et ad- fer orbiculos, et pa- tinas stanneas.</i>
Pune pèchearele quele de cri- stal întraurite pre masa.	<i>Pone pocula chrySTALLINA inaurata ad mensam.</i>
Tocmesce scaunele în rând.	<i>Construe sedes in ordi- nem.</i>
Tôte sânt gata: dă de scire Mariei sale.	<i>Omnia sunt parata: fac ut sciat Illustritas sua.</i>
Preluminate Dómn! buca- tele sânt puse pre masa.	<i>Illustrissime Domine cibi sunt mensae appositi.</i>
Si șede la masă, și mănă, și si bea.	<i>Assidetur mensae, man- ducatur, et bibitur.</i>
De ve place Domniilor vó- stre, și ne punemu la masă, che se vor reci bucatele.	<i>Si placet Dominationibus vestris, ponamus nos ad mensam, quia fri- gefient fercula.</i>
Luvati ve locuri, și scaune dupó placere, și fôră alegere, fôră ceremo- nii quăci aquí toti sânt tem Fértati.	<i>Accipite vobis loca, et se- des juxta placitum, et indiscriminatim, abs- que ceremoniis, quo- niam hic omnes su- mus amici.</i>

Jo ve postescu apêlitu bun. *Ego opto vobis bonum appetitum.*

Zama aqûestà è facutà toc-
ma pre gustu'l meu. *Hoc jusculum est factum plane ad meum gustum.*

Nu cugetà, che eş singuru,
quârui ei place, ché si
noi aqûestà dicemu. *Non cogites te solum (singulum) esse, cui placet, quia et nos hoc dicimus.*

Carné qué de vacà, de vi-
țiel, anchê mi au pla-
cutu, tâtusi i mi mai
placê aqûestade cerbu,
de câpriôrâ, de oue,
de mielu de porcu de
gaiinâ, s. q. l. *Caro bubula, vitulina, etiam placuit mihi, tamen plus mihi placet haec cervina, caprina silvatica, agnina, porcina, galina- cea, etc.*

Dati ne de bevutu. *Date nobis ad bibendum.*

De quare vinu demândati
(porunciti) si ve adu-
cu? *De quali vino mandatis ut vobis feram?*

De quelu rosiu, séu de quel'
albu. *De rubro, vel de albo.*

Adâ de quelu rosiu. *Adfer de rubro.*

Quum ve place vinu'l aque-
stu? *Quomodo placet vobis vinum istud?*

Fôrte bine. *Optime.*

Placâ ve Domniilor vóstre a
mancare, si a beere. *Placeat Dominationibus vestris manducare et bibere.*

Nu te osteni a ne âmbie-
re, che mâncâmu si
beemu din gratia Do-
mnei tale. *Non te fatiges nos adhortari, quia manducamus et bibimus ex gratia Dominationis tuae.*

Tornă vinu păcharnice.

Infunde vinum pincerna.

Si beemu pentru sănitate fără-
taților noștri.

*Bibamus propter sanita-
tem amicorum no-
strorum.*

Pentru sănătate Domnilor vo-
stre.

*Pro sanitate Dominatio-
num vestrarum*

Dumnezeu ve ție intru mul-
ti ani în pace sănito-
si, și fericiți.

*Dominus Deus vos con-
servet per multos an-
nos in pace sanos,
atque beatos.*

Förte formos' i ti multiâmim-
mu, și așisdire i ti pos-
timu toate quele bune.

*Pulcherrime tibi gratias
agimus, et pariter
precamur tibi omnia
bona.*

Förte i ti multiâmimu de
prândiu bunu.

*Humillime gratias tibi
agimus pro lauto
prandio.*

Nu este pentru que, și mi
multiâmiți.

*Non est cur, gratias mi-
hi agatis.*

Ve rogu, și luvati în nome
de bine, și si fiți ertă-
tori.

*Vos rogo, accipite in bo-
nam partem, et igno-
scite.*

Remânemu pre plecati șerbi
a Domniei tale.

*Remanemus humillimi
servi Dominationis
tuae.*

Me-recomendu.

Me commendo.

VII. Dialogu.

VII. Dialogus.

A facere vizită unui lângo-
ritu său bolnavu.

*Facere visitationem cui-
dam aegrotu.*

Ah, multu dorite amice,
quum i mi pare de reu,
che te aflați giacându în
patu.

*Ah, multum desiderate
amice, quomodo do-
leo, quod te invene-
rim jacendo in lecto.*

Mie ànche mi pare rèu, ma n'amu que face.	<i>Ego etiam doleo, sed non possum contra. (non habeo quid facere).</i>
Quum stai, quum te sèn- tiesci?	<i>Quomodo stas, quomodo te sentis?</i>
Stau fôrte rèu.	<i>Sto valde male.</i>
De quàndu?	<i>A quo tempore?</i>
De trei, de patru dìle.	<i>A tribus, quatuor die- bus.</i>
Que ti este, que te dóre?	<i>Quid tibi est, quid tibi dolet?</i>
Me dóre capu, sèntiu du- rori prin tôte màdulà- rile, n'am' apètitu, si mi de totul rèu.	<i>Dolet mihi caput, et sen- tio dolores per omnia membra, non habeo appetitum, et me pes- sime habeo.</i>
Medicu (Doftoru) que dice?	<i>Quid dicit Medicus?</i>
'Anche n'au fost' aice.	<i>Adhuc non fuit hic.</i>
Astà demànètia mi au dis' un cunoscutu si facu ami teière vèna, (si mi lasu singe).	<i>Hoc mane mihi dixit qui- dam notus ut faciam mihi venam aperiri.</i>
Quine tiau disu?	<i>Quis tibi dixit?</i>
Cumnatu meu.	<i>Cognatus meus.</i>
Te rogu, si nu faci nemica fôrà de scire, si oran- duèla Medicului, sèu Doctorului.	<i>Te rogo, ut absque scitù, et ordinatione Medi- ci, seu Doctoris ni- hil facias.</i>
Quum ai dormit' in nôpte aquèsta, repausat' ai bine.	<i>Quomodo dormivisti hac nocte, quievistine bene?</i>

Doé nopti amu petrecutu fõ- *Duas noctes transegi,*
rê de a fi potutu dor- *quin potuissem dor-*
mî ver o minuta. *mire vel uno minuto.*

Oh! quum m'am' urit' a *Oh! quomodo nauseavi*
stare in patu. *stare in lecto.*

Fii numai cu rebdare iubita *Habe tantum patientiam*
mea, credu che dupõ *dilecta mea, credo*
puçine dile te vei in- *quod post paucos dies*
sânitosi. *resanaberis.*

Oh! de ar dà Dumneđu. *Oh! si daret Deus.*

Noi nu scimu que este sã- *Nos non scimus quid sit*
nitãte fõrã numai atunci *sanitas tantum tunc*
quandu sũntemu bol- *quando sumus in-*
navi. *firmi.*

Fii cu voie bunã, nuți va fi *Bono esto animo, nihil ti-*
nimica. *bi erit.*

Dupõ prandiu me voiũ in- *Post prandium revertar*
tornã êrõ, si te voiũ, *iterum, et te invi-*
visitã (cãutã). *sam.*

Fõrte me voiũ bucurã. *Valde laetabor.*

Rẽmãni in pace, põne quãn- *Remane in pace, usque*
du te voiũ mai vedẽ. *dum te iterum videbo.*

VIII. Dialogu.

Intra Doctor si intra un *Inter Medicum, et in in-*
Bolnavu. *ter unum infirmum.*

Domnule Medice, sãu Do- *Domine medice! ego misi*
ctore! io amu trãmisu *post Dominationem*
dupõ Domnia ta si te *tuam ut te vocent.*
chilme.

Que ti este Domnule? *Quid tibi est Domine?*

Sũm bolnavu. *Sum infirmus.*

Sevede din fație.	<i>Videtur ex facie.</i>
Que te dore, iu senti durere.	<i>Quid tibi dolet, ubi sentis dolorem?</i>
Me dore capu'l, si numai pucinu queva de mănăncu in dată me dore stomachul.	<i>Dolet mihi caput, et si tantum modicum manduco illico dolet mihi stomachus.</i>
Aistu este un semnu rău.	<i>Istud est signum malum.</i>
De quandu esci asiè.	<i>A quo tempore es sic.</i>
De ieri.	<i>Ab heri.</i>
Asta nópte dormit'ai bene?	<i>Hac nocte dormivistine bene?</i>
Nu, nequè ochii n'am' închisu.	<i>Non, neque oculos clausi.</i>
Ai apétitu Domnia tala mănăncare.	<i>Habes appetitum Dominatio tua admanducandum.</i>
Nequidequum.	<i>Nequaquam.</i>
Adă mână in cóque si vedu quum i ti bate (merge, âmblă) pulsu séu vena.	<i>Da manum huc ut videam quomodo incedit pulsus.</i>
Bate pre iute, ai friguri.	<i>Valde cito incedit, habes febres.</i>
Sentiu o lenevire prin tóte părțile.	<i>Sentio inertiam per omnes partes.</i>
Ti voiú prescrie o medicina, quaré te va curati pe din lontru, si ti va ușorà stomachu'l.	<i>Praescribam tibi unam medicinam, quae te purgabit ab intra, et exonerabit stomachum.</i>
Domnule Doctore! luavoiu a tađi medicina?	<i>Domine Doctor! sumam, ne hodie medicinam?</i>

Asiè Domnule, éecè recep-
tu, trâmitel' in apothi-
ca, érò Domnia túa rê-
mâii intru asternutu.

Que dietà lipesce si tienu
in mancare.

Mâncă ouă próspecte, si su-
pă de carne de vacă.

Te si duci?

Astéptă dupò mène afară, si
trebue si me ducu si
mai facu visita si la un
altu patientu (bolnavu).

Me rogo, si binevoesci ave-
nire si mâne.

Nu voiu lipsi, te voiu cercă.

Pre plecátu şerbu a Dom-
niei tale.

IX. Dialogu.

De mutaré tēmpului, si de
órele dilelor.

Que tēmp' este?

È tēmpu serinu.

È tēmpu formosu.

È rēu tēmpu,

È frigu.

Pluoe.

*Ita Domine, ecce formu-
la medicamenti, mitte
illam in apothecam,
Dominatio tua vero
remane in lecto.*

*Qualem dietam opus ha-
beo tenere in mandu-
cando.*

*Manduca ova recentia,
et jusculum carnis
bubulae.*

Jam abis?

*Exspectant post me foris,
et debeo ire, ut fa-
ciam visitam etiam
alio patienti.*

*Rogo, ut digneris venire
etiam cras.*

Non deero, te quaeram.

*Submisissimus servus Do-
minationis tuae.*

IX. Dialogus.

*De mutatione temporis, et
de horis dierum.*

Quale tempus est?

Est tempus serenum.

Est tempus pulchrum.

Est malum tempus.

Est frigus.

Pluit.

Incepe a suflà vèntu'.	<i>Incipit flare ventus.</i>
Bate vèntu.	<i>Flat ventus.</i>
Astà nópte au cadutu bru- mă, niue, grândine.	<i>Hac nocte cecidit pruina, nix, grando.</i>
Dela média nópte totu nin- ge.	<i>A media nocte semper nin- git.</i>
Vom' avé pluóe.	<i>Habebimus pluviam.</i>
Pluóe a fará?	<i>Pluitne foris?</i>
Nu numai pluóe, qui ánche si fulgerá.	<i>Non tantum pluit, sed etiam fulgurat.</i>
Nu è tempu si giaci in patu; scoaláte, n' audi quum tună, si trăsnesce?	<i>Non est tempus ut jaceas in lecto, surge, non audis quomodo tonat, et fulminat.</i>
Cald' è a fará?	<i>Calidumne est foris?</i>
Ba, atáta de mare frig' au fost' asta nópte, quatu tóte apele au inghiá- ciatu.	<i>Non, tam magnum fri- gus fuit ista (hac) nocte, ut omnes aquae congelaverint.</i>
Nu è cu putintia, fièndu ché a sérá erá noru.	<i>Non est possibile, quan- do quidem heri vespé- ri erat nubes.</i>
Au fostu geru mare.	<i>Fuit gelu magnum.</i>
Incepe a se încáldire.	<i>Incipit incalescere.</i>
Va fi tèmpu formosu.	<i>Erit tempus pulchrum.</i>
Lucesce sórele.	<i>Lucet vel splendet sol.</i>
Quáte ore sùnt?	<i>Quota est hora?</i>
Au batutu, <i>vel</i> au fostu un- spre-dece.	<i>Sonuit, vel fuit undeci- ma.</i>

Nu � tardiu.	<i>Non est tarde.</i>
Va fi in dat� tempu'l de a pr�ndire.	<i>Erit illico tempus pr�ndendi.</i>
Que vomu face dup� pr�ndiu?	<i>Quid faciemus post pr�ndium?</i>
Vomu merge in pre�mblare.	<i>Ibimus deambulatum.</i>
Qu�te ore s�nt in orlogiu, vel orariu (c�su) Domnici tale?	<i>Quota est hora in horologio Dominationis tue?</i>
S�nt optu.	<i>Est octava.</i>
Merge pre nou�.	<i>Fertur ad nonam.</i>
Trei patrare pre quinqu�.	<i>Tres quadrantes pro quinta.</i>
Indata vor fi do�-spre-dece.	<i>Illico erit duodecima.</i>
Quum trece t�mpu'l.	<i>Quomodo transit tempus.</i>
Si io asteptu.	<i>Et ego exspecto.</i>
� la m�di�di.	<i>Et meridies.</i>
� c�tr� s�r�.	<i>Est versus vesperam.</i>
X. Dialogu.	X. Dialogus.
Intr� Tat�, si intr� Fiuu.	<i>Inter Patrem et inter Filium.</i>
Jo me ducu, vel io esu afar� si me pre �mblu, vrei si vii si tu cu m�ne fiu'l meu?	<i>Ego exeo foras ut deambulem, vis venire etiam tu mecum filii mi?</i>
Unde ne vomu duce iubite Tat�?	<i>Quo ibimus dilecte Tata?</i>
Vom' esi afar� din citate la c�mpu.	<i>Exibimus extra civitatem ad campum.</i>

Quine è omu'l aistu Tata?	<i>Quis est homo iste Tata?</i>
È un soldatu (câtană).	<i>Est miles.</i>
Que face aqui?	<i>Quid facit hic?</i>
Stă la gvardă, (străgiuesce).	<i>Vigilat.</i>
Que tiene in mână?	<i>Quid tenet in manu?</i>
O armă, que se chiama pu- scă.	<i>Instrumentum (arma), quod vocatur sclopus.</i>
Que casă este aquéstă?	<i>Qualis domus est ista?</i>
Guardă, intru quare intră gvardatori (străgieri) quându pluoe.	<i>Domus vigilatoria, quam intran vigiles quan- do pluit.</i>
Si mergem amû mai incolo.	<i>Pergamus nunc ulterius.</i>
Oh, que de apă este aice?	<i>Oh, quanta aqua est hic?</i>
Aquest' este un rîu, quare se chiamă Viena.	<i>Hic est rivus quidam, qui vocatur Vienna.</i>
De opu este <i>vel</i> lipsesce si treccemu preste puncte aquéstă?	<i>Opus est ut transeamus per hunc ponticulum?</i>
Asiè, fiu'l meu! te voi tie- nè de mană si nu cadî in rîu.	<i>Sane, fili mi! te tenebo per manum ut non cadas in rivum.</i>
Este afundă apa?	<i>Estne profunda aqua?</i>
Nu pre afundă asiè de me- diulocu.	<i>Non valde profunda sic mediocris.</i>
Casa aquéstă è móră; vedi rôtele?	<i>Domus ista est mola; vi- desne rotas?</i>
Le vedu.	<i>Illas video.</i>
Quôte sînt? numerăle.	<i>Quot sunt? numera illas.</i>

Şese.

Tu smântesci, tu nu le numerasi bene, nu sânt mai multe de quinque.

Ecce aici vedu o turmă de oui; iu e pacurariu?

Ja colo şede sub arbore, si bate flueru, seu dice cu flueru.

Nu are câni păcurariu?

Nu ei vedi culcati lângă elu.

Me temu, si nu me musce.

Nu te teme; pône nu te vei de partă de mène nu ti voru face nimica.

Ecce colo fuge un iepure.

Si avemu pusca l'amu potè impuscare.

Oh quātu de formosu cântă paserile!

Cântă, si cu cântaré laudă ne incetatu pre Făcitoriu'l său, si pre noi ne descéptă prin cântaré loru spre mărirea lui Dumnegeu.

Colo vedu o mulţime de porumbi.

Sex.

Tu erras, tu non bene illas numerasti, non sunt plures quam quinque.

Ecce hic video unum gregem ovium; ubi est opilio (pecuarius).

Ibi sedet sub arbore, et pulsat fistulam, vel canit tibia.

Non habet canes opilio?

Non eos vides cubantes penes illum.

Timeo, ut non me mordeant.

Non timeas; donec non recesseris a me, nihil tibi facient.

Ecce ibi fugit unus lepus.

Si haberemus sclopum illum possemus trahere.

Oh quam amoene cantant aves!

Cantant, et cantu laudant incessanter Creatorem vel Factorem suum, et nos excitant illarum cantu ad glorificationem Dei.

Ibi video copiam vel multitudinem columbarum.

Tu greșesci, nu sînt, po-
rumbi, qui corbi.

Que case sînt aqueste?

Este un satu; vedi turnu'l?

Lu vedu; nu   pr  innaltu.

Ecc  colo vine un caru in-
carcatu cu bucate  si
afar  din cale.

Que om'   aquelu cu stranie
s u vestm nte verdi?

  un v natoriu, quare p r-
t  doi iepuri impuscati
s u v t mati pre umere.

Are cu s ne si doi c ni de
v natu.

Aisti se ducu tot d una cu
el la venatu.

Si ne intor n m' aquum c -
tr  cas , che ne amu
pre mblatu de ajuns'
ast di.

XI. Dialogu.

Intr  Frate si intr  Sor .

Dulce mea sor , noi ne am'
intornatu dela pre m-
blare, noi amu vedutu
multe form se lucruri.

*Tu erras non sunt co-
lumbae, sed corvi.*

Quales domus sunt istae.

*Est quidam pagus; vides
turrim?*

*Illam video; non est val-
de alta.*

*Ecce ibi venit unus cur-
rus (carrus) frumen-
to oneratus exi foras
ex via.*

*Qualis homo est ille ve-
stimento viridi indu-
tus?*

*Est quidam ven tor, qui
portat duos lepores
trajectos vel laesos
in humeris.*

*Habet secum etiam duos
canes venaticos.*

*Isti pergunt semper cum
illo venatum.*

*Revertamur domum ver-
sus, quia deambula-
vimus satis hodie.*

XI. Dialogus.

*Inter Fratrem et inter So-
rorem.*

*Dilecta mea soror, nos
redivimus ex deamb-
ulatione nos vidimus
multas pulchras res.*

Que ai vedutu?

Quid vidisti?

Un vênatoriu, qui portaua
doi iepuri, si una mul-
țime de paseri.

*Venatorem quemdam, qui
portabat duos lepores,
et unam copiam
avium.*

Que mi ai adusu?

Quid mihi adtulisti?

Nimic, fôrê numai o lëgă-
tura de flori, que se
chiamă tufă sêu stru-
tiu.

*Nihil, praeter fasciculum
florum, qui vocatur
sertum.*

Dela quine o ai căpîtat?

A quo illum accepisti?

Io amu cules' o in câmpu.

Ego collegi in campo.

'I ti multiămescu.

Gratias tibi ago.

Vinê cu mêne in grădină ti
voiu aretă queva for-
mosu.

*Veni mecum in horto os-
dendam tibi aliquid
pulchrum (formosum)*

Que este aquea?

Quid hoc est?

Un cuibu.

Unus nidus.

Sînt puli sêu puii in elu?

Suntne pulli in illo?

'Anchê nu, ma sînt ouă.

Adhuc non, sed sunt ova.

Quôte?

Quot?

Quinquê.

Quingue.

Potu si le ieau?

Possum ea sumere?

Nequi dequum, dachê se
voru scôte puii, atunci
ii vomu luvă.

*Nequaquam, si excluden-
tur pulli, tunc eos su-
memus.*

Voi luvă număi doă ouă, si
le vedu mai bêne.

*Samam tantum duo ova,
ut ea videam melius.*

Nequi te vei atinge de ele.

*Neque ea tanges, vel at-
tinges.*

Pentru que?

Oua nu cumva pasere si lase
cuibu.

Quindu voru fi scosi puii,
atunci ti voiu spune, si
yomu luvà giosu, lao-
lalta.

Bine dici.

Si mergemu darè afarà din
grădină.

Inchide usia.

XI. Dialogu.

A intrebare que se aude de
nou.

Que se dice, que se aude
nou?

Scii queva nou?

Nu seiu nemica.

De que vorbescu aquum
ómini?

Nu vorbescu mai de nemica.

Nu ai auditu vorbindu, ché
vom avè botaie?

N'am' auditu, si vorbéscă
de aquè.

In contră vorbescu de pace.

Que se aude in Curte?

Quare?

*Ne casu quo avis lingual
midum.*

*Quando erunt exclusi
pulli, tunc tibi di-
cam et eos deciepie-
mus simul.*

Bene dicis.

*Pergamus ergo foras ex
horto.*

*Claude ostium vel janu-
am.*

XII. Dialogus.

*Interrogare quid auditur
novi.*

*Quid dicitur, quid audi-
tur novi?*

Seis aliquid novi?

Nihil scio.

*De quali re loquuntur
nunc homines?*

*Ferme de nulla re lo-
quuntur.*

*Non audivisti loquentes,
quod bellum habebi-
mus.*

*Non audiivi, ut loqueren-
tur de hoc.*

*E contra loquuntur de
pace.*

Quid auditur in Aula?

Dicu, ché va merge Impé- ratu de a casă.	<i>Dicunt, quod Imperator abibit domo.</i>
Quându va plecà?	<i>Quando movebit vel pro- ficiscetur?</i>
Nu se scii.	<i>Non scitur.</i>
Unde va purcede?	<i>Quorsum profiscetur.</i>
Unil dicu in Italia, éro altii in Franția.	<i>Quidam dicunt in Italiam alii vero in Franciam.</i>
Que ne dicu de bine gaze- tele séu novelele? An- ché nu le amu lesu (ci- titu).	<i>Quid nobis dicunt novalia vel ephemerides? Ad- huc non eas legi.</i>
Si ar fi direptu aquea, que se aude despre Dom- nu'l Baronu N.	<i>Et esset verum hoc quod auditur de Domino Barone N.</i>
Que se aude de elu?	<i>Quid auditur de illo?</i>
Se dice, che l'au bătutu fôrte quineva, si l'au lăsatu mai mortu.	<i>Dicitur, quod illum ali- quis valde verberave- rit, et illum reliquit fere mortuum.</i>
M'ar duré, pentruche è un omu pre de omenie.	<i>Mihi doleret, quoniam est homo valde honestus.</i>
Quine l'au bătutu?	<i>Quis illum verberavit?</i>
Se dice, che Căpitanu'l N.	<i>Dicitur, quod Capitane- us N.</i>
Se scii, pentru que?	<i>Scitur quare?</i>
Dicu unii, pentru aquea, che au vorbitu réu de elu intr'o societate, si l'au defăimatu.	<i>Dicunt quidam propterea quia locutus est male de illo in quadam so- cietate, et illum dif- famavit.</i>
Jo nu credu.	<i>Ego non credo.</i>

Nèquè io.

Neque ego.

Intraquea vom'audi noi
quum s'au intèmplatu.

*Interea audiemus nos quo-
modo evenit.*

De aquè io nu me indoescu.

De hoc ego non dubito.

De ar dà dumnedeu sì nu
se fi intèmplatu.

*Daret Dominus Deus ut
non evenisset.*

Sè dice ànchè, che au mu-
ritu Duca dela N.

*Dicitur etiam quod mor-
tuus sit Dux N.*

Archiduca dela N.

Archidux N.

Si Imperatoru'l dela N.

Et Imperator N.

Quàndu, si din quine ai
auditu?

*Quando, et a quo audi-
visti?*

Am'auditu erì in cafenà.

Audivi heri in cafena.

Jo eredu, che nu è adeve-
ratu.

*Ego credo, quod non sit
verum.*

XIII. Dialogu.

XIII. Dialogus.

Despre compàrare.

De emtione.

Que postesçi Domnia tua,
que doresci, que cerci?

*Quid optas Dominatio
tua, quid desideras,
quid quaeris?*

Asi vré sèmi cumparu pa-
nurà fermósà de un vest-
mentu.

*Vellem mihi comparare
pulchrum pannum
pro una veste.*

Placà a intrare Domnule,
aice vei aflà Domnia
tua panuri tari, si for-
móse dela Berlinu.

*Placeat intrare Domine,
hicce invenies Domi-
natio tua pannos for-
tes, et pulchros Be-
rolino.*

Aratàmi que mai bunà intrà
tòte.

*Monstra mihi optimum
inter omnes.*

Eccè una fòrte fermósà, pre-

Ecce pulcherrimus prout

quum è moda, si pre quum pórtá aquum.	<i>est moda, et prout gestant nunc.</i>
È bună, daré coloru séu façai nu mi place.	<i>Est bonus, sed color non mihi placet.</i>
Eccè un altu frustu (dărab) mai chiaru.	<i>Ecce aliud frustum cla- rius.</i>
Coloru mi place, ma pânura nu è tare, è pre sub- țire.	<i>Color mihi placet, sed pannus non est for- tis, est valde subti- lis.</i>
Vedi frustu istu, Domnia tăa aliure nu vei că- pită asiè formósă.	<i>Vide frustum istud, Do- minatio tua alibi non accipies ita pul- chrum</i>
Cu quat'è un cotu.	<i>Quanti est una ulna.</i>
Cu trei teleri.	<i>Tribus talleris.</i>
Oh, è pre scumpă.	<i>Oh, est valde caro pretio.</i>
Credemi Domnia tăa nu è sumpă, che è pânură bună si formósă.	<i>Credemihi Dominatio tua non est pretiosus, quia est pannus bo- nus et pulcher.</i>
Jo nu sânt invéțiațu a vor- bire multe, spunemi cu un eoventu prețiu quel mai de pre urmă.	<i>Ego non sum asvetus mul- ta loqui, dic mihi (ex- pone mihi) uno verbo pretium ultimum.</i>
Ti l'amu spusu.	<i>Tibi illud dixi.</i>
Nu asiè, ti voiu dà doi Ta- leri, si un diumetate.	<i>Non sic, tibi dabo duos talleros, et dimidi- um.</i>
Domnia tăa ai postitu a scire prețiu quel mai de pre urma, si io ti l'amu spusu.	<i>Dominatio tua optasti scire pretium ulti- mum et ego illud tibi oposui.</i>

No bine, taiemi patru coti,
si un patrariu.

*No bene, scinde mihi quo-
tuor ulnas, et unum
quadrantem.*

Jo dicu adeveratu, si me ju-
ru qua un' omu de ome-
nie, che nequi un florin-
tu nu miruescu in elu.

*Ego dico vere, et juro
qua homo honestus,
quia neque unum flo-
renum lucrur in illo*

Jo credu Domnici tale. Ecce
optu Ducati, intorque-
mi indereptu, que va
fi mai multu.

*Ego credo Dominationi
tuae. Ecce octo Du-
catos, restitue mihi,
quod erit plus.*

Ecce aici e Domnule.

Ecce hicce est Domine.

Pre umilitu şerbu al Dom-
nici tale.

*Humillimus servus Domi-
nationis tuae.*

Me rogu si binevoesci ame
cercare si de alta data.

*Rogo ut digneris me quae-
rere etiam alia vice.*

XIV. Dialogu.

XIV. Dialogus.

Intra doi Compatrioti.

Inter duos Patriotas.

Jo credeam, che ai muritu
de quandu nu te amu
vedutu.

*Ego credebam, quod sis
mortuus aquo te non
vidi.*

N'ar fi fostu mirare, fiendu
che noi toti suntenu
muritori.

*Non fuisset miraculum
quoniam nos omnes
sumus mortales.*

Fost'ai Domnia tua a fara
d'in Tiera?

*Fuistine Dominatio tua
extra Regnum?*

Jo amu fost' in Francia, in
Italia, in Anglia s. q. l.

*Ego fui in Francia, in
Italia, in Anglia etc.*

In quatu tempu ai fost' acolo?

Quanto tempore fuisti ibi?

In şapte ani.

Septem annis.

In que citate ai locuitu, ai
petrecutu?

*In qua civitate moratus
es.*

In Parisu.	<i>Parisiis.</i>
Cugeti Domnia tua si te in- torni degrabà?	<i>Cogitas Dominatio tua reverti cito?</i>
Dupò patruspredece dile.	<i>Post quatuordecim dies.</i>
Sedi <i>vel</i> locuesci domnia tua in Parisu.	<i>Habitas Dominatio tua Parisiis.</i>
Spre şerbirea Domnici tale.	<i>Ad servitium Dominatio- nistuae (ad obsequia).</i>
Esci Domnia tua insoratu?	<i>Es Dominatio tua uxora- tus?</i>
Sùm de quinque ani.	<i>Sum a quinque annis.</i>
Quâti fiii ai?	<i>Quod filios habes?</i>
Numai unu'l.	<i>Tantum unum.</i>
Fiiu è o fiia?	<i>Filius est, vel filia?</i>
Un fiiu.	<i>Unus filius.</i>
De quôti ani è?	<i>Quod annorum est?</i>
De patru ani.	<i>Quatuor annorum.</i>
Quum tràesci acolo?	<i>Quomodo vivis ibi?</i>
Jo sùnt negutiatoriu.	<i>Ego sum mercator.</i>
Que negutiatoriu esci?	<i>Qualis mercator es.</i>
Jo vèndu negotiu de tòta sòrte.	<i>Ego vendo merces omnis generis.</i>
Domnia tua vei mirui, caş- tigà mutu.	<i>Dominatio tua lucrabe- ris multum.</i>
Me rogu de ertare, ba mai nemica che au tràcuti tèmpurile quele ferici- te negotiu séu marfa s'au lesnitu, si bani s'au inpuçinatu.	<i>Rogo veniam, ferme nihil, quia transacta sunt tempora illa felicia; mercis pretium de- crevit, et pecunia im- minuta est.</i>

Trebue să răbdăm, și se
asteptem timpuri mai
fericite.

Mai vină anche o dată la
mêne înainte de que te
vei internă.

Voiu veni; me inchinu Dom-
niei tale.

XV. Dialogu.

Un nimernicu intrébă dela
un citetianu, unde șede cu-
tare.

Scii Domnia tă Romănesce?

Sciu, quaci? au dórě ai avě
queva de a mi demândă
(porunci)?

Nu sânt dedat' a poruncire
unui omu de omenie,
quum eș Domnia tă,
pentru aquea nuli po-
runcescu, qui te rogu.

Om bunu! cu cuvintele
aqueste me rușini; pla-
câti a mi demândare,
sěu poruncire.

Nu cunosci pre cutare?

Ba, cunosc.

Rogu te, unde șede?

Nu departe de aqui.

Petre! dute arată Domniei

*Debemus pati, et felicio-
ra tempora exspec-
tare.*

*Venias adhuc una vice ad
me antequam rever-
taris.*

*Veniam, me inclino Do-
minationi tuae.*

XV. Dialogus.

*Quidam Peregrinus inter-
rogat a quodam cive ubi
habitat N.*

*Scisne Dominatio tua Da-
co-Romanice?*

*Scio, eccur? aut fersan
haberes Aliquid ad
mihi mandandum?*

*Non sum asvetus man-
dare homini honesto
uties Dominatio tua,
ideo non tibi mando,
sed te rogo.*

*Bone homo! his verbis
me confundis; pla-
ccat tibi, mihi man-
dare.*

*Non cognoscis talem ho-
minem?*

Omnino, cognosco.

Rogo te, ubi habitat?

Non procul hinc.

Petre! perge monstra Do-

sale unde şede Dom- nu'l N.	<i>minationi suae ubi habitat Dominus N.</i>
Placăti a venire cu mène.	<i>Placeat tibi venire me- cum,</i>
Dute numai pre cărarea aquéstă, pône vei dà de una casa impistrită, acolo şede.	<i>Perge tantum per hanc semitam, donec at- tinges domum ali- quam pictam, ibi ha- bitat.</i>
De adirépta, au de a stânga?	<i>A dextrane, aut a si- nistra?</i>
De a dirépta.	<i>A dextra.</i>
Fórté multiămescu Domnici tale.	<i>Humillimas gratias ago Dominationi tuae.</i>
Nu este pentru que sî mul- tiămesci.	<i>Non est propter quid gra- tias agas.</i>
Audi Domnia túa! aici şede Escelentia súa N.	<i>Audi Dominationi tua! hic habitat Excellentia sua N.</i>
Aici; darè nu ẽ a casă. Quandu l'ası puté găsi a casă?	<i>Hic; sed non est domi. Quando possem eum domi invenire?</i>
Astară la şépte ore anchè va fi a casă darè mai bène ai face, de ai veni mâne demánétia la optu, che atunci nu vă fi cuprinsu.	<i>Hodie vesperi hora sep- tima etiam erit do- mi, sed melius face- res, si venires cras mane octava, quia tunc non erit occu- palus.</i>
Asiè voiú face: remăni sã- nitosu.	<i>Sic faciam: remane sa- nus.</i>
Serbu'l Domnici tale.	<i>Servus Dominationis tuae</i>

XVI. Dialogu.

Despre Călătorie.

Quâte miluri sînt de aici
pînă în N.?

Treizeci și șapte.

Amu facutu douăzeci și quin-
quē de miluri, tătusi
astăzi nu vomu pute
ajunge acolo.

Atădi nu, ma mănă pe pran-
diu veti săși lesne.

Bună ă cale?

Nu pré, dară ă de lipsă și
prin ape.

Periculôsă (primeșdiosă) ă
cale? Nu se aude ne-
mica rău, ă drumu de
tieră unde totdeauna
se află ômeni.

Nuse aude se fie lotri, tăl-
hari ă furi în silbe.

Nu ă de ă se temere nequi-
țioa, nequē nôpte.

Pre quare cale vomu merge?

Quăndu veti fi aprôpe de
munte luati cale de ă
dirépta.

Asiă dară nu ă de opu (de
lipsă), și ne suimu la
munte.

XVI. Dialogus.

De Itinere.

*Quot miliaria sunt hinc
usque N.?*

Trigenta et septem.

*Confecimus viginti quin-
que miliaria; tamen
hodie eo pervenire
non poterimus.*

*Hodie non, sed cras pro
prandio pervenietis
facile.*

Bona estne via?

*Non valde, sed necesse
est ut transeatis per-
silvas, et per aquas.*

*Periculosa estne via? Ni-
hil auditur mali, est
via regia ubi semper
inveniuntur homi-
nes.*

*Non auditur, ut essent
latrones, raptores,
aut fures in silvis.*

*Non est timendum neque
die, neque nocte.*

*Qua via ibimus vel migra-
bimus.*

*Quando eritis prope mon-
tem sumite viam a
dextra.*

*Sic ergo non est opus, ut
ascendamus montem.*

Nu Domnule.

Non Domine.

È greu a aflaŕe cale prin
silbă (pădure).

*Est difficile invenire vi-
am in silva.*

Nu veti pute retici.

*Non deviabitis, vel aber-
rabit.*

Quăndu veti fi aforă din pă-
dure luati cale pe mână
stângă.

*Quando eritis extra sil-
vam ingredimini vi-
am a manu sinistra.*

'Iți muțiamimu omu de ome-
nie, si remănemu mul-
tu obligati.

*Tibi gratias habemus hu-
mane homo, et rema-
nemus multum obli-
gati.*

Jo ve postescu cale bună si
fericită.

*Ego vobis precor viam
bonam et felicem.*

XVII. Dialogus.

XVII. Dialogus.

Intră Călători, si intră Os-
pētariu.

*Inter Viatores, et inter
Cauponem.*

Ospētariu le! (crișimariule)
putemune abate aice?

*Caupo! possumusne hac-
ce divertere?*

Vedeti bine Domnilor; ve-
ti găsi aici formose
căsi, paturi curate, ma-
nusterguri, perini, si
tôte quâte sânt de lipsă.

*Utique Domini; hic inve-
nietis pulchra cubi-
lia, pulchros lectos,
mantilia, pulvina-
ria, et omnia quae
sunt necessaria.*

Arată ne dar' o chilie, *vel*
o casuliă.

*Ostende nobis ergo ali-
quod cubiculum.*

Si intrămu.

Intremus.

Trimite caii nostri in stală.

*Mitte equos nostros in sta-
bulum.*

Indată Domnilor.

Illico Domini.

Si vedemu que ni da de cênă.	<i>Videamus quid nobis da- bis ad caenam,</i>
Que place Domniilor vos- tre, si ve fêrbemu.	<i>Quid placet Dominationi- bus vestris, ut vobis coquamus.</i>
Faceti un picu de Zama, de supă, apoi cóqueti pu- çintele ouă, si frigeti un puiu de gaiină, de curcă, de gănscă s. q. l.	<i>Facite modicum jusculi, dein coquite pauca ova, et frigite unum pullum gallinae, gal- li indiaci, anseris etc.</i>
Darê pre lîngê friptură, que vreti, salată au spargă?	<i>Et penes assum quid vul- tis, lactucam aut as- paragum.</i>
Nemica de aqueste, qui ne adă puçintel curechiu.	<i>Nihil horum sed adfer nobis modicos caules.</i>
Dachê n'ati bagatu șiofran in Zama aquesta, ân- chai si o fili facută cu petrinșci.	<i>Si non condivistis hoc ius- culum croco, saltem praeeparassetis petro- selinis.</i>
N'aveti vr'o rădiche?	<i>Non habetis aliquem ra- phanum?</i>
Nu, ma avem' untu pró- spetu, struguri, mere, pere, prune, si per- seci.	<i>Non, sed habemus buty- rum, botros, poma, pira, pruna, et per- sica.</i>
Dar de bevutu que aveti?	<i>Et ad bibendum quid ha- betis.</i>
Avemu vinu nou, vechiu, albu, roșiu, dulce s. q. l. bêre, rosol, si vin arsu.	<i>Habemus vinum hornum, antiquum, album, ru- brum, dulce etc., ce- revisiam, rosolium, et crematum.</i>

Cu cât   mesura de bere. *Quantı est mensura cerevisiae.*

Aqu sta se scie, che   cu
cinq  creiciari. *Hoc scitur, quod sit quinque cruciferis.*

Aveti vin ungurescu? *Habetis vinum hungaricum?*

Avemu Domnilor,  nch  di
quelu dela Nesm ly. *Habemus adhuc ex illo Neszm lyensi.*

Ad ne de aquelu. *Adfer nobis ex illo.*

Ecc  aici  . *Ecce hic est.*

Asterneti paturile sine cul-
c mu, che trebue sine
scul mu p n  indio . *Sternite lecticas ut decumbamus, quia oportet ut summo mane surgamus.*

S nt gata. *Sunt paratae.*

Audi Ospetariule! nu s'ar
put  gasi un c rau u se
ne duc  p n  la N. *Audi Caupo! non posset inveniri vector aliquis, ut nos vehat usque N.*

Ea t cma aquum au sosit'
unu' l aici: vreti se' l
chiam' inl untru? *Plane modo pervenit unus huc: vultis, ut illum vocem intro?*

Chiama' l. *Voca illum.*

Audi Domnia tua! vin  in-
lontru. *Audi Dominatio tua venias intro.*

Dec D mnedeu bine Dom-
nilor! *Det Dominus Deus bene o Domini!*

B ne ai venit'  mu de ome-
nie. *Bene venisti humane homo.*

Que porunciti? *Quid mandatis?*

Quand' vei porni c tr  N. *Quando movebis versus N.*

Mănă pănă indioă de voiu căpită ômeni, si portu.	<i>Cras summo mane, si in- venero homines ve- hentos vel portandos.</i>
Dôră si Dômniiile vôt're vre- ti sîmergeti la N.	<i>Fortasse etiam Domina- tiones Vestrae velle- tis ire N.</i>
Vedî bine: quatu queri pen- tru un locu in caruția?	<i>Utique, quantum petis pro uno loco in rheda?</i>
Miveti dă dece florinti pre locu, si voiu țene lo- curile quele mai bune.	<i>Dabit is decem florenos, et reservabo loca me- liora.</i>
Ba, ti vomu dă doi galbeni vel ducati, si de te vei purta bēne; ver unu măriașu pre bevutura.	<i>Non, dabimus tibi duos ducatos (Aureos), et si bene te gesseris, unum alterumve ma- rianum pro potu.</i>
Sunt indestu'atu.	<i>Sum contentus.</i>
Nôpte bună si visuri curate.	<i>Bonam noctem et som- nia casta.</i>
Rêpăusati (hodigniti) in pace.	<i>Requiescite in pace.</i>
Așîdire postimu, si dormi bene, si nuli uita a ne seulare cu o diume- tate de oră mai înainte, de que vomu porni.	<i>Pariter optamus, ut dor- mias bene, et ne obli- viscaris, nos exci- tare media hora pri- us, quam proficis- camur.</i>
Voiu desceptă.	<i>Excitabo vos.</i>
Ospetariule! cu quātu ti suntemu dători?	<i>Caupo! quantum tibi de- bemus?</i>
Cu doi Talleri.	<i>Duos Talleros.</i>
Na ii, si remăni sănîtosu,	<i>En illos, et bene valeas.</i>

Cale bună Domniilor vostre. *Bonum iter Dominationibus vestris.*

XVIII. Dialogu.

XVIII. Dialogus.

Despre mergere la Beserică. *De itu ad Ecclesiam.*

Auți șerbule!

Audi serve!

Que poruncesci Marié tua? *Quid mandas vel praecipis Magnitudo tua.*

Dute, spune la cocieriu, si prîndă caii che me voi duce la Beserică. *Abi, expone aurigae ut injungat equos, quia ibo ad Ecclesiam.*

Quôti caii si prîndă, doi au toti patru? *Quot equos injungat, duos aut omnes quatuor?*

Que întrebare desértă è aque-
sta? scii cocieriu datina, dute numai. *Qualis interrogatio inutilis est ista? scit auriga consuetudinem, perge tantum.*

Cocieriu'l è gata, si intré-
bă in quare Beserica va
merge Marié tua. *Auriga est paratus et interrogat in quam Ecclesiam ibit Illustritas tua.*

I voi du de scire in data;
Petre! dute intréba pre
Domnu'l, vaniva si el
cu mène la Beserică. *Illi dabo scire illico; Petre! abi interroga Dominum veniet ne etiam ille mecum ad Ecclesiam.*

Marié sua Domnu'l mai in
ante de o oră s'au in-
tornatu dela Beserică. *Illustritas sua Dominus iam ante unam horam rediit ex Ecclesia.*

Dute daré chiamă pe Dom-
nisoru'l si pe Donice
lele. *Abi ergo voca Herulum, et Domicellas.*

Ecce amă vinu. *Ecce iam veniant.*

Spune la cocieriu si ne du-
că la Beserica sântului
Mărtinu. *Dic aurigae ut nos ducat
ad Ecclesiam sancti
Martini.*

Jubiti mei fiii luvati Cârțile
quele de rugăciuni cu
voi. *Dilecti filii accipite libros
precatorios vobiscum.*

XIX. Dialogu.

Despre Culcare.

Lauda lui Domnedeu! che
si dioa aquêsta o anu
petrecutu in bună sâ-
nitate. *Laus Deo! quod etiam
hanc diem transege-
rimus in bona sani-
tate.*

Cu adevăratu! multu indu-
ratu Domnedeu avemu,
quarele ne ajută una di
dupò alta a o petrecere. *Revera! Misericordem
Deum habemus, qui
nos adjuvat unam
diem post aliam tra-
sigere.*

Asiè, asiè, bun'è Dumnedeu
ma quum sântemu noi? *Sic, sic, bonus est Deus,
sed quales sumus nos?*

Esamine se fiesque quine
pre sêne, si querce
quum au petrecutu di-
oa. — Fêtă audi! adumi
incôque cartea que de
rugaciuni, si asterne
patu'l. *Examinet quisque se ip-
sum, et quaerat quo-
modo diem transegit.
— Puella audi! ad-
fer mihi huc librum
precatorium, et ster-
ne lectum.*

Eccè cartea, éro patu'l é
gata. *Ecce liber, lectus vero est
paratus.*

Iè vestmintele si le pune
bine, qua si fie tôte in
rându, si mi adu quele
de nôpte. *Accipe vestimenta mea ea-
que repone bene, ut
sint omnia in ordine,
et da mihi illa noc-
turna.*

Unde è ceapsa, si căme-
sia mea? *Ubi est capitium, et in-
dusium meum?*

Tóte sânt în locu' l său Dum-
neleu și ne dee noui la
toli nôpte bună, re-
pausare lină, și visuri
curate.

XX. Dialogu.

Despre Secerișu.

Eri demânétia fôrte multi
ómini amu vedutu esi-
éndu a fară la câmpu,
mi' ar plăcé a scire un-
de s'au dusu, a tînta
multime de ómini asié
cu mare grămadă.

Nequí aquea nu scii tu? a
secerare.

Daré este aquum tîmpu de
seceratu?

Foré indoéla, che bucate le
pretotindiné s'au coptu.

Nu é mirare daré che pre-
totindiné vorbescu de-
pre secerișu.

Vină cu mène, și mergemu
la tiérina și vedemu que
facu seceretori nostri.

Venivei daré cu adeveratu,
și fôrre glumă?

Vinu indată numai voiu lu-
vă la mène que este de
lipsă și ducu loru.

*Omnia sunt in loco suo
Dominus Deus det no-
bis omnibus bonam
noctem, quietem le-
nem, et somnia pura.*

XX. Dialogus.

De Messe.

*Heri mane valde multos
homines vidi exeun-
tes foras ad campum,
amarem scire quo ivit,
tanta multitudo ho-
minum tam magna
caterva.*

*Neque hoc scis tu? mes-
sum, vel ad metendum.*

*Ergo est iam tempus me-
tendi?*

*Procul dubio, quia fru-
ges ubique maturae
sunt.*

*Non est mirum ergo quod
ubique loquantur de
messe.*

*Veni mecum pergamus ad
terrenum, ut videam-
us quid faciunt mes-
sores nostri.*

*Venies ergo revera, et si-
ne loco?*

*Venio illico, tantum ac-
cipiam ad me quod
necessarium est ipsis
portare.*

Que li vei duce séu que li vei purtâ?	<i>Quid eis portabis?</i>
O flască de vinu arsu, si aquum o amu la mène numai si mergemu.	<i>Unam lagenam cremati, et iam ipsam habeo apud me tantum mi- gremus.</i>
No bine: io sùm gata.	<i>No bene: ego sum para- tus.</i>
Dumnedeu si ve bène cu- ventese seceretori.	<i>Deus vos benedicat mes- sore.</i>
Dumnedeu au adusu pre Domnișorii.	<i>Deus tulit (adduxit) Do- micellos.</i>
Iconomule! (Gasdă) chiamă Dumnia ta seceretorii la olalta si gustarêscă.	<i>Oeconome! convoca Do- minatio tua messoros ut jentent.</i>
Indată Domnule. — Ecce sunt de fație.	<i>Illico Domine. — Ecce sunt praesentes.</i>
Tornati perându si bee din vinu ars, l'aquesta si mance si pâne cu elu.	<i>Infunde illis ordine ut bibant ex hoc crema- to, manducent etiam panem cum illo.</i>
Quum slobode grău'l in ist' anu?	<i>Quomodo solvit hoc anno triticum?</i>
Laudă lui Dumnedeu sun- temu indestolati cu elu.	<i>Laus Deo sumus contenti.</i>
Fie multiămită lui Dumne- deu.	<i>Gratiae sint Deo, vel Deo sint laudes.</i>
Domnule! au bevutu toti.	<i>Domine! iam biberunt omnes.</i>
Darê Dumnia tua bevut' ai?	<i>Et Dominatio tua bibi- stine?</i>
Din gratia Domnișorului.	<i>Ex gratia Domicelli.</i>

Aquum pune flasele si până in corfă.	<i>Nunc pone lagenas et panem ad corbem.</i>
Quôti seceratorii ai Nicolae?	<i>Quot messorum habes Nicolae?</i>
Seceratori sunt doispredece, doi legători de mânusi (snopi), si un culegatoriu de mânunche.	<i>Messorum sunt duodecim, duo ligatores manipulorum, et unus collector fasciculorum.</i>
Potu lesne secerare seceratorii?	<i>Possuntne facile metere messorum?</i>
'Anchê nu se quâescu despre nemica.	<i>Adhuc non conquaeruntur.</i>
Au seceri ascuțite?	<i>Habent ne arres seculas?</i>
Fôrê indoéla, che ieri séră le au ascuțitu.	<i>Sine dubio, quia heri vespere eas exacuerunt.</i>
Quôte mânusi pui intr'o cruce.	<i>Quot manipulos ponis in una cruce.</i>
Treispredece, si asiê din quôteva cruci va fi o gramadă (stogu) de grâu.	<i>Tredecim, et sic ex aliquot crucibus fiet unus acervus.</i>
Multu voru rămânê bucatele asiê in gramadă?	<i>Diu remanebunt fruges sic in acervo?</i>
Ba nu, pentru-che la purtare bucatelor le voru purtă a casă, si le voru pune tôte pe olalta in area.	<i>Omnino non, quoniam tempore comportationis frugum portabunt eas domum, et omnes in unum component in area.</i>
Darê acolo lungu tîmpu voru mai rămânê?	<i>Et ibi adhuc longo tempore remanebunt.</i>
Dupô aquea voru veni im-	<i>Postea venient triturato-</i>

blătitorii, séu călcători,
si le vor' imblăti, séu
călcă, si de va suflă
vântu bunule voru vên-
tură, si asiè diregên-
dule le voru purtă in
granariu.

*res vel calcatores, et
eas triturbabunt, et si
flaverit ventus bonus
eas ventilabunt, et
sic purgando eas por-
tabunt in granarium.*

Aquum știu io ; darê se apro-
piă mediădi, si ne
intornemu a casa la
prandiu.

*Nunc scio ego ; sed ap-
propinquat meridies,
revertamur domum ad
prandium.*

De va fi cu placere. Icono-
mule ! Domnia tîa cau-
tă bine de tôte. Rêmă-
neti cu Dumnedeu se-
ceretori.

*Si placuerit. Oeconome !
Dominatio tua habe
bonam curam om-
nium. Remanete cum
Deo messorum.*

Dumnedeu si pörte in pace
pe Domnișorii.

*Deus portet in pace Do-
micellos.*

GLUME, SI ISTORII ISCUSITE.

JOCI, ET NARRATIUNCULAE EXQUISITAE.

I.

Un omu vrea si invetiă calu, si nu mănçe multu
si nu i dede de măncatu, după trei zile crepă de fô-
me. Atunci isi batea in palmi Domnu'l său, si se vâ-
ietaa dicendu : vai de mène amaritu'l de mène ! que
reu pătiî, che cându se invetiase si nu mănçe, atun-
ci crepă.

II.

Un bolnavu fiendu întrebatu, pentruque nu chia-
mă pre Doctor ? response : pentruce io anchê n'amu
voic de muritu.

III.

Un lotru séu fur fiendu dusu la turci spre spân-

surare, unu lu desceptaa dicèndu lui: quāt' eş tu de fericitu iubite frate; che poti sperà (nèdesdui), che astadi voi cèna in soçietate 'Angeriloru; iubite frate i respunse quelu qui erà spre mórte judecatu, fôrte bine mi ar pàrè de te ai duce tu in locu'l meu, che io dicu adevèratu, si me juru tie, che aquum n'amu fome.

IV.

Un şerbu vedèndu che rumpe Domnu'l sùu o legăturà de càrti, il rugà si i dee si lui trei din ele. Que vei face cu ele dise Domnu'i sùu, respunse şerbu'l: Quànd' amu venitu din Patria mea, m'au rogatu Muma mea s'ei tràmitu ver o carte, si scie de sànitàte mea.

V.

Una Muilere, quare ingropà pre barbatu'l sùu, stàndu lóngè grópa séu mormèntu, fù intrebata de un petrecatoriu al mortului: órè n'ar vrè si se mârìte dupò el? La aquéstà intrebare muilere, si respunse: „iubilu'l meu, de que nu te ai inscièntialu mai in'ante cu trei dìle, che io aquum amu datu màna cu altu.”

VI.

Un omu curios' intrebà pre altu'l, quare ducea queva intr'o nàframa que are in dènsa? el au respunsu la intrebare que i s'au cadutu. Quum che are queva, que nu se cade se vadà el.

VII.

Fiènd' intreat' unà órà Hilon, que face Domne-deu? el respunsé asiè: pre quei umiliti innaltia, éro pre quei innaltiatu apléca (umilesce).

VIII.

Marele Alesandru ducènduse intr'o dì si vedà pre Diogenes, numitu'l Cinicus, si aflàndu l' in un câmpu la sóre, i se aratà in'ante cu tótà cortenire súa, dicèndu: io sùm mare Alesandru; si io repunse Filoso-

fu'l, sùm Diogenes. Alesandru îl întrebà, de ar vre queva dela dènsu'l: nu alta, repunse Diogenes, nu-mai se te departi de mène, pentruce mi împedeci sórele (rafele sórelui). De aquèsta mirându se Alesandru asiè au grăitu: De n' asi fi Alexandru asi vrè a fire Diogenes.

IX.

Fù intrabatu Plato, quare diferentie (deschilini-re) este întră invètiatu'l, si întră ne invètiatu'l? dise: aquea quare est întră Doctoru si întră bolnavu.

X.

Un citetianu din London dise cotră vecinu'l său, nu faci bène vecine che insori asiè tèmporiu pre fiu'l tîu. Mai bine ai face, de ai mai lasà, si se mai còcă la mène. Ba io nu voi si asteptu vecine, respunse, quela, quáci me temu, che dachè si va veni fiu'l în mène, atuncia nèqui de quum nu va vre si se însóre.

XI.

Un Advocatu asiè rèsponse unui omu, qui venisse si quèrà svatu dela el cu mănile gòle: quine are opu (lipsă) de lumină pòrte cu sène oleiu.

XII.

Dintre doi frati de géminu, quarii sâminaa fòrte unu'l altuia, au fostu murit' unu'l. Quelu remasu, cālètòrind' odineórà i au venit' înainte un cunoscutu, de quare fù întreat' aquèsta: Iubite prietine! fà bène si érta che voi si te întrebu queva, ore quine au muritu cu adeveratu dintre voi, tu séu fratele tîu.

XIII.

Un omu vedènd' in cale che vine Doctoru se ascunse dupò pariete; veni Doctoru pònè la elu, si i dise pentruque te ascundi tu? érò el respunsè: Domnule! è multu tèmpu de quandu n'am fostu bolnavu, s. aquum mi este ruşine, si esu înainte Doctorilor.

XIV.

Un Episcopu trácendu prin un satu, au vedut' un Preotu, spalânduși vestmèntele sale la un riu, aquésta vèdendu Episcopu s'au mániatu fòrte și i dise: quine è Asinu'l aquelu, quine te au făcutu Preotu. Cui i respunse indata Preotu'l dicèndu: Măriea tũa Présántia tũa Preluminate Dómne.

XV.

Un omu fòră mènte voiendu si călătorésca din una citate in alta, prènze caii, si se suì in carru, si luvà disaci (desagi) pre umeru: quându 'l întrebà un altu pentruque nu pune disaci in caru? i dise: si nu ingreoiu caru qua si se rumpă.

XVI.

Un mēpcinosu se laudaa fòrte còtră un amicu, che ar fì bunu la vedere, adecche ar avé asiè ochi buni, quât' obiecturile quele mai departate póte si le vèdă si si le deschilinésca. Vedi dise mai incolo, turnu'l quel' altu? Tocma prè bółta què dé supra âmblă un sórece io potu deschilinire tóte mischiárile lui. Atuncia ii respunse amicu'l: aquésta è cu adeveratu de mirare lucru, che io de abea vedu turnu'l nequum sóreçile, insè il audu tropotindu.

XVII.

Un scolaru ne-prèeputu quarele nu vrea si invetiă, si nu avea bani si si petrécă i si vèndu cårțile sale, si scrièndu la Tată sũu, au disu: Bucurate de mēne Tată pentru che aquum me țenu cårțile.

XVIII.

Un Doctor, quarele eră multu cuprènsu intru in vetiaturi, vedù o dată intrându o fétă, que il rugà si ei dee focu; ma Doctoru ei respunse: tu nu ti ai adusu nemică in que si duci focu, si mergèndu elu si cerce queva qua si puie focu, fétă intraquea, se apro-

piă la căminu, luvă un picu de cinuse rece si o puse pre palma mânei, si pre ea de a supra quăţiva cărbuni aprënsi. Doctoru'l vedëndu aquësta si mirănduse fôrte, aruncă giosu cărţile sale dicëndu: mie cu tótă sciëntia mea nu mi ar fi venit' in mënţe un experimentu asie isquusitu.

XIX.

Intr' o séra ducënduse una muiiere tënërà din o societate quam târdiu còtră casă, se află un omu tēner si o petrécă pōnē la lōcaşu 'l ei, qua si nu ei fie uritu, mergēdu singură nōpte. Si asiē mergēnd' amen-doi de soţie, nu sciea tēneru'l quum se incēpă vorba, si tocma pentru aquea se află in mare turburare, pōnē que pusē tōte la o lature, si dise còtră muiiere: „Que cugeti Domnia tũa quōte stelē sūnt sėu se află pe ceriu?” Aquësta io nu sciū, ii respunse muiiere; insē spunemi Domnia tũa mie quōti nebuni se află pre pāmēntu.

XX.

Un inpućinatu la mënţe, vrēndu si si vëndă casa, au luvat' o pētră din dēnsa in mână si o aretaa pentru probă,

XXI.

Un Obrister intrebă pre şerbu'l său, che are el voie de acălătorire cu dēnsu'l prin alte tieri. Jo dise serbu'l, sūnt gata in totu locu'l si fie unde a merge-re cu Domnia tũa. Quum? au dōrē si in iadu ai voi si mergi cu mēne? Si acolo sūm bucuros' a mergere cu Domnia tũa. Socotesce iubitu'l meu, dise Obristeru'l che in iadu ē fôrte mare căldură, si tu scii, che şedi inante pe caruţia, apoi ajungēdu noi acolo, vei senti erō tu mai ânteiu si mai tare focu'l. Ba nu asiē Domnule! respunse şerbu'l, io i mi sciū locu'l meu, quăci quādu vom' ajunge la usiă, Domnia tũa te vei da din caruţia giosu, si vei intra in lontru, erō io voiū remănē cu caruţia afară.

XXII.

Un Princu Alemănescu (Nemțiescu) fiindu in Venetia, se întârziea și vedă lucrurile quele vrednice de aducere a mînte aquei cități, și privindu el aquele, au grail' un pruncu mișel cōtră el rogănduse și i deē queva. Prinču'l i au respunsu che nu are bani mărunti, cu aquesta neindestulănduse pruncu'l s'au ambiatu che va merge și schimbe; erō qua și scape de pruncu Prinču'l i au dat' un galbēnu, ne cugetăndu, che va mai veni pruncu'l indireptu. Darē quātu de mare eră mirarē lui, quādu după quâteva minute vine pruncu'l cu bani schimbati. Aquestă întemplantare cu credinția trase pe Prinču, qua și iēie pre pruncu la sēne, și si 'l crēscă cu espesele (chieltuețele) sale.

XXI'.

Alcibiad' aflănduse in mare pompă, și in bună fericire in Athena multi se arătaă lui ai fire pretini, și se juraa, che sūnt lui cu trupu'l și cu sufletu'l dedicati, și predati, pre quarii el chiāmāndui la sēne iutr'o nōpte. li au spusu, che au făcutu o ucidere, și este cu tolul prēpeditu; qui se facă bēne și i ajute, qua și se pōtă mântuire. Atunci toti sub chiline escusatii l'au lāsatu, numai unu'l, a mome Calia, au rēmasu cu dēnsu'l, dicēdu: che la dēnsu'l va rēmānē, și de va fi de lipsă, cū dēnsu'l și pentru dēnsu'l va muri. Atuncia el pre toti i'au gonitu dela sēne, erō pre aquestu l'au ținutu la sēne pururē.

XXIV.

Marcu Aurelie, nomitu'l Filosofu, se ducea adese ori de ascultaa invētiaturile, sēu prelectiile lui Sextus Filosoful'. Sofistus Lučius se miră de aquesta; nu te minuna de aquesta i dise Impēratu'l, che omu'l quēl' înteleptu trebue totu dé una și postēscă amvētiare que ānche nu scie.

FABULELE LUI ESOPU

QUELE MAI ALESE.

FABULAE AESOPI SELECTIORES.

1. Vulturu'l, si Vulpea.

Vulturu'l si vulpea făcându între sene însoțire, au orându-tu qua si ședă aprôpe, întărindu însoțire cu datina. Direptu aquea Vulturu'l într' un anboru înaltu si' au pusu cuibul' si au scosu puii, éró Vulpea în nesque tufe aprôpe au fătutu căței ei. Dequi ducënduse odinăóră Vulpea după mănecare, Vulturu'l avëndu lipsă de bucate, sburându în tufe, si răpiëndu pușorii Vulpei, ii au mănecatu din preuna cu puii sâi. Éró întorquënduse Vulpea, si cunoscëndu que s'au făcutu, nu atânta s'au intristatu pentru mórte fiilor, quātu pentru ché nusi putea isbândire, che fiëndu ea fêră de pământu, pe pasere nu o putea fugări. Pentru aquea de parte stându, dupăquum facu si quei qui nu potu altă, blăstêmaa pre facitoriul de réu al sâu. Éró nu după multu tēmpu ôrequine prēndëndu în câmpu o capră, si figēnd'o, sburându Vulturu'l, a'apucatu o parte de carne cu cărbuni aprēsi, si au adus' o în cuibu, si suflându atunci tare vēniul' s'au aprēnsu flacără, si nepotëndu anchē sburare puii Vulturului fripti au cadutu pre pământu. Éró Vulpea alergându în antea Vulturului pre toti ii au mănecatu.

Invētiatură.

Aquéstă Fabulă însemnă, che quei qui strică însoțire si amicītie (preīnie), macharchē quelu, qui i s'au făcutu strâmbătate nu pôte si si isbândescă, înse de pedēpsa lui Dumneđeu nu voru scapă.

2. Vulpea, si Capu'l.

Vulpea si Capu'l fiëndule sete s'au pogoritu într' o fântână afundă. Éró după que au bevutu, Capu'l căutându si ése, Vulpea dise: cutēsă, che amu cugetatu

queva de folosu qua si ne mantuimu amëndoi. Dequi stăi direptu', si picioarele quele din ante le vei propti tiapënu de pariete, si córnelé așșdire in giosu le vei plecà, si io me voiui sui pe umerii tui, si pe córnelé, si voiui sârî a farà din fântânà, apoi io te voiui trage aforà deaice. Çapu'l tôte aqueste indatàle au fàcutu, éro ea sârîendu afarà din fântânà, jucaa de bucurie pe lóngé gura fântânei, éro Çapu' o infruntaa, dicëndu che nu s'au ținutu de tocmelà. Ea rëspunse: daré de ai avé tu atânta mënțe, quòti peri ai in barbà, nu teai fi pogorilu mai in ante de que ai fi cugetatu quum vei esi.

Invètiàturà.

Aquéstà Fabulà invetià, che si cade omul' înteleptu mai ànteu si cugete capëtul lucrurilor apoi si se apuce de ele.

3. Vulpea, si Leu'l.

Vulpea nemai vedëndu nèqui o datà Leu, si întëplânduse o data a se întëlnire cu elu ànteu asié s'au temutu, quātu mai murì. Dupò aquea adoa órà vedëndulu, s'au temutu cu adevëratu, ma nu qua din ànteu. Éro quându l'au vedut' atreia órà au cutesatu asupra lui asié, quātu s'au ópropiatu de elu, si vorbea amëndoi.

Invètiàturà.

Aquéstà Fabulà Invetià, che si de quele infricosète, prin petrecerea inpreună cu ele lesne se póte apropiare.

4. Vulpea, si Rugul.

Vulpea suinduse pe gardu, de unde cadëndu s'au apucatu si se tie de unn Rugu. Dequi vătëmându si piciorde in spinii lui, si durënd'o, au dësu còtrà Rugu: vai mie, che amu fugitu la tène qua la un ajutoriu, si tu mai rèu mi ai fàcutu. Éro Rugu'l dise: dar' ai pëcàlitu tu Vulpe, che ai vrutu si me prëndi pre mène, quare pre toti ii prëndu.

Invetiatură.

Aquestă Fabulă însemnă, che asiè si ómeni sùnt nebuni, quarii la aquei alérgă dupò ajutoriu, qui din fire au, qua mai virtuosu si facă réu.

5. Vulpea.

Vulpea intrându in casa unui negotiátoriu, si cautându tóte vasele lui, au aflatu si, capul' unei larve cu mare măestrie făcutu, quare luvându' in mări dise: o que capu! si creri n'are.

Invetiatură.

Aquestă Fabulă însemnă pre ómeni quei formosi la trupu, érá la mēte deşerti.

6. Bêtrănu'l, si Mórtea.

Un Bêtrănu orequândva tăiând in munte lemne, si punéndule pe umeru, dupò que multă cale au mersu însârcinatu s'au ostănit, si punéndu giosu lemnele chiâmă pre Mórte si vénă, éró ea indată veniéndu, si întrebându pentru que o au chiămatu, Bêtrănu'l răspunse: qua si rêdici aquestă sarcină si mi o puni de umeru.

Invetiatură.

Aquestă Fabulă invetiă, che tot' omul si nevoesce si si tie viatia, de si este in multe nevoi cufundatu, si i si pare, che postesce si móră, însă cu multu mai virtuosu alege a trăire, de quat' a morire.

7. Bătrâna, si Doctoru'l.

O Muiliere bêtrână durénd'o ochii au tocmitu pre un Doctoru cu plată, che de o va vindecă plată cu quare s'au legatu i ó va dà, éró de nu, nemica nu i vá dà. Dequi s'au apucatu Doctoru'l si o vindece, si in tóte dilele ducéndu se la Bêtrână, si ungendui ochii, éró fiéndu che intr' aquea oră pentru ungere nu potea vedere, el in tóta dioa un vas luvându si ducea. Bă-

trâna vedea che in tóta diaa i se inpuçinã vasele atãta, quãtu dupò que s'au vindecatu nemica nu i au rëmasu. Erò Doctoru'l querëndu dela ea cu que s'au legatu, quaci aquum curatu vede, si aducëndu si marturii. Erò ea respunse: cu adëveratu mai virtosu aquum nemica nu vëdu io, che quãdu me durea ochii multe a le mele vedeam in casa mea, erò aquum quãdu dici tu che io vëdu, nemica dintr' aquele nu vëdu.

Invëtiãturã.

Ômeni quei rëi multe facu, quare apoi sùnt in contra loru.

8. Pãsëariu'l si Șerpele.

Un vënãtoriu de paseri si duse in silbã (pãdure) si prëndã pãseri; si avëndu cu sene laçurile si mães-triile sale vëdu intr' un arboru o pasere, si se apropie subț arboru si si intëndã arcu'l sùu: si nu sciea che au cãlcatu pre un șerpe, erò șerpelc fiëndu de desub-tul piciorëlor lui se intörse si'l muscã: erò el de du-rere se vãietã, si dise: oh vai de mène cu vënatu'l meu, che io amu vrutu si vënesu pre altii, erò altii m'au vënatu mai curëndu pre mène: si aquum sùm in cumpenã de mörte.

Invëtiãturã.

Asië sùnt si omeni, quarii vrëu si facã rëu al-tora; altã datã se intëmplã de pate mai rëu aquela de quãtu quelu, cui va si i facã rëu, che i trãmite Dum-nedeu pedëpsa de unde nëquë cu cugetul' nu cugetã.

9. Veduva, si Gãina.

O Veduva ezea o Gãina si in tôte dillele ei ouaa quãte un ouu, erò ea socoti che dei vã dà mãncare mai multã si mance, va face quãte doã ouã, si si ducë in tôte dillele unde era Gãina inchisã, si i daa mãncare preste mësura si mance, erò Gãina dachë se in-grășã se pãrasi de e mai ouare.

Invetiatură.

Asiè sùnt si omeni quei qui au queva avutie si
âmbli si o inmultiască fîrè voiè lui Dumnedeu, ei
perdu si quātu li se pare che o au in mâniale loru.

10. Mucia, si Şoreci.

Intr' o casă era multi Şoreci, si se invetiasă o Mu-
ciă de mergè acolo, si in tôte dîlele ii vènaa, de-
qui vedendu Şoreci che se inpuçină, diserò intră
sène: Fraţilor! nu trebue si eşimu din gauri afară, che
de vomu eşi toti vomu perî: éró Pisica se svatui que
va face, si cugetă si se facă a se scăpare de pre un
lemn inaltu, si cadù giosu de se facù qua quum ar
fi mórtă, éró unu'l din Şoreci se uită dintr' o gaură,
si vadënd'o asiè dise: oh Muciă de t'asi vedè pântecele
qua timpăna de unflatu anchè totu nu me voiū apro-
pia de tène.

Invetiatură.

Asiè facu omeni quei înțelepti, quându cunoscu
che ii amăgesce quîmeva in ver un chipu, altă dată nu
ii pôte înşelare, macar de ar face mii de măestrii: ché
ei atunci mai tare se pasescu, si si ferescu de aquea
qua si scape.

11. Vulpea, si Măimuca.

Odinăora se strinsese tôte férele la un locu, si
animalele (dobitócele) câmpului inpreună, éró Măimuca
din anté tuturor, facù un jocu minunatu, si atăta de
esquisitu, quātu se miraa tôte férele, si atăta o iubirò
quātu vrea se o redice si le fie Impèratu, éró Vulpea
nu o voiea; qui o defăimaa dicëndu: che é asiè, apoi
o chiamă intr' o lature, si i arată o bucăciă de carne
intr' o cursă, si i dise: Éccè io am aflatu aquesta
măncare, si n'amu cutesatu si o mîncu pônè nu ti voiū
arată tie qua la un Impèratu: dequi de ti trebue tie
tu o iea: éró Măimuca sarî qua o broscă si o apuce
si se prênse in cursă, éró Vulpea rise dicendu! Oh
Măimucă dar' atănta nebunie ai fostu avutu, si anche

te unflă firea și împărătiesci, preste toate ferele câmpului.

Invetiatură.

Omeni quei, qui nu socotescu înainteiu bene lucru'l quare'l vreu silu facă, seu cuventu'l que voiescu silu grăescă, qui se apucă de nesque lucruri mari, quarelo nepotëndule gătare, cadu in necasu.

12. Leul, Asinu'I, si Vulpea.

Leu'l, Asinu'l silbatëcu, si Vulpea se insoçise toti trei, si âmblaa a vênare, dequi prënsero vênatu multu si dise Leu'l Asinului, si inpartiă vênatu'l, éro Asinu'l statù de inparti tocma trei parti: si dise Leului sisi ieè quare parte i va placè, éro Leu'l vedendu aquéstă se mânia pre Asinu si lu lovì cu brânca si l'omori; si dise Vulpei cu mare mânia dute de inparti tu, éro Vulpea se apucă si facu totu o parte, numai que isi lăsă ei o parte fôrte mică; atunque dise Leu'l: oh preintëlptă Vulpe! quine te au invetiatu de ai inpartițitu asiè direptu? éro Vulpè respunse: io vedui que pati bielu'l Asinu, si patima lui m'au invetiatu a împartițire intru aquéstă formă.

Invetiatură.

Aquéstă Fabulă arată, quum che omeni se întelepțiescu, cându vedu pre socii sui patiëndu patimi, si alte nevoi.

13. Leu'I si Ursu'l.

Leu'l, si Ursu'l prënseșe un puiu de cerbu, si se certaa quare il va mânca seu luvă, si atânta se luptarò, quātu se fatigarò (ostenirò) si cadurò giosu, éro o Vulpe se întêmplă de trecea pre acolo, si vedendu che nu se pôte scula nêqui unu'l, nêqui altu'l, si puiu'l quel de cerbu giace inmediu locu'l loru mortu, ea mërse de lu apucă si fugi, éro ei vedendu aquéstă diserò: oh vai de noi fere tari, si fôrè de mênțe que sântemu, pentru quine ne amu fostu ostănit, pentru o burcată de Vulpe vicleană.

[Invetiatură.

Multi ómeni sânt, qui se ostânescu réu pentru qua sê dobândescă multe de tóte, insê nu cu direptu'l, qui cu strâmbatate, din apucări, si râpiri, qua sise inavutiescă, érò quându este mai pre urmă dobânda loru o mânâncă altii si ei se ducu de aice, încărcați de pécate, cu mare grăuitate.

14. Muscele.

Intr' un faguru de mére se adunase multe Musce si mănće mére, si se inplântarò cu picioarele si cu aripile in mére, si nu puturò sburà, si inecânduse dicea oh vai de noi mișele que sântemu quaci pentru puçin: tică dulcetiă, noi perimu cu dile, adeche: mai in ante de tîmpu.

Invetiatură.

Asiè sânt si ómenii quei pécâtosî, curvari, lotri, si furi, quarîi pentru puçinu lucru, si pentru puçinu nutretiu (hrană), si dulcetiă, isi perdu dilele; si se facu invece nefericiti.

15. Corbu'l, si Șerpele.

Corbu'l flâmêndise, si vedendu un Șerpe dormiendu la sóre se lăsă in giosu si'l apucă, érò Șerpele se întorse si'l muscă; si quându vrea si móră dicea: oh vai de mène que nutretiu aflai, che cu aquêsta me inveni-nai, si écême che moriu.

Invetiatură.

Asiè facu multi omenis quându miruescu queva, pentru neprêcepere loru, i si punu capetele.

16. Lupu'l, si O e.

Un Lupu venise la o turmă de oui sîsi râpescă queva, si'l muscarò nesque câni, si pâtimea fôrte mare durere, si flâmêndiea, si nu avea nêquê o putere, qui dicea unci oui si i aducă apa si beă, si dise còtră óue: che de mi vei aduce apă si beu, io me voiu câstigă si de mân-

care, éro oue dise: bene dici tu Lupule, che de ti voiu aduce io apă de bevutu, tu me vei face pre mène, de ti voiu fi măncare fôrè de sare.

Invètiatură.

Asiè facu óminii quei astuti (vicleni) qua si Lupu'l séu qua Vulpé, quarii âmblă cu măestrie, qua si amăgescă, si si însele pre quine ar potè; éro omul' înteleptu se pâsesce fôrte qua si nu cadă in perdere.

17. Epurii si Vulturii.

Epurii s'au fostu bătendu cu Vulturii, si se rugaa Vulpilor si le dee ajutoriu, éro Vulpile respunsêro dicendu: noi bucuros v'amu da ajutoriu, de nu v'amu scii quine sânteti, si cu quine ve băteti.

Invètiatură.

Asiè pătimescu quei neputinciosi cându se apucă, la cêrtări, cu quei mai mari de quātu dènsi.

18. Copilu'l si Mumă súa.

Un Copil fură o carte dela Dascal' unde invétiaa, si o dede Mum'ei súa si o tie; éro ea nu lu certă, nêqui il rușină, el de aqui inante se invétiă a furare, si alte lucruri mai mari pônè il prênsero de faciè, si pe judecată diréptă, vrurò s'l spëndure, si ducendu'l la furci mergea si Mumă súa dupò dènsul' plângendu; feciorul' o chiâmă si i grăiescă, ea se apropiă si si lipi urechia de gura lui, éro el o opucă cu dèntii de urechiă, si o rupse, dicendu: aquesta è pentru que numai invétiatu, nequi mai certatu, cându me invétiamu a furare; qui ânchê ti pareă bine, cânduti aduceamu, quâtequeva de furatu, éccè aquum tu mi ai scurtatu viatia de pre lume.

Invètiatură.

Omu'l quarele nu si cêrtă fiii súi de mici, si nu îi pedepsesce aquelu é quasi cându li ar pune singuru laçu'l in grumasu, si îi ar duce la perire.

19. Pêcurariu'l.

Unu Pêcurariu păscea ouile pre lîngè mare, si si întemplà de erà stîncia lenisce pre mare, érò el pofî si cālêtorêscă pre mare qua un negociatîriu, dequi abătî, si se duse de si vendî ouile tôte, si cumparâ finice si intră intru o luntre mare, si purcêse pre mare, ma scorniënduse o fortună mare, aruncarò totu negotiul' din luntre in mare, si aruncarò si finicile lui, si de abea scăparò la uscatu numai cu sufletele, si dache eșirò din luntre afară, Pêcurariu anchê âmbლაა pe țermurile mării, si vedëndu che se făcî lenisce in mare incepû a jura tare, si a dice: oh Dîmne! quātu se vedea de grîsnică mare pônê a nu mi mancă finicele méle, érò dache le au mîncatu, quātu se făcî de lină.

Invêtiătură.

Quôte mișeletăti pate omul' in viătia lui, tôte le deprênde, si se invêtia, che se eșpitesce, qua argentu'l prin focu.

20. Doi Asini.

Asinu'l silbaticu, vedû pre altu Asinu domnescu pascënduse bêne; si veniëndu se apropie de dînsul', si incepû al lăudare dicëndu: che è grasu, si nêtedu la truđu, si i ajunge mîncare destolă, apoi preste o oră îl vedû încârcatu cu lemne, si mergea dupò dînsul' un șerbu si'l batea in tóta ora cu un bătiu; érò Asinu'l quel silbaticu dise: fiëndu chê è asiê lucru'l, i ti vedû viatia, si nutretiu (hrana) nu o ai in deșertu, qui cu multă patimă si ostănelă trăsesci.

Invêtiătură.

Si nu doresci, nêquê se postesci viatia quea que è cu temere si cu amaru amestecată, che mai pre urma è de nemica si de perire.

21. Pêcurariu'l, si Ouile.

Un Pêcurariu pascea ouile pe subt umbra unui copaciû, adechê: arboru fructuosu (rîdîtoriu) si se suî in

arboru si scuture fructu'l dupò cum era, qua si mănçe ouile; siși lăsase haine le giosu la rădicină, éró ouile măn-cându fructu'l pécăliro de măncarò si hainele pàstoriului loru; éró Pècurariu'l dachè vedù aquesta dise: oh do-bitóce rèle que sùnteti, voi altora ve dati lăna vóstră de se inbracă cu dēnsa; éró mie pentru che cautu de voi mi ati măncatu si hainele.

Invētiătură.

Multi ómeni sùnt, qui din nesocotintia loru folo-sescu quelor, qui nule sùnt de nēqui o lipsă si i si facu loru nevoiă, si grăutate.

22. Asinu'l, si Vulpea.

Un Asinu se invēscuse cu o pele de Leu si âmblaa spăriendu pre alte animale, si vrù si spariă si pre o Vulpe, éró Vulpe dise: io anchè m'asi teme, de nu te asi fi auditu rûgiendu qua un Asinu.

Invētiătură.

Asiè si ómenii quei de nemica, quându vedu che au putere quātu de puçină, dela quei mai mari, ei atun-cia vreu si spariă pre toti ómenii, quarii sùnt sub dom-nire loru.

23. Gaiina si Rûndunéa.

O Gaiină clociea nesque ouă de Șérpe cu tótă sir-guiētia, éró o Rûndune din un copaciu, o vedù si i dise: oh nebună que esci tu pentru que clocesci aque-ste ouă, quare dache le vei cresce ânteu pre tēne te voru mănca.

Invētiătură.

Pre omu'l quelu de genu (nému) rēu si viclēnu, nu lu vei inblandi nēquē decum, măcar quātu bēne ai face, cu aquelu nu poti avere pace.

24. C â m i l a.

Ómenii quându vedurò camila ânteu fôrte si temu-

rô, si se mirarô de mârimea ei, si quum è de minunată, si fugea de lea, apoi dachê vèdurô quum che è blândă, mai cutesaa, si se mai apropiaa de ea; dupô aquea vèdurô ché è un animalu domesticu si simplu; dequi i facea multă rușine, si o infricosea; si o dederô pre mâna pruncilor de o purtaa pre unde ei vrea.

Invêtiâturâ.

Cu lucrurile, quare sânt in sene mari si grele depredândune cu ele o dată si de doê ori, apoi nêqui le luvamu susu qui ne paru usóre, si le purtâmu quum ne este voia, si plăceré.

25. Vulpea, si Veru'l.

O Vulpe fugiea de nêsqe vênători, si intră intru un stau'l de cui, si află acolo un Veru, cui se rugă si o ascundă, Veru'l i dîse: si se ascundă intr' un unghiu in umbrariu (coliba), si îndată sosirô si vênatorii, si întrebârô pentru Vulpe, Veru'l dîse cu gura quum che n'au vedutu nemica, ma cu capu le ârataa unde este Vulpé; éró vênatorii nu cunoscurô semnu'l, si purcêserô de acolo, dupô aquea esî Vulpea din coliba afară; éró Veru'l i dîse: poti si mi multiâmesi, quaci nu te spusei vênătorilor. Vulpea respunse: multiâmitiasi forte de ti ar fi fostu si semnu'l capului, precum i ti era cuventu'l.

Invêtiâturâ.

Asiè sânt unii ômeni, cu cuvêntul dîcu una, éró cu fapta facu alta.

26. Omul si Deu'l.

Un omu avea un Dumnedeu de lemnu si de multe ori se rugaa lui si l' inavutiască, éró aquelu Deu nu l' ascultaa, dequi omu'l se manîe si lu luvă de picioré si l' aruncă de pământu de lu făcû totu' cenusiă, si capu'l ânchê i lu sparse, din quarele curse multu auru, éró omul vèdêndu aquêsta dîse: mare nebunu esci, si ai fostu, quâci quându i ti faceam' onore (einste) tu nu

mi foloseai nemica, éró dache te rusinaí si te facui fêrêmă, aquum mi făcusi pe voie, che mi ai datu mul-tă avutie, bène che mai invêtiatu, che de aquum in ante tot' aquestu onore i ti voiú face.

Invêtiătură.

Ché multi sùnt, quarii te pórtă cu mênciauni dicên-du che i ti vor face queva bine, pentru qua se te cuce-resci loru, si nu ti facu, éró sunt alti quărora nêqui o omenie nu li ai datu, nêqui sperantia (nedeșde; n'ai avutu; éró ei ti au facutu multu bène in tēmpul de ne-voie.

27. Corbu'l, si Muma súa.

Corbu'l se bolnavise, si ședea intru un arboru, éró Muma súa fiēdu intr' un altu arboru se tânguea, si lu plângea, éró corbul dișe: nu plânge Mumamea, nu plân-ge, qui te rógă lui Dumnedeu, si tuturor sântilor lui si mi dee sănitate, éró Muma súa i dișe: oh fêtul meu! daré qui sântu i ti va ajută tie, quăruia, dintru aque-sti nu i ai furatu carnē.

Invêtiătură.

Asiē si omenii quei, qui facu multe rêutăti in lu-me, la necasurile loru, nu se află nimene si îi ajute, si si îi mângăie.

28. Furnicile, si Grelușul.

La tēmpul ornei se udase grăunțele furnicilor, si le usucăa la sóre, éró Grelușul' era flămēdu, si queru dela furnici si i dee si mance, éró furnicile dișeró: daré asta véră quăci nu ti ai strinsu de mancatu, adeche nu-trețu? respunse Grelușul' si dișe: n'am' avutu quādu stringe, che tot' amu cāntatu, si amu desfatatu animile ómenilor cu cāntările mele; éró furnicile dișeró ridēn-du: dachē asta véră ai cāntatu si te ai desfetatu; aquum vedi, si jócă.

Invêtiătură.

Noi țrebue si lucrēmu, si si invêtiēmu pōnē avemu

tèmpu, che tèmpu'l quel perdutu nu se va intornà mai multu.

29. Vulturu'l, si Săgetătoriu'l.

Vulturu'l ședea pre o pétără, sisi pândea un vènatu, éró un săgetătoriu, il săgetă din arcu, si feru'l săgeței i intrase in trupu, éró lemnu'l săgeței, si penele staa din antea ochilor lui, éró el vedendu penele-quele dela sagéta, quum erau infipte in carne lui, plângea, si dicea: numi pare réu che moriu, quum mi pare réu, che mi este perire de penele mele, che m'au străbătutu, si m'au pètrunsu.

Invêtiătură.

Aquéstă Fabulă arată, quum che nu ne pare asiè réu quându ne amărescu, si ne necășescu străini, qua quându ne facu strâmbatate cunoscuti, si amici nostri.

30. Vermele si Vulpea.

Vérmele eșise din pământu, si dicea còtră alte insecte (jigani) che el este Doctoru si vindecă tóte bólele, éró o Vulpe ii dise: daré quăci dici tu che doctoresci pre altii, fiendu tu ologu si móle, pentru que nute vindeci inteiu pre tène, qui te trudesce intru aquestu chipu,

Invêtiătură.

Asiè sùnt fomenii quei nepotinciosi, quarii ne avèndu nequi o putere, sùnt totu de amaru altora; apoi ei nu se lase intr' atăta, si si se róge lui Dumnezeu si ii mântuěscă, qui ánche ámbilă si facă bène si altora.

31. Omu'l, si Gaiina.

Un omu avea o Gaiină, si facea, adeche ouaa ouă de auru, éró el cugetă che in dènsa va fi multu auru, si o spântecă, si intru dènsa află tot intr'o formă, quasi in alte gaiini; dequi voièndu elu si afle avutie multă de o dată, el perdù si què puçina, que o avea.

Invetiatură.

Asiè sînt ómenii quei, qui nu multiănescu lui Dumnezeu de puçinu, pentru poftire (lăcomie), ei perdu, si que au la mână.

32. Leu'l, si Vupea.

Leu'l inbătrînise, si nu putea si ámblescu după vînatu, qui socoti que va face, si intră într'o pesteră si se facu ché è bolnavu, dequi mergea tote ferele de lu vedea; éró el prîndea quâte una si le máncaa, éró Vulpea fiendu mai astută cunoscu viclenia si mǎestria Leului; nu avea que face, qui veni si ea qua la un Impératu si lu védă, ma staa din afară de pesteră, si lu întrebă pre Leu dicendu: Dómné! que mai faci, quum te ai? Leu'l dise che i este fórté réu: si dicea cótră Vulpe, daré quaci nu vii si tu in pesceră, si nu stai afară; Vulpea dise: io nu voi intră pentruche vedu urme multe intrate acolo éró esîte nu vedu nequē una.

Invetiatură.

Ómenii quei întelepți, pre semne cunoscu lucrurile quele de perire, si fugu, unde potu, qua si scape de mórte.

33. Grădinariu'l, si Șerpele.

Din antea usiei casei unui Grădinariu i si facuse un șerpe cuibu, éró quăndu fû o dată'muscă șerpele pre un fiu al Grădinariului, si muri, si le părú fórté réu paréntilor pentru fiu, si gîndea quum ar putea face si ucigă pre șerpe, dequi luvă Grădinariul o secure si lu pîndea si l' omóră, si quum il vedu aruncă cu secure in dînsul', si nul' nemerî, qui lovî într'o pētra de se rupse o bucată din ea; éró șerpele scăpă in gaură. Apoi după quâteva zile, socoti Grădinariu'l si se inpace cu șerpele; dequi se duse in casă si luvă pîne si sare, si l' chiamă si esă afară, si facă pace améndo, șerpele respunse, si dise: de aquum in ante, intră noi pace si credintia nu va mai fi, pōnē quăndu voi vedē io pētra insemnată si tu mormentu'l fiului tău.

Invetiatură.

Omu'l quel' intepletu trebue si se pásésca de óme-
nii quei rêi mai virtosu de i voru fi făcutu vâtemare la
vedere, qua si védâ si alti mai multi.

34. C e r b u 'l.

Cerbu'l vedù pre Leu dormiendu, si se spârie
fórt tare si dise intru sène: oh mişelc animale que
sûntemu noi! che de vedemu pre Leu dormiendu ânehè
ne tememu; daré ânehè quându va fi el mâniosu.

Invetiatură.

Asiè si facâ si quei mai mici si cunósca pre mai
mari loru, quum che sùnt mai tari, si mai puternici.

35. Leu'l, si Gliganu'l.

Leu'l se certaa cu un Gliganu, éró Vipera staa de
o parte, si ascultaa, si cautaa si védâ quare va câde;
dequi ei se mâncarò quâtu se mâncarò, apoi quându fù
mai pre urmă se împăcarò si se facurò prietini; éró
Viperei ei pareâ réu fórt, quâci se inpăcarò, si se un-
flâ de mânie mare, quâtu vrù numai si crepe.

Iuvetiatură.

Aice ne invetiâ Fabula, si nu ne bucurèmu, si si
ne parâ bine, quându vomu vedè pre quei mai mari
certânduse, au si pre quei mai mici, qui si alergèmu
si ii inpăcèmu.

36. Leu'l, si Vulpea.

Leu'l dormiea intr' un locu ascunsu, éró un sóre-
ce trácù pre de asupra lui, Leu'l se sculâ si sarì; éró
o Vulpe il vedù si rise, Leu'l ei dise: nu pre ride tu
Vulpe, che nu trebuesce nequi pre sórece al defăimare
de totu.

Invetiatură.

Quei mai mari si mai putenciosi nu se cade si mic-

șorese si si batjocoréscă pre quei mai mici, si nepu-
tênciosi.

37. Pruncu'l, si Școrpia.

Un Pruncu âmb্লাа prëndendu lâcuste de quarele
strică la țérină, si dedése si de o scorpie, éró scor-
pia i dise: Pruncule! si nute pre atingi de mène, che
te voiú face de vei lâsa si lâcustele quôte ai prênsu pônê
aquum.

Invêtiătură.

Cu omu'l quelu rêu si nu ai amestecare, nêqui si
comperi dela elu, nêquê si i vëndi, si ânce nêquê si
te atingi de dênsul' nêquê odinăóră.

38. Corbu'l, si Vulpea.

Corbu'l țenea o bucată de casiu in gura, si sbu-
ră susu intr'un copaciu, si vrea si'l mănće; éró o Vul-
pe trácendu pre acolo il vèdù, si i dise: oh quātu esci
de formosu! de ti ar fi si cântare precum ti frumsetia;
mi ar plecea si te audu cântându che de multu dorescu
si ti audu glasu'l tiu; éró Corbul' audiendu aquêsta de-
schidêndusi gura incepù a cloncăire si i cădù casiu din
gură, ero Vulpea mërse de lu luvă, si lu măncă, si i
dise; la tôte esci frumosu numai la mête esci pre sim-
plu, (prostu).

Invêtiătură.

Asiê si omenii quei vicléni, laudă pre quei mai ne
invêtiati, qua si ii pôta amăgire, si si le iee quâte que-
va que au; si aquesta è pecatu'l înșelăciuni.

39. Cănele, si Umbra.

Un Câne țenea o bucată de carne in gură si trecea
pe o puncte, preste o apă, si vedêndusi umbra súa in
apă, socoti che è mai mare bucata aquea que este in
apă, de quātu quare o țenea in gură, si lâsă bucata din
gură si sări, dequi perdù si aquea que o țenea in gu-
ră, si puçinu de nu se inecă, si péră cu totul.

Invetiatură.

Asiè sùnt si omenii quei lacomi, quarii voieseu si iée bucatele altora cu tãrie, si pe furişu, ei perdu si ale sale, quarele au strinsu cu mânile lor.

40. C a m i l a.

Camila si rugaa lui Dumneđu Savaoth si i dee córne, si dache nu o ascultă, anchê se si mai rugă cu tótă evlavie, si supărându pre Dumneđu o blăstêmă de i cadurô si urechile.

Invetiatură.

Si cade si ne rogămu lui Dumneđu, qua si ne dee noui quele de lipsa sufletului si trupului nostru, éró si nu queremu lucruri mari, si quari sùnt preste firé omului.

41. A s i n u ' l.

Un Asinu era încàrcatu cu sare si mergea Domnul sùu dupô dènsul, si trecèndu Asinul prin o apă, se impededă, si cadù in apă; dequi sarea se topiea, si Asinu'l se ușoraa, apoi se topi sarè de totu, si se ducea Asinu'l mai ușoru, si esi afară: apoi preste quâteva zile, érósi trecându preste aque apă, si fièndu încàrcatu cu bureti de mare, vrù si facă quasi din ànteu, si se făcù a se impededare, si cadù in apă, éró bureti se umplurô de apă, dequi bietu'l Ásinu nu putù si se mai scôle; qui se inecă acolo.

Invetiatura.

Omu'l viciènu quare vree si inşele pre altu'l se inşelă pre sene.

42. C o l u m b u ' l (P o r u m b u ' l).

Un Columbu insetase fôrte, si vedèndu pre pãriete un vas luciù, cugetă che è un vas cu apă se răpedi iute la dènsu'l, si se lovì fôrte tare cu capu'l de pãriete, sisi sfãrmă capu'l si aripilele, si cadù josu, si lu luvârô ômenii fièndu mortu.

Invêtiătură.

Așiè si unii ómeni pentru lâcomie, orique vèdu cu-
getă se apuce, si si inghitiă, si nu socotescu quum va
veni lucru'l mai pre urmă, si i si sùnt ei insusi causă
de perire, si de mórté lor.

FINIS.

E r r a t a.

Pagina	linea	loco	legatur :
7	1	nt	ut
21	29	Apostrophus	Apostrophus
31	22	et	est
40	6	<i>virga</i>	<i>virgo</i>
60	5	trier <i>iu</i>	trieriu
66	6	<i>orsores</i>	<i>sorores</i>
70	26	insane	insene
76	13	De De Verbis	De Verbis
80	18	<i>pecitno</i>	<i>pectino</i>
128	7	<i>colaveram</i>	<i>cogitaveram</i>
130	22	fi ti	fiti
137	3	§. 40	§. 47.
—	11	§. 39.	§. 48.
143	9	luvavâti	luarâti
157	2	vocantur	vocantur
184	28	poste	poste
101	2	<i>tn</i>	<i>in</i>
108	15	<i>quere</i>	<i>qaere</i>
202	17	vêrà	vêré
206	22	sciëntiile	sciëntiile
211	25	veniëndu târ	veniëndu
231	3	Amitu	Ambitu
235	25	Pâne nègrâ	Pâne nègrâ
245	15	<i>canddelarum</i>	<i>candelarum</i>
257	11	do	do
279	6	dnpò	dupò
—	5	<i>perennas</i>	<i>pennas</i>
286	2	fi	fi
—	17	intornâ	intornâ
295	3	<i>midum</i>	<i>nidum</i>
—	23	botaie	bâtaie

Pagina	linea	loco	legatur:
297	6	intemptatu	Intemplatu
301	6	internà	intornà
—	15	<i>fersan</i>	<i>forsan</i>
303	13	si	si
309	15	<i>trasigere</i>	<i>transigere</i>
314	3	voi	vei
318	19	iutr'o	intr'o
—	23	mome	nome
—	<i>penultima</i>	amvétiare	a invétiare
319	20	figènd'o	frigènd'o
320	31	unn	unu
—	—	piciórds	piciórele
—	—	dèsu	disu
322	20	evea	avea
324	28	eertaa	certaa
325	28	omenis	ómeni
—	29	O e	Óue.

